

***** besedilo še ni v celoti pregledano

NAUK O BOŽJI MATERI

ALI

MARIOLOGIJA

Spisal

Dr. JAKOB UKMAR
duhovnik tržaške škofije

Izdala goriška Mohorjeva družba

Natisnila tiskarna »Graphis« v Trstu
1969

NADŠKOFIJSKI ORDINARIAT V GORICI

Štev. 1216-69

Gorica, 18. junija 1969

Potem ko je tukajšnji cerkveni cenzor izdal svoj nihil obstat, dajemo svoj »Imprimatur« za knjigo »Mariologija«, ki izide v založbi Mohorjeve družbe

+ Pet. Cocolin
Nadškof

L. S.

Platnice: Avr. Lukežič v Škednju

Uvodne besede

Ta knjiga vsebuje tisto stroko bogoslovnih ved ki ji pravimo »mariologija«. Ta znanstveni izraz pomeni verski, v našem primeru katoliški nauk o božji materi Mariji. Seveda mora biti ta nauk bogoslovno znanstveno izpričan in pravilno urejen. Mariologija ni nabožna knjiga, ampak znanstvena teološka razprava. Razkrivati moramo med mariološko in marijansko literaturo, kakor razlikujemo med mariološkimi in marijanskimi kongresi. V marcu l. 1965. so imeli v San Domingo (Srednja Amerika) najprej mednarodni mariološki kongres, nato pa še nacionalni marijanski shod. Kar je mariološko, je bogoslovni študij o Mariji, kar je pa marijansko, meri na pobožno češčenje božje matere. Marijanske literature imamo Slovenci v izobilju, v marioloških študijah smo skoroda začetniki.

Znanstvena razprava o božji materi Mariji zahteva veliko pozornosti. Paziti mora, da ne nudi ne premalo, ne preveč. Premalo bi nudil, kdor bi obtičal pri svetopisemski črtki o Mariji, preziral pa več ko tisočletni razvoj umevanja zadevnih svetopisemskih besed. Preveč bi pa nudil, kdor bi pripisoval Mariji odlike, ki nimajo v virih božjega razodetja nobene stvarne podlage, marveč izvirajo iz neke sentimentalnosti ali iz pobožnih želja.

Katoliški teolog mora dalje razlikovati med tem, kar je najvišja cerkvena oblast o Mariji definirala kot versko, od Boga razodeto resnico, in med tem, kar je še v svobodni diskusiji ali razpravi med bogoslovnimi strokovnjaki. V prvem primeru ima teolog razmeroma lahko delo; pojasniti treba zadevno versko resnico, da bo pravilno umevana in, če je treba, jo tudi znanstveno podpreti. V rečeh pa, ki niso dogma naše vere, ampak se še v svobodni teološki preiskavi, je potreben še nadaljnji študij in spoštovanje drugače mislečih teologov. Vsakdo velja pač toliko, kolikor znanstveno izpriča.

To mariološko polje je še obširno. V raziskovanju Marijinega sodelovanja pri delu odrešenja, o moči njene priprošnje, o njeni poziciji v prvotni in sedanji Cerkvi nas čaka še veliko dela. In tega dela ne smemo podcenjevati. Saj so skoro vse definirane verske resnice rezultat dolgoletnih teoloških razprav. To je redna pot, po kateri vodi Bog svojo Cerkev do poznanja polne resnice. V takih spornih vprašanjih sem se poprijel tista mnenja, ki se mi je zdelo najbolj izpričano. A nadaljnja diskusija ostaja odprta in vsako pošteno iskanje resnice bo vredno spoštovanja. Nič pretiravanja o spornih zadevah. Varujmo se vsega, kar bi moglo ločene kristjane brez potrebe vznemirjati in odbijati. Z druge strani se pa trdno držimo od Boga razodetih resnic, ki jih je Cerkev kot take priznata in kot take objavila. Ostati moramo v resnici in rasti v ljubezni (Ef 4, 15). Ne bila bi prava ljubezen, ki bi ločenim bratom resnico prikrivala in jih tako varala. Prava ljubezen se veseli resnice (1 Kor 13, 6) in jo tudi ločenim kristjanom iz srca privošči.

Živimo v razburkani pokoncilski dobi, ko je skoro vse v krizi in se poraja nešteto novih problemov. Pravzaprav obstaja en sam velik problem, ta namreč, da se vsi poboljšamo, da postanemo boljši kristjani in boljši ljudje, da se tako uresniči boljši svet. Na to je bil usmerjen zadnji vatikanski koncil, ki je bil izrazito dušnopastirskega značaja in je poučil božje ljudstvo, kako naj živi v sedanjem materialno naprednem svetu, da bo prav za čas in za večnost.

Bog daj, da bi k temu tako potrebnemu preporodu kaj pripomogla tudi ta mariološka knjiga. Kdor jo bo pazljivo prebiral, bo bolje spoznal izredno Marijino življenje in njen položaj v krščanstvu. Njegova pobožnost do božje matere bo bolj izčiščena in globlje umevana ter se bo tako po Mariji dvigal k njenemu Sinu, ki je nad vsem, Bog, blagoslovljen na veke (Rim 9, 5).

K sklepu se prav iskreno zahvaljujem goriški Mohorjevi družbi, da se je odločila izdati to mariologijo. Hvala pa tudi vsem dobrotnikom, ki so družbo podprli, da je mogla knjigo izdati.

Knjiga izide v okviru sedanjega ekumenskega gibanja, v jubilejnem letu smrti sv. Cirila, in je namenjena tudi pravoslavnim bratom.

V Trstu, dne 31. maja 1969.

J. U.

VSEBINA KNJIGE

TEMELJNA NAČELA MARIOLOGIJE	11
Marija in bogoslovni študij	11
Odkod zajema Cerkev svoj nauk o Mariji?	11
Sveto pismo kot vir mariologije	12
Poleg svetega pisma še ustno izročilo	13
Vedenje apostolov	14
Stvarni razlogi ustnega izročila	14
Zgodovinsko in versko izročilo	15
Viri verskega izročila	16
Razmerje med svetim pismom in ustnim izročilom	17
Mi in protestanti	17
Apokrifi	18
Še drugi viri mariologije	19
Načrt knjige	20
MARIJINO BOŽJE MATERINSTVO	21
Marija je božja mati, ker je Jezusova mati	21
Dve naravi v eni osebi	21
Evangeljska poročila o spočetju in rojstvu božjega Sina	22
Nekaj pripomb k tem evangeljskim poročilom	23
Apokrifi o Marijini mladosti ter o spočetju in rojstvu božjega Sina	24
Evangelij svetega Jakoba	25
Vrednotenje Jakobovega evangelija	27
Ime Marija	27
Marija milostno izbrana za božjo mater	27
Pozdrav »milosti polna«	28
Marija je napredovala v spoznanju svojega Sina	29
Marija se je zavedala, da je mati Mesijevega	29
Simeonova prerokba je razširila Marijino mesijansko obzorje	30
Mesija bo za vse narode	31
Mesija bo trpel	32
Tudi dvanajstletni Jezus je širil duhovno obzorje svoje matere	33
Kaj je Marija vedela in česa ni vedela o svojem sinu	33
Marijino »privoljenje« v Mesijevo materinstvo	35
Skrivnost človekove svobode	35
Marija svobodno privolila	36

Marija, dekla Gospodova	36
Svetopisemski »služabniki« in »dekla«	37
»Dekla Gospodova« je izraz vdanosti	37
Kristus in beseda »mati«	38
Dvanajstletni Jezus v templju	38
Jezusova odločnost	39
Vpliv na Marijo	39
Marija na ženitovanjskem obedu	40
Namen čudežev v Janezovem evangeliju	41
Gnostične zablode	41
Vina nimajo	43
Kaj je to tebi in meni, žena?	43
Moja ura še ni prišla	44
Marija želi govoriti z Jezusom	45
Žena blagruje Marijo	46
Marija pod križem	46
Zakaj »žena«, ne »mati«?	47
Marija izročena Janezu	48
Nauk o Marijinem božjem materinstvu v prvih stoletjih krščanstva	49
Mariologija na Zahodu	52
Zbora v Efezu in Kalcedonu	52
MARIJA VEDNO DEVICA	54
Uvodne misli in spored	54
Nauk o čistosti in devištvu	54
Zguba in poprava devištva	56
Kaj pomeni Marijino devištvo?	57
Marija telesno deviška pred rojstvom božjega Sina	57
Prerokba o Emanuelu	58
Kdo je storil, da je Marija deviško spočela?	59
Razvoj »Apostolske vere«	60
Sveti Duh ni oče Kristusa človeka	60
Učlovečenje božjega Sina je delo svete Trojice	61
Učlovečenje prilaščamo Svetemu Duhu	61
Jožef, Marijin mož	61
Jožef, Marijin Mož in postavni oče Jezusov	62
Jožefovo poklicno delo	63
Češčenje sv. Jožefa	63
Marijino stališče do devištva	64
Drugačna tolmačenja	65
NAPREDEK KATOLIŠKE EKSEGEZE	66

Pisateljstvo stališče	67
Razlogi za deviško spočetje	67
Zgrešeni razlogi	67
Pravi razlogi	70
Marija deviška v porodu	71
Ali je deviški porod verska resnica?	71
Teološko tolmačenje deviškega poroda	73
Sklep	75
Marijino devištvo po porodu	76
Ali je to Marijino devištvo prava verska resnica ?	76
Pomisliki iz svetega pisma	77
Pravilno tolmačenje svetega pisma	80
MARIJA BREZ MADEŽA IZVIRNEGA GREHA SPOČETA	80
Verska resnica	80
Smisel in obseg tega verskega odloka	81
Dokazi za brezmadežno spočetje na splošno	82
Dokazi iz svetega pisma	83
Dokazi iz ustnega izročila	84
Praznik Marije brez madeža spočete	85
Teološki boji	86
Po teoloških bojih	87
Pred odločitvijo	87
Teološki razlogi za Marijino brezmadežno spočetje	88
Stališče Tomaža Akvinca v zadevi brezmadežnega spočetja	88
Brezmadežno spočetje in ločeni kristjani	89
Sklep razprave o Brezmadežni	90
TELESNO VNEBOVZETJE MARIJE DEVICE	91
Uvodne misli	91
Marijino vnebovzetje je razglašena verska resnica	92
Marijino vnebovzetje je od Boga razodeta resnica	92
Teološki dokazi za Marijino vnebovzetje	93
Marija v svetopisemskem gledanju na vstajenje mrtvih	94
Marijino vnebovzetje v ustnem izročilu	96

Razlogi za Marijino vnebovzetje v dogmatičnem odloku	97
Način Marijinega vnebovzetja	98
Dogma Marijinega vnebovzetja in naš čas	99
Tolmačenje »poveličanega« stanja	99
Možen je drugačen fizični red	99
Način posmrtnega življenja je skrivnost	100
Lastnosti poveličanega telesa na splošno	100
Posamezne odlike poveličanega telesa	101
Neminljivost	101
Nobenega gorja več	103
Spolnost	103
Telesa otrok	104
Žarenje poveličanih teles	104
Prosto gibanje	104
Poduhovljenje teles	105
Molitev na praznik vnebovzetja	106
PREGLED DRUGEGA DELA	107
MARIJIN ODNOS DO CERKVE	108
BOŽJA MATI V PRVOTNI CERKVI	110
Pregled zadevnih vprašanj	110
Ali so bili apostoli krščeni?	110
Krst na splošno potreben	111
Zakaj in čemu je krst potreben?	111
Dolžnost vere in krsta	112
Kako se da krst z vodo nadomestiti?	112
Kako so krščevali na prve krščanske binkosti?	113
Krst z vodo je vstop v Kristusovo Cerkev	113
Ali je bila krščena prvotna skupina Jezusovih privržencev?	114
Ali je bila krščena tudi božja mati?	115
Zaključna beseda o Mariji v prvotni Cerkvi	117
MARIJIN PRISPEVEK K ODREŠENJU ČLOVEŠKEGA RODU	117
Za kaj gre v tem odstavku?	117
Nauk Cerkve	118
V okrožnicah	118
Nauk koncila	118
Zadevna mnenja cerkvenih očetov in učnikov	120
Kako je umevati nauk cerkvenega učiteljstva?	120
Teološka pravila	120
Bog sam odrešenik	121
Bog odrešenik po ljudeh	121

Tolmačenje cerkvenega nauka	122
Koncilski nauk	123
Način Marijinega sodelovanja pri odrešilnem delu	125
Objektivno in subjektivno odrešenje	125
MARIJA NAŠA PRIPROŠNJICA	127
Nauk cerkve	127
Dogmatično gledanje na priprošnje svetnikov	128
Splošno zaupanje v priprošnje bogoljubnih ljudi	128
Zaupanje v priprošnje svetnikov	129
Iz priprošnje svetnikov do Marijine priprošnje	130
Teološko gledanje na Marijino priprošnje	131
Kristusova in Marijina priprošnja	132
Zgodovinski razvoj	132
Teološka sodba	133
Skrivnost priprošnje svetnikov	134
Bog je vse v vsem	135
MARIJA KRALJICA	136
Nauk Cerkve	137
Naslov Marije kraljice v cerkveni zgodovini	137
Teološko gledanje na Marjo - kraljico	138
Razni pomeni izraza »kraljica«	138
Razlogi za naslov »Marija kraljica«	139
Marja, kraljica narodov	141
MARIJA, KRALJICA KRONANA	142
Nekaj zgodovine o kronah in kronanju	142
Kronanje Marijinih podob	143
Teološko gledanje na Marijo kronano	143
Kronanje Marijinih podob in novi časi	144
Novo zgodovinsko razdobje	144
Češčenje božje matere	145
Nauk Cerkve	146
Koncilski navodila	146
Okrožnica Pavla VI.	147
Zgodovinski razvoj Marijinega češčenja	147
Teološko gledanje na Marijino češčenje	148
Marijino češčenje bodi pravilno	149

MARIJINA PRIKAZOVANJA	150
Resničnost prikazovanj	150
Cerkev postopa počasi	150
Pomen cerkvene razsodbe	151
Kako se je Marija prikazovala?	151
Morda samo prividi?	152
Zakaj le neodraslim?	153
Končni cilj prikazovanj	153
 ČAŠČENJE MARIJINIH PODOB	 154
Zgodovinski pregled	154
Svete podobe in cerkvena oblast	154
Vzhodni ikonoklasti	154
Zahodni ikonoklasti	155
Sedanji ikonoklasti	156
Marijina božjepotna svetišča	156

Temeljna načela mariologije

Marija in bogoslovni študij

Bogoslovni strokovnjaki skušajo pregledati, pravilno urediti in znanstveno izpričati vse to, kar je Bog razodel ali storil v večni blagor človeškega rodu. To božje delovanje, ki se je udeleževalo že v predkrščanskih tisočletjih, je doseglo svoj višek v osebi Kristusa, edinega odrešenika vseh Adamovih potomcev. Kakor je Kristus, po nauku apostola Pavla, začetek, središče in cilj vsega stvarstva (Kol 1, 15-18), tako je ta učlovečeni Sin božji središče vsega bogoslovnega študija.

Po Kristusu in zaradi njega prihaja v bogoslovno znanost tudi Marija. Kaj je Marija in kaj pomeni v zgodovini odrešenja, to zvemo in presojamo iz njenega razmerja do Kristusa. Umevanje Marije je v glavnem odvisno od pravilnega umevanja našega Gospoda. Kdor ne sprejme katoliškega nauka o učlovečenju druge božje osebe v celoti, ne more imeti pravega umevanja za katoliško mariologijo. Nauk o Mariji ne dela in ne sme delati konkurence nauka o Kristusu, temveč se mora v Efezu (l. 431) in v Kalcedonu (l. 451), ki sta obravnavala osebo Kristusa, Boga-človeka, dala obenem tudi pravilne smernice za katoliško mariologijo. Ker je pa Cerkev skrivnostno telo tu na zemlji delujočega Kristusa, ki je glava tega duhovnega organizma, opazamo, da kakor se je v našem stoletju dvignilo zanimanje za problem Cerkve, je oživel tudi zanimanje za mariološke študije. Nepregledni literaturi o problemu naše Cerkve in drugih Cerkva odgovarja bogata mariološka književnost. Tako je tudi drugi vatikanski koncil združil nauk o Cerkvi z naukom o Mariji v eno samo dogmatično listino.

V nekaterih marioloških poglavjih se bijejo med katoliškimi in protestantskimi teologi še vedno precejšnji boji. Tudi s pravoslavnimi se ne strinjamo docela. In ni čuda. Mariologija posega v nekatera temeljna poglavja krščanstva, kakor je nauk o grehu in resničnem posvečenju človeka, nauk o milosti in človekovem prostem sodelovanju z milostjo ter nauk o odrešenju. Mariologija zadeva dalje na temeljni nauk o virih božjega razodetja, ki so za katoličana sveto pismo in tudi ustno izročilo. Končno sloni mariologi na pravem umevanju ustroja Kristusove Cerkve, ki je pozidana na trdno skalo Petrovih naslednikov in ki po božji naredbi nezmotljivo uči, kako treba sveto pismo in ustno izročilo tolmačiti, da pridemo do resnične pozicije božje matere v krščanstvu. Popuščanje nekaterih »miroljubnih« katoličanov v teh temeljnih resnicah ne bo privedlo do zedinjenja v eni sami Kristusovi Cerkvi, ampak do zedinjenja na razvalinah krščanstva. Prava miroljubna ljubezen se veseli resnice (1 Kor 13,6) in samo resnica nas bo osvobodila (Jan 8, 32) žalostne razcepitvi kristjanov.

Odkod zajema Cerkev svoj nauk o Mariji?

Ker je pravilni nauk o Mariji zelo važen, mora sloneti ne zanesljivih zgodovinskih dokumentih. In ker spada Marija h Kristusu, Kristus pa v okvir božjega razodetja, nam more samo beseda božjega razodetja povedati resnico o Mariji. Nauk o božji materi ni in ne sme biti rezultat človeških želja. Marija ni lik, ki ga je ustvarila pesniška fantazija. Če zapade mariologija nagonom človeške domišljije, ni več na trdnih tleh cerkvenega nauka. To je potem bajeslovje, po grško mitologija, ne pa mariologija. Marija pa ni bajeslovna tvorba, ampak zgodovinska osebnost in, kar je ona storila, je zgodovinsko dejstvo.

Kar je Bog storil Mariji in kar nam je on božji materi povedal, to je shranjeno v svetem pismu in v ustnem izročilu. Božja beseda, ki je shranjena v dveh virih, tvori podlago na cerkveni nauk o Mariji. To božjo besedo nam besedo nam cerkvena učna oblast nudi in tolmači verodostojno in včasih obvezno, četudi deloma v obliki, kakršna se je v Kristusovi Cerkvi pod vodstvom svetega Duha počasi razvila.

Sveto pismo kot vir mariologije

Knjige svetega pisma nam ne nudijo toliko, da bi mogli sestaviti pravi življenjepis božje matere. Poročajo samo nekatere posameznosti iz njenega življenja in še to samo, kolikor je v zvezi s Kristusom. Pozornost svetopisemskih prijateljev in obrnjena neposredno na Marijo, ampak na Odrešenika; na Marijo le zato, ker je po njej prišel Odrešenik na svet in ker je bila ona še pozneje nekoliko v stiku z delovanjem in odrešilnim trpljenjem svojega sina. S tem je seveda povedano, kar je važno znati o Mariji; manjkalo pa vse podrobnosti, ki jih zahteva dober življenjepis. Iz svetega pisma ne zvemo, kdaj in kje se je Marija rodila, kdo so njeni starši, kako je preživela svojo rano mladost, preden ji je prišel angel Gabriel oznaniti, da je izbrana za mater sina Najvišjega (Lk 1, 31). Nič ne vemo o njenem nadaljnjem življenju v Nazaretu, nič o njenem življenju po Jezusovi smrti. Evangelist Janez nam ni čisto nič sporočil, ne kje ne kdaj je Marija umrla, ne kaj se je zgodilo z njenim telesom v grobu, četudi je on kot Marijin varuh vse to dobro vedel. Manjka nam torej še dosti do Marijinega življenjepisa v navadnem pomenu besede. Vendar zadostujejo že ti pičli svetopisemski podatki, da more bogoslovna znanost povedati, kaj je Marija v zgodovini našega odrešenja.

Največ poročata o Mariji evangelista Matej in Luka. Oba sta namreč pisala o Jezusovi detinski dobi. Njuna spisa pa se zelo razlikujeta. Marsikaj tega, kar poroča Matej, nima Luka in, kar piše Luka, manjka po večini v Matejevem spisu. Prvih dvajset let po Gospodovem vnebohodu so krožili med kristjani razni podatki o Jezusovi detinski dobi. Te podatke so imeli deloma od Marije same, deloma od drugih neposrednih prič zadevnih dogodkov. Iz tega zaklada ustnega izročila sta zajela oba evangelista in sicer je vsak porabil to, kar se mu je zdelo primerno za ljudi, katerim je bil ta ali oni evangelijski spis namenjen. Matej je pisal evangelij za svoje rojake Jude, ki so pričakovali Mesija iz Abrahamovega rodu; Luka pa za kristjane iz poganškega sveta z grško kulturo. Od tod razlika v načrtih njunih evangelijskih spisov in razlika v poročilih o Jezusovi detinski dobi. Pri vseh teh razlikah se strinjata oba evangelista v nekaterih važnih podatkih. Oba pišeta, da je Odrešenikova mati neka devica z imenom Marija, ki je tega svojega sina spočela po nadnaravni poti od svetega Duha. Oba poročata, da je bila ta devica zaročena z Jožefom, ki je bil iz Davidove rodovine. V obeh evangelijih beremo, da se je Jezus porodil v Betlehemu, da mu je bilo ime že prej iz nebes določeno in da se je sveta družina pozneje iz Betlehema preselila v Nazaret.

Ostala dva evangelista, Marko in Janez, imata o Mariji le nekaj kratkih podatkov. Tako poroča Marko, ki je bil takrat v gneči poslušalcev (Mk 3, 31, 35). Sicer pa poročata o tem dogodku tudi Matej (12, 46-50) in Luka (8, 19-21). Poleg tega omenja Marko Jezusovo mater samo še enkrat, ko poroča, kako so se Nazarečani čudili ob Jezusovem nastopu v tamkajšnji molilnici ali sinagogi ter govorili: »Ali ni to tesar, sin Marijin?« (6, 3) Evangelist Janez piše o Mariji trikrat. Prvič jo omenja pri ženitovanjskem obedu v Kani (2, 1-11). Drugič, ko Jezus slovesno izjavlja, da je on kruh, ki je prišel iz nebes, Judje pa godrnjajo: kako je prišel iz nebes, ko pa mi poznamo njegovega očeta in njegovo mater (6, 41-42). Tretjič, ko Marija stoji pod križem in jo umirjajoči Zveličar izroča Janezu v varstvo (19, 25-27).

Evangelist Luka je po svojem evangeliju spisal še drugo zelo važno zgodovinsko knjigo, ki ji pravimo Apostolska dela. Tam poroča, kako se je Kristusova Cerkev razvijala in širila naprej po Palestini in nato po svetu grške in rimske kulture. V tej knjigi omenja sveti pisatelj Marijo le enkrat, ko pravi, da je bila tudi Jezusova mati med onimi, ki so v Jeruzalemu z apostoli vred čakali na prihod obljubljenega tolažnika Svetega Duha (Apd 1, 14).

Apostol Pavel omenja v svojih bogoslovno tako dragocenih pismih Jezusovo mater samo dvakrat, pa še takrat brezimno in le indirektno ali posredno. Prvič v pismu, ki ga je naslovil kristjanom v Galaciji (Mala Azija), kjer pravi, da je poslal Bog svojega Sina, rojenega iz žene (4, 4). Drugič v listu Rimljanom, ko piše, da je božji Sin po telesu rojen iz rodu Davidovega (1, 3). Kakor se vidi, ne imenuje Jezusove matere z imenom, ne v prvem ne v drugem

primeru. Res, malo je, ker nam pove Pavel o Mariji, a to malo je v bogoslovju precej tehtno. Jezusovo telo ni padlo iz nebes, ampak je iz žene, kakor vsako drugo človeško telo. Odrešenik človeškega rodu je po svoji materi in po Davidovi rodovini zraščen s človeškim rodom; je po človeški naravi kakor naš brat. Tako smemo reči, da ima mariologija nekaj podlage tudi v Pavlovih spisih.

Evangelist Janez je bil na ukaz cesarja Domicijana iz mesta Efeza pregнан na grški otok Patmos. Tam je imel v zamaknjenju skrivnostna videnja, katera je popisal v knjigi, ki ji pravimo Razodetje sv. Janeza, po grško Apokalipsa. To je edina preroška knjiga med svetopisemskimi knjigami nove zaveze, pisana najbrž okrog leta 96. po Kr. Razlagavci sv. pisma menijo, da so v tej Janezovi knjigi opisani boji hudobnega sveta proti Cerkvi od njenega početka do Gospodovega prihoda k naslednji sodbi.

V dvanajstem poglavju te preroške knjige beremo: »prikazalo se je veliko znamenje na nebu: žena, obdana s soncem, in luna pod njenimi nogami in na njeni glavi venec iz dvanajstih zvezd. Bila je noseča ter je vpila v porodnih bolečinah in mukah.« Neposredno pomeni ta prikazen Kristusovo Cerkev, ki se skozi vse čase trudi in muči, da bi se Kristus rodil in vladal v vseh dušah. Cerkev sveti kot sonce v temne zablode človeškega uma in je vzvišena nad vse minljivo, ki se spreminja kakor luna. Dvanajst zvezd pomeni različne narode sedanjega božjega ljudstva v Kristusovi Cerkvi. Šele posredno spominja tudi na Marijo, ki kot najbolj odlična članica Cerkve predstavlja vse božje ljudstvo. Tako so tolmačili tisto prikazen že od nekdaj, tako jo tolmači liturgija in tudi slikarska umetnost.

Ti pomanjkljivi svetopisemski podatki, kakor že rečeno, res ne zadoščajo za popoln življenjepis božje matere. Vidi se, da se Sveti Duh, ki je vodil evangeliste, tega ni nameraval. Kar so pa napisali, zadostuje, da spoznamo Marijino vlogo v zveličavnem načrtu božjem. Kar je izven tega načrta, je ostalo v temi.

Poleg svetega pisma še ustno izročilo

Kar stoji v tem in naslednjih dveh poglavjih, sloni v glavnem na dogmatičnem odloku o božjem razodetju, ki so ga izglasovali na zadnjem vatikanskem koncilu dne 11. novembra l. 1965. Odlok izraža in potrjuje sedanje splošno naziranje katoliških teologov. Ves ta nauk o svetem pismu, o ustnem izročilu in o njunem medsebojnem razmerju je velikega pomena za mariologijo, ki zajema iz obeh virov božjega razodetja. Tu sledi najprej nauk o ustnem izročilu na splošno in o verskem izročilu posebej, nato pa še o njih razmerju do svetega pisma.

Nauki božjega Sina niso smeli ostati omejeni na Palestino, marveč je bila božja volja in božji ukaz, naj se ti nauki oznanjajo po vsem svetu do konca dni. »Pojdite in učite vse narode, učite jih spolnjevati vse, kar koli sem vam zapovedal, jaz sem z vami vse dni do konca sveta« (Mt 28, 19 – 20). Tako je velel od smrti vstali Zveličar svojim apostolom, ko se jim je veličastno prikazal na neki gori v Galileji. Zdaj je pa že več ko 1900 let, odkar je naš Gospod odšel v nebo in ga nimamo več vidno med nami. Tudi apostoli so že davno pomrli. Pojavlja se torej vprašanje: kje najdemo pristni nauk božjega Sina? Brezdvomno je precejšen del njegovega nauka v svetopisemskih knjigah nove zaveze, posebno v štirih evangelijskih spisih. Toda prav te svetopisemske knjige pričajo, da one same ni ne prvotni ne edini vir božjih nauk. Naš Gospod ni ukazal knjige pisati, ne knjige brati, niti ni obljubil, da bo dal vsakemu človeku spoznanje božjega nauka po kakem notranjem razsvetljenju. Vsega tega nič, pač pa je ustanovil učiteljstvo (latinsko *magisterium*), to je zbor učiteljev, ki naj z božjo pomočjo in z božjo avtoriteto nezmotno oznanjajo Kristusove nauke vsem rodovom, učenim in neizobraženim, takim, ki znajo brati bukve, in nepismenim, ki ne znajo ne pisati ne brati.

Ta naredba božjega Sina sledi že iz narave in namena božjega razodetja. Božji nauki, ki morajo biti stalna in gotova pot, po kateri naj hodi človeški rod proti večni blaženosti, ne

morejo biti prepuščeni večnemu slepemu slučaju, ne osebni zmožnosti, ne svobodnemu tolmačenju omahljivih ljudi. Tako važni nauki, ki odločajo za čas in večnost se morajo ohraniti nepokvarjeni samo, če jih hrani, oznanja in tolmači od Boga postavljena oblast, ki, čisto neodvisno od spremenljivega človeškega naziranja, z božjo avtoriteto uči, kar je Bog razodel. Tega ne zmore nikdar mrtva črka še tako dobre knjige. Samo živa učna oblast se more prilagoditi tako različnim ljudskim potrebam, samo ona more odgovarjati na dvome in pomisleke, samo ona more popraviti napačno umevanje božjega nauka. Živa beseda vedno več zaleže ko pisana črka. Končno more samo oblast, ki nastopa z božjo avtoriteto in je po božji naredbi nezmotljiva, pojasniti sleherno nejasnost v verskih in moralnih zadevah. Zato se pa tudi protestantje, ki tako poudarjajo sveto pismo kot edini vir božjega razodetja, ne omejujejo na branje bibličnih spisov, temveč imajo svoje verske predstojnike, ki jim s pridigovanjem oznanjajo božjo besedo. Ker pa tem pridigarjem manjka božja avtoriteta in ker nimajo daru nezmotljivosti, so se razcepili in se še dalje cepijo, pridigarji in poslušavci, v mnogoštevilne verske ločine ali sekte.

Vedenje apostolov

Apostoli so se dobro zavedali, da jim je Kristus ukazal oznanjati njegov nauk, in so to zavest javno izpričali. » Za Kristusa smo poslani, kakor da Bog opominja po nas«, je pisal Pavel Korinčanom (2 Kor 5, 20). In kristjanom v Galaciji, ki so se bili dali zapeljati po judovskih hujšakih, je zelo krepko povedal. » Tudi če bi vam angel iz nebes oznanjal drugačen evangelij, kakor smo ga vam oznanili (mi apostoli) bodi zavržen« (Gal 1, 8). Ko je najvišja sodnija v Jeruzalemu prepovedala apostolom še dalje oznanjati Kristusov nauk, so Peter in apostoli odgovorili: »Boga je treba bolj slušati kot ljudi« (Apd 5, 29). Zavedali so se namreč, da jim je oznanjevanje Kristusovega nauka od Boga zaukazano.

Da so pa res božji poslanci, ki nastopajo z božjo avtoriteto, to je Bog čudežno izpričal. Marko pravi ob koncu svojega evangelija: » Oni (namreč apostoli) so šli in učili povsod; in Gospod je delal z njimi in besedo potrjeval z znamenji« (Mk 16, 20). Evangelist Luka pa pripoveduje v Apostolskih delih: » Po apostolih se je godilo mnogo znamenj in čudežev med ljudstvom, tako da so celo na ceste nosili bolnike in jih polagali na postelje in nosila, a bi ob Petrovem prihodu vsaj njegova senca koga izmed njih obsenčila« (Apd 5, 12 – 15).

Tako se je mlada Kristusova Cerkev udejstvovala in širila po Palestini in sosednih deželah, koder so apostoli in njih sotrudniki ustanavljali cerkvene občine, oznanjali Kristusov nauk, opravljali evharistično daritev ter delili svete zakramente. In vse to vsaj skozi dvajset let, preden je bila spisana tudi ena sama črka svetega pisma nove zaveze. Še več: krščanstvo je bilo že znano po vsem ogromnem rimskem cesarstvu, ko se je Janez v visoki starosti lotil pisati svoj evangelij. Kristusova Cerkev torej ni slonela in ni mogla sloneti na svetem pismu nove zaveze, ki ga še ni bilo, pač pa je trdno stala na pridigovanju apostolov in njihovih učencev.

Če bi bil Kristus hotel, naj bo sveto pismo nove zaveze edini in zadostni vir njegovega nauka, bi bil pač ukazal, naj se njegov nauk popiše in pisan širi po vsem svetu. Toda nikjer ni ne duha ne sluha o takem ukazu. Noben pisatelj nove zaveze ne pravi, da piše vsled Kristusovega ukaza. Nasprotno so skoro vsi spisi nove zaveze samo priložnostni spisi, namenjeni ne vesoljni Cerkvi, marveč tej ali oni krščanski občini, nekateri celo samo posameznim osebam. Matej n.pr. je pisal svoj evangelij za rojake judovskega pokolenja, Marko za Petrove slušatelje v Rimu, Luka za Pavlov misijon grške kulture, Janez na prošnjo azijskih škofov proti tedaj se porarajočim krivim veram. Pavlova in druga pisma pa že takò povedo, komu so namenjena..

Stvarni razlogi ustnega izročila

Končno že sama zdrava pamet zahteva, da knjiga, ki naj bo edini vir Kristusovega nauka, mora nuditi ves njegov nauk, v lepem redu in jasno. Posebno, ko gre za tako važen nauk, namenjen vsem narodom in vsem časom. Toda svetopisemske knjige nove zaveze niso take. Predvsem ne nudijo vsega Kristusovega nauka. Večkrat pravijo evangelisti, da je Jezus pridigal o božjem kraljestvu, nič pa ne povedo, kaj je govoril. Od smrti vstali Zveličar je dvema učencema na poti iz Jeruzalema v Emavs razložil vse prerokbe, ko so že stoletij merile nanj (Lk 24, 27). Kako dragocene bi nam bile tiste razlage, če bi bile v svetem pismu zabeležene, pa jih ni nikjer. Zelo važne reči so v evangelijih tako na kratko povedane, da si ne moremo niti misliti, da bi ne bil naš Gospod teh reči поближе razložil. Tako n.pr. posvečenje evharistije pri zadnji večerji ali pa prvenstvo apostola Petra. Kristus ni mogel pustiti svojih apostolov pri tistih nekaj besedah; gotovo jim je povedal kaj več. Apostoli so pač dobro vedeli, kako bo Cerkev organizirana po škofih s Petrovim naslednikom na čelu, vedeli so, da bodo evharistijo posvečevali ne samo njihovi polnomočni nasledniki ali škofje, ampak tudi od njih posvečeni duhovniki, nikar pa diakoni. Vedli so pa tudi, kaj bo treba storiti, da se kruh in vino spremenita v Kristusovo telo in kri. Odkod so vedeli vse to? Sveti Duh jih je spomnil vsega, kar jim je bil Gospod povedal (Jan 14 – 26). Vsega, tako je obljubil Zveličar pri zadnji večerji, vsega, ne samo tega, kar beremo tako kratko v evangelijih. Po božjem razsvetljenju so spoznali apostoli vsa Jezusova navodila, kako se bo pridigalo, kako krščevalo, kako se bo posvečevala evharistija, kako se bodo odpuščali grehi, kako se bodo škofje in duhovniki posvečevali ter kako se no Cerkev vladala. Vse to so spoznali, pa le malo tega zapisali.

Sveto pismo torej gotovo ne nudi vsega Jezusovega nauka. Nekaj ga je ostalo samo v ustnem izročilu. Zato je opominjal Pavel kristjane v Tesaloniki: » Stojte trdno in se držite izročil, ki ste se jih naučili, bodisi po našem govoru, bodisi po našem pismu« (2 Tes 2, 15). Božji nauki so torej ne samo v Pavlovem pismu, ampak tudi v njegovem pridigovanju, ki ni bilo napisano. In še malo pred smrtjo je pisal isti apostol iz rimske ječe svojemu učencu Timoteju, škofu v Efezu: »Kar si slišal od mene, to izroči zvestim ljudem, ki bodo sposobni, da še druge pouče« (2 Tim 2, 2). Pavlovo ustno oznanovanje, to je vir božjega razodetja in to naj gre dalje med kristjane po ustnem pridigovanju Timoteja in sledečih cerkvenih predstojnikov.

Že najstarejši cerkveni očetje in pisatelji razlikujejo med svetim pismom in ustnim izročilom ter vidijo v obeh božji nauk. Drugi vesoljni cerkveni zbor v Niceji l. 787 je slovesno izjavil: Kdor ne sprejme vsega cerkvenega izročila, naj bo že pisano ali nepisano, bodi izobčen.¹ In tridentinski koncil je sprejel svetopisemske knjige in ustna izročila, ki zadevajo vero in moralo, z enakim spoštovanjem, ker izvira eno in drugo od Kristusa in od navdihnjenja svetega Duha.²

Zgodovinsko in versko izročilo

Razlikovati moramo med zgodovinskim in verskim izročilom. Če nam ustno izročilo poroča o neki stvari samo kot o zgodovinskem dejstvu, je to samo zgodovinsko izročilo. Tako n.pr. poročata dva evangelista, Matej in Luka, da se je naš Gospod čudežno spremenil na neki gori, ki je ne imenujeta. Eksistira pa že iz tretjega stoletja izročilo, da se je to zgodilo na gori Tabor, v severnem delu Palestine.

To izročilo hoče samo krajevno spolniti zgodovinsko poročilo o Jezusovem spremenjenju; to in nič več. Nikoli niso kristjani mislili, da je v tem izročilu izražena kaka verska resnica. Vse kaj drugega je pa versko ustno izročilo. To ne poroča samo o nekem resničnem dejstvu marveč priča, da je Cerkev na splošno, v tem ali onem stoletju, tisto dejstvo verjela kot

¹Denzinger – Scönmetzer n. 609.

²Istotam n. 1501.

versko, od Boga razodeto resnico. Ni pa potrebno, da je bila tista verska zavest že koj spočetka povsem jasna in izrazita; dovolj, da je obstajala kakor v jedru, iz katerega se je počasi razvila poznejša jasna zavest. Taka verska izročila so v mariologiji velikega pomena; na njih sloni v glavnem nauk o brezmadežnem spočetju božje matere in o njenem vnebovzetju.

Soditi o tem, če je neko izročilo samo zgodovinsko ali tudi versko, to ne spada v zgolj zgodovinske študije ne v jezikoslovje. Saj bi to pomenilo izročiti vero samo človeški znanosti. Naša sveta vera ima in mora imeti bolj trdno podlago. Ta podlaga je učiteljska oblast cerkvenih predstojnikov, kakor je to določil božji ustanovitelj svete Cerkve. Tega se je apostol Pavel dobro zavedal, ko je pisal Korinčanom: »Modrost, ki je ni spoznal nobeden izmed prvakov tega sveta, to je Bog razodel nam po svojem Duhu. Kar je božjega, ne pozna nihče, kakor le Duh božji« (1 Kor 2, 6 – 12).

Ko cerkvena učna oblast prizna, da je to ali ono izročilo ne samo zgodovinsko, ampak tudi versko, ne ustvarja novih verskih resnic, temveč le priča, da vsebuje tisto izročilo od Boga že apostolom razodeto resnico. To priznava Cerkev na razne načine. Najbolj slovesno tedaj, kadar papež sam ali pa skupaj s koncilom razglša kako versko resnico. To nam jamči, da je zadevna resnica gotovo zapopadena v apostolskem izročilu. Navadna pot je pa ta, da škofje, razkropljeni po svetu pa duhovno združeni s papežem, tako učé. Ni treba, da bi prav vsi škofje brez izjeme tako učili, dovolj je, da se njih pretežna večina strinja s papežem. Pa da je manjšina vedno pripravljena žrtvovati svoje mnenje ter da se, ko gre za to, tudi res podvrže temu, kar uči večina. Tale poslednji primer je bil na prvem vatikanskem koncilu pri glasovanju o papeževi nezmotljivosti.

Viri verskega izročila

Kaj so v starih časih učili škofje, združeni s papežem, vemo iz spisov cerkvenih očetov in zgodovinarjev tiste dobe. Cerkveni očetje so po večini škofje, ki so se izkazali z dobrim znanjem božjega nauka in s svetim življenjem. Če se večina cerkvenih očetov strinja v kakem verskem nauku, je to dokaz, da je Cerkev res tako učila. Naslov cerkvenih očetov imajo taki odlični možje samo tja do dvanajstega stoletja. Časovno zadnji cerkveni oče je sv. Bernard, ki je umrl l. 1153. Nekateri zgodovinarji so pa mnenja, da se konča prava doba cerkvenih očetov že v sedmem stoletju. Naslov cerkvenih učencikov pa daje Cerkev kadarkoli bogoslovnim učenjakom, odličnim po znanosti in svetosti.

Nauk cerkvenih predstojnikov poznejših časov spoznamo iz zgodovinskih dokumentov in iz nauka bogoslovnih strokovnjakov, posebno na visokih šolah. Saj so katoliške bogoslovne šole pod nadzorstvom škofov in dokler so profesorji resnični katoličani, se ne morejo oddaljiti od tega, kar katoliški škofje na splošno učijo. Naziranje bogoslovnih strokovnjakov je v mariologiji velikega pomena, kakor bo razvidno iz zadevnih odsekov.

Končno so prave verske resnice razvidne tudi iz verovanja krščanskega ljudstva. Ako namreč ljudstvo na splošno in stanovitno, skupaj s svojimi dušnimi pastirji, veruje, da je kak določeni nauk od Boga razodeta resnica, ta ljudska vera ne more ostati prikrita škofom. Če torej ti ne ugovarjajo, kaže, da se z verovanjem ljudstva strinjajo, in tako dobi ljudsko verovanje avtoriteto cerkvenih predstojnikov. Zato se je Pij IX., ko je razglasil Marijino brezmadežno spočetje za versko resnico, skliceval tudi na dejstvo, da je ta resnica že iz davnih časov nekako priraščena čutenju verskega ljudstva. In preden je Pij XII. l. 1950. prištel Marijino vnebovzetje med verske od Boga razodete resnice, je l. 1946. v posebni tajni okrožnici vprašal vse škofo katoliškega sveta, kakšno je po njih škofijah verovanje v Marijino vnebovzetje. Pomniti pa treba, da papež ni odvisen od vere ljudstva, temveč ljudsko verovanje samo priča, kaj so škofje združeni s papežem učili. Saj verno ljudstvo, če je res verno, veruje pač to, kar učna oblast Cerkve velevala verovati. Zadnji razlog tega dejstva je, ker je Cerkev kot

skrivnostno telo Kristusovo vsa pod vednim vplivom svetega Duha, ki vse to telo oživlja in vodi. Vse, pravim, ne samo cerkveno učno oblast. Tudi preproste vernike vodi Duh božji, da se poprimejo pravega nauka in se ga stanovitno drže.

Razmerje med svetim pismom in ustnim izročilom

Ta dva vira božjega razodetja nista povsem ločena, marveč sta v tesnem medsebojnem razmerju. Tridentinskemu koncilu je bil prvotno predložen osnutek, ki je izražal, da je božje razodetje »deloma« v svetem pismu, »deloma« v ustnem izročilu. Pa so koncilski očetje ta osnutek zavrgli in določili, da je božji nauk v svetem pismu »in« v ustnem izročilu. Na prvi pogled se zdi vse to samo prazno dlakocepstvo. Pa le ni tako. Če rečem, da je deloma tu in deloma tam, trdim, da kar je tu, ni tam ter obratno, da kar je tam, ni tu. Ta dva dela bi bila torej povsem ločena: kar ima eden, tega nima drugi. Če pa rečem, da je božji nauk v svetem pismu in v ustnem izročilu, se ta dva vira božjega razodetja ne izključujeta tako ostro, da kar je v enem, gotovo ni v drugem. In to je smisel tridentinskega odloka, da so nekatere od Boga razodete resnice lahko v svetem pismu in obenem v izročilu, včasih v izročilu bolj jasne izražene kakor pa v svetem pismu zabeležene.

Po vsem tem bomo zadeli pravo, če se držimo tehle načel. Vse, karkoli je Bog ljudem razodel glede na njih večni blagor, je bilo spočetka samo v ustnem izročilu. Nič še ni bilo pisanega, vse božje razodetje je šlo od roda do roda po pripovedovanju. V nekaterih primerih je trajala ta pot ustnega pripovedovanja le malo časa, v nekaterih drugih primerih pa stoletja in celo tisočletja. Tako so n.pr. šla izročila o ustvarjenju sveta in o najstarejši zgodovini človeškega rodu skozi tisočletja tja do Mojzesa, ki je te reči napisal; izročila Jezusovega nauka pa samo kakih dvajset ali trideset let tja do Mateja, ki je prvi pisal evangelij. Pretežna večina ustnega izročila je bila potem zabeležena v svetopisemskih knjigah. Poudarjam, da je pretežna večina božjega razodetja v svetem pismu. V zmoti bi bil, kdor bi menil, da je sveto pismo samo nekak zbornik glavnih resnic, ki jih je Bog ljudem razodel, in da je treba vse drugo iskati v ustnem izročilu. Ne tako, marveč so skoro vse od Boga razodete resnice v svetem pismu. Niso pa vse jasno in dovršno izražene. Nekatere ležijo v svetem pismu kakor zrno, zakopano v dobro zemljo. Treba sončnih žarkov in blagodejnega dežja, da se zrno razvije. Slično razvije ustno izročilo božjo besedo, skrito zapopadeno v svetem pismu, da se pojavi kot popolna in jasna verska resnica. Glejte znan primer. Sveto pismo ne pravi nikjer, da je bila Marija brez madeža izvirnega greha. Pač pa beremo tam koj na prvih straneh, kako je Bog po grehu prvih staršev napovedal, da bo naredil sovraštvo med kačo in ženo ter da bo sin tiste žene peklenskemu sovražniku glavo strl. V tej napovedi je videla Kristusova Cerkev, pod vodstvom in nadzorstvom nezmotljive učne oblasti cerkvenih predstojnikov, da je tam napovedano odrešenje po Kristusu ter da je Marija kot Odrešenikova mati deležna tiste zmage nad satanom tako, da ni bila nikdar, niti v prvem hipu, ko je Bog njeno dušo ustvaril, pod oblastjo greha. Kako dolga je pot od Mojzesa, ki je pod božjim navdihom zapisal tisto tolažljivo napoved zmage nad grehom, pa do Pija IX., ki je slovesno proglasil, da je bila tiste zmage deležna Odrešenikova mati že v prvem trenutku svojega spočetja! In to dolgo pot je dobri Bog, ki vodi in razsvetljuje svojo Cerkev, speljal čudovito in srečno do konca. Zato ima bogoslovna znanost prav, kose pri dokazovanju verskih resnic v prvi vrsti sklicuje na sveto pismo, kjer išče in najde resnico, četudi skrivnostno zapopadeno.

Mi in protestanti

Ko tako zelo poudarjamo važnost svetega pisma kot zakladnice skoro vseh verskih resnic, se bo morda komu zdelo, da se s tem precej približujemo protestantom, ki imajo sveto pismo za edini vir božjega razodetja. Na prvi pogled se morda zdi tako, v resnici pa se nismo nič

približali. Njihovo gledanje na božje razodetje je drugačno kot naše. Če bi se hoteli v tej reči združiti z nami, bi morali predvsem priznati, da veljava svetega pisma sloni na ustnem izročilu; z njim stoji in pade. Nikjer namreč v svetem pismu ni zapisano, katere knjige so res svetopisemske knjige, pisane pod božjim navdihom. To vemo samo iz ustnega izročila. Ko so protestanti črtali nekatere spise iz seznama svetopisemskih knjig, niso tega storili na podlagi svetega pisma, marveč po lastni razsodbi. Dalje bi morali protestanti priznati, da sveto pismo nikjer ne trdi, da je ono edini vir božjega razodetja. Nasprotno zahtevajo razni spisi nove zaveze, naj se kristjani trdno drže tega, kar so prejeli po apostolskih pismih, in tega, kar so slišali po apostolskem pridigovanju (n.pr. 2 Tes 2, 15). Končno bi morali že po pameti priznati, da so nekatere verske resnice v svetem pismu tako skrite, da bi jih brez ustnega izročila ne mogli nikdar razkriti. Kristus je torej moral postaviti neko oblast, ki bo ljudem povedala, kaj je hotel Bog v tistih skrivnostnih stavkih oznaniti.

V bogoslovnem nauku o virih božjega razodetja smo torej s protestanti še zelo narazen. Vendar, če bi protestanti hoteli, kar prakticirajo, tudi teoretično priznati, bi se laže zedinili. Saj tudi oni, kakor mi katoličani, ne izročajo svetega pisma svojim vernikom kar tako, češ berite, tam imate vso našo vero. Tega ne, pač pa njih verski predstojniki pridigajo in tolmačijo sveto pismo ter se morajo tega tolmačenja držati vsi, ki hočejo biti pošteni člani zadevne verske skupine. V raznih verskih zadevah, tako tudi v mariologiji, smo narazen ne zaradi svetega pisma samega, ampak zato, ker oni nekatere svetopisemske stavke tolmačijo drugače, kakor jih tolmači učiteljska oblast katoliške Cerkve.

Apokrifi

Apokrifon je grška beseda in pomeni skrito ali tajno reč. Apokrifi so nekatere knjige iz prvih časov krščanstva, ki so se po svojih naslovih in po svoji vsebini zdele kakor božji spisi, pa niso od Boga navdihnjene in jih Cerkev ni prištela med svetopisemske knjige.

Glede na vsebino razlikujemo apokriffe stare in apokriffe nove zaveze. Pisci prvih so bili po večini Judje, pisci drugih pa kristjani. Apokrifi iz krščanske dobe hočejo večidel zadovoljiti radovednost vernikov in pripovedujejo vsakršne reči; včasih kaj bolj resnega in pobožnega, neredko pa tudi kaj otročjega in smešnega. Tako znajo povedati razne dogodke iz Jezusove detinske dobe ter iz njegovega javnega delovanja in trpljenja, pa tudi, kako je šel naš Gospod v predpeklo ter kako so ga tam pozdravljali Adam, stari očaki in preroki. Apokrifni spisi poročajo tudi o rojstvu Marije Device, potem kako so je poročila s svetim Jožefom in kako je umrla. Radovednost ima tu obilno pašo. Pa ni šlo vedno za golo radovednost. Včasih so po tej poti širili svoje nauke tudi krivoverci ter svoje zmote objavljali kot pristen nauk tega ali onega apostola..

Pri vsem tem ne smemo teh apokrifskih spisov kar tako prezirati. Vse ni zlagano, kar nam pripovedujemo. Iz nekaterih apokrifov zvemo, kakšne so bile verske in moralne razmere v Palestini za časa Kristusa, pa tudi, kakšni nauki so se širili po raznih krščanskih ločinah v prvih stoletjih. Cerkev ni hotela vseh apokrifov brez razlike zavreči, nekatere je celo pridejala kot dodatek k izdajam svetopisemskih knjig. Iz nekaterih apokrifov je povzela Cerkev nekaj svojih liturgičnih molitev, tako n.pr. »Gospod, daj jim večni mir in pokoj in večna luč naj jim sveti« kar je iz drugega poglavja apokrifne četrte Ezdrove knjige. Še celo dva svetnika časti Cerkev samo na podlagi apokrifnega spisa, ki se imenuje Jakobov evangelij, v katerem stoji, da sta bila oče in mati Marije Device Joahim in Ana. Isti Jakobov evangelij pripoveduje, da sta Joahim in Ana svojo še čisto mlado hčerko Marijo pripeljala v jeruzalemski tempelj in jo tam izročila v vzgojo duhovnikom in pobožnim ženam. To je tako imenovano darovanje Marije Device v templju, ki se ga naša cerkvena liturgija spominja dne 21. novembra, ko imajo Tržačani svoj obljubljeni praznik »Matere božje od zdravja«.

Na splošno pa je Cerkev le svarila pred branjem apokrifov, ker je tam resnica mešana z zmoto in niso vsi zmožni razlikovati med enim in drugim. Večkrat so papeži in cerkveni zbori zavrgli apokrifne. Posebno je znan tako imenovani dekret papeža Gelazija (492-496), ki našteva dolgo vrsto teh apokrifnih spisov in pravi, da so zavrženi za vekomaj. Vendar je iz besedila tega odloka razvidno, da misli samo na krivoverske apokrifne. Ker je bila Cerkev takim spisom zelo nasprotna, so jih kristjani veliko požgali, vendar se jih je ohranilo še lepo število. Iz stare zaveze se jih je ohranilo osemindvajset, iz nove dvaintrideset, vsega skupaj šestdeset, nevštetih nekatere manjše spise.

Za mariološke študije pridejo kolikor toliko v poštev prvotni evangelij apostola Jakoba, evangelij Marijinega rojstva, knjiga o Jezusovi detinski dobi, zgodbe Jožefa delavca in spis o Marijini smrti. Na marijansko pobožnost in na umetnost srednjega veka je največ vplival Jakobov evangelij. Je pa le bolj pesnitev kot zgodovina. Hieronim je bil hud nasprotnik Jakobovega evangelija in ga je imenoval krivoversko sanjarijo. Apokrifi so v ranem srednjem veku in še pozneje ustvarjali krog Marije neko bolešno in bajeslovno pobožnost. Toda na pravi verski nauk o Mariji niso imeli nobenega vpliva. Pri določevanju verskih resnic o Mariji se ni cerkvena učiteljska oblast nikoli ozirala na apokrifne, marveč je upoštevala samo pristne vire božjega razodetja.

Še drugi viri mariologije

Iz predhodnih poglavij je razvidno, da sloni katoliška mariologija v glavnem na avtoriteti svetopisemskih knjig in verskega ustnega izročila, kakor jih umeva in tolmači od Boga ustanovljena učiteljska oblast Cerkve. S tem pa ni rečeno, da bi moral vsak mariolog čisto na novo iskati v svetem pismu in v dokumentih ustnega izročila, kaj nam je Bog razodel o Mariji. Tega ni treba, vsaj v celoti ne, to so v teku stoletij storili že drugi pred nami. Na podlagi njihovih študij in prizadevanj uči Cerkev, da je Marija res božja mati, da je bila vedno devica, da je bila brez madeža izvirnega greha spočeta in da je bila tudi s telesom v nebesa vzeta. Prvi dve verski določbi sta že iz starih časov krščanstva. Resnico Marijinega božjega materinstva imamo iz cerkvenega zbora v Efezu (1. 431), ki je razpravljal o dveh naravah v Kristusu. Da je ta božja mati vedno devica, je kot versko resnico potrdil drugi carigrabski cerkveni zbor (1. 553) bolj posredno, ko je učil, da je bil božji Sin v večnosti rojen iz Očeta, v času pa iz svete in slavne bogorodice ter vedno device Marije (Denzinger - Sch. N. 422). Izraz »vedno devica«, ki je bil na Vzhodu obče v rabi, je raztolmačil lateranski (ne vesoljni) cerkveni zbor za časa Martina I. (l. 649), ko je izjavil, da je Marija božjega Sina deviško spočela, nepokarkvarjeno (grško *afthoros*) rodila in da je njeno devištvo tudi po porodu ostalo neokrnjeno (Denzinger Sch. -.501). O brezmadežnem spočetju božje matere in o njenem telesnem vnebovzetju imamo prav izrecne dogmatične odloke, o prvem iz l. 1854., o drugem iz leta 1950.

V okviru tega določenega cerkvenega nauka se izživlja glavni del mariologije; na tem terenu se giblje najbolj varno. Cerkveno določeni nauk se da tolmačiti, o posameznostih se da še razpravljati; vendar je tu začrtana meja, čez katero se ne sme.

Poleg teh strogo dogmatičnih določb so papeži zadnjih sto let v svojih okrožnicah večkrat pisali o Mariji in tolmačili odlike božje matere. Tako Leon XIII. leta 1891, Pij X. leta 1900, posebno pa Pij XII. v letih 1953, 1954 in 1956. Potem je prišel drugi vatikanski koncil, ki je v osmem poglavju dogmatičnega odloka o Cerkvi podal še nauk o Mariji kot duhovni materi Cerkve. Končno je, kot dodatek k temu koncilskemu nauku, izšla 13. maja l. 1967. okrožnica Pavla VI. o češčenju in posnemanju božje matere.

Ti dokumenti najvišje katoliške cerkvene oblasti, vštevši koncilski nauk, ne proglašajo svojih izvajanj kot verske od Boga razodete resnice, kot dogme, ki vežejo kristjana v vesti, ker bi sicer odpadel od prave Kristusove Cerkve. Tako obvezne so samo verske resnice o Marijinem

božjem materinstvu, o njenem devištvu, brezmadežnem spočetju in o njenem tudi telesnem vnebovzetju. Vendar moramo okrožnice papežev in koncilska izvajanja sprejeti s spoštovanjem, ker prihajajo od najvišje cerkvene oblasti in so pristojna razlaga verskega nauka o božji materi. V tej knjigi jih bomo večkrat upoštevali.

Končno je za mariologijo precejšnjega pomena marijanska pobožnost krščanskega ljudstva, bodisi uradna v liturgičnih oblikah, bodisi ljudska izven liturgičnih predpisov. To pa zato, ker je marijanska pobožnost navadno izraz mariološke vere. Z drugo besedo ljudje molijo tako, kakor pač verujejo; v njih molitvah se zrcali njih vera. Zato se je Pij IX. v dogmatičnem odloku o brezmadežnem spočetju skliceval tudi na dejstvo, da je krščansko ljudstvo častilo Marijo kot brezmadežno spočeto in da ima liturgični koledar že mnoga stoletja zadevni praznik.

Vse to je treba prav umevati in nikar pretiravati. Rekel sem da je marijanska pobožnost navadno izraz mariološke vere. Navadno, pravim, ker včasih zastaja ljudska pobožnost za cerkvenim naukom o Mariji in nima tiste prave in čiste ideje o božji materi, ki jo ima cerkev. Včasih pa tudi prekorači cerkveni nauk ter si domišlja o Mariji in pričakuje od nje kaj več kot to, kar uči Cerkev. Seveda so to zmote, ki jih cerkvena oblast prej ali slej zavrže. Ostane pa resnično, da liturgično bogočastje priča katoliško verovanje. Iz liturgije se spozna, kaj Cerkev uči in kaj zvesti katoličani verujejo, tudi o Mariji. Ni vera odvisna od liturgije, marveč je liturgija odvisna od pravega verskega nauka.

Načrt knjige

Spis tega bogoslovnega študija o Mariji se bo najprej držal štirih verskih resnic, ki so za vse obvezne in se glase: da je Marija božja mati, da je bila vedno deviška, da je bila brez madeža izvirnega greha in da je bila tudi s telesom vzeta v nebeško blaženost. S tem so podane glavne osebne Marijine odlike in je s tem dovršen prvi in glavni del te mariologije.

Drugi del ne govori več o osebnih Marijinih odlikah, ampak o njenih odnosih do človeškega rodu. Zato sledijo poglavja, ki razpravljajo o Marijinem odnosu do Cerkve, o njenem prispevku k delu odrešenja in o moči njene priprošnje. Kot nekak zaključek so pridejane še razprave o naslovu »Marija kraljica« in o češčenju božje matere.

PRVI DEL

Marijine osebne odlike

Marijino božje materinstvo

Bog Sin, druga oseba presvete Trojice, bi se bil lahko na razne načine združil s človeško naravo in postal človek. On, ki je vsemogočni Bog, on, ki je določil biološke³ (1) zakone, po katerih se človek rodi iz živega človeka, on bi bil lahko postal popoln človek, pravi človek, tudi preko vseh teh bioloških postav, tudi brez žene, brez človeške matere. Toda on je hotel vstopiti v vrsto človeških rodov, tako da je postal viden člen v vrsti Adamovih potomcev, nekako naš brat. Zato si je privzel človeško naravo iz žene in je tako izbral tisto pot, po kateri se pojavi vsak nov človek na tej naši zemlji, od početka sem pa do konca dni. Tako je postala človeška žena njegova mati.

To so dejstva, ki tvorijo temeljno vsebino naše svete vere. Kakor je Kristus središče vsega božjega razodetja, ki se je dovršilo v krščanstvu, tako spada tudi Marija, kot Kristusova mati, znotraj naše vere. Po nji je stopil Kristus v zgodovino ob določenem času in na določenem mestu.

Marija je božja mati, ker je Jezusova mati

Cerkev je v svojem nauku počasi razvila in bolj jasno izrazila to, kar je v svetem pismu manj izrazito, a bolj temeljno povedano. To velja prav posebno glede nauka o Marijinem božjem materinstvu.

Sveto pismo ne imenuje Marije nikjer mati božja. Evangelisti jo imenujejo redno »mater Jezusovo« (n. pr. Jan 2, 1), Elizabeta jo je pozdravila kot »mater Gospodovo« (Lk 1, 43). Marija je bila med prvim krščanskim ljudstvom znana samo kot »Jezusova mati« (n. pr. Apd 1, 14).

Toda prav svetopisemske knjige nam nudijo podatke, iz katerih upravičeno sklepamo, da je Marija božja mati. Sveto pismo pravi namreč, da je ta Jezus, ki se je porodil iz Marije, pričakovani Mesija, da je on prerokovani Emanuel, kar pomeni »Bog z nami« (Iz 7, 14), da je Sin božji, ki ima vso oblast v nebesih in na zemlji (Mt 28,18), da je Bog blagoslovljen na veke (Rim 9, 5).

Že samo te svetopisemske izjave pričajo posredno, da je Marija božja mati, ker je rodila njega, ki je Bog. Vendar ima in mora imeti verska resnica o Marijinem božjem materinstvu v svetopisemskih podatkih še bolj trdno podlago. Saj bi utegnil kdo ugovarjati: Jezus iz Nazareta je Bog in človek, ima božjo in človeško naravo. Marija mu je dala v svojem telesu človeško naravo, saj božje mu ni mogla dati; rodila je Jezusa človeka, saj Boga tako ne more roditi nobena žena. Tak ugovor je vznemiril Cerkev na Vzhodu ob začetku petega stoletja. Tisti krivoverski napad je dal povod, da je cerkvena učiteljska oblast nauk o božji in človeški naravi v Kristusu bolj natančno precizirala.

Dve naravi v eni osebi

Iz svetega pisma je razvidno, da je večni Sin božji ob določenem času v telesu Marije privzel k svoji Božji naravi še človeško naravo: človeško telo, človeško dušo s človeškim

³ Biologija – grška beseda, ki pomeni nauk o življenju (po grško bios), kako se življenje poraja in kako se razmnožuje

spoznavanjem in razumom ter s človeško prosto voljo. To človeško naravo je pa Sin božji tako združil s svojo božjo naravo, da njegova človeška narave ne eksistira sama zase, marveč ima svojo eksistenco samo v Jezusovi božji naravi, v drugi osebi presvete Trojice. Jezus-človek je dovršen človek; nič mu ne manjka: ima pravo človeško telo, kakor vsak normalno razvit človek, ima pravo človeško dušo, ki napreduje v spoznavanju svojega okolja (Lk 2, 40), dušo, ki se veseli (Lk 10, 21) in žaluje (Mt 26, 38). In vendar Jezus-človek ni oseba. Zakaj ne? Zato ne, ker ne eksistira sam zase, marveč je del višje sestavine, ki se imenuje učlovečeni Bog ali Bog-človek. Vsak človek je oseba, je namreč umno bitje, ki eksistira samo zase in ni del kake druge sestavine, v kateri bi bil on samo en del. Jezus-človek pa ni oseba, ker ne eksistira sam zase, temveč le v drugi osebi presvete Trojice. Večni, vsemogočni Sin božji nosi od trenutka učlovečenja dalje dve naravi, božjo in človeško. On deluje po božji in človeški naravi, on spoznava in hoče po božje in po človeško. Pa je en sam, ki vse to dela, nista dva. Jezus-Bog in Jezus-človek sta en sam jaz, en sam subjekt, ena sama oseba. Zato smem reči, da je bil Bog v puščavi lačen, da je v čolnu spal, da je bil na vrt Oljske gore žalosten in da je na križu umrl. Vse to velja o Bogu v človeški naravi. Obratno smem pa tudi reči, da je Jezus Nazarečan stvarnik nebes in zemlje, da je bil pred Abrahamom (Jan 8, 58), ker je večni, da ga morajo moliti vsi angeli božji (Hebr 1, 6) in da ima vesoljno stvarstvo v njem svoj obstoj (Kol 1, 17). Vse to velja o Jezusu v božji naravi. Tako smemo o Jezusu-Bogu izpovedati, da je v človeški naravi po človeško deloval in trpel, ter smemo prav tako reči, da je Jezus-človek v božji naravi po božje deloval. Tako govorjenje in tako pisanje je neoporečno krščansko samo zato, ker je Bog-človek Jezus ena sama oseba in sicer druga oseba presvete Trojice, ki deluje v božji in človeški naravi ter vedno primerno zadevni naravi.⁴ (1)

Če ta bogoslovna razmotrivanja obrnemo na Marijo, sledi nujno, da je žena, katera je v svojem telesu spočela in iz svojega telesa rodila Jezusa, ki je resnični Bog, tudi resnično božja mati. Res je sicer svojemu sinu dala samo snov za človeško telo, kakor vsaka druga mati, toda tisto telo, oživljeno po človeški duši, je bilo že iz prvega trenutka spočetja združeno z drugo osebo presvete Trojice v eno samo in sicer božjo osebo. Jezus-človek ni nikdar eksistiral sam zase, nikdar ni bil človeška oseba, vedno je bil Bog in človek skupaj v eni sami božji osebi. Marija je nosila devet mesecev Boga-človeka v svojem telesu in ga v Betlehemu rodila. Ker je nosila in rodila Jezusa, ki je Bog, se po pravici imenuje božja mati in sicer prav zato, ker je Jezusova mati.

Vendar so potekala stoletja, preden so se vsa ta vprašanja o učlovečenem božjem Sinu izčistila in je prišel izraz »Marija, božja mati ali božja porodnica« v splošno, tudi teološko rabo. Izrecno je bil naslov »božje porodnice« Mariji priznan na vesoljnem cerkvenem zboru v Efezu l. 431. Zadevni verski odlok se glasi: » Če kdo ne priznava, da je Emanuel (napovedan po preroku Izaiji, 7, 14) v resnici Bog in da je zato sveta Devica božja porodnica, bodi zavržen« (Denzinger – Sch. 252). Zanimivo pa, da je verno ljudstvo že prej častilo Marijo kot božjo mater in se je zelo razveselilo, ko je zvedelo, da so koncilski očetje to vero in to češčenje potrdili. Pa o tem kaj več pozneje.

Evangelijska poročila o spočetju in rojstvu božjega Sina

O spočetju božjega Sina v Marijinem telesu in o njegovem rojstvu iz te izvoljene device poročata dva evangelista, Matej in Luka. Tu sledi najprej Matejevo poročilo.

⁴ Tako govorjenje in pisanje se v bogoslovnem jeziku imenuje »communicatio idiomatum«, po naše bi rekli: »medsebojno prilaščanje pridevkov«. To, kar je lastno človekovi naravi, se izreka o Jezusu – Bogu, in kar je lastno božji naravi, se izreka o Jezusu-človeku. Obširno je o tem razpravljal Tomaž Akvinec, »Summa theologiae, pars tertia«.

Z rojstvom Jezusa Kristusa je bilo tako: »Ko je bila njegova mati Marija zaročena z Jožefom, je bila, preden sta prišla skupaj, noseča od Svetega Duha. Ker je bil Jožef, njen mož, pravičen in je ni hotel osramotiti, jo je sklenil skrivaj odsloviti. Ko je pa to premišljal, se mu prikaže v spanju angel Gospodov in pravi: »Jožef, sin Davidov, ne boj se vzeti k sebi Marije, svoje žene, kar je namreč spočela je od Sv. Duha. Rodila bo sina, ki mu daj ime Jezus, zakaj on bo odrešil svoje ljudstvo njegovih grehov«. Ko se je Jožef zbudil iz spanja, je storil, kakor mu je velel angel Gospodov, ter je svojo ženo vzel k sebi. Živel je z njo deviško, dokler ni rodila sina prvorojenca, in dal mu je ime Jezus« (Mt 1, 18-25).

Evangelist Luka pa poroča takole: »V šestem mesecu je bil angel Gabrijel od Boga poslan v galilejsko mesto, ki se imenuje Nazaret, k devici, zaročeni možu, ki mu je bilo ime Jožef, iz hiše Davidove, in devici je bilo ime Marija. Ko je prišel angel k njej, je rekel: »Zdrava, milosti polna, Gospod je s teboj, blagoslovljena ti med ženami«. Pri teh besedah se je prestrašila in je razmišljala, kaj naj pomeni ta pozdrav. Angel ji je rekel: »Ne boj se, Marija, zakaj milost si našla pri Bogu. Glej, spočela boš in rodila sina, ki mu daj ime Jezus. Ta bo velik in sin Najvišjega; Gospod Bog mu bo dal prestol njegovega očeta Davida in bo kraljeval v hiši Jakobovi vekomaj in njegovemu kraljestvu ne bo konca«. Marija pa je rekla angelu: »Kako se bo to zgodilo, ko moža ne spoznam?« Angel ji je odgovoril: »Sveti Duh bo prišel nad te in moč Najvišjega te bo obsenčila; in zato bo tudi Sveto, ki bo rojeno, Sin božji. In glej, tvoja sorodnica Elizabeta je tudi spočela sina v svoji starosti, in to je šesti mesec njej, ki se imenuje nerodovitna, zakaj pri Bogu ni nič nemogoče«. Marija je rekla: »Glej, dekla sem Gospodova, zgodi se mi po tvoji besedi«. In angel je šel od nje« (Lk 1, 26-38).

Ta angelova napoved se je po devetih mesecih spolnila. O tem poroča isti evangelist Luka takole: »Tiste dni je izšlo povelje od cesarja Avgusta, da naj se popiše ves svet. To prvo popisovanje se je vršilo, ko je bil Kvirinij cesarski namestnik v Siriji. In hodili so se vsi popisovat, vsak v svoje mesto. Šel je tudi Jožef iz Galileje, iz mesta Nazareta, v Judejo, v Davidovo mesto, ki se imenuje Betlehem (bil je namreč iz hiše in rodovine Davidove), da bi se popisal z Marijo, svojo zaročeno ženo, ki je bila noseča. Ko sta bila tam, se je dopolnil čas poroda. In porodila je sina prvorojenca, ga povila v plenice in položila v jaslje, ker zanj ni bilo prostora v prenočišču« (Lk 2, 1-7).

V prav tistem kraju pa so pastirji prenočevali pod milim nebom in bili na nočnih stražah pri svoji čredi. In glej, angel Gospodov je pristopil k njim in svetloba Gospodova jih je obsvetila in silno so se prestrašili. Angel jim je rekel: »Ne bojte se, zakaj, glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudstvo: Rodil se vam je danes v mestu Davidovem Zveličar, ki je Kristus Gospod. In to vam bo znamenje: Našli boste dete, v plenice povito in v jaslje položeno«. In v hipu je bila pri angelu množica nebeške vojske, ki so Boga hvalili in: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so Bogu po volji« (Lk 2, 8-14).

In ko so angeli odšli od njih v nebesa, so rekli pastirji drug drugemu: »Pojdimo torej v Betlehem in pogledjmo to, kar se je zgodilo in nam je oznanil Gospod«. In pohiteli so, prišli tja in našli Marijo, Jožefa in dete, v jaslje položeno. Ko so to videli, so povedali, kar jim je bilo o tem detetu rečeno. In vsi, ki so slišali, so se čudili temu, kar so jim povedali pastirji. Marija pa je vse te besede hranila in jih premišljevala v svojem srcu« (Lk 2, 15-20).

Nekaj pripomb k tem evangelijskim poročilom

Evangeljska poročila o spočetju in rojstvu božjega Sina se bistveno razlikujejo od poganskih pripovedk o postanku bogov. Kar poročata Matej in Luka, to niso bajke, ki se pričenjajo s tistim običajnim »je bilo enkrat nekeje«, marveč so zgodovinska dejstva, ki so se dogajala v določenem času in na določenem kraju. Nazaret in Betlehem, to niso izmišljena imena, marveč kraji, ki resnično eksistirajo in še hranijo spomine na evangelijske dogodke. Božji Sin

se je rodil iz človeške matere za časa cesarja Avgusta, ki je zgodovinska osebnost, mož, ki je vladal čez obširno rimsko državo od leta 30. pred Kristusom do leta 14. po Kristusu.

Evangelist Luka nam še pobljše pove, da je prišel Sin božji vidno na svet, ko se je vršilo ljudsko popisovanje in je bil Kvirinij cesarski namestnik v Siriji, kamor je politično spadala tudi Palestina. Tista ljudska popisovanja so imela namen ugotoviti družinsko premoženje, da se je mogel odmeriti davek, posebno na hiše in grunt. Ohranjeni zgodovinski viri pravijo, da se je za časa cesarja Avgusta vršilo tako splošno popisovanje po vsej rimski državi trikrat. Novejši zgodovinski dokumenti iz Egipta govore pa še o delnih popisovanjih, ki so se vršila smo po vzhodnih provincah rimskega cesarstva in sicer vsakih štirinajst let. Popisovanje ob času Kristusovega rojstva je bilo prvo v vrsti tistih delnih popisovanj na Vzhodu. Rimski vojskovodja Kvirinij je pa vodil pozneje, krog leta 6 ali 7 po Kr., še drugo popisovanje, ki je Jude zelo razburilo (Glej Apd 5, 37). Vendar cesarski namestnik v Siriji je bil Kvirinij samo od leta 6 do leta 10 po Kr. Morda je pa vodil ljudsko popisovanje za časa Kristusovega rojstva kot osebno pooblaščen poslanik rimskega cesarja. Možno je pa tudi, da se je popisovanje vlekel skozi mnoga leta in se dovršilo, ko je bil Kvirinij cesarski namestnik v Siriji in je popisovanje po njem dobilo ime Kvirinijevo popisovanje.

Ljudsko popisovanje v Palestini se je vršilo ne po rimskih postavah, ampak po judovskih običajih. Vsaka družina se je popisala tam, kjer je imela svoj grunt in morda še katero drugo nepremičnino. V Betlehemu so imeli v tistem času potomci Davidovega rodu nekaj skupnega premoženja. Judovske postave so bile v tej zadevi zelo konservativne. Premoženje je težko prešlo na človeka iz druge rodbine in, če je prešlo, je moralo ob svetem letu (vsako petdeseto) spet nazaj na prejšnjega lastnika. Tako so mogli imeti Davidovi potomci v Betlehemu še nekaj premoženja svojega pradede Davida, ki je bil v tamkajšnji okolici pasel ovce kakih tisoč let pred Kristusom. Marija je šla z Jožefom v Betlehem, ker je bila iz Davidove rodbine in je bila, kakor mnogi menijo, dedna hči, se pravi hči brez bratov, ter je imela po svoji družini pravico do kakega dela skupne posesti Davidovih potomcev.

Vse evangelijsko poročilo o Jezusovem rojstvu diha uboštvo in preprostost. Marija in Jožef sta na potovanju. Ne najmeta prenočišča. Mati povije otroka v plenice. Otrok potrebuje, kakor vsako človeško dete, ljubeznive materine oskrbe. In to nudi Marija svojemu sinčku z vso naravno preprostostjo. Če ni zibelke, so pa jasli. In prav to v plenice povito dete mora biti za pastirje znamenje ali dokaz, da je resnično, kar jim je angel oznanil, da je namreč rojen Zveličar. To znamenje se ni prav nič ujemalo s tem, kar so Judje na splošno pričakovali, da namreč pride Mesija z močjo in sijajem. Pa prav ta zgodovinska treznost, ki jo srečamo v evangelijskih poročilih, nam jamči, da ni tu nič človeške domišljije, marveč resnično božje dogajanje. Sicer bi se bile krog Jezusovega rojstva ustvarile bajke, kakršne so se ustvarile krog rojstev bogov in ustanoviteljev nekrščanskih verstev. Vse človeško mišljenje se mora spremeniti in dvigniti, da more človek v betlehemske jaslice ležeče dete pripoznati za božjega Sina in Marijo za Mesijevo Mater.

Apokrifi o Marijini mladosti ter o spočetju in rojstvu božjega Sina

Marsikomu se zdi čudno, da nimata evangelista, ne Matej ne Luka, nič podatkov iz Marijine preteklosti. Nič nam ne povesta, kdo je bil njen oče, kdo njena mati, kdaj in kje se je Marija rodila, ne kako je bila vzgojena. Prvi kristjani, posebno tisti, ki so bili iz Nazareta ali iz Jeruzalema, so te reči pač znali. Zato so podatki o Marijinem rojstvu in njeni nežni mladosti lahko krožili po krščanskih občinah v apostolski dobi. Toda naši pristni evangelijski jih niso zabeležili.

To praznino so čutili kristjani ob branju svetih spisov, ki so jih bili prejeli od apostolov in njihovih sodelavcev. In tako so nastali apokrifi ali skriti evangelijski in drugi tovrstni spisi, ki

imajo sicer kako resnično jedro, vendar jih ni hotela Cerkev nikdar prišteti med pristne svetopisemske knjige, pisane pod vodstvom Svetega Duha.

Evangelij svetega Jakoba

Za mariologijo pride najprej v poštev protoevangelij ali prvotni evangelij svetega Jakoba. Tu je mišljen apostol Jakob mlajši, sin Alfeja in Marije Kleofove, ki je bila sestra ali bližnja sorodnica Marije Device. V evangelijih se ta Jakob imenuje med brati Gospodovimi, to je med bratranci ali bližnjimi sorodniki našega Gospoda. Protoevangelij svetega Jakoba je razdeljen na 25 poglavij, ki tvorijo tri dele tega spisa. V prvem delu, ki obsega 16 poglavij, beremo o čudežnem rojstvu Marije Device, potem kako so jo starši pripeljali v tempelj, da bi jo tam bogaboječe duše vzgajale, in končno še, na kak skrivnosten način so ji Jožefa izbrali za ženina. V drugem delu, od 17. do 22. poglavja, stoji Jožef v ospredju. On popelje Marijo v Betlehem, tam pride Mesija na svet in modri iz Vzhoda ga pridejo počastiti. Tretji, ki obsega samo tri poglavja, poroča o pokolu betlehemskih otročičev in o umoru duhovnika Zaharija v templju. Prva dva dela sta zelo stara; strokovnjaki menijo, da sta že iz prve polovice drugega stoletja. Zadnja poglavja kažejo biti poznejšega izvora, modra so šele iz petega ali šestega stoletja. Izvirnik je grški, preveden pozneje v druge jezike.

Jakobov evangelij je močno vplival na krščansko umetnost starih časov in še dalje v srednji vek. Prvo srečanje med Joahimom in Ano, Marijino rojstvo, njen prihod v tempelj ter njena zaroka z Jožefom, vse take slike imajo svojo podlago v Jakobovem evangeliju. Od tam ima liturgični koledar godove svetega Joahima (16. avgusta) in svete Ane (26. julija) ter praznik Marjinega darovanja v templju (21. novembra). Pa tisti starikavi sveti Jožef je tudi po tem spisu, ki poroča, kako se je Jožef obotavljal vzeti k sebi Marijo, ko je bil že v letih in imel več otrok.

O Marijinih starših, o rojstvu svete Device in o njeni nežni mladosti pripoveduje Jakobov evangelij približno takole. Bil je mož po imenu Joahim⁵, lastnik govejih in ovčjih čred. Pisec Jakobovega evangelija ne pove, kje je bival Joahim s tem svojim premoženjem. Ker pa tam beremo, kako opravlja daritve v jeruzalemskem templju in opazuje velikega duhovnika, ki gre proti svetišču, smemo sklepati, da ni bival zelo daleč od Jeruzalema. Pri javnih daritvah mu je nekdo očital, da on nima nobene pravice biti med prvimi daritelji, ker ni dal izraelskemu narodu nobenega potomca. Ta očitek ga je tako potrl, da je pustil svoje premoženje, se odpravil v puščavo in tam v postu in molitvi prosil Boga, naj se ga usmili, da ne bo umrl brez potomstva. Pa tudi Ana⁶, njegova žena, je bila v veliki žalosti zaradi svoje nerodovitnosti, kar je bilo za judovsko ženo največja sramota, če ne celò kazen božja. Zaskrbljena je bila še zaradi odsotnega moža, o katerem ni vedela, kam je izginil. Pa jo je angel Gospodov potolažil: »Ana, Gospod je uslišal tvoje zdihovanje; spočela boš in po vsej zemlji se bo govorilo o tem, kar se bo iz tebe rodilo.« Enako je angel božji razodel Joahimu, da bo njegova žena rodovitna in mu ukazal, naj se iz puščave vrne na svoj dom. Čez devet mesecev je Ana porodila deklico, ki so ji dali ime Marija. Že prej pa se je bila mati zaobljubila, da bo njen otrok na poseben način Bogu posvečen. V tem smislu je Ana uredila za Marijo sobico, podobno svetišču. Dekletce je rastlo in se lepo razvijalo. Čez šest mesecev je naredilo prve korake. Ko je bila Marija tri leta stara, sta jo oče in mati popeljala v dvorišče jeruzalemskega templja in judovska dekleta so jo pospremila z gorečimi baklami. Judovski duhovnik jo je sprejel v naročje in slavil Gospoda, ki bo po tem otroku dal Izraelu rešitev. Starši so se vrnili domov, Marija pa je ostala v templju, podobna golobčku, in angelska roka ji je nudila hrano.

⁵ Pristno hebrejsko ime. V svetem pismu stare zaveze je pet znamenitih mož tega imena. V polni obliki se ime glasi Jehojakim, to se pravi »Gospod dvigne«.

⁶ Tudi ime Ana je pristno judovsko; v hebrejskem jeziku se piše Hanna in pomeni milost ali usmiljenje. V svetopisemskih knjigah so štiri žene tega imena, prva je mati preroka Samuela.

Ko je dosegla Marija starost dvanajst let, je bilo treba po tedanjih judovskih običajih misliti na možitev. Po navodilu velikega duhovnika so sklicali iz jeruzalemske okolice vse neporočene moške na veliko zborovanje. Vsakdo je moral prinesiti s seboj vejico ali palčico. Tudi Jožef je prišel in prinesel vejico. Veliki duhovnik je sprejel vse tiste palčice in vejice ter jih po končani molitvi vrnil vsakemu svojo. Spočetka se ni zgodilo nič posebnega. Ko je pa vračal šibico Jožefu, je iz nje zletela golobica in sedla na Jožefovo glavo. In veliki duhovnik mu reče: »Tebe je zadelo, da sprejmeš pod svoje varstvo devico Marijo.« Jožef se je obotavljal in rekel: »Jaz sem star in imam otroke; ona pa je mlada. Ni prav izpostaviti se posmehu izraelskih sinov«. Na zopetno prigovarjanje je pa Jožef le sprejel Marijo v svojo hišo, sam pa je šel za nekaj časa delat k drugim ljudem.

Marija je bila v Nazaretu v Jožefovi hiši in šivala dragoceno zaveso za jeruzalemski tempelj. Ko je šla nekega dne z vrčem k vodnjaku, je zaslišala glas: »Pozdravljena Marija, polna milosti, Gospod je s teboj, ti si blagoslovljena med vsemi ženami«. Gledala je na desno in levo, odkod je neki prišel ta glas, a ni opazila ničesar. Vsa prestrašena se je povrnila v hišo, odložila vrč in se zopet lotila šivanja. Tedaj vstopi angel Gospodov pred njo in ji reče: »Ne boj se, Marija, ker si našla milost pri vsemogočnemu Gospodu; spočela boš njegovo Besedo«. Ko je to slišala, je odgovorila: »Ali bom morala tako spočeti in tako roditi, kakor vse druge žene?« Angel Gospodov je odvrnil: »Ne tako, Marija, ker moč Gospodova te bo obsenčila in zato bo tisto presveto bitje, ki se bo iz tebe rodilo, imenovalo sin Najvišjega. Dala mu boš ime Jezus in on bo rešil grehov svoje ljudstvo«. In Marija je rekla: »Glej, dekla sem Gospodova, naj se mi zgodi po tvoji besedi«. In šivala je zaveso dalje, dovršeno je ponesla v Jeruzalem, stara šestnajst let.

Polna svetega veselja gre Marija obiskat svojo sorodnico Elizabeto. Ta jo je pozdravila z besedami: »Odkod meni ta sreča, da pride k meni mati mojega Gospoda? Saj otrok, ki je v meni, je poskočil in te blagoslovil«. Marija pa, ki je bila pozabila na skrivnost, ki ji jo je razodel angel Gabrijel, se je ozrla kvišku in z močnim glasom zaklicala: »Kdo sem jaz, o Gospod, da me bodo blagorovali vsi rodovi na zemlji?«

Ko se je Marija po trimesečnem obisku pri Elizabeti vrnila, se je opazilo, da je noseča. Kako je to spravilo Jožefa v nemajhno zadrego in kako mu je Bog po angelu pojasnil Marijino nosečnost, to pripoveduje Jakobov evangelij približno tako, kakor pristni Matejev evangelij, le da ima še en zapletljaj. Spočetka so namreč pismouki sumili, da je Jožef zlorabil devico, ki mu je bila iz templja izročena v varstvo, in so oba, Marijo in Jožefa spravili pred sodnijo. Ker pa sodniku ni zadostovala njuna izjava, da sta nedolžna, sta morala oba piti vodo prekletstva v smislu Mojzesove postave (4 Mojz 5, 12-28). Če je bila katera žena osumljena nezvestobe, jo je mož spravil pred sodnijo. Če se ni drugače izpričala njena nedolžnost, ji je dal sodnik piti vodo iz lončene posode, v katero je primešal nekaj zemlje in nad katero je bil izgovoril vsa možna prekletstva. Če je bila žena res kriva, so pričakovali, da se ji bo po tisti vodi stegno posušilo in da bo trebih zabreknil. Če pa ni bilo teh posledic, je bila s tem izpričana ženina nedolžnost. Zanimivo pa, da morata v Jakobovem evangeliju piti vodo prekletstva oba, Marija in Jožef. Vendar, ker sta oba ostala zdrava, ju niso oblasti več nadlegovale.

V sedemnajstem poglavju in v dveh naslednjih poročah Jakobov evangelij o Jezusovem rojstvu. Ima svoje posebnosti in precej izmišljotin. Za potovanje v Betlehem na ljudsko popisovanje pripravi Jožef svojo oslico, jo osedla in posadi Marijo na živinče. Jožefov sin vodi oslico, oče stopa zadej samotno. Marija je včasih vesele, včasih žalostna. Zadnji del poti naredi peš. Jožef najde neko duplino in spravi Marijo noter, svojega sina pa pusti za stražnika pri vhodu ter gre iskat babico, žensko čistega izraelskega porekla. Kmalu jo najde in oba gresta proti duplini. Ko se približata vhodu, je vsa votlina čudežno razsvetljena in božje dete se hrani na Marijinih prsih. In babica, vsa prevzeta od izrednega prizora, vzklikne: »Velik je ta dan zame, moje oči so videle čuda, odrešenik je rojen v Izraelu«.

Vrednotenje Jakobovega evangelija

Po tem, kar sem tu navedel iz Jakobovega evangelija, lahko spoznamo, kako poročajo ti nepristni evangelijski spisi. Resnične dogodke mešajo z izmišljotinami, resnim zgodovinskim dejstvom slede povsem neslane in smešno otročje podrobnosti. Ni vse laž, ni vse zmota; nekaj sloni na trdnem izročilu. Učenci cerkveni možje starega veka, ki so živeli bliže postanku apokrifnih spisov, so tudi lažje razlikovali med resnim zgodovinskim izročilom in puhlimi pridevki. Rimski brevir, iz katerega molijo naši duhovniki vsak dan, ima na praznik sv. Ane (26. jul.) in na praznik Marijinega delovanja (21. nov.) berila iz spisov cerkvenega učenika sv. Janeza Damaščana (umrl okrog leta 750), ki se očitvidno naslanjajo na Jakobov evangelij. Enako stoji v brevirju dne 16. avgusta branje iz govorov cerkvenega pisatelja Epifanija, škofa na otoku Cipru (umrl l. 403), ki slave Joahima in Ano kot starše Marije Device, kar je posneto iz istega apokrifnega evangelija. In vendar sta bila ta dva moža, Janez Damaščan in Epifanij, zelo tenkovestna glede svete vere in odločna v boju zoper vsak krivoverski pojav. Smemo torej sklepati, da sta imela podatke o Marijinih starših in njeni vzgoji v okrilju jeruzalemskega templja za dovolj zanesljivo zgodovinsko izročilo.

Ime Marija

Evangelist Luka nam poroča, da se je tisto milosti polno dekle, v katerem je imel Sin božji postati človek, klicalo Marija. Enako imenujeta Jezusovo mater tudi evangelista Matej in Marko.

Marija je v hebrejski literaturi precej pogosto žensko ime, vendar o njegovem izvoru in pomenu nismo še danes gotovi. Starejši tolmači sv. pisma so navedli kakih šestdeset različnih razlag tega imena, pa nobena ni povsem zadovoljiva.

Novejši svetopisemski strokovnjaki sodijo bolj upravičeno, da mora biti ime egiptovskega izvora, saj je tudi prva nam znana oseba tega imena Mojzesova sestra, ki se skupaj z bratom in z vsem izraelskim narodom reši iz Egipta ter opeva pogin egipčanske vojske v Rdečem morju (2 Mojz 15,20). V starem egiptovskem jeziku je ime sestavljeno iz dveh delov. Prvi del je Meri ali Mari, nastalo iz glagolske oblike »mri« ali »mrit«, kar pomeni »ljubljen«. Tako so imeli stari Egipčani imena kakor n.pr. Mri-Ra ali Mrit-Phat, je ljubljen od boga Ra, ljubljen od boga Phat. Drugi del je pa lam, ki stoji v judovskih imenih večkrat namesto Jahu ali Jahve in pomeni Gospoda, pravega Boga. Marija je torej Mari-Jam, ljubljenka Gospoda Boga. Hebrejska oblika je Mirjam, grška pa Mariam. Pri prevajanju sv. pisma iz hebrejskega oziroma iz grškega jezika so hebrejsko in grško obliko tega imena latinizirali ter iz Miriam ali Mariam naredili nam ljubo ime Maria.

Tudi v sedanjem liturgičnem koledarju je še ohranjen praznik Marijinega imena, 12. dan meseca septembra. Določil ga je papež Inocencij XI. Leta 1683. v hvaležen spomin na tedanjo zmago krščanskih vojska nad Turki pred Dunajem.

Marija milostno izbrana za božjo mater

Izvolitev Marije Device za božjo mater je izključno v večnem božjem načrtu. Od vse večnosti je bilo določeno, da bo Bog Sin postal človek, rojen iz žene. Dosledno je bila tudi žena, v kateri je imel Sin božji postati človek, predmet večnega odrešilnega načrta božjega.

Med bogoslovnimi učenjaki je še do danes odprto vprašanje, ali bi bil Sin božji postal človek, tudi če ne bi bilo greha in bi človeški rod ne potreboval odrešenja. Enim se namreč zdi, da je učlovečenje božjega Sina že samo po sebi tako velik pojav v zgodovini vesoljnega stvarstva in da prihaja od učlovečenega Sina božjega tolika slava stvarniku, da je že samo to

proslavljanje božje modrosti in dobrote zadosten razlog za učlovečenje. Sam greh, tako pravijo, je premajhna reč za tako velik načrt božji.⁷

Vendar, naj se kdo drži tega ali onega bogoslovnega naziranja, se nič ne spremeni na dostojanstvu Marijinega božjega materinstva. Dejansko je Sin božji zaradi nas ljudi in zaradi našega zveličanja prišel iz nebes, se učlovečil ter se iz Marije rodil kot pravi Bog – človek. In če bi greha ne bilo in bi se Sin božji iz drugega razloga učlovečil, bi žena, v kateri bi on postal človek in iz katerega bi se rodil, prav tako bivala v večnem božjem načrtu kot mati Boga – človeka, kot izvoljena božja mati. V

Večni zveličavni načrt božji obsega hkrati učlovečenje božjega Sina in Marijino božje materinstvo.

Tu je treba zelo poudariti, da je izvolitev Marije za tako odlično dostojanstvo izključno milost neskončno modrega in neskončno dobrega Boga, brez sleherne tudi najmanjše. Marijine zasluge. Prvi korak za duhovno rešitev človeškega rodu se je zgodil od zgoraj dol, ne od spodaj gor. Prvi korak je naredil Bog, ne človek. On je določil čas in kraj kdaj in kje bo njegov večni Sin vstopil kot človek v zgodovino človeškega rodu. On je čisto svobodno med vsemi osebami ženskega spola izbral ženo, ki bo božjega Sina na prekonaraven način v svojem telesu spočela in mu dala telesno človeško naravo. In izbral je za to edinstveno nalogo prav Joahimovo in Anino hčerko Marijo, naredil njeno dušo koj v trenutku njenega ustvarjenja vso sveto ter ji spotoma delil vse milosti, ki jih je potrebovala v svoji visoki službi. Zakaj je izvoli prav Marijo in ne katero drugo? Na to vprašanje ima revni človek en sam odgovor: zato, ker je Bog tako hotel, zato, ker je on v svojih večnih načrtih popolnoma svoboden. Torej brez vsake Marijine zasluge? Gotovo; kakšno zaslugo naj bi imela, ko še ni eksistirala? Pred tem veličastvom božjih načrtov mora kloniti vsak ustvarjen razum, angelski in človeški. Tu veljajo Pavlove besede: »O globočina bogastva modrosti in vednosti božje! Kako nedoumljive so njegove sodbe in neizsledna njegova pota! Kdo je spoznal misel Gospodovo ali kdo je bil njegov svetovavec?« (Rim 11, 35-55).

Pozdrav »milosti polna«

Da je bila Marija povsem milostno od Boga izbrana, je zapopadeno že v angelovem pozdravu, s katerim je Marijo nagovoril. Aramejske besede, ki jih je Gabrijel rabil, nam žal niso ohranjene. Vezani smo na grški izvirnik Lukovega evangelija. Brezdvomno je evangelist Luka, ko je sestavljal poročilo o Gabrijelovem oznanilu Mariji Devici, pod vodstvom svetega Duha, rabil v grškem jeziku tisti izraz, ki je najbolje odgovarjal aramejski besedi. Angel, stopivši k Mariji je ne pozdravi z njenim imenom, ne reče: pozdravljena ali zdrava Marija, ampak: zdrava, pomiloščena ali premiloščena. V grškem izvirniku Lukovega evangelija stoji tu »*keharitoméne*«, kar je trpni deležnik preteklega časa glagola »*haritein*«, ki pomeni »z ljubkostjo ali milostjo obdariti ali napolniti«. Torej: pozdravljena ti, ki si od božje milosti vsa prevzeta. Grški izraz »*keharitoméne*« se da težko prevesti v druge jezike, vendar je latinski prevod »*gratia plena*«, milosti polna, vsebinsko istoveten z grškim izvirnikom. Saj prevaja enako tudi stari sirski prevod z besedama »*maliath taibuthá*«, se pravi: polna božje dobrote ali milosti.

Značilno je pa, in tega ne smemo prezreti, da stoji tu izraz »milosti polna« namesto lastnega imena. Za nadangela Gabrijela se deklica, ki jo ima pred seboj, kliče »milosti polna«. Morala je torej biti na prav poseben način polna milosti, tako premiloščena, tako sveta, da se je po tej notranji svetosti razlikovala od vseh drugih žená po svetu. »Milosti polna« je bilo za Marijo to, po čemer se je ločila od drugih ljudi, kakor se po imenu človek loči od človeka. To izredno

⁷ Tega mnenja so tako imenovani Skotisti, ki sledé nauku Janeza Skota. Tomisti pa, ki se drže nauka Tomaža Akvinca, vidijo razlog učlovečenja samo v grešnosti človekovega rodu.

mero milosti ji je dal Bog čisto milostno in svobodno, kakor jo je tudi povsem milostno in svobodno izbral za mater učlovečenega božjega Sina, brez sleherne Marijine zasluge.

Zaradi tega izrednega bogastva milosti pravi angel: »Gospod je s teboj«. Bog, ki je že tako povsod, je bil na poseben način z Marijo že iz prvega hipa njene eksistence. Ta duhovna vez med Bogom in Marijo je bila edinstvena, kakor je bil edinstven tudi njen poklic. V trenutku pa ko je spočela božjega Sina v svojem telesu so prišle angelove »Gospod je s teboj« do svoje polne veljave, do polnega pomena. Bog – človek je bil potem devet mesecev po svoji človeški naravi združen z Marijo tako, kakor je otrok združen z materjo do rojstva.

S tem pa ni rečeno, da je bila Marija koj spočetka tako polna milosti, da ni mogla v milosti in svetosti napredovati. Kakor je vsak človek, dokler potuje po tej solzni dolini, zmožen duhovnega napredka,⁸ (2) tako je tudi Marija napredovala v božji ljubezni in v vdanosti v božje načrte, ki jih je le počasi bolje spoznala. Napredovala je z dobrimi deli, napredovala s skrbjo za Sina, napredovala po raznih bridkih preizkušnjah, dokler ni po božjem načrtu dozorela za prehod v nebeško blaženost.

Marija je napredovala v spoznanju svojega Sina

Pravkar je bilo rečeno, da je Marija napredovala ne samo v svetosti, ampak tudi v spoznavanju božjih odrešilnih načrtov, dosledno v spoznavanju svojega lastnega sina. Iz svetopisemskih virov je razvidno, da se je njeno zadevno obzorje le počasi širilo. Med bogoslovnimi strokovnjaki je še vedno odprta razprava, kaj je Marija znala o svojem sinu in česa ni znala. – V naslednjih poglavjih bom skušal to reč pojasniti.

Marija se je zavedala, da je mati Mesijeva

Iz oznanila, ki ga je Marija slišala od nadangela Gabrijela, je prav lahko spoznala, da postane Mesijeva mati.

Beseda Mesija je hebrejskega izvora. V hebrejskem ali judovskem jeziku se glasi »*mašiah*« in prihaja od glagola »*mašah*«, po naše maziliti. Grški prevajalci so pisali »*messias*«; odtod naša slovenska oblika Mesija. Enako izvira beseda Kristus od grškega glagola »*hriein*«maziliti ter pomeni dosledno isto, kar Mesija, to se pravi pomeni človeka, ki je od Boga na poseben način s svetim oljem pomaziljen ali posvečen ter določen za kako izredno odlično nalogo. Taki maziljenci božji so bili po judovskem mišljenju veliki duhovniki, preroki in kralji, ki so vladali kot božji namestniki.

Pozneje, posebno zadnja stoletja pred Kristusom, se je rabilo ime Mesija samo, da se označi tisti veliki poslanec božji, ki je bil po prerokih napovedan kot kralj in prerok, ki bo ustanovil splošno božje kraljestvo na zemlji, kraljestvo pravice in svetosti. Vsa tista mesta v svetopisemskih knjigah stare zaveze, ki napovedujejo tistega velikega božjega pomaziljenca, se imenujejo mesijanske prerokbe. In teh ni malo. Najstarejše obetajo samo na splošno, da bodo v Abrahamovem potomstvu blagoslovljeni vsi rodovi zemlje. Pozneje zvemo, da pride tisti veliki poslanec božji iz rodbine kralja Davida in bo tako dobilo Davidovo kraljestvo po Mesiju večni obstanke. Ko je pa sijajno Davidovo kraljestvo razpadlo, so preroki poudarjali, da bo kraljestvo Mesija, tistega velikega Davidovega potomca, duhovno kraljestvo, z novim božjim ljudstvom, z novimi daritvami. Preroki so dalje napovedali, da se bo Mesija porodil v Betlehemu iz deviške matere in da bo on kot božji služabnik vzel grehe vseh ljudi nase in da bo s svojim trpljenjem ustanovil novo razmerje med Bogom in človekom. V skrivnostnih

⁸ Tridentinski koncil, šesta seja, can. 24.

podobah so gledali in opisali preroki glavno Mesijevo ustanovo, sveto Cerkev, ki bo povezala vse narode v eno samo božjo družino.

Zato so se svetopisemski pisatelji nove zaveze pogosto sklicevali na mesijanske prerokbe; največ Matej, ker je pisal evangelij za kristjane iz judovstva, ki so tiste prerokbe večinoma poznali. Iz Lukove knjige Apostolska dela in iz Pavlovih pisem je razvidno, da so bile mesijanske prerokbe in njih izpolnitev v osebi Zveličarja važen predmet apostolskega pridigovanja. Pa saj je naš Gospod sam dostikrat opozarjal na mesijanske prerokbe, ki so se ali se bodo na njem spolnile. Najrajši je samega sebe imenoval »sina človekovega«, kakor ga je predvidel prerok Daniel (7,13). Tako je na zadnji poti proti Jeruzalemu rekel apostolom: »Glejte, v Jeruzalem gremo in se bo nad sinom človekovim spolnilo vse, kar je pisano po prerokih« (Lk 18,31). Po vstajenju pa je dal apostolom potrebno razsvetljenje, da so mesijanske prerokbe prav umevali, in jim je rekel: »Tako je pisano in tako je bilo treba Kristusu trpeti in vstati tretji dan od mrtvih (Lk 24, 45-46).

To vzvišeno figuro svetopisemskega Mesija so žal versko-politični strankarji za časa Kristusa izpačili in naredili iz Mesija narodnega junaka, ki bo Jude politično osvobodil, obnovil nekdanje Davidovo sveto kraljestvo ter Izraelce tudi socialno in gospodarsko dvignil nad sosedne narode. Še Jezusova bližnja okolica je tičala v tej zmoti.

Kaj pa Marija? Iz Gabrijelovega oznanila je zvedela, da bo spočela in rodila napovedanega in toliko pričakovanega Mesija. Kakšen bo ta Mesija, o tem si je pač mislila približno tako, kakor so pojmovala Mesija bogoljube duše izraelskega naroda v tistih časih. Nekaj je o tem slišala, ko so jo vzgajali pri jeruzalemskem templju, marsikaj je zvedela, ko je ob sobotah slišala branje in tolmačenje svetega pisma v domači sinagogi ali shodnici. Tako je zrastle v njeni duši, kakor v drugih pobožnih dušah, podoba pričakovanega Mesija, ki pride iz Davidove rodbine in bo ustanovil novo božje kraljestvo, ki bo trajalo do konca dni. Mnogi Judje so pa umevali mesijanske prerokbe tako, da bo Mesija, kakor že gori rečeno, zopet obnovil samostojno izraelsko kraljestvo, ki je bilo razpadlo pred 600 leti in se ni moglo več vzpostaviti, tako da so bili Judje vsa tista stoletja podaniki tujih vladarjev, zadnjih 63 let pred Kristusom podaniki rimskih oblastnikov. Upanje na politično osvoboditev od tujih vladarjev in na obnovev neodvisne izraelske države je zajelo in držalo tudi apostole; saj so še tik pred vnebohodom svojega učenika vprašali, če bo morda zdaj obnovil Izraelsko kraljestvo (Apd 1, 6).

Ali je živela tudi Marija v takem pričakovanju? Morda. Saj se tudi Gabrijelovo oznanilo suče skoro docela v okviru takega judovskega mišljenja. Marija je slišala iz angelovih ust, da bo njen otrok velik in sin Najvišjega, da mu bo Bog dal prestol njegovega očeta Davida ter da bo kraljeval v hiši Jakobovi (se pravi v izraelskem narodu) vekomaj in da njegovemu kraljestvu ne bo konca. Takšnega približno si je mislila bodočega Mesija tudi ona. In zdaj sliši, da je prav ona izbrana od Boga za mater tega velikega poslanca božjega. To je zanjo novo srečanje z Bogom, pa tudi novo srečanje z Mesijem, ki ima postati njen otrok. Spočela je Mesija prej v duhu kot v telesu. In prav na to materinstvo v duhu je polagal Kristus največjo važnost. Blagroval je svojo mater ne zato, ker je njega rodila in dojila, marveč zato, ker je slušala božjo besedo in jo hranila (Lk 11, 28).

Simeonova prerokba je razširila Marijino mesijansko obzorje

Kakšno duhovno kraljestvo bo Mesija ustanovil in kako bo on s svojim trpljenjem in s svojo nasilno smrtjo omogočil človeškemu rodu nadnaravno življenje milosti in večno blaženost pri Bogu, tega Marija ni vedela, vsaj spočetka gotovo ne. To je nekoliko razvidno iz njenega hvalospeva, s katerim je odgovorila na blagrovanje, ki ga je bila slišala iz ust svoje sorodnice Elizabete: »blagoslovljena ti med ženami in blagoslovljen sad tvojega telesa« (Lk 1, 42). Evangelist Luka poroča, da je Marija na tisto blagrovanje odgovorila z lepim spevom, ki se v

latinskem prevodu pričenja z besedo »*magnificat*«, kar pomeni »poveličuje«. ⁹ Kdo poveličuje in koga poveličuje? Moja duša, pravi Marija, poveličuje Gospoda, ker se je ozrl na nizkost svoje dekle. Blagrovali me bodo odslej vsi rodovi. Zakaj velike reči mi je storil on, ki je vsemogočen in je njegovo ime sveto.

Tu se lepo zrcali Marijina duša. Vsa je nepopisno srečna, vsa hvaležna Bogu, ki jo je izbral za Mesijevo mater. Nobena žena ne bo več deležna te odlike, zato jo bodo blagrovali vsi bodoči rodovi. S prihodom Mesije se bodo spolnile božje obljube in bo Bog izkazal svoje »usmiljenje do Abrahama in njegovega rodu na veke« (Lk 1, 55). – V tem Marijinem gledanju je vse tako lepo, vse rožnato; noben oblaček ne moti čistega obzorja. Mesija prihaja, Bog mu bo dal Davidovo kraljestvo za vedno; izraelski narod bo spet deležen božjega usmiljenja in božje odlike.

Mesija bo za vse narode

To ozko mesijansko-narodno gledanje se je precej razširilo in jasno obzorje se je nekoliko pooblačilo, ko sta Marija in Jožef prinesla štirideset dni starega Mesija na dvorišče jeruzalemskega templja, da bi tam plačala takso za prvorojenca ¹⁰ in da bi se Marija pred postavo očistila z daritvijo dveh golobčkov ali dveh grlic. Takrat je namreč, po božjem navdihu, prišel na tempeljsko dvorišče pobožni starček Simeon ¹¹, ki je bil prej prejel od Boga zagotovilo, da ne bo umrl, dokler ne bo videl Maziljenca božjega ali Mesija. Ta preroški mož je vzel malega Jezusa v svoje naročje, hvalil Boga in rekel: »Zdaj odpuščaš, Gospod, svojega služabnika po svoji besedi v miru, zakaj videle so moje oči tvoje zveličanje, ki si ga pripravil pred obličjem vseh narodov, luč v razsvetljenje poganov in slavno Izraela, tvojega ljudstva« (Lk 2, 29-32).

Tu se evangelijsko obzorje prvokrat razširi iz ozkega judovskega narodnega vidika na vse narode. Bog je pripravil zveličanje pred obličjem vseh narodov, nobenemu noče prikriti svojega zveličavnega načrta. Mesija bo luč tudi poganskih narodov, ki so jih Judje smatrali za manjvredne in od Boga zavržene. Krščanstvo bo univerzalna, splošna religija, ki bo družila vse narode v enotno božje ljudstvo. Evangelistu Luku se je zdelo primerno spraviti preroške Simeonove besede v svoj evangelij, ki je bil namenjen poganskim narodom, ki so se bili poprijeli krščanstva. Tu se pozna, da je bil Luka učenec in spremljevalec apostola Pavla, ki je univerzalnost krščanstva zelo poudarjal. Kako odločno je pisal Rimljanom: »Ali je Bog samo Bog Judov, mar ne tudi poganov? Da, tudi poganov« (R 3, 29). »Ni namreč razlike med Judom in Grkom, zakaj isti je Gospod vseh, bogat za vse, ki ga kličejo« (Rim 10, 12). Pa prav iz te univerzalnosti krščanstva izvira slava izraelskega naroda, kajti »njihovi so očaki in od njih je po telesu Kristus, ki je nad vsem, Bog, blagoslovljen na veke« (Rim 9,5).

Tu je slišala Marija iz Simeonovih ust nekaj novega, nekaj, kar je lahko zelo razširilo njeno duhovno obzorje. Mesija, ki ga je ona nedavno rodila, ne bo kraljeval samo v hiši Jakobovi, ampak bo luč, bo duhovni voditelj tudi poganskih narodov. Iz njega izide duhovna rešitev, ki jo je Bog pripravil vsem ljudem, ne samo Judom. Ta misel ni bila povsem tuja svetopisemskim knjigam stare zaveze. Bog je tu pa tam namignil, da je blagor, ki ga on neposredno pripravlja v judovskem narodu, namenjen vsem narodom. Koj ko pokliče Abrahama, naj se iz stare domovine preseli v Palestino, mu slovesno napove, da bodo v njegovem potomstvu blagoslovljeni vsi rodovi zemlje (1 Mojz 12,3). Ista misel, da bo

⁹ Marijin hvalospev se že iz starih časov imenuje »Magnificat«, v grškem izvirniku »*megalynei*«. Peli so ga nekatere praznike pri jutranji božji službi; od 6. stoletja dalje je določen za večernice.

¹⁰ Plačati je bilo treba pet judovskih šeklov, približno 15 nekdanjih srebrnih avstrijskih kron.

¹¹ Simeon ali Šimon, staro hebrejsko ime, ki pomeni »uslišanje«, od glagola *šamá*=slišati ali uslišati. Tako se je klical drugi sin očaka Jakoba in pozneje še razni Izraelci.

duhovna rešitev šla iz Izraela na vse ljudi, se najde pesniško izražena v psalmih, posebno v tako imenovanih mesijanskih psalmih¹² (4), kakršna sta n. pr. 44. in 71. psalm. Večkrat pa in bolj izrazito v preroških knjigah, posebno v knjigi preroka Izaija, ki je 700 let pred Kr. v duhu gledal, kako se vsi narodi ozirajo na Jeruzalem, odkoder bo prišla Gospodova beseda (2, 2-4), in kako se uveljavlja božje kraljestvo med pogani (66, 19-23).

Kar so preroki gledali od daleč, to je Simeon povedal o detetu, ki ga je držal v naročju. Tako je slišala Marija nekaj novega o pravem poklicu in bodočem delovanju svojega sinčka. Preko mej izraelskega naroda, preko mej Palestine pojde njegov duhovni vpliv. Ali je Marija vse to razumela? Ne vemo; brzčas ne docela. Evangelist dostavlja, da sta se Jožef in Marija čudila temu, kar se je o božjem detetu govorilo (Lk 2, 33). Od ljubkega, domačega »*magnificat*« pa do Simeonove napovedi nadnarodnega, zdaj bi rekli ekumenskega, poklica Mesijevega je velik korak v božjem razodetju. Ni ga bilo lahko doumeti: Jožef in Marija sta se čudila.

Mesija bo trpel

Pa je imelo priti še kaj bolj resnega, ne za oba, za Jožefa in Marijo, marveč za Marijo, za Mesijevo mater posebej. Simeon blagruje sicer oba, potem pa pusti Jožefa ob strani in reče Mariji: »Glej, ta je postavljen v padec in vstajenje mnogih v Izraelu in v znamenje, kateremu se bo nasprotovalo. In tvojo lastno dušo bo presunil meč, da se razodenejo misli iz mnogih src« (Lk 2, 34-36). To je spet novo in zelo tehtno božje razodetje. Ko bo Mesija nastopil s svojim božjim naukom in čudežnim delovanjem, mu ne bodo vsi verjeli, mu ne bodo vsi sledili. Eni se mu bodo pridružili z vero in z ljubeznijo. Tem bo Mesija v vstajenje, to se pravi: ob njem se bodo duhovno dvignili k svetosti in do večne blaženosti. Drugi pa bodo Mesija sovražili, ne bodo marali za njegov nauk, nasprotovali mu bodo. Takim bo Mesija v padec, ob njem se bodo pohujšali, bodo duhovno propadli in šli v pogubo.

Tu je izražena velika skrivnost božje zveličavne volje in človekove proste odločitve. Brezdvomno je izvirna volja božja, naj se zveličajo vsi ljudje (1 Tim 2, 4). Toda ta volja ni absolutna ali brezpogojna, marveč pogojna, s pogojem namreč, da bo človek z božjo milostjo sodeloval in v božji ljubezni umrl. Z drugimi besedami je izrazil naš Gospod isto misel, ko je govoril judovskemu prvaku Nikodemu: »Bog ni poslal svojega Sina na svet, da bi svet sodil, marveč da bi svet po njem zveličal. Kdor vanj veruje, ne bo obsojen; kdor pa ne veruje, je že v obsodbi. Obsodba pa je v tem, da je prišla luč na svet, pa so ljudje bolj vzljubili temo ko luč« (Jan 3, 17-19).

To božje razodetje iz Simeonovih ust je moralo biti za Marijo res nekaj novega. Dozdevno se ni nič kaj strinjalo s sijajno Gabrijelovo napovedjo, da bo dal Bog njenemu sinu Davidu prestol in da bo kraljeval čez izraelski narod vekomaj. Morda je bila kdaj pri sobotnih shodih ob branju prerokov slišala, da bo neki »Gospodov služabnik« mož bolečin, na katerega je Bog naložil pregrehe nas vseh, da bo podoben jagnjetu, ki ga peljejo v zakol in da bo prištet med hudodelce (Iz 53, 3-12). Kako so judovski pismouki te prerokbe tolmačili, ne vemo pobliže. Morda je kdo res slutil, da je tisti »Gospodov služabnik« istoveten z Mesijem, medtem ko so drugi predvidevali v »Gospodovem služabniku« kakega drugega božjega poslanca. Zdaj pa razodene od Boga razsvetljeni Simeon Mariji kar naravnost, da bo njen sin tisti, kateremu bodo nasprotovali. Še več. Tisti trpljenje sina bo občutila tudi njegova mati in sicer tako bridko, da bo meč bolečin presunil njeno dušo. Ob nasprotovanju, ki ga bo trpel Mesija, in ob sočutnem trpljenju njegove matere se bodo razodele misli iz mnogih src, se pravi, da bo tedaj razvidno, kdo je za Mesija in njegovo delo, kdo pa nasproten.

Tako so se ločili duhovi takrat ob Gospodovi smrti, tako so se ločili v apostolski dobi, tako pozneje. Docela indiferenten ne ostane pred Kristusom nihče, ki je spoznal njegovo osebnost

¹² Glej Hoberg, Katechismus der messian. Weissagungen, Freiburg i .B. 1915.S. 34.59.

in njegov nauk. Zato je pisal Pavel Korinčanom, da apostoli oznanjajo Kristusa križanega, ki je Judom pohujšanje, a poganom nespamet, poklicanim pa božja modrost. Kajti nauk o križu je tistim, ki se pogublajo, nespamet, nam pa, ki smo na poti zveličanja, božja moč (1 Kor 1, 18 in 23-24).

Tudi dvanajstletni Jezus je širil duhovno obzorje svoje matere

Bog je počasi uvajal mater Marijo v spoznavanje njenega sina, v spoznavanje Mesijevega poklica in nekoliko tudi v vlogo Mesijeve matere. Počasi, pravim, ker je Bog moder vzgojitelj. Od Gabrijelovega oznanila pa Tja do Kalvarije, tja do velikonočnega jutra in do binkoštnega razsvetljenja je bila dolga šola. Počasi je Marija spoznavala, da bo njen sin ustanovil duhovno kraljestvo, ne nacionalno, ampak za vse narode; da bo pri tem svojem delu zadel na nasprotovanja in da bo morala še ona ob njem trpeti. Tudi učlovečeni Bog je svojo mater počasi vzgajal za krepko Mesijevo mater, ki se bo dvignila nad ozke naravne družinske vezi in se prilagodila vzvišenim načrtom sina kot odrešenika človeškega rodu.

Dolga, skoro tridesetletna šola je to bila, a potek te šole nam ni znan. En šolski prizor nam je pa le zabeležil evangelist Luka v svojem poročilu o dvanajstletnem Jezusu, ki je po svojih božjih načrtih ostal nekje v okolju jeruzalemskega templja, medtem ko sta ga Marija in Jožef z žalostjo iskala med velikonočnimi romarji. »Kaj sta me iskala? Nista li vedela, da moram biti v tem, kar je mojega Očeta?« (Lk 2, 49). Kakor bi rekel: Nič ni bilo treba mene iskati. Saj sem vama že kdaj namignil, kdo je moj Oče. V izvajanju načrtov mojega Očeta, ki so tudi moji načrti, sem jaz čisto neodvisen od svoje matere in od vsakršnih človeških vezi. Jaz grem svoja od vekomaj določena in varna pota, vama ni treba za to skrbeti.

To je bila zares huda lekcija, ki jo je mati Marija dobila od svojega dvanajstletnega sina. Sam Bog ve, kakšne lekcije je prejela še pozneje. In uspeh? Za enkrat še nič vidnega. Evangelist dostavlja: »Ona nista razumela besed, ki jih jima je rekel« (Lk 2, 50). Nič ne bomo zamerili ne Mariji ne Jožefu. Razmerje med Bogom Očetom in Bogom Sinom, učlovečenje Boga Sina, odrešenje človeškega rodu po Bogu Sinu, to so skrivnosti, za katere ne more človeški um zvedeti brez posebnega božjega razodetja. Dovršenega razodetja pa niso imeli ne apostoli, ne Marija, dokler ni prišel na binkošti Sveti Duh nadnje in je pričela Cerkev svoje življenje. Vse hoče imeti svoj čas. Bogu se nič ne mudi, tudi z vzgojo matere Marije se mu ni mudilo.

Kaj je Marija vedela in česa ni vedela o svojem sinu

Važno svetopisemsko vprašanje se pojavlja v mariologiji, vprašanje, če je Marija iz Gabrijelovega oznanila razumela, da bo Mesija, ki se bo iz nje porodil, resnični bistveni Sin božji, in ali je vedela, kako bo ta njen sin svoje poslanstvo dovršil. Odgovor je deloma podan že v prejšnjem razmotrivanju, vendar je vredno, da se pri stvari še nekoliko pomudimo.

Kar se tiče odrešenja, dovršenega s trpljenjem in smrtjo, priča Marijin hvalospev »*Magnificat*«, da ona ni mislila na kakega trpečega Mesija, ki ga bo njegovo ljudstvo zavrlo in umorilo. Marija opeva Mesijevo dobo kot dobo veselja in srečne blaginje. Iz Simeonovih ust je sicer slišala, da bo njen sin zadel v nasprotovanje in da bo ona še prizadeta. Toda o mukah in nasilni smrti njenega sina ter o namenu tiste žrtve ni padla nobena beseda. Nikjer v svetem pismu ni znamenja, da bi bila Marija poučena o božjem načrtu odrešenja človeškega rodu.

Kaj pa je mogla Marija iz angelovega oznanila spoznati o resničnem bistvu svojega bodočega sina, kaj bo njen sin v resnici, ne samo, kakšne naslove bo nosil? Saj z naslovi angel res ni varčeval. Velike reči je napovedal o bodočem Marijinem sinu: velik bo in sin Najvišjega, kraljeval bo čez Jakobove potomce vekomaj. Še več: Sveto, ki se bo iz Marije rodilo, bo sin božji. Vsi ti izrazi stoje popolnoma v okviru stare zaveze. Marija, ki je živela v pobožnosti

tiste zaveze med Bogom in izraelskim narodom, je pač razumela vse tiste izraze v smislu svetopisemske govornice: »Sin Najvišjega, sin božji« ni treba, da je iz Boga od vekomaj rojen kot sin istega bistva z Bogom Očetom, temveč zadostuje, da je sin v prenesenem, v duhovnem pomenu, ker živi sveto, ker je Bogu ljub, ker ga ima Bog rad ko oče sina ali pa, ker je Bogu na kak poseben način posvečen. Prerok Ozeja (v osmem stoletju pred Kr.) napoveduje, da bo število Izraelovih otrok kakor peska na morskem obrežju in se bodo klicali sinovi živega Boga (Oz 1, 10). V Sirahovi knjigi beremo, da bo človek usmiljenega srca kakor sin Najvišjega (Sir 4, 11). V 81. psalmu pravi Bog sam, da so sodniki v Izraelu vsi sinovi Najvišjega (vrsta 6). Izrazi »velik« in »svet« so večkrat svetopisemski mesijanski izrazi. Mesija, ki ga bo Marija rodila, bo v svojem življenju in delovanju na poseben način Bogu posvečen, bo »svetnik božji«, kakor so ga klicali duhovi obsedencev (Mk 1, 24).

Samo če bi bila imela Marija kako posebno razsvetljenje božje, bi bila mogla tiste mesijanske izraze umeti drugače in ne v smislu starih svetopisemskih knjig. Tisto razsvetljenje bi jo bilo moralo poučiti o skrivnosti presvete Trojice, da bi Marija spoznala, da bo njen sin tudi večni Sin Boga Očeta, istega bistva ko Bog Oče, prav tako večni vseмогоčni Bog. O takem razsvetljenju pa ni v svetih knjigah nove zaveze nobenega sledu. Še apostoli, ki so tri leta poslušali Jezusove nauke in bili od Boga določeni za temelje novega božjega kraljestva (Ef 2, 20), niso imeli takega razsvetljenja. Morda ga je bil deležen Peter, ko je na Jezusovo vprašanje tako slovesno izjavil: »Ti si Kristus, Sin živega Boga«. Saj ga naš Gospod blagruje, ker meso in kri mu nista tega razodela, ampak Oče, ki je v nebesih (Mt 16, 16-17). Pa še tu polagajo nekateri tolmači svetega pisma glavni poudarek na besedo Kristus, to je Mesija, in smatrajo nadaljne besede »Sin živega Boga« za dodatek, ki pojasni, da je Mesija na poseben način z Bogom združen. Ta dodatek je samo v Matejevem evangeliju, Marko in Luka ga nimata. Pa tudi Matej pravi, da je naš Gospod po tistem prizoru svojim učencem priporočil, naj nikomur ne povedó, da je on Kristus.¹³

Da ni imela Marija takega razsvetljenja, sklepamo upravičeno iz poročila o dvanajstletnem Jezusu, ki je ostal v Jeruzalemu, ne da bi Marija in Jožef to opazila. Če bi bila Marija vedela, da je njen sin večni, vseмогоčni in vsevedni Bog, ne bi bila tako zaskrbljena zanj in ga ne bi z žalostjo iskala. Kam pa naj se Bog zgubi? Ali mora on, vsevedni, šele po vpraševanju ali v družbi romarjev najti pot iz Jeruzalema v Nazaret? In če bi bila Marija vedela, kdo je v resnici njen sin, ali bi si bila upala izreči očitek: »Otrok, zakaj si nama to storil?« (Lk 2, 48). Nikdar bi ne bila izustila kaj takega – ona, tako bogaboječa, tako sveta žena. Toda rekla je, ker je mislila, da njen sin, bodoči mesijanski kralj nad Izraelom, zdaj kot dvanajstletni fantič še ni dovolj dozorel za samostojno daljše potovanje ter da potrebuje njenega in Jožefovega vodstva. Umevna, a dejansko brezpotrebna zaskrbljenost. Zdi se, da zguba in najdba dvanajstletnega Mesija ni bil prvi prizor te vrste. Kaže, da je Gospod Jezus že kdaj prej v nazareški hišici povedal in pokazal, da gre on svoja pota, čisto neodvisno od svoje matere in njenega moža, ker se ravna izključno po načrtih svojega večnega Očeta. Zato se ni v jeruzalemskem templju nič opravičeval pred svojo materjo in svojim rednikom, marveč je jima celo očital, da nista spoznala, kako se on ravna samo po Očetovi volji. Vendar jima ni niti ta jeruzalemski prizor odprl vpogleda v pravo Mesijevo naravo. Saj pristavlja evangelist, da ona dva nista razumela besed, ki jih je jima rekel (Lk 2, 50).

Mariji ne bomo očitali, da ni prave narave za svojega sina, niti zveličavnega načrta božjega spoznala koj spočetka. Pač pa bomo občudovali božjo modrost, ki sicer sega močno od kraja do kraja, pa vse ureja na ljubezniv način (Modr 8, 1). Saj bi bilo čez Marijine moči živeti skupaj s sinom, če bi bila vedela o njem to, kar vemo mi v krščanstvu iz božjega razodetja: da je Jezus Nazarečan edinorojeni Sin božji, da je iz Očeta rojen pred vsemi veki, da je Bog od Boga, luč od luči, pravi Bog od pravega Boga, rojen, ne ustvarjen, enega bistva z Očetom in

¹³ Seitz, das Evangelium vom Gottessohn, S. 280.

da je po njem vse ustvarjeno. In kako bi bila mogla Marija malega Jezusa kot mati sinčka traktirati in voditi, če bi bila vedela, da je od tega svojega sina vsak trenutek in popolnoma odvisna, kakor je stvar odvisna od stvarnika! Marija bi ne mogla tega vzdržati. Isto velja za apostole in druge, ki so z Jezusom občevali. Nekajkrat izraža sveto pismo to misel, da ne more človek videti Boga in še ostati pri življenju. Tako pravi Bog Mojzesu: »Ne boš mogel videti mojega obraza, kajti noben človek me ne more videti in ostati živ« (2 Moj 33, 20). In ko je prerok Izaija imel neko sijajno božjo prikazen, je zavpil prestrašen: »Gorje meni, izgubljen sem, ker sem z lastnimi očmi videl Gospoda vojnih čet« (Iz 6,5). Zbal se je, da ga bo konec. Saj je v isti prikazni videl, kako celo serafi zakrivajo vsak svoj obraz, da morejo še vzdržati pred Gospodom (Iz 6,2).

Če tako odrekamo Mariji popolno umevanje bistva njenega sina in božjega odrešilnega načrta, je nismo prav nič ponižali. Njena veličina je obstajala v tem, da je bila milosti polna, da je bila dekla Gospodova, pripravljena slediti volji božji v vsakem življenjskem položaju. Veličina apostola Pavla ni v tem, da je bil zamaknjen v tretje nebo in tam slišal božje skrivnosti (2 Kor 12, 2-4), ampak v tem, da je neutrudno delal in vdano trpel za božje kraljestvo na zemlji ter živel v duhovnem združenju z Bogom, kakor je pisal vernikom v Galiciji: »S Kristusom sem križan; živim pa ne več jaz, ampak v meni živi Kristus« (Gal 2, 19-20).

Tako je tudi Marija kot ponižna dekla Gospodova dozorevala v božji ljubezni, dozorevala v vdanosti, ko jo je Mesija pri ustanavljanju svojega kraljestva pustil docela ob strani in dal prednost svojim apostolom. Dozorevala je, dokler ni bila na Kalvariji duhovno s Kristusom križana in dokler se ni na binkoštni dan z apostoli vred prebudila v novem in pravem kraljestvu svojega sina. Tedaj je spoznala, da je ta njen sin, s katerim je toliko let skupaj živela, vsemogočni večni Bog, istega bistva z Očetom in svetim Duhom. Spoznala je, da je Gospod Jezus večni Sin božji, ki je v njenem telesu postal tudi človek. Umevala je vse njegovo življenje kot življenje Boga-človeka, umevala njegovo trpljenje in smrt kot veliko delo božje. Tedaj šele je spoznala, kaj je ona in kako je njena usoda povezana z božjim odrešilnim načrtom.

Marijino »privoljenje« v Mesijevo materinstvo

Naj še toliko poudarjamo božje najvišje gospostvo in njegovo popolno neodvisnost od ustvarjenih bitij, ne smemo pri tem pozabiti, da Bog svojih načrtov človeku ne vsiljuje. Ustvaril ga je po svoji podobi, ustvaril ga je kot bitje, ki se bo svobodno odločalo, saj je tudi stvarnik svoboden. Tako je tudi Marijo izbral ne kot mrtvo orodje, ampak kot človeka, ki je zmožen svobodne odločitve in ki dosledno nosi odgovornost. Marija naj bi se izjavila k večnemu božjemu načrtu. Angelov pozdrav je bil za Marijo oznanilo božjega načrta in obenem nekak poziv, naj se ona izjavi.

Skrivnost človekove svobode

Tu se nam pojavlja skrivnostna zgradba odrešenja človeškega rodu. Pojavlja se nam ko neko gibanje od zgoraj dol in od spodaj gor. Seveda je najprvo in odločilno gibanje od zgoraj, drugovrstno in šele dosledno je gibanje od spodaj. Tega sodelovanja Boga in človeka ne smemo misliti kot neko delovno družbo, v kateri opravlja vsak svoje delo, recimo Bog to, kar je bolj važno, človek pa to, kar je manjšega pomena. Tako naziranje bi bilo krivično za stvarnika in krivično za človeka, ki je ustvarjeno bitje. Če bi se moglo katerikoli ustvarjeno bitje gibati ali delati, ne da bi Bog hotel ali privolil, bi Bog ne bil več Bog, najvišji gospodar vsega bivanja in vsega gibanja. Človek je v svoji eksistenci in v svojem delovanju popolnoma odvisen od stvarnika. Odvisen je tudi v svojih svobodnih odločitvah. Kako je svoboden, če je odvisen? Če bi se mogel človek čisto svobodno odločati in v nekaterih primerih tudi preprečiti

božje načrte, ponavljam, bi Bog ne bil več Bog. In če bi ne bil človek v svojih odločbah svoboden, bi ne bil več človek, umno bitje z moralno zavestjo in odgovornostjo, marveč stroj, ki pod določenimi pogoji mora tako funkcionirati in ne more drugače.

To so dejstva, proti katerim nima pameten človek ugovora. Kako se pa to dvojno delovanje, božje in človeško, v primerih svobodne odločitve vrši, je za človeški razum neprodirna skrivnost. Stoletja in stoletja so si teologi in filozofi razbijali glave s tem vprašanjem, a brezuspešno. Eni so bolj poudarjali božjo vsemogočnost, drugi pa človekovo svobodo. Vendar sta obe bogoslovni struji složni v tem, da pri vsaki človekovi svobodni odločitvi vse dela Bog in vse dela tudi človek. Toda Bog dela kakor Bog, kakor neodvisen stvarnik, in človek dela kot človek, kot odvisna stvar, vendar kot svobodna in odgovorna stvar.

Marija svobodno privolila

Tako skrivnostno in nedoumljivo je bilo tudi srečanje Boga z Marijo ob oznanilu nadangela Gabrijela. Kakor je Bog večni, tako je bil v njem večni tudi načrt, da bo ob določenem času in na določenem kraju Bog postal človek in da se bo porodil iz žene. Prav tako je bila v večnem božjem načrtu izvoljena Marija za mater učlovečenega Boga. V istem večnem načrtu je bilo, da bo angel to Mariji oznanil in da bo ona svobodno v to privolila. Da, svobodno je Marija privolila, a to njeno svobodno privoljenje je bilo v milostnem božjem načrtu. Bog, ki jo je izbral za mater učlovečenega božjega Sina, ji je tudi določil tako mero milosti, da bo prav gotovo in čisto svobodno privolila v napovedano materinstvo.

To Marijino svobodo tolmačijo napak tisti nabožni spisi, ki pripovedujejo, kako sta nebo in zemlja napeto čakala, kaj bo ona odgovorila na angelovo oznanilo, in da se je mogel zvršiti božji načrt šele, ko je Marija odgovorila pritrdilno. Tako tolmačenje razmerja med Bogom in človekom je pogrešeno. Božji načrt se izvrši gotovo; vse stvarstvo ga ne more preprečiti, niti spremeniti. V strogem pomenu Bog ne »čaka« na človekovo privoljenje, ni »čakal«, da bi Marija privolila v Mesijevo materinstvo. Od večnosti je vedel, da bo svobodno privolila in je to njeno svobodno privolitev stavil v svoj načrt učlovečenja in odrešenja. Marija je privolila svobodno in je vendar morala privoliti, ker je Bog od večnosti predvideval, da bo svobodno privolila in se on v svojem predvidevanju ne moti. V pojasnilo en primer. Ljudje se svobodno odločajo za zakonsko življenje in vendar se bodo morali tako odločati do konca sveta, svobodno in nujno, ker je to v božjem nespremenljivem načrtu.

To je neprodirna in pretresljiva skrivnost, ta delovna družba, ki se imenuje Bog in človek. En član te družbe je stvarnik, drugi član je stvar; en član je absoluten gospodar, drugi član je odvisen služabnik. Služabnikova volja je svobodna in včasih močna, a božji načrt se bo gotovo izvršil, ker je božja volja še močnejša.

Marija, dekla Gospodova

Pogovor z nadangelom Gabrijelom je zaključila Marija s kratkim pa zelo pomembnim stavkom: »Glej, dekla sem Gospodova, zgodi se mi po tvoji besedi«. Evangelist dostavlja samo, da je po teh besedah angel šel od nje. Nič pa ne omeni, kaj se je takrat v Mariji zgodilo. Papež Anastazij II. je leta 497. v pismu na škofa Lavrencija v Iliriku pridejal še veroizpoved (*professio fidei*), v kateri se glasi: »Verujemo, da je Sin božji, potem ko je Marija izrazila svoje soglasje (consensus) z besedami »dekla sem Gospodova«, v njenem deviškem telesu človek postal.«¹⁴ Te veroizpovedi se drži krščanski svet skozi vsa sledeča stoletja. V zadnjih 360 letih molimo trikrat dnevno Angel Gospodov, kjer po Marijinih besedah »Glej, dekla sem

¹⁴ Denzinger – Schön. Enchiridion symbol n. 357.

Gospodova« v tretjem odstavku rečemo: »In Beseda je meso postala in med nami prebivala«, se pravi: »Božji Sin, ki se v Janezovem evangeliju imenuje »Beseda«, je postal človek in kot tak pričel bivati na tej naši zemlji. To krščansko naziranje je upravičeno, ker sta se ob angelovem oznanjenju srečala božja volja od zgoraj in Marijino soglasje od spodaj. Vse je dozorelo, da se božji načrt učlovečenja izvrši takoj.

Svetopisemski »služabniki« in »dekla«

Izraz »dekla Gospodova« priča, kakšno je bilo Marijino duhovno razpoloženje v tistem tako važnem trenutku. Luka je pisal svoj evangelij v grškem jeziku in je za izraz »dekla« rabil grško besedo »*dule*«, kar je ženska oblika samostalnika »*dulos*«, ki pomeni prvotno sužnja potem podanika, služabnika. Stari sirski prevod, goovo najbližji aramejskemu izročilu, ki ga je imel pred očmi evangelist, ko je pisal angelovo oznanjenje, ima izraz »*amtha*«, latinski prevod pa »*ancilla*«, kar oboje pomeni »dekla«. Grški »*dulos*«, v ženski obliki »*dule*«, pomeni prvotno človeka, ki je prodan v sužnost in ne uživa nikakršne človeške pravice. Isti pomen je imela beseda »*ebed*« prvotno tudi v judovskem narodu, saj so tudi oni imeli sužnje. Ko so se pozneje v srednji Aziji ustvarile močne države, so postali vsi podaniki pod vladarjem, ki je bil absoluten monarh, njegovi hlapci, grško *duloi*, latinsko *servi*, vsi, tudi visoki državni uradniki. Tako je isti izraz, ki je prvotno pomenil sužnja, pomenil potem podanika, državljana sploh. Ker je pa Bog vladar nad vsem človeštvom, se je z besedami »hlapec« ali »dekla« izražala tudi odvisnost od Boga. Pa ne samo odvisnost, ampak tudi predanost ali vdanost človeka, ki se je dosela izročil Bogu in se posvetil njegovi službi. Tako je iz sramotnega »sužnja« postal častni »služabnik božji«. »Služabniki božji so bili že Abraham (Psalm 104, 42), Mojzes (Joz 14, 7). David (Ps. 88, 4), bodoči trpeči Mesija (Iz 53, 11), da, celo ves izraelski narod (Iz 48, 20). Enako se imenuje apostol Pavel »služabnik« (*servus*) Jezusa Kristusa« (Rim 1, 1), ter apostol Jakob mlajši »služabnik Boga in našega Gospoda« (Jak 1, 1). Stari cerkveni pisatelji so imenovali »božje služabnike« največkrat redovnike in puščavnike, ki so se bili na poseben način Bogu izročili v službo. Pozneje je prišel ta naslov v navado za osebe, ki so umrle v sluhu svetosti in za katere se v Rimu vrši proces, da bi se proglasili za blažene. Končno bi morali mi vsi biti božji služabniki, saj se tudi papež imenuje »služabnik božjih služabnikov«.¹⁵

Če prizna človek svojo popolno odvisnost od Boga, če se docela vda v božjo voljo in je rad Bogu na razpolago za sleherni njegov načrt, je to gotovo nekaj velikega, nekaj častnega. Zato je izraz »božji služabnik«, »božja služabnica«, »božja dekla« časten naslov, ki ne diši prav nič po kakem ponižanju, še manj po sužnosti.

V tem smislu moramo umevati Marijino besedo, da je dekla Gospodova. Tudi Ana, mati preroka Samuela, se je v molitvi imenovala dekla Gospodova (1 Kr, 1, 11) podobno Judita, Estera in druge. To je čisto v duhu hebrejskega jezika in v navadi vzhodnih narodov, da se ženska v govoru z odlično osebo imenuje samo sebe deklo.¹⁶

»Dekla Gospodova« je izraz vdanosti

Marija se je v svojem končnem odgovoru na angelove besede gibala popolnoma v stari svetopisemski miselnosti. V naših časih bi rekla takole približno: »Glej, Gospodu sem popolnoma na razpolago. Naj se mi zgodi, kakor si mi oznanil; pripravljena sem sprejeti

¹⁵ Navadno se navaja papež Gregor Veliki kot začetnik tega naslova, iz leta 591. Verjetno je pa Gregor posnel ta naslov iz nekega pisma sv. Avgušтина.

¹⁶ Spominjam se, da smo se kot študentje pozdravljali s »servus«. Gotovo ni pri tem nihče mislil na sužnja, pač pa, da je tovarišu pripravljen za kako uslugo.

poklic Mesijeve matere«. Ne smemo prezreti, da je Marija, ko se je imenovala dekle Gospodovo, čutila ta izraz kot časten naslov, v svesti, da je od Boga izvoljena za najvišji poklic, za Mesijevo mater. Isti sveti ponos se razodeva v hvalospevu Magnificat, kjer Marija polna radosti, hvali Boga ki se je ozrl na svojo nizko dekle, saj jo bodo blagrovali vsi rodovi (Lk 1, 48).

Nekateri nabožni pisatelji občudujejo v Marijinem odgovoru njeno veliko ponižnost: za najvišjo čast, za mater božjega Sina je izbrana, pa se imenuje samo dekle Gospodovo.¹⁷ (4) Je lahko dobra misel za pobožno premišljevanje. V resnici pa »dekla Gospodova« ni bil izraz ponižnosti, temveč je v duhu svetopisemske in sploh hebrejske govorice pomenil njeno pripravljenost in vdanost sprejeti božji načrt.

Iz evangeljskega besedila je torej razvidno dvoje. Iniciativa ali prva pobuda za odreženje človeškega rodu po učlovečenem božjem Sinu izvira izključno od Boga, ki je v tisti svoj večni načrt privzel Marijo. Povsem svobodno, brez njene zasluge. Za izvršitev tistega načrta je pa Bog hotel, naj tudi Marija reče svojo besedo, naj pokaže svojo pripravljenost, svoje soglasje, svojo vdanost. Načrt odrešenja je sama milost, izvedba načrta je pa milost in človeško sodelovanje. On, ki nas je ustvaril brez nas, nas ne bo zveličal brez nas.

Kristus in beseda »mati«

Po vseh jasnih dokazih, da je Marija mati Jezusova, se nam pa le čudno zdi, kako svetopisemski pisatelji nikjer ne poročajo, da bi bil Jezus za Marija rabil ime »mati« ali da bi jo kdaj kot mater nagovoril. Kako je bilo med štirimi zidovi nazareške hišice, ne vemo. Morda je tam deček ali mladenič Jezus res kdaj rekel v domačem aramejskem jeziku »immi«, mati moja. Morda, ker iz tiste dobe nimamo zanesljivih poročil. Apokrifni evangeliji poročajo sicer nekajkrat, kako je Jezus že v rani otroški dobi nagovarjal Marijo: mati ali moja mati. A na tiste spise se ne smemo zanesti in se moramo omejiti na pristna svetopisemska poročila.

Iz vseh štirih evangelijev vemo za štirikratno srečanje Jezusa z Marijo in sicer v tehle primerih: dvanajstletni Jezus v templju, ženitovanski obed v Kani, Marija s sorodniki med Jezusovimi poslušavci in končno Marija pod križem umirajočega Sina. V nobenem teh štirih primerov ne rabi Jezus za Marija izraza »mati« ali »moja mati«. Ob srečanju med poslušavci je pa niti ne govori.

Dvanajstletni Jezus v templju

O dvanajstletnem Jezusu v templju poroča evangelist Luka v drugem poglavju svojega evangelija. Prizor je vsem, ki redno obiskujejo službo božjo v cerkvi, dobro znan.¹⁸ Na prvem velikonočnem romanju v Jeruzalem je ostal dvanajstletni fantič Jezus nekje v prostorih poleg templja, medtem ko sta Jožef in Marija nastopila pot povratka v Nazaret, meneča, da se Jezus tudi vrača v kaki drugi skupini romarjev. Ker ga pa le ni bilo od nobene strani, sta se vrnila v Jeruzalem in ga tam po dolgem iskanju našla med učenimi ljudskimi prvaki. Iz Marijine zaskrbljene duše je tedaj privrela pritožba z rahlim očitkom: »Otrok, zakaj si nama to storil? Glej, tvoj oče in jaz svate z žalostjo iskala.« Beseda »otrok« (v grškem izvorniku teknon), ki jo tu rabi Marija za dvanajstletnega fantiča, blaži nekoliko očitek in daje srečanju bolj prisrčen, družinski vtis. Zato nas pa Jezusov odgovor še bolj preseneča. Njegove besede so izven družinske prisrčnosti, da so celó izven navadne vljudnosti. Ljudje bi od otroka, ki so ga starši z žalostjo iskali, pričakovali kaj drugega, kaj bolj otroškega. Jezus ne pusti Marijinemu

¹⁷ Tako že sv. Ambrozij, *liber 2.* in *Lucam*.

¹⁸ Bere se vsako leto na praznik svete družine ali prvo nedeljo po Razglasenju Gospodovem.

očitku veljati, nasprotno, on sam pride z očitkom, ne da bi pri tem Marijo kot mater nagovoril: »Kaj sta me iskala? Nista li vedela, da moram biti v tem, kar je mojega Očeta?«

Jezusova odločnost

Tu je dvanajstletni Jezus izjavil, da je za njegovo delovanje odločilna edinole božja volja, božji načrt odrešenja človeškega rodu. Ob njegovem zadevnem delovanju se nehajo vse zgolj človeške in družinske vezi. Njegov pravi dom ni majhna nazareška hišica, marveč vsa naša zemlja; še več, vesoljno stvarstvo, ki bo po učlovečenem Sinu božjemu dvignjeno in posvečeno v slavo stvarnika, kajti vse je ustvarjeno po njem in zanj (Kol 1, 16). Na tej poti ne sme in ne more ovirati božjega Sina noben človek. Pred tem visokim ciljem in širokim gledanjem ne mora umakniti Marijino in Jožefovo ozko obzorje. Jezusov odgovor hoče Marijo in Jožefa poučiti, da v velikem zveličavnem podjetju božjem ne odloča naravna družinska vez, ampak duhovno združenje z Bogom, ki večkrat deluje skrivnostno ter zahteva vero in popolno vdanost.

Te odločnosti, ki jo je pokazal kot dvanajstletni fantič, se je Jezus držal ves čas svojega javnega delovanja. Ko je poučeval svoje prve učence, jim je odprto povedal: »Kdor ljubi očeta in mater bolj ko mene, ni mene vreden« (Mt 10, 37). In ob drugi priliki je to svojo odločnost še bolj natančno opredelil, ko je izjavil: »Če kdo pride k meni in ne zapostavi svojega očeta in matere in žene in otrok in bratov in sester, vrh tega tudi svojega življenja, ne more biti moj učenec« (Lk 14, 26).

On, ki je neizprosno zahteval, če treba, tolikšne žrtve, se je zavedal svojega božjega dostojanstva. Dobro je vedel, da so vse družinske in druge naravne vezi njegov dar in da jih on lahko vzame ali prekine kadarkoli. Vedel je pa tudi, da njegova beseda ne bo prazna, temveč da bo rodila sadove junaštva skozi tisočletja do konca dni. On, ki je tako odločen, zdaj bi rekli radikalen, v svojih zahtevah, je tudi močan v svoji milosti, ki jo daje vsem, kateri so poklicani na pot velikih žrtev. Po tej poti so sledili svojemu mojstru apostoli, ki so zapustili svoje družine, svoje čolne in mreže ter se razkropili po tedanjem širnem grško-rimskem svetu oznanjat evangelij. Tako radikalni so bili sveti mučenci, ki so ne le zapustili družinske vezi, ampak tudi svoje življenje darovali za Kristusa. Enako junaštvo izpričujejo še dandanes vsi, ki se, neredko proti volji domačih, odločajo za duhovniški poklic ali redovniški stan.

Ponavljam, edinole Bog more zahtevati take žrtve, on, ki je absolutni gospodar vsega on, ki jih zahteva samo v blagor žrtve in družbe, on, ki ne samo zahteva, ampak tudi daje moč svojim junakom. Nihče naj se ne spotika, ker je bil Jezus že kot dvanajstletni fantič tako radikalen. Ne pozabimo, kakšne žrtve zahtevajo svetni ljudje od svojih privrženecv, včasih v nečedne namene! Saj smo v zadnjih desetletjih doživeli prej nezaslišane zahteve in grožnje. Voditelji brezbožne stranke so učili svoj mladi naraščaj: Če kdo pride k nam in ne zapostavi svojega očeta in matere, ne more biti naš privrženec. Če tvoj oče ali tvoja mati molita ali skrivaj zahajata v cerkev, ti fant ju moraš nam ovaditi, sicer bo po tebi. – Strahotno pa umevno, kjer ni strahu božjega. Bog zahteva žrtev v dobro, brezbožni svet jo zahteva v pogubo.

Vpliv na Marijo

Prizor dvanajstletnega Jezusa v tempeljskih prostorih je torej zelo poučen. On sam je hotel, da pride do tega prizora in da tako svojo mater nekoliko pouči o svojem mesijanskem poklicu. Da je njen sin res obljubljeni in pričakovani Mesija, to je Marija vedela iz Gabrijelovega oznanila; da bo pa ta Mesija tudi že kot fantič, neodvisen od nje, šel svoja pota in sledil samo načrtu svojega Očeta, tega ni vedela. Niti iz tako krepkega odgovora dvanajstletnega sina ni spoznala božjih načrtov s tem čudovitim fantičem. Saj pravi evangelist, da nista ne ona ne

Jožef razumela besed, ki jih jima je rekel. Vendar četudi jih ni Marija razumela koj takrat, je počasi le napredovala v spoznanju božje volje z njenim sinom. Zadevno je gotovo pomemben dostavek evangelista, da je Jezusova mati vse to ohranila v svojem srcu. V pobožnem premišljevanju tega dogodka se je pod vplivom božje milosti počasi širilo in čistilo njeno duhovno obzorje.

Ne brez bolečin. Marija je čutila kot mater, čutila je kot človeška mati. Nepredvidena odsotnost sina jo je zbolela in z žalostjo ga je iskala. Tega ni mogla prikriti in je razodela svojo žalost z očitkom: »Otrok, zakaj si nama to storil?« Pa še večjo bol ji je moral povzročiti tisti nepričakovani, odklonilni in celo očitajoči Jezusov odgovor: »Kaj sta me iskala?« Marija se je sicer vračala z Jezusom nazaj v Nazaret, a čutila je, da nima več pri sebi takšnega otroka, kakršnega je bila izgubila v Jeruzalemu. To jo je bolelo. Po Simeonu napovedani meč je pričel rezati. A sinova milost je dvignila mater k vdanosti in večji svetosti. – Podobno se dogaja tudi nam. V senci križa rastemo in duhovno dozorevamo za srečno večnost.

K sklepu še en nauk iz tega resnega dogodka z dvanajstletnim Jezusom. Besede, ki jih tu slišimo iz njegovih ust, so prve besede božjega Sina, ki nam jih sporoča evangelij. In te besede pričajo, da je on v pravem pomenu besede božji Sin, ki ima svojega božjega Očeta, in da je volja tistega Očeta zanj odločilna: on mora biti v tem, kar je njegovega Očeta. Katere so pa zadnje Jezusove besede, preden izdihne? Zapisal nam jih je isti evangelist Luka: »Oče, v tvoje roke izročim svojo dušo.« In ko je to rekel, je izdihnil (Lk 23, 46). Oče, torej, to je po evangeliju na začetku Jezusovega udejstvovanja. Med tema mejnikoma se giblje vse njegovo delovanje, dokler se ne dovrši na križu. Naš Gospod se zaveda, da je pravi Sin božji, ki izhaja po večnem rojstvu, da ima od Očeta svojo božjo naravo, da je pravi Bog od pravega Boga. Isti Oče je tudi Oče učlovečenega Boga Sina, ki biva sicer v dveh naravah, božji in človeški, vendar v eni sami božji osebi, v drugi osebi presvete Trojice. Ta Bog-človek ima vse od Boga Očeta. Vse mu je izročil Oče in nihče ne ve, kdo je Sin, razen Očeta, in kdo je Oče, razen Sina in tistega, komur hoče Sin razodeti (Lk 10, 22). A ta Bog-človek, dasi je bil enak Bogu, je samega sebe izničil, podobo hlapca vzel nase; ponižal se je in je bil pokoren do smrti (Fil 2, 6-8). Na Oljski gori je padel na svoj obraz in molil: »Moj Oče, ako je mogoče, naj gre ta kelih (to trpljenje) mimo mene, vendar ne kakor jaz hočem, ampak kakor ti (Mt 26, 39), ne moja, ampak tvoja volja se zgodi« (Lk 22, 42).

Vzvišen nauk in vzvišen zgled, ki nam ga je mogel dati samo božji Sin. Človek bodi usmerjen na Boga, ki je njegov stvarnik in njegov zadnji cilj. Nihče ga ne sme ovirati na tej poti. Tudi svete družinske vezi se morajo, če treba, umakniti. Kar ni za večno, je prazen nič.

Marija na ženitovanjskem obedu

Drugo srečanje Jezusa z materjo Marijo je bilo po evangelijskem poročilu na ženitovanjskem obedu v mestu Kana v Galileji. Evangelist Janez, ki o tem poroča, pravi, da je to bila galilejska Kana in jo tako razlikuje od drugega mesteca istega imena, ki je bilo nekoliko bolj severno, nedaleč od mesta Tirus.

Dogodek se je vršil ob začetku Jezusovega javnega delovanja. Malo prej je bil naš Gospod končal svoj spokorni štiridesetdanski post in se nato odpravil k Janezu Krstniku, ki je krščeval na vzhodnem obrežju reke Jordan pri kraju Betanija. Tam je bil naš Gospod krščen od Janeza in tam je kmalu po krstu pridobil svoje prve učence, mlade može, ki so se bili do tedaj držali Janeza Krstnika. Ti so bili: Andrej, Janez, Simon Peter, Filip in Natanael, ki je istoveren z Jernejem. Vsi ti so bili iz galilejske pokrajine in, ko se je naš Gospod odpravljal od Krstnika proti Galileji, so šli ti Galilejci še toliko rajši za njim.

Evangelist pravi, da je bila svatba v galilejski Kani in, da je bila Jezusova mati tam. Glavna in prvotna povabljenka je bila torej Jezusova mati. Ni imela daleč od Nazareta do Kane, morda poldrugo uro hoda. Svatje so morali biti dobri znanci z Marijo, da so jo hoteli imeli pri sebi na

ohceti. Če pravi evangelist, da je bil povabljen *tudi* Jezus, je s tem rečeno, da je bil povabljen sin glavne povabljenske Marije. In ker je imel naš Gospod že majhno skupino učencev krog sebe, so prišli z njim tudi njegovi prvi slušatelji. Kot Galilejci so se dobro razumeli med seboj v galilejskem narečju in povrh vsega je bil Natanael prav iz Kane doma.

Namen čudežev v Janezovem evangeliju

Prizor te galilejske svatbe ima v svojem evangeliju samo Janez; prejšnji trije evangelisti ga nimajo. Da se je Janez odločil izpolniti to vrzel, je moral imeti posebne razloge, ker dogodek sam na sebi ni nič kaj izrednega med drugimi čudežnimi evangelijskimi dogodki. Prvi trije evangelisti, Matej, Marko in Luka, navajajo v svojih spisih dosti Jezusovih čudežev, Janez pa prav malo. Čudežnih dogodkov, o katerih so že poročali prejšnji evangelisti, nima Janez v svojem spisu. Edina izjema je čudežno nasičenje pet tisoč mož (Jan 6, 1-15), o katerih poroča tudi Janez, četudi so o tem dogodku že pisali vsi trije prejšnji blagovestniki. In prav v tem primeru je razvidno, da Janez ne navaja Jezusovih čudežev, če niso v zvezi z velikimi resnicami, ki jih je naš Gospod ob takih prilikah izustil ali s svojim zgledom priporočil. Koj namreč naslednji dan po čudežnem nasičenju tiste množice je naš Zveličar napovedal, da bo dal ljudem še bolj čudežno hrano, dal bo svoje telo jesti in svojo kri piti v presveti evharistiji. To napoved ima samo Janez in prav zaradi te napovedi je privzel tisto čudežno nasičenje poslušalcev v evangelijski spis. – Drug primer. Kako slovesno je naš Gospod izjavil: »Jaz sem luč sveta; kdor gre za menoj, ne bo hodil v temi, marveč bo imel luč življenja« (Jan 8, 12). Da bodo pa znali tedanji poslušavci in bodoči rodovi, da je on res taka duhovna luč, je z blatom pomazal oči možu, ki je bil od rojstva slep, ga poslal, naj se umije, nakar je slepec čudežno spregledal. On, ki je slepcu čudežno vrnil luč oči, mora torej res biti duhovna luč, ki razsvetljuje vsakega človeka (Jan, 1, 9). – Pa še en primer. Kako veličastno se glede Jezusove besede Marti, sestri umrlega Lazarja: »Jaz sem vstajenje in življenje. Kdor v me veruje, bo živel, tudi še umrje; in kdorkoli živi in v me veruje, ne bo vekomaj umrl« (Jan 11, 25). Kdo pa naj veruje tako drznim besedam, kakršnih ni še nikdar noben človek izrekel in si jih nihče ne drzne izreči? Da, res drzne besede, pa so jim lahko verjeli tedanji slušatelji in jim lahko verjamemo mi, ki beremo evangelijsko poročilo. Saj je Gospod, ki se je proglasil za vstajenje in življenje, stopil nato pred grob, v katerem je že štiri dni ležal mrtvec, in zaklical z močnim glasom: »Lazar, pridi ven!« In umrli je prišel ven, četudi povezan na nogah in rokah s povoji (Jan 11, 43-44).

Tak je Janezov Evangelij: malo čudežev, a kar jih je, so povezani z velikimi verskimi resnicami ali pa merijo na kak važen moralni nauk. Tako je pač verjetno, da je moral imeti Janez kak važen razlog, da je, četudi zelo varčen s čudeži, spravil ta sorazmerno manjši čudež na ženitovanjskem obedu v svoj evangelij. Pa še na častno mesto ga je postavil, kot pravi čudež, s katerim je naš Gospod razodel svoje veličastvo (Jan 2, 11).

Gnostične zablude

Že stari razlagavci svetega pismo so menili, da je imel Janez pred očmi krivoverske struje, ki so bile nasprotne ženitvam in vsakemu materialnemu užitku. Že trideset let, preden je pisal Janez svoj evangelij, so nekateri od Boga razsvetljeni verniki predvidevali, da bodo nekateri od vere odpadli, ker se bodo vdali lažnivim naukom tistih, ki branijo se ženiti in velevajo zdržati se jedi, ki jih je Bog ustvaril, da jih verniki s hvaležnostjo uživajo (1 Tim 4, 1-3-). Tako beremo v prvem pismu, ki ga je apostol Pavel naslovil na svojega učenca Timoteja, škofa v Efezu, krog leta 64. Ko je Janez kakih trideset let pozneje, prav v Efezu, pisal svoj evangelij, so se med kristjani v tisti pokrajini že pojavljale napovedane zmote. Tedanji zapeljivci so bili začetniki ali predhodniki tako imenovanih gnostikov. Gnostiki, to je grška

beseda, kateri pomeni ljudi, ki imajo posebno »*gnosis*«, to se pravi posebno znanje ali spoznanje, večje kot navadni kristjani. Glavna vprašanja, s katerimi so se pečali gnostiki, so bila tale: Odkod zlo, ki ga je toliko na svetu? Kdo je uredil sedanji svet? Kako se naj človek reši materije, ki je sedež vsega zla? V odgovor na ta vprašanja so učili gnostiki, da eksistirata že od večnosti Bog in materija. Ta materija, v kateri je toliko zla, ne more biti od Boga, ki je tako popoln in svet. Tudi ni možno, da bi se tako sveti Bog s to zlo materijo kakorkoli pečal. Iz Boga, tako so učili, izvira celo krdelo duhov, ki so jih gnostiki imenovali eone. Grška beseda *eon*, pravzaprav *aion*, pomeni razno, pomeni čas, življenje, svet in tudi duha časa. Ti eoni tvorijo most med Bogom in svetom. Eden teh eonov, ki so mu pravili demiurg,¹⁹ je iz večne materije uredil sedanji svet. Demiurg ga je uredil, ne Bog, uredil ga je proti volji Boga. Zato je toliko zla na svetu, ker je iz materije, iz večno slabega počela.

Človek je iz duha in materije. Materija oklepa duha in ga deva v sužnost. Zato naj skuša človek materijo ugonobiti. Z ženitovanjem se materija razmnožuje, zato naj se človek ne ženi. Mesa naj se vzdržuje, vina naj ne pije, odpove naj se sleherni materialni nasladi, da se telesna materija pokonča in se duh osvobodi. V tej svobodi obstoji tako imenovano odrešenje, o katerem govore kristjani. Sin božji se ni mogel združiti z resničnim materialnim človeškim telesom, ker je materija bistveno zlo. Imel je samo navidezno telo, je torej samo navidezno trpel in navidezno umrl. Odrešenje po smrti božjega Sina nima mesta v teh gnostičnih zablodah.

Tako so učili gnostiki pred 1800 leti. A neka vrsta gnostikov so še danes tisti, ki kličejo hinavsko, naj se Cerkev ne peča z zadevami tega sveta, n.pr. s socialnimi vprašanji, ker so to materialne reči. Naj se omeji na duhovne zadeve. Cerkev pa uči, naj gremo skozi materialni svet tako, da ostanemo duhovni, in skozi časne dobrine tako, da ne izgubimo večnih.

Gnostične zmote, ki so v drugem in tretjem stoletju povzročale velike zmede med kristjani, so se že pričele pojavljati v Mali Aziji, ko je edino še živeči apostol, nad devetdeset let stari Janez, pod vodstvom Sv. Duha sestavljal četrti evangelij. Zato je umevno, da je v svoj evangelijski spis stavil tudi prizor z ženitovanjskega obeda v galilejski Kani. Kakor bi hotel reči: Glejte, ženitev ni sama po sebi nič slabega, saj je božja naredba in jo je božji Sin počastil s svojo navzočnostjo, skupaj s svojo materjo in prvimi apostoli. Po zakonski zvezi se ne razmnožuje zla materija, temveč prihajajo iz nje božji otroci, bodoči nebeški državljani. In ženitovanjski obed z vinom na mizi ni nič slabega. Saj je božji Sin gostom postregel z vinom celo na čudežen način.

Da, jed in pijača ni zla materija, temveč so to božji darovi, ki jih moramo sprejeti s hvaležnim srcem in uživati v pravi meri. V 103. psalmu pravi Duh božji, naj kruh krepča človeka in naj vino razveseljuje njegovo srce. Res, dobro in pristno vino, zmerno užito, dvigne potrtega človeka k veselemu pogumu. Zato ne sme nihče zameriti, če je svetniški mož zapel: »En hribček bom kupil, bom trte sadil, prijatle bom povabil, še sam ga bom pil«. Seveda vse v pametni zmernosti, kajti božje kraljestvo ni jed in pijača, ampak mir in veselje v Svetem Duhu, kakor je apostol Pavel učil Rimljane (Rim 14, 17). Da, mir in sveto veselje, to je za zdaj božje kraljestvo med nami in predokus večnega miru in veselja, za katero smo ustvarjeni. Čemernih svetnikov krščanstvo ne pozna. »Veselite se vedno v Gospodu, še enkrat rečem, veselite se« (Fil 4, 4), tako je bodril vernike apostol, mož, ki je bil vedno poln veselja pri vsej nadlogi (2 Kor 7, 4). Nič torej zamere pevcu, ki ga je veselilo »sladko vince piti in dobre volje biti svoje žive dni«. Toda vse, kar je prav, bi rekli po domače. Zmernost v pijači, zmernost v razveseljevanju. Že v stari Sirahovi knjigi beremo: »Poživljajoče je vino za človeka, če ga zmerno pije« (Sir 31, 27). In v veselih urah ne pozabimo, da v tej solzni dolini nam ni dano »dobre volje biti naše žive dni«. To pride šele potem, ko nam večni sodnik poreče: »Dobri in zvesti služabnik, pojdi v veselje svojega Gospoda (Mt 25, 21).

¹⁹ Grški »*demiurgos*« je po naše ljudski delavec, obrtnik, včasih tudi stvarnik ali početnik.

Razlogov torej dovolj, da se je Janez odločil vključiti ženitovanjski prizor v svoj evangelijski spis. Gnostiki so strašili pred ženitvijo in pred vinom, apostol je pa vernikom pokazal, kako je božji Sin ne le počastil ženitovanje s svojo navzočnostjo, marveč celó ženitovanjskim gostom pomagal iz zadrege in jim čudežno postregel z najboljšim vinom.

Ta evangelijski odstavek je vsem rednim obiskovalcem božje službe dobro znan. Bere se drugo nedeljo po Razglašenju Gospodovem. Nekdanji liturgisti so ga dejali v bližino tega praznika, ker je bilo Razglašenje, po grško Epifanija, kolektiven ali skupen praznik raznih dogodkov, ki so svetu razodevali in razglašali učlovečenega Sina božjega. Razodela ga je čudežna zvezda modrim v vzhodnih deželah, razodel ga je nebeški Oče, ob Jezusovem krstu z besedami: »Ta je pa tudi božji Sin sam, ko je vodo hipoma spremenil v prvovrstno vino. Da je bilo to pravo razodetje, nam pove evangelist ob koncu tega poročila: »Tako je v Kani galilejski storil Jezus prvi čudež in razodel svoje veličastvo« (Jan 2, 11). Galilejska svatba je postala prava epifanija, pravo razglašenje gospodovo.

Vina nimajo

Evangelist pripoveduje tako nedolžno: »Ko je vino pošlo, reče Jezusu njegova mati: »vina nimajo«. Nič ne pove, zakaj je vina zmanjkalo. Pa saj to ni tako važno ne tako izredno. V galilejski Kani ni bil ne prvi ne zadnji primer, da pri kaki pojedini zmanjka vina. Morda so se prireditelji ušteli, ker niso mislili, da pripelje Jezus kar pet mladih mož s seboj.

V tistem Marijinem opozorilu, da nimajo več vina, vidijo nekateri svetopisemski tolmači prošnjo za čudežno pomoč. Vendar ni tako tolmačenje ne gotovo ne potrebno. Saj pomanjkanje vina pri obedu ni nepopravljiva nesreča, ko je gostija v mestu, ko ima družina znance v bližini, ko imajo gostje pri mizi Natanaela, soseda domačina. Na ta ali oni način bi se dalo z lahkoto dobiti par vrčev vina, če ne drugega vsaj na posojajo, saj niso bili kje v puščavi. Zato je bolj naravno, če vzamemo Marijine besede kot preprosto opozorilo na zadrego z nemo prošnjo, naj Jezus kakorkoli odpomore.²⁰ Niti ni verjetno, da bi bila Marija mislila na čudež, saj poudarja evangelist izrecno, da je bilo tisto spremenjenje vode v vino prvi Jezusov čudež. Naš Gospod ni torej storil v nazareški hišici nobenega čudeža. Deske se niso kar na Jezusovo besedo sestavljale v mize, stole in omare, ampak samo z navadnim mizarskim delom. Niti ni Jezus priklical vode v nazareško kuhinjo, marveč je morala Marija vsak dan z vrčem po vodo v javni vodnjak. Vse se je tam zgodilo naravno, ne čudežno. Kako naj torej zdaj Marija kar z gotovostjo pričakuje čudež? Kar navajajo apokrifni spisi²¹ čudežnih dogodkov iz Jezusove deške dobe, so čisto nespametne sanjarije. Res je napovedal Gabrijel Mariji velike reči o njenem bodočem sinu, da bo velik, da bo svet in sin Najvišjega ter da bo zasedel prestol kralja Davida. Da bo pa njen sin tudi vsemogočni gospodar čez vse naravne moči, tega ji angel ni povedal in tega Marija tudi sicer ni mogla vedeti, ker ni njen sin, Jožefov tesarški pomočnik, dal nobenega znamenja, da obvlada naravo in ves fizikalni red. Na vsak način pa razodeva Marijino opozorilo njeno sočutno srce, ki je opazilo pomanjkanje in skrbelo za pomoč.

Kaj je to tebi in meni, žena?

Evangelist pripoveduje dalje: Jezus ji pravi: »Kaj je to meni in tebi, žena? Moja ura še ni prišla«. Ta Jezusov odgovor nam je nekam čuden in nepričakovan ter težko umljiv po vsebini in po naslovu »žena«, ki ga Sin božji rabi za svojo mater. Aramejsko besedilo nam ni

²⁰ Tako Fonck, *die Wunder des Herrn im Evangelium*, S. 140.

²¹ *Evangelij apocrifi*, Milano 1964, pag. 77. Tam beremo, kako Jezus meče polena, ki se spremenijo v kače, kako se spreminjajo povrhi vode, kako osleplja in ozdravlja fantiče, ki se z njim igrajo.

ohranjeno, Janez ga je podal v grškem prevodu. Pač pa imamo v svetopisemskem hebrejskem jeziku, ki je aramejskemu zelo soroden, ohranjene nekatere stavke, ki so prvemu delu Jezusovega odgovora zelo podobni. Tako je n.pr. rekla neka žena preroku Eliju: »Kaj je meni in tebi, mož božji, ali si prišel, da umoriš mojega sina-« (3 Kr 17, 18). Tudi v novi zavezi se tak način izražanja ponavlja nekajkrat. Tako n.pr. vpije obsedenec: »Kaj je meni in tebi, Jezus, sin Boga najvišjega?« (Lk 8, 28). Nam se taka govorica zdi čudna, pri starih semitskih narodih pa je bil to način odklonilnega izražanja, če je kdo kaj odklanjal, če se kdo s to ali ono zadevo ni maral pečati. Mi bi v tem smislu pričakovali iz Jezusovih ust po našem: Pustiva to za zdaj, bo že Bog tako poskrbel. Taka odklonitev nima nič žaljivega; na sebi. Tudi Marija ni čutila nič žaljivega; nasprotno si je mislila, da bo njen sin že kako pomagal, saj je koj rekla postrežnikom: »Karkoli vam poreče, storite!«

Več preglavice dela svetopisemskim strokovnjakom izraz »žena«, ki ga rabi Jezus v svojem odklonilnem odgovoru, ko reče materi: »Kaj je to meni in tebi, žena?« Zadevna aramejska beseda nam ni znana. Poznavalci grškega jezika, v katerem evangelist Janez to poroča, pravijo sicer, da nima izraz »žena«, po grško »gynaj«, nič zaničljivega na sebi in da se je ta beseda rabila v nagovoru na žensko osebo vsakršnega stanu. Vse prav, vendar da sin v svatovski družbi svojo mater ogovarja »žena«, se nam pa le dozdeva nekam zagonetno.

Že mnoga stoletja si tolmači svetega pisma prizadevajo dognati, zakaj je naš Gospod nazival svojo mater »žena« in ne »matik«, tu v Kani in pozneje na Kalvariji. Znani ekseget ali tolmač sv. pisma Cornelius a Lapide (umrl 1637 v Rimu) navaja v svojem obširnem komentarju različna mnenja Avgušтина, Krizostoma, Bede in še drugih. V novejšem času slutijo nekateri biblicisti, da izraz »žena« za Jezusovo mater spominja na ženo, ki bo po svojem sinu peklenski kači strla glavo (1 Moz. 3, 15). Vendar nimamo še razlage, ki bi nas mogla zadovoljiti docela. Le priznajmo s Pavlom, da »nepopolno spoznavamo in popolno prerokujemo« (1 Kor 13, 9). To velja ne samo na tem mestu, ampak še za nekatere druge primere v tej mariološki študiji.

Moja ura še ni prišla

Morda nam v tej negotovosti kaj pomorejo koj sledeče Gospodove besede: »Moja ura še ni prišla«. Katera ura naj to bo? Z besedo »ura« izraža Gospod tisti skrivnostni načrt božji, v katerem je bilo od večnosti določeno, kdaj in kako bo učlovečeni Sin božji ljudem razodel svojo moč in svojo slavo. V ta skrivnostni načrt se nima vtikati noben človek. Nihče ga ne more spremeniti, nihče ga ne more prehiteti, niti za minuto, nihče. Tudi materinsko razmerje do sina se mora tu umakniti. V nazareški hišici je bil Jezus svoji materi navadno pokoren, zdaj pa, ko je že nastopil svoje javno mesijansko delovanje, zdaj, ko je s prvimi učenci že pričel ustvarjati novo kraljestvo božje na zemlji, zdaj se ravna on edinole po večnem, nespremenljivem božjem načrtu. Pravim, da je bil »navadno« pokoren, ker se je vse življenje učlovečenega Sina božjega razvijalo po božjem načrtu, vse, tudi njegova nazareška pokorščina. Zato je Sin božji že kot dvanajstletni fantič izjavil svoji materi in svojemu redniku, da njega ni bilo treba iskati, ker on sledi izključno volji nebeškega Očeta. Zdaj pa, ko je že zapustil nazareško hišico in mater ter pričel izvajati svoj odrešilni poklic, zdaj so docela prekinjene vse prejšnje družinske vezi, prekinjene dokončno.

Kako veliko mero milosti in svetosti je morala imeti Marija, da je vse to mirno in vdano prenesla! Njen prej tako pokorni sinček hodi zdaj svoja pota, ima svojo »uro« in, ko tista njegova ura pride, takrat dela, če treba, tudi čudežno. Takrat in nič prej. Nihče nima pravice, nihče možnosti, da bi tisto uro pomaknil za minuto naprej, nihče tudi mati ne.

Od večnosti je bilo v božjem načrtu, da bo učlovečeni Sin božji pri tistem ženitovanjskem obedu vodo čudežno spremenil v vino. Marija ni znala za ta božji načrt, zato pa tudi ne smemo kar tako reči, da je ona izprosila čudež. Pač pa je zaupala, da bo njen sin gotovo

pomagal iz zadrege in je s svojim opozorilom dala zunanji povod, da je res pomagal. Da, pomagal je na način, ki ga ni nihče pričakoval, in Marijino zaupanje je bilo obilno poplačano.²²

Tako je Marija po božji milosti dozorevala k še večji svetosti in vdanosti. Iz nežne matere v nazareški hišici je postala žena, močna žena, ki svojega sina prepusti božjim skrivnostnim načrtom. Kakor Janez Krstnik je čutila tudi Marija: on mora rasti, jaz pa se manjšati (Jan 3, 30). Da, njen sin je rasel, ona pa se je manjšala in stopila v ozadje, dokler se nista znašla skupaj na Kalvariji.

Marija želi govoriti z Jezusom

Trije evangelisti, Matej, Marko in Luka, poročajo, kako je Marija skupaj s svojimi sorodniki želela govoriti z Jezusom, ko je on v neki hiši govoril pred skupino vernih poslušavcev; želela, a bila odklonjena. To se je zgodilo v drugem letu Jezusovega javnega delovanja, nekje blizu Genezareškega jezera. Iz evangelijskih poročil sklepamo, da je naš Gospod govoril v kaki veliki dvorani, ki je imela zunaj dvorišče. Dogodek, četudi važen, je na splošno manj znan, ker se ne bere pri javni službi božji. Naj tu sledi poročilo evangelista Mateja.

Ko je govoril množicam, glej, so stali zunaj njegova mati, in njegovi bratje²³ in so želeli z njim govoriti. Rekel mu je nekdo: »Glej, tvoja mati in tvoji bratje stoje zunaj in želé s teboj govoriti.« On pa je odgovoril tistemu, ki mu je to pravil: »Kdo je moja mati in kdo so moji bratje?« In stegnil je roko proti svojim učencem ter rekel: »Glejte, moja mati in moji bratje! Kdorkoli namreč spolni voljo mojega Očeta, ki je v nebesih, on mi je brat in sestra in mati (Mt 12, 46-50).

Te besede našega Gospoda nas, vsaj kolikor zadevajo Marijo, nekam presenečajo. Poslušavci v dvorani so pač pričakovali, da pojde Jezus takoj iz dvorane, ko so ga obvestili, da je prišla mati in ga želi videti in z njim govoriti. Kako more Jezus tako začudeno vprašati: »Kdo je moja mati?« Zdi se, da to vprašanje nima tistega obzira, ki ga mora imeti sin do svoje matere. Kako to?

Tu se nam spet razodeva božji načrt, ki smo ga že nekoliko razbrali iz Jezusovega vedenja do matere pri ženitovanjskem obedu v Kani. Vezi, ki Jezusa vežejo na večni zveličavni načrt božji in ji jih on oznanja, so čisto drugačne kot naravne vezi, ki vežejo ljudi med seboj. Mati mu ni več tista, ki ga je rodila, bratje mu niso otroci istih staršev, ampak tisti, ki ga poslušajo, tisti, ki so z njim povezani ne po krvnem sorodstvu, ampak po veri v njegovo besedo, pripravljeni spolnjevati božjo voljo v vseh rečeh. Ne skupnost po mesu in krvi, temveč skupnost v božjem duhu, ta je odločilna. Krog Jezusove osebe se je že pričela zbirati taka skupnost in takratni poslušavci v tisti dvorani so že spadali v njo. Zato so že bili Jezusovi bratje in sestre in mati.

Tako je naš Gospod počasi vzgajal svoje poslušavce, ki so bili nacionalno omejeni in ponosni, da so Abrahamovi potomci, ter menili, da so s tem vse opravili pred Bogom. Že Janez Krstnik je v istem smislu svaril svoje sorojake: »Ne govorite sami sebi: »Abrahama imamo za očeta.« Zakaj povem vam, da more Bog iz teh kamnov Abrahamu otroke obuditi.« (Lk 3, 8) Obljuba, ki jo je Bog dal Abrahamu, da bodo v njem blagoslovljeni vsi rodovi (1 Mojz 12, 3), velja za Abrahamove potomce po duhu, po veri in zaupanju tistega velikega očaka. Take pa lahko

²² Novejši svetopisemski tolmači ne trdijo več, da bi bil naš Gospod tistih šest velikih črev hkrati spremenil v vino. Iz grškega besedila sklepajo, da so postrežniki vedno zajemali samo vodo, ki se je pa, prinesena na mizo, spremenila v vino. In to, dokler je bilo treba. Po končanem obedu ne več. – Glej Verbum Domini, 1961 str. 92 in dalje.

²³ »Jezusovi bratje« so v svetem pismu štirje: dva apostola: Jakob mlajši in Juda Tadej ter še neka Jožef in Simon. Bili so sinovi Jožefovega brata Alfeja in neke Marije, ki se zaradi svaštva z Jožefom imenuje sestra Jezusove matere.

obudi Bog kjerkoli, ne samo med Judi, ampak tudi v poganskih narodih. Težko je bilo premagati tisto judovsko nacionalno miselnost. Veličina apostola Pavla obstaja skorajda največ v njegovem odločnem boju, da se ne bi Kristusova Cerkev zaprla v judovski nacionalizem. Samo krvna sorodnost s tem ali onim narodom nas ne bo rešila. Duh je, ki oživilja, duh je, ki nas po veri in ljubezni družijo z božjim ljudstvom po vsem svetu.

Pa tudi Marijo, svojo mater, je Gospod Jezus počasi dvigal v širše obzorje, v globlje spoznanje božjega zveličavnega načrta. Ko je Marija pela svoj Magnifikat, je čutila, da je Bog s prihodom Mesija v njeno telo sprejel svoje izraelsko ljudstvo kot svojega služabnika in se spomnil svojega usmiljenja do Abrahama in njegovega rodu. Njeno tedanje obzorje še ni bilo dovolj široko; saj je bila dekle kakih šestnajstih let. Zdaj, po dobrih tridesetih letih, pa uvideva vedno bolj, da gradi njen sin povsem novo kraljestvo božje, ne ozkega, judovsko nacionalnega, ampak široko kraljestvo brez mej, v katerem ne odloča krvna sorodnost, pač pa duhovna povezanost po veri, po ljubezni in vdanosti v božje načrte. Ko je Kristus pred poslušavci v tisti dvorani na videz odklonil svojo mater, je v resnici ni preziral, temveč indirektno pokazal, kakšna je njegova mati, da namreč spada med tiste, ki spolnjujejo voljo nebeškega Očeta.

Žena blagruje Marijo

Temu prizoru, o katerem nam poročajo trije prvi evangelisti, je po vsebini precej podoben drugi prizor, ki ga ima samo Luka v svojem evangelijskem spisu. To se je dogodilo v tretjem letu Jezusovega javnega delovanja nekje v bližini Jeruzalema. Potem ko je naš Gospod rešil mutastega obsedenca in pretresljivo govoril, kako se je treba varovati, da ne zavladajo zli duhovi nad človekom, poroča evangelist: »Ko je to govoril, je neka žena iz množice povzdignila glas in mu rekla: »Blagor telesu, ki te je nosilo, in prsim, ki so te dojile!« On pa je rekel: Da, še bolj²⁴ pa blagor tistim, ki božjo besedo poslušajo in ohranijo« (Lk, 11, 27-28). Tista judovska žena, ki se je tako navdušeno oglasila izmed množice poslušavcev in Jezusovo mater blagrovala, je prva uresničila to, kar je bila Marija v preroškem duhu predvidevala, ko je v svojem Magnificat preroško napovedala, da jo bodo blagrovali vsi rodovi. Temu blagrovanju stavi Jezus v svojem odgovoru neko drugo blagrovanje nasproti, poudarja blaženost, ki izvira iz poslušanja in upoštevanja božje besede. Naš Gospod ne reče, da njegova mati ni vredna blagrovanja, saj o njej niti ne govori, temveč se postavi proti stališču tiste žene, ki vidi vso Marijino veličino v tem, da je Jezusa nosila in dojila. Tisto stališče je preozko, treba ga je spopolniti. Prave Marijine veličine ne smemo iskati v zgolj naravnih materinskih funkcijah, ki jih lahko ima vsaka žena, da namreč svojega otroka nosi in doji, marveč v njeni duhovni povezanosti z Bogom, da je rada slušala božjo besedo, božje navdihe in jim rada sledila. – Ti misel je sv. Avguštin v knjigi o devištvu kratko, pa lepo izrazil: »Bolj blažena je Marija, ker je sprejela Kristusovo vero, kakor pa, ker je sprejela Kristusovo meso. Materno sorodstvo bi ne bilo Mariji nič koristilo, če bi ne bila Kristusa nosila bolj v duhu kot v mesu«.²⁵

Marija pod križem

²⁴ »Da, še bolj pa«, tako se glasi naš slovenski prevod. Morda bi vzel kdo strogo dobesedno in sklepal: Blažena sicer Marija, ki je Jezusa rodila in dojila, še bolj pa blaženi tisti, ki besedo božjo poslušajo in ohranijo. Grški izvirnik ima *men-un* ali *men-un-ge*, kar pomeni »da, seveda«. Naš latinski prevod Vulgata, ima *quin immo*, kar navadno pomeni »da celó«. Za naš slovenski »da, še bolj pa« služi večinoma latinski »quin potius«. Da se izognemo napačnemu tolmačenju, ki je možno, bi menda kazalo prevajati: »Da, seveda blagor tistim, ki besedo božjo poslušajo...« Grški prislov »*men-un*« manjka v nekaterih rokopisih in se da težko prevesti. Sirski prevod »*Pešitha*« ga sploh ni prevedel.

²⁵ *De sancta virginitate* c. 3.

Iz časa javnega delovanja našega Gospoda sta nam znana samo dva primera, da je svojo mater nagovoril. Prvi primer je na ženitovanjskem obedu, ko Jezus reče Mariji: »Kaj je to meni in tebi, žena? Moja ura še ni prišla«. Tedaj je bil na pričetku svojega mesijanskega dela. Drugi prizor je pa ob koncu tega dela, ko Jezus dovršuje odrešenje človeškega rodu, ko visi umirajoč na križu in še enkrat ogovori svojo mater. Oba primera imamo iz Janezovega evangelijskega spisa. O tem drugem srečanju poroča sv. Janez takole: »Stale so poleg križa Jezusovega njegova mati in sestra njegove matere, Marija Kleopova in Marija Magdalena. Jezus se ozre na mater in na zraven stoječega učenca, ki ga je ljubil, ter reče materi: »Žena, glej, tvoj sin!« Potem pravi učencu: »Glej, tvoja mati!« In od tiste ure jo je učenec vzel k sebi« (Jan 19, 25-27).

To je Janezovo kratko, a pomenljivo poročilo. Kako sta neki Marija in Janez prišla v tako bližino križanega Jezusa, ko pravi evangelist Luka v svojem poročilu o Gospodovi smrti, da so od daleč stali vsi njegovi znanci in žene, ki so bile prišle z njim iz Galileje? (Lk 23, 49). Enako poročata tudi evangelista Matej in Marko, da so bile tam nekatere žene, ki so od daleč gledale; med njimi Marija Magdalena in Marija, mati Jakoba mlajšega (Mt 27, 55 in Mk 15, 40). Apokrifni Nikodemov evangelij, ki mu pravijo tudi Pilatovi akti, poroča, kako je Janez obvestil Marijo, da je Jezus obsojen v smrt na križu in da ga že peljejo na morišče. Oba sta pohitela, da dosežeta sprevod, ki se je pomikal proti Kalvariji. Ko zagleda Marija svojega sina zvezanega in s trnovo krono na glavi, pade v omedlevico, a kmalu se zave in nadaljuje svojo bridko pot. Staro izročilo je poistovetilo kraj tistega srečanja s četrto postajo križevega pota v Jeruzalemu, približno tam, kjer se Marijina uliva združi z ulico bolečin, z *Via Dolorosa*. Tako pride, po apokrifnem poročilu, Marija v spremstvu Janeza na Kalvarijo. Pa kako v bližini križa, ko so vendar morali Jezusovi znanci (in seveda vsa ljudska množica) stati in gledati le od daleč? Najbrž je Janez, ki je imel, kakor sam pravi (Jan 18, 15), osebno znanje s predsednikom visoke jeruzalemske sodnije, izposloval sebi in še nekaterim drugim osebam prehod čez kordon ali zaporo stražnikov in je tako mogel z Marijo v bližino križanega Jezusa. Tako poročajo vsi štirje evangelisti po resnici; prvi trije, kakšen je bil položaj spočeta, Janez pa, kako se je spremenil njegov poseg.

Prizor, ki nam ga nudi Janezov evangelij, je zelo ganljiv in poučen. So pač poslovilne besede umrljivega Jezusa od matere. Umrljivega, kajti v neumrljivem, poveljšanem stanju se je naš Gospod po svojem stajenju pač srečal s svojo materjo in se pred vnebohodom od nje poslovil. Toda med umrljivim Jezusom in njegovo materjo je bilo na Kalvariji res zadnje, poslovilno srečanje.

Zakaj »žena«, ne »mati«?

Kar nas tu naprej iznenadi, je dejstvo, da učlovečeni Sin božji nima niti v zadnjih trenutkih svojega umrljivega življenja za Marijo tistega ljubkega naziva »mati«, ampak le »žena«. In vendar kako tolažljiv bi bil naziv »mati« za njeno razbolelo srce, medtem ko zveni klic »žena« tako hladno, tako tuje. So pa tudi nabožni pisatelji, ki menijo, da je naš Gospod namenoma opustil nagovor »mati«, ker bi jo v tedanjem položaju še bolj užalostilo. Komur vseč, se lahko drži tega mnenja. Stoji pa le značilno dejstvo, da kakor ob začetku Jezusovega javnega delovanja med galilejskimi svati, tako je tudi ob koncu velikega mesijanskega dela Marija za našega Gospoda ne »mati«, ampak samo »žena«. Kako naj to raztolmačimo?

To, kar je že dvanajstletni Jezus svoji materi in Jožefu tako odločno povedal, da se on drži edinole svojega Očeta, to, kar je on na ženitovanjskem obedu skrivnostno ponovil, da je ura njegovega delovanja samó v božjem načrtu, isto leži v naslovu »žena«, ki ga sliši Marija namesto naslova »mati« iz ust umirajočega sina. On, ki umira na križu, je prišel v to uro bolečin in smrti, da spolni tisti večni načrt nebeškega Očeta, ki neskončno presega vse krvne

in družinske vezi. Gre pač za veliko javno zadevo nebes in zemlje, gre za ustanovitev novega kraljestva božjega na zemlji, gre za duhovno rešitev vsega človeškega rodu. To je pa izključno delo božjega usmiljenja, izključno delo na križu umirajočega božjega Sina, ki je edini srednik med Bogom in ljudmi (1 Tim 2, 5).

Marija izročena Janezu

Vendar ni bila Marija, žalujoča pod križem, od svojega sina prezrta. On, ki je kot večni Sin božji veliko delo odrešenja sam dovršil, je tok učlovečeni Bog poskrbel tudi za svojo človeško mater. On, ki je tako ganljivo molil za tiste, ki so ga na križ pribijali, on, ki je skesanemu razbojniku obljubil sveti raj, on je dal umirajoč na križu še lep zgled sinovske skrbi za mater, ko je Marijo izročil kot mater Janezu, ki naj bo zanjo skrbel kot sin. Značilno pristavlja evangelist, da jo je od tiste ure vzel k sebi.

Ker je umirajoči Jezus izročil svojo mater v oskrbo enemu svojim učencev, priča, da ni več imela Jožefa, svojega moža, ki bi bil zanjo skrbel kot mož za ženo. Priča pa tudi, da tako imenovani »bratje Gospodovi« niso bili Jezusovi krvni bratje, temveč sorodniki, ki so imeli vsak svoje družinske skrbi in bi ne bili mogli za Marijo skrbeti s tisto ljubeznijo, s katero je zanjo skrbel učenec, ki ga je Jezus posebno ljubil. Zakaj pa je naš Gospod izročil svojo mater prav Janezu in ne kateremu drugemu učencu, na to vprašanje je odgovoril že sveti Hieronim, da je deviški Gospod izročil svojo deviško mater deviškemu učencu. In to je misel mnogih cerkvenih pisateljev.

O tem pretresljivem prizoru pod križem je pisal evangelist Janez v svoji visoki starosti, ko je bila Marija že v nebeški slavi. Nič ne poroča, kako je skrbel za Marijo, ki jo je bil s Kalvarije vzel k sebi. Osebnost se ni mogel ves posvetiti skrbi za Jezusovo mater, temveč so na njegovo besedo in, če treba, pod njegovim vodstvom poskrbeli zanjo drugi. Iz svetopisemskih podatkov vemo, da se je po prihodu Sv. Duha nad apostole Janez držal Petra, z njim je pričeval pred najvišjo sodnijo v Jeruzalemu, s Petrom je šel v Samarijo, kjer sta birmala novokrščence. Nato stopi Janez za čas v ozadje, neznano kam, a leta 50 navzoč pri posvetovanju apostolov v Jeruzalemu. Pozneje je deloval v Mali Aziji in tamkaj ustanavljal krščanske občine ter bil od rimskih oblasti prav zaradi tega izgnan na otok Patmos. Kako je mogel Janez pri tem svojem razgibanem apostolskem delovanju skrbeti še za Marijo, si je težko misliti. Mar naj bi bil Marijo peljal s seboj po svojih misijonskih poteh? Mar celó v Efez, odkoder je misijonaril po bližnji in daljni okolici? Malo verjetno, skoro nemožno. Bolj verjetno, da je Marija umrla kmalu po Gospodovem vnebohodu in ji ni bilo treba hoditi z Janezom po svetu. Kaj gotovega ne vemo. Odtod stara pričkarija, ali je Marija umrla v Jeruzalemu ali v Efezu. Vse kaže, da v Jeruzalemu. Na vsak način pred zborovanjem apostolov v Jeruzalemu leta 50, ker so se potem apostoli bolj razšli po svetu in je tudi Janez zapustil Palestino. Apokrifni spis »*De transitu beatae Mariae*« (O smrti blažene Marije) iz 4. stoletja je prvi, ki poroča, da je Marija umrla v Jeruzalemu in da je bila v grob položena blizu vrta Getsemani. Tam stoji cerkvena »Marijinega groba«, ki je pa v rokah vzhodnih ločenih kristjanov. Edini Janez bi nam znal neoporečno odgovoriti na to vprašanje. On je dobro vedel, kdaj, kje in kako je Marija umrla; vedel je tudi, kaj se je z njenim telesom zgodilo po smrti. Vse to je Janez dobro vedel, pa ni o vsem tem zapisal niti besedice. Kar je zapisal, je zapisal zato, da bi se vsi bralci uverili, v njegovem imenu (Jan 20, 31). Vse drugo mu stoji v ozadju.

Čemu poroča Janez v svojem evangeliju o prizoru Marije pod križem? Najbolj naravno bo, če rečemo, da je hotel evangelist zabeležiti, kako je naš Gospod kot dober sin poskrbel za svojo mater. Besede umirajočega Zveličarja zvené kakor njegov testament. To, kar mu je najljubše, svojo mater, zapušča tistemu, ki ga je on med svojimi učenci najbolj ljubil. Janezova ljubezen naj ji nadomešča ljubezen odsotnega sina.

Brezdvomno je to prvotni in neposredni smisel evangelijskega poročila. Mnogi nabožni pisatelji pa so videli v tem prizoru še drug pomen. V osebi svojega učenca Janeza je umirajoči Odrešenik izročil nas vse svoji materi kot njene otroke in je v tem testamentu postavil svojo mater za duhovno mater nas vseh. Tako so učili in uče mnogi. Pravzaprav sloni Marijino duhovno materinstvo na njenem telesnem božjem materinstvu. Ker je Jezus njen pravi sin po telesu, smo vsi, ki smo z Jezusom povezani po milosti in veri, njeni duhovni otroci. Vendar se je misel, da smo bili na Kalvariji izročeni Mariji kot materi, v srednjem veku zelo razširila in udomačila. Posebno nežno jo je izrazil sveti Robert Bellarmin.²⁶ Takole je zapisal v svojo knjigo o Gospodovih poslednjih besedah²⁷: »Bližajmo se z zaupanjem prestolu milosti (Hebr 4, 15) Kristusove in ga ponižno prosimo, naj o vsakem izmed nas poreče svoji materi: glej, tvoj sin in naj vsakemu izmed nas o svoji materi reče: glej, tvoja mati.«

Nauk o Marijinem božjem materinstvu v prvih stoletjih krščanstva

V tehle zadnjih poglavjih naše mariologije smo razpravljali o Mariji kot božji materi. Razpravljali smo izključno na podlagi svetopisemskih podatkov, največ seveda na podlagi evangelijskih poročil. To, kar nam vedo evangelisti povedati o Mariji, je mali in je dosti. Malo, ker pogrešamo poročil o Marijinem rojstvu in njeni mladosti. Radi bi tudi vedeli, kako je potekalo njeno življenje v nazareški hišici ter kje in kako je živela Marija po Gospodovem vnebohodu, pa kje in kdaj se je preselila iz te solzne doline v nebeško blaženost. O vsem tem molče svetopisemske knjige, molče ko grob. In vendar nam povedo o Mariji dosti, povedo namreč to, kar je pri njej glavno. Iz evangelijskih poročil vemo, da je bila Marija milosti polna, vemo, da je na prekonaraven način v svojem telesu spočela drugo osebo presvete Trojice, Boga – Sina, in da je tega božjega Sina, ki se je bil v njenem telesu učlovečil, kot svojega sina rodila. Veliko in temeljno resnico krščanstva o učlovečenju božjega Sina in dosledno o Marijinem božjem materinstvu imamo v glavnem samo iz evangelijskih spisov Mateja in Luka. Tisto malo, kar nam poleg tega sveto pismo poroča o Mariji, res ne posega v temeljne resnice krščanstva, vendar nam je spodbudno, ko vidimo, kako je Marija v težki tridesetletni šoli napredovala v spoznavanju božjih zveličavnih načrtov, vedno skromna, ponižna dekla Gospodova, vedno Jezusova mati in obenem njegova učenka.

Kar nam sveto pismo izpričuje o Mariji, se je v prvih stoletjih krščanstva dalje oznanjalo, pa tudi bolj jasno spoznavalo in bolj določeno izražalo. To so bila res slavna stoletja, slavna ne samo po krvi svetih mučencev, ampak tudi po velikih bogoslovnih bojih Cerkve proti krivoverskim zmotam, ki so pretile izpodkopati temelje naše svete vere: nauk o sveti Trojici in nauk o Kristusu, učlovečenem Bogu. To je bila velika doba, v kateri je Cerkev precizirala nauk o božji naravi Sina na nicejskem koncilu leta 325. in nauk o Sv. Duhu na prvem carigrajskem vesoljnem zboru leta 381. Kmalu so sledili še hujši boji o Kristusovi osebnosti, boji, ki so trajali dobrih tristo let, močno pretresali krščanski svet na Vzhodu in posredno pripravljali razkol med vzhodno in zahodno Cerkvijo. Cerkev je morala najprej braniti Kristusa pred tistim, ki so ga hoteli razklati v dve osebi. Kristus Bog ena oseba zase, Kristus človek druga oseba zase. Nestorijanci²⁸ so bili, ki so tako učili. Zavrgel jih je slavni koncil v Efezu leta 431. Braniti je morala Cerkev Kristusa tudi proti onim, ki so ga hoteli stisniti ali omejiti v eno samo naravo, v božjo naravo, ki da je človeško naravo docela použila. To so bili tako imenovani monofiziti²⁹, zavrženi na cerkvenem zboru v Kalcedonu³⁰ leta 451. Boji so se pa le nadaljevali in čez dvesto let zadobili novo obliko, ko so nekateri trdili, da je bila v

²⁶ Škof, kardinal, cerkveni učenik, duhovni voditelj svetega Alojzija, umrl leta 1621.

²⁷ De septem verbis Christi in cruce, cap. 12.

²⁸ Imenovani po svojem prvaku Nestorju v Carigradu.

²⁹ Grško *mone* = ena sama, *fisis* = narava.

³⁰ Trgovsko mesto v Mali Aziji, nedaleč od Carigrada.

Kristusu ena sama volja, da on kot človek ni imel ne svoje volje ne svoje energije. V zgodovini so znani pod imenom *monotheleti*.³¹ Cerkev je zavrgla to zmoto na tretjem carigrajskem koncilu leta 680.

S tem so se zaključili dolgotrajni, tako imenovani kristološki boji, ki so povzročili med kristjani na Vzhodu velike zmede, obenem pa dali povod, da se je božji nauk o Kristusovi osebnosti dodobra izčistil.

Vse skupaj je mila modra poteza božje previdnosti. Cerkev, ki je delovala do tedaj pretežno na Vzhodu, je po teh bojih, očiščena in trdna v božjem nauku, lahko stopila med evropske narode in jih dvignila h krščanski kulturi.

Morda se bo komu zdelo čudno, da smo se v tem spisu, ki naj bo mariologija, za čas pomudili pri Kristusovi osebnosti in pri kristoloških bojih starega krščanskega veka. In vendar je to bogoslovno v pravem redu. Marija spada v zgodovino odrešenja človeškega rodu, spada v krščanstvo samo zaradi Kristusa. Kaj je Marija in kaj ona pomeni, vse to je zapopadeno v njenem razmerju do Kristusa. Pravilno umeva Marijo samó, kdor pravilno umeva Kristusovo osebnost in njegovo zveličavno delo. Pravilna mariologija sledi iz pravilne kristologije. Kdor napačno tolmači Kristusovo osebnost in njegovo delo, bo napak umeval tudi Marijin položaj v krščanstvu. Zato opažam v cerkveni zgodovini, da, kakor se je čistilo in poglavljal umevanje Kristusove osebnosti, tako je rastlo tudi zanimanje za mariološka vprašanja. Cerkvena zbornica v Efezu in Kalcedonu, ki sta se sicer neposredno ukvarjala s Kristusovo osebnostjo, sta dala tudi mariologiji nov zagon. Posebno koncil v Efezu, ki je tako slovesno proglasil, da se Marija po pravici imenuje božja mati ali bogorodnica.

Kako se je v prvih stoletjih krščanstva poleg nauka o Kristusovi osebnosti (kristologija) razvijal tudi nauk o Mariji (mariologija), nam pričajo spisi cerkvenih očetov in drugi cerkvenih pisateljev tiste dobe. Iz teh je razvidno, kaj so pravoverni kristjani v onem času o Mariji verovali, dosledno, kaj je Cerkev v tisti dobi učila o Kristusovi materi. Saj so bili vsi tisti pisatelji pod nadzorstvom cerkvene učiteljske oblasti, nekateri so imeli celo visoka mesta med duhovnimi pastirji krščanskega ljudstva. Vidi se, da so Marijino božje materinstvo pravilno umevali in pravilno učili že koj spočetka, četudi se je izraz »božja mati« ali »bogorodnica« pojavil v grškem bogoslovju šele v tretjem, v latinskem pa v četrtem stoletju.

Najstarejša priča prvotne mariologije je sv. Ignacij, škof v Antiohiji v Siriji.³² Ta mož je živel še za časa apostolov. Umrl je krog leta 116 v rimskem koloseju, raztrgan od divjih zverí. Ko so ga tja peljali iz Antiohije, se je ladja nekaj časa ustavila v Smirni na zahodni obali Male Azije. Ignacij je izbral tisti odmor, da je napisal nekaj pisem na razne katoliške občine.

Kristjanom v Efezu je pisal med drugim: »Bog, ki se je pojavil v mesu, je iz Boga in iz Marije. Je namreč tudi pravi človek, ki ga je Marija nosila v svojem telesu.«³³ Tu se prvič v tisti stari krščanski dobi izraža verski nauk, da sta v Kristusu dve naravi, združeni v eni sami božji osebi. In prav na tej resnici sloni Marijino božje materinstvo.

Druga priča začetne mariologije je sv. Justin, ki mu že od nekdaj, pravijo »filozof in mučenec«. Sin poganskih staršev, iz Palestine doma, se je po raznih šolah visoko izobrazil. On je prvi, ki je svoje pisateljsko pero zastavil v obrambo krščanstva. Svoj glavni obrambni spis je poslal rimskemu cesarju Antoninu Piju, njegovemu sinu in nasledniku Marku Avreliju ter rimskemu senatu. V tistem spisu imamo najstarejši opis tedanje mašne liturgije, iz katerega zvemo tudi, da so kristjani že takrat za Kristusovo telo in kri rabili izraz »evharistija«. Justin je umrl mučeniške smrti krog leta 165. Njegov najbolj obširni spis je pa »Dialog (dovogovor) z

³¹ Grško *monon* = eno samo, *thelema* = volja.

³² Klical se je tudi Theofóros, to se pravi »od Boga nesen«. Odtod je menda nastala govorica, da je bil on tisti otrok, ki ga je Kristus postavil v sredo med svoje učence, ko je rekel: »Resnično povem vam: ako se ne spreobrnete in ne postanete kakor otroci, ne pridete v nebeško kraljestvo« (Mt 18, 2-3).

³³ Pismo Efežanom, pogl. 7. in 18.

Judom Trifonom«. Justin je v krščanski literaturi prvi, ki –in sicer prav v tem dialogu – (pogl. 100), primerja Marijo z Evo in pravi, da kakor je prišla po Evi smrt, tako je po Mariji prišlo življenje, ker je njen sin peklenski kači strl glavo.

To primerjanje Marije z Evo je značilno za staro grško bogoslovje. Kmalu za Justinom je rabil isto primerjavo sveti Irenej. Ta mož ni daleč od apostolske dobe. Bil je namreč učenec sv. Polikarpa, učenca sv. apostola in evangelista Janeza, torej nekako apostolov duhovni vnuk. Postal je škof v francoskem mestu Lionu in umrl tamkaj kot mučenec krog leta 202. V svoji misijonski gorečnosti je prepotoval mnoge dežele in poizvedoval po glavnih krščanskih občinah, kako so ohranile verski nauk, ki so ga bile prejele od apostolov. Zanj je odločilno to, kar so apostoli in njih nasledniki ustno oznanjali. Posebno ga je zanimalo, kaj veruje in kaj uči rimska cerkvena občina, ki je bila ustanovljena od prvaka apostolov. Podatki, ki jih je bil nabral na svojem potovanju so mu dobro služili pri sestavljanju velikega literarnega dela, ki je znano pod imenom »*Adversus haereses*« (proti krivim veram). Obsega petero knjig. V tretji knjigi stoji tisti znameniti stavek, da se morajo z rimsko Cerkvijo zaradi njenega prvenstva strinjati vse Cerkve, vsi kristjani. V isti knjigi (pogl. 21) piše Irenej: »Kakor je bil prvi Adam oblikovan iz deviške zemlje, iz zemlje, ki je ni bil še nihče obdelal, tako je prišel drugi Adam (Kristus) iz deviške Marije«. V naslednjem poglavju pa ponavlja Justinovo zamisel, ko pravi: »Od nepokorne Eve je prišla smrt, iz Marije, pokorne dekle Gospodove, pa življenje«.

Tako se je v tretjem in četrtem stoletju pripravljaj in dozoreval izraz »mati božja« ali »bogorodnica«. Ni znano, kdo ga je prvi izrekel, vemo pa, da je ta izraz prvič zabeležen v spisih grškega pisatelja Hipolita. Ta mož je imel zelo viharo življenje. Bil je duhovnik rimske škofije, pa se je sprl s tedanjim papežem Kalistom (krog leta 217), češ da Cerkev premilo ravna z grešniki. In tako figurira Hipolit v cerkveni zgodovini kot prvi protipapež. No, pozneje se je pa le spravil s Cerkvijo in umrl mučeniške smrti na Sardiniji krog leta 235. Bil je izredno plodovit pisatelj; največ se je izkazal v razlagi svetopisemskih knjig, več pa je tudi v obrambi verskih resnic in v zgodovini. Četudi rimski človek, je vendar vse pisal v grškem jeziku. V knjigi o sveti Trojici je gledé na učlovečenje božjega Sina prvi pisal povsem razločno: Kristus-človek ni mogel obstajati sam zase, svoj obstanek je imel v Bogu–Sinu. Zato je Marija, ki je rodila Boga-človeka v eni osebi, resnično bogorodnica.

Posebno odlična priča grške mariologije v četrtem stoletju je Gregor Nacianski. Pravimo »Nacianski«, ker je bil doma iz Nacianca v vzhodni Mali Aziji in ga tako razlikujemo od drugega sodobnega Gregorja, ki je bil doma iz mesta Nisa v isti pokrajini. Gregor Nacianski je bil patriarh v Carigradu, ko je tam zboroval vesoljni koncil l. 381. To so bili viharne časi, ko so se vzhodni cesarji vtikali v cerkvene zadeve in hoteli narediti iz Carigrada drugi Rim, versko središče za Vzhod. Že čez malo let se je Gregor odpovedal carigrajskemu sedežu, se umaknil v svoj rojstni kraj ter se tam posvetil bogoslovnim študijam. Njegovi zadevni spisi so bili odločilni za nadaljnje grško bogoslovje. Zato so ga Grki imenovali »teologa«, to se pravi bogoslovnega učenjaka: Ta častni naslov mu je ostal skozi vsa stoletja. Z Gregorjem Nacianskim je postal izraz »Marija bogorodnica« nekaj znak pravovernih kristjanov, že petdeset let pred koncilom v Efezu. V pismu na škofa Kledonija je izrazil Gregor svojo mariologijo v teh dveh krepkih stavkih: »Če kdo ne priznava svete Marije kot bogorodnice, se je ločil od Boga. In če kdo pravi, da je šel Kristus skozi Devico kakor skozi kakšen kanal (to se pravi, da ni iz njenega mesa), ta ni več posinovljenec božji v družbi pravovernih kristjanov«.

Poleg grških mariologov je imela tudi Cerkev v Siriji odličnega Marijinega častivca v osebi Efrema Sirskega.³⁴ (7) Ni bil ne škof ne duhovnik, ampak teološko izobražen menih. Katoliška Cerkev rimskega obreda ga časti kot diakona in cerkvenega učenika. God ima 18.junija. Živel je večinoma v bližini sirskega mesta Edessa, kjer je tudi umrl krog leta 373.

³⁴ Efrem je staro judovsko ime Efraim, ki pomeni »dvojno rodovitnost«. Tako se je imenoval drugi sin egiptovskega Jožefa.

Še ko je Efrem živel, so ga Sirci proslavljali kot preroka svoje Cerkve, kot učitelja krščanskega sveta in kot citre Svetega Duha. Njegovi spisi so bili iz sirskega prevedeni v grški, aramenski in arabski jezik. Efrem je tolmačil skoro vse svetopisemske knjige na podlagi hebrejskih in grških izvirnikov. Kar pa nas v mariologiji zanima, je to, da je Efrem v starem krščanskem veki prvi, ki je Marijo častil v lepih slavonspevih, proslavljal njeno visoko dostojanstvo božje matere in njeno vedno devištvo. On je v krščanstvu prvi, ki je opeval Marijo kot brezmadežno.

Mariologija na Zahodu

Na Zahodu, posebno v Rimu, se je mariologija lepo razvila v četrtem in petem stoletju. Obravnavali so jo vedno združeno s kristologijo, z naukom o Kristusu, kar je povsem pravilno. Precejšno dovršenost je dosegla v spisih Ambrozija, Hieronima in Avgušтина. Glavni marijanski cerkveni učenik tistih časov je Ambrozij, škof Milanski, iz čigar spisov so zajemala svojo mariologijo sledeča stoletja, in to celo na cerkvenih zborih. Ambrozij je med cerkvenimi učenci na zahodu prvi, ki rabi za Marijo izraz »božja mati«.

Največji mariolog na Petrovem prestolu v tisti stari krščanski dobi je brezdvomno papež Leon I. Veliki. Res je veliki, ker je v času velikih verskih in političnih bojov z velikim pogumom in z veliko modrostjo vodil Kristusovo Cerkev skozi 21 let, do leta 461, ko ga je Bog odpoklical. Dvakrat je s svojim čudovito krepkim nastopom obvaroval Italijo, oziroma Rim, pred vojnimi grozotami, ki so pustošile od divjih Hunov s severne strani in od krutih Vandalov, ki so pustošili po južni Italiji. Poleg teh političnih pretresov so pa na Vzhodu vršali boji med pravovernimi kristjani in krivoverci s tako silovitostjo, da je na neki sinodi leta 449, prišlo do tepeža in so enega pravovernega škofa celo ubili. Skozi vse te homatije je vodil Leon Cerkev s krepko roko in z veliko preudarnostjo. V svojem dogmatičnem pismu na dogmatičnem pismu na carigradskega patriarha Flajijana je jasno določil katoliški nauk o dveh naravah v eni sami osebi učlovečenega božjega Sina. Teh smernic se je držal vesoljni cerkveni zbor v Kalcedonu leta 451. ter so jim sledili pravoverni kristjani tudi v kristoloških bojih šestega in sedmega stoletja. Odločno je zagovarjal prvenstvo Petrovih naslednikov nad vsemi škofi in dvignil ugled rimskega apostolskega sedeža više kot katerikoli njihovih prednikov.

Leon nam ni zapustil velikih literarnih del, saj ni imel časa za to, ker je bil v tisti viharini dobi prezaposlen. Pač pa je podedovala Cerkev dragoceno zbirko njegovih govorov in pisem. Vse je sestavljeno v jasnem slogu ter v izbrani in prikupni latinščini. Leon je bil velik mariolog, se je Ciril, aleksandrijski patriarh, obrnil nanj, da mu je pomagal sestaviti dokument, s katerim je vesoljni cerkveni zbor v Efezu razglasil Marijino božje materinstvo. Čudoviti so Leonovi govori o učlovečenju božjega Sina in o rojstvu našega Zveličarja. Z veliko dogmatično natančnostjo vpleta Marijo v tiste velike zveličavne dogodke. Ti govori imajo trajno vrednost vrednost in Cerkev jih je postavila v svoj oficialni molitvenik, v rimski brevir, za razne, za razne velike praznike. Še več. Ko so po tisoč in štiristo letih sestavljali dogmatični odlok, s katerim je Pij IX. leta 1854. razglasil brezmadežno spočetje Marije Device za versko resnico, so učeni teologi tistega časa postavili odlomek iz drugega Leonovega božičnega govora v glavnih potezah za uvod tega važnega dokumenta. V čudovito vnesenem slogu je izrazil Leon v tistem božičnem govoru, kako je Bog že v početku zgodovine človeškega rodu razodel svoj večni načrt, da bo peklenska moč premagana po božjem Sinu, kateremu je pripravil nad vse sveto mater.

Zbora v Efezu in Kalcedonu

Mariologija prvih štirih stoletjih krščanstva se je slovesno zaključila, ko je vesoljni cerkveni zbor v Efezu leta 431. izjavil, da gre Mariji po krščanski resnici naslov »božja mati«.

Pravzaprav so se bili tedaj v vzhodni Cerkvi hudi kristološki boji, v katerih je bila Marija le posredno prizadeta. Teološka šola v Antiohiji v Siriji se je oglašala z novim naukom o Kristusovi osebnosti. Učili so, da božja in človeška narava v Kristusu nista bistveno združeni v eno samo osebo, ampak da sta združeni samo zunanje in moralno, kakor tvorita mož in žena po besedah sv. pisma (1 Mojz 2, 24) eno samo telo. Večni Sin božji da je prebival v Kristusu človeku kakor Bog v svojem svetišču. Marija da je spočela in rodila samo Kristusa človeka in zato naj se imenuje Kristusova porodnica, po grško Christotòkos, nikar pa božja porodnica, po grško Theotòkos. Ko je potem še carigrajski škof Nestorij v treh pridigah odrekal Mariji naslov »božja porodnica«, je završalo med ljudstvom, ki je bilo že vajeno nazivati Marijo božjo mater. Nemiri so se širili po vzhodni Cerkvi, mnogi škofje so nastopili v obrambo krščanske resnice in boj za Marijin naslov Theotòkos je postal kar popularen ali ljudski.

V takem ozračju je prišlo do vesoljnega cerkvenega zbora v Efezu. Že prejšnje leto so na zborovanju škofov v Rimu pod predsedstvom papeža Celestina I. zavrgli Nestorjeve zmote. Tedaj je papež pooblastil aleksandrijskega patriarha Cirila, naj uredi vso to zadevo z nesrečnim Nestorjem. Zato je bil Ciril dejansko glavni mož in nekak predsednik efeškega cerkvenega zbora. Na prvi seji so zbrani škofje v dvanajstih krepkih stavkih zavrgli nestorijanske zmote. Mariologije zadeva prvi stavek, v katerem so koncilski očetje izjavili: »Če kdo ne priznava, da je Emanuel resnični Bog in da je zaradi tega sveta Devica božja porodnica, rodila je namreč po mesu učlovečeno božjo Besedo, bodi izobčen«. Namesto izraza »Kristus« so tu postavili hebrejsko ime »Emanuel«, ki pomeni »Bog z nami«. To so vzeli od preroka Izaija, ki je sedemsto let poprej Kristusa napovedal z besedami: »Devica bo spočela in rodila sina, njegovo ime bo Emanuel« (Iz 7, 14). Kot razlog te verske določbe so še dostavili: »Koncilski očetje se niso obotavljali sveto Devico imenovati »Bogorodnico«, ne kakor da bi narava druge božje osebe izvirala iz svete Device, ampak ker prihaja iz nje tisto sveto telo, obdarovano z umno dušo, ki je z Bogom Sinom združeno v eno samo osebo«. – Po tisti znameniti seji je efeško ljudstvo priredilo baklado in razsvetljava po mestu; vsi navdušeni, da je Marija obveljala kot bogorodnica.

Nestorijanske zmote so bile tedaj zavržene. Nekaj nestorijancev je pa le še na Vzhodu. V bogoslužju se drže sirskega obreda. So v dveh skupinah. Večja je pod sirskim ali kaldejskim patriarhom in šteje kakih 132.000 vernikov; manjša je na malabarskem obrežju v Indiji s kakimi 10.000 pristaši.³⁵

O Marijinem božjem materinstvu se po efeškem koncilu ni več razpravljalo. Stvar je bila za vsakega vernega kristjana jasno opredeljena in teološko utemeljena. Kristološki boji se pa niso poglobili tako kmalu. Že dvajset let po Efezu je Cerkev na vesoljnem zboru v Kalcedonu zavrgla napačni nauk monofizitov in zagovarjala dve naravi v Kristusu, božjo in človeško, ki sta nepomešani in neločljivi v eni sami božji osebi. Opredeljena verska resnica, ki le mimogrede posega v mariologijo, se glasi: Vsi soglasno učimo, da je naš Gospod Jezus Kristus popoln v svoji božji in popoln v svoji človeški naravi, resnični Bog in resnični človek, iste narave z Očetom in iste narave z nami, v vsem nam sličen razen v grehu (Hebr 4, 15). Učimo, da je isti naš Gospod od večnosti rojen iz Očeta po božji naravi, v poslednjih dneh pa zaradi nas in našega zveličanja rojen iz Marije device, božje porodnice, po človeški naravi.³⁶ (9) – Kakor se vidi, je bil dvajset let po Efezu Marijin naslov »božja porodnica, božja mati ali bogorodnica« splošno priznan in ga je Cerkev v Kalcedonu mirno in brez sleherne debate ali obravnave sprejela v versko določbo o dveh naravah v Kristusu.

Na kalcedonskem koncilu je bila zavržena monofizitska zmota o eni sami naravi v Kristusu. Vendar se niso vsi monofiziti podvrgli pravemu nauku. Nekaj jih je ostalo ločenih od katoliške Cerkve in živé še zdaj v svojih monofizitskih potomcih. Nekateri bivajo po bližnjem Vzhodu in v Indiji, največ (kakih pet milijonov) jih je pa v Egiptu, kjer so znani pod imenom

³⁵ Statistika je iz leta 1959.

³⁶ Denzinger – Schönem. n. 301

Kopti.³⁷ Njih patriarh biva v mestu Kairo. Vsi govoré arabsko, samo liturgijo imajo v starem koptskem jeziku.

Vzhodna mariologija se je po Efezu in Kalcedonu še dalje razvijala in se za tisto staro dobo zaključila z velikim vzhodnim cerkvenim učenikom Janezom Damaščanom. Pravimo mu Damaščan, ker je bil iz Damaska v Siriji doma. V mladih letih je bil visok državni uradnik pri tamkajšnjem mohamedanskem vladarju. Ko je pustil to službo, se je bogoslovno izobrazil pri nekem duhovniku-menihi, Kozma po imenu. S tem svojim učiteljem se je preselil v samostan sv. Save (Sabbas) pri Jeruzalemu, kjer je bil posvečen v duhovnika in kjer je dalje študiral do smrti, ki ga je zadela krog leta 750. Glavno Janezovo literarno delo ima naslov »Vir spoznanja«. V tem delu je skušal sistematično urediti vso bogoslovno znanost prejšnjih stoletij in je tako pripravil pot Tomažu Akvincu, ki je prišel petsto let pozneje. Ta Janezov spis je med Grki še sedaj glavna priročna knjiga za bogoslovni študij. Janez Damaščan je bil še zadnja svetla zvezda na firmamentu vzhodne Cerkve, dokler je še bila katoliška. V mariologiji se je Janez tu pa tam naslanjal tudi na apokrifne spise. Nič hudega, saj je on dobro poznal tisto literaturo in je mogel ločiti zgodovinska dejstva od pravljič. Kar ima naša Cerkev v liturgičnem koledarju iz apokrifov (Joahim, Ana, Marijino darovanje v templju), ima zaradi avtoritete Janeza Damaščana.

V njegovih časih se ni nič razpravljalo o Marijinem božjem materinstvu, marveč o njenem vednem devištvu. To pa spada v prihodnji odstavek naše mariologije, kakor je razvidno iz sledečih poglavij.

Marija vedno devica

Uvodne misli in spored

Ker prihaja Kristus iz podzemelske človeške matere, spada resnično v človeške rodove, kakršne naštevata Matej in Luka v svojih evangeljskih spisih. Vendar ne utone docela v človeške vrste, kakor utone vsakdo drug, temveč je obenem tudi vzvišen nad njimi ne samo po svoji božji naravi, ampak tudi po svojem spočetju in po svojem rojstvu v človeški naravi. Dejstvo, da je dal božji Sin človeku novo, v nadnaravno blaženost usmerjeno eksistenco, to dejstvo se izraža že v tem, da je bil deviško spočet in deviško rojen. On edini; nima para in je že s tem neizrekljivo vzvišen nad vse človeške rodove.

Kot versko resnico priznavamo, da je Marija brez sodelovanja moškega spola, samo z močjo Svetega Duha, božjega Sina spočela in ga tudi rodila, ne da bi bilo njeno telesno devištvo kakorkoli prizadeto. Dalje pravi splošni cerkveni nauk: Marija tudi po rojstvu svojega božjega Sina ni nikdar občevala z moškim spolom in tako ni imela več drugih otrok. Dosledno se v mariologiji razpravlja o Marijinem devištvu pred porodom, v porodu in po porodu. Da se pa bodo te reči pravilno umevale, sledu tu naprej nauk krščanske morale o čistosti in o devištvu.

Nauk o čistosti in devištvu

Čistost je moralna čednost, ki izključuje ali brzda željo po spolnem užitku. Spada torej v poglavje temeljne čednosti, ki ji pravimo zmernost. Ta čednost uravnava vso počutno poželjivost, ki tolikrat zapelje človeka v greh. Vse naj bo v pravi meri, kakršno določa božja postava; vse, jed in pijača, tako tudi spolne reči. Vse je božji dar, ki ga ne smemo zlorabiti.

Čistost je torej tista veja zmernosti, ki se posebno ozira na spolni užitek, da ga ali izključi ali brzda. Izključen in prepovedan je vsak spolni užitek vsem, ki živé zunaj zakonskega stanu, ne

³⁷ Kopti je arabska beseda in pomeni Egipčani.

samo mladeničem in mladenkam, ampak tudi vdovcem in vdovam. Zakaj? Zato, ker so spolne reči od Boga določene za razmnoževanje človeškega rodu, kar je on omejil na redno zakonsko občevanje. Onim pa, ki so poročeni, velevala čistost, da se spolni užitek pravilno brzda, da se tudi v zakonskem življenju ne zgodi nič proti naravni božji postavi in da se čuva zakonska zvestoba. Če se zakonski ljudje varujejo grešnih reči v svojem zakonskem življenju, so čisti, a ta čistost se imenuje nepopolna. Popolna čistost je tedaj, ko se človek odreče slehernemu spolnemu užitku, tudi tistemu, ki je v zakonskem življenju dovoljen, ki bi ga torej lahko imel, če bi se hotel poročiti, toda zakonu se je odpovedal.

Ta delitev spolne čistosti v popolno in nepopolno je posneta po priznanih učbenikih katoliške morale (n.pr. Noldin, de sexto) in je še vedno dobra, dokler ostanemo samo v območju šeste božje zapovedi. Kdor se odreče slehernemu spolnemu užitku, je v pogledu na to čistost seveda popoln; kdor se pa odreče samo grešnim zlorabam, ne pa spolnim užitkom zakonskega življenja, je v primeri z onim le nepopoln. Če pa razčistimo pojem čistosti preko mej šeste zapovedi in ga istovetimo z duhovno dovršenostjo v nadnaravni ljubezni je jasno, da more biti pošten zakonec popolnejše čist kot so nekateri zunaj zakona.

Popolna čistost nas popelje k pravilnemu pojmovanju devištva ali deviške čistosti. Devištvo ali deviška čistost je trden sklep vzdržati se zaradi božjega kraljestva za vedno vsakega spolnega užitka, dovoljenega in nedovoljenega, toda samo, če ima tak sklep oseba, ki še ni bila telesno oskrunjena s kakšnim nečistim grehom. Izraz »devištvo« ima namreč dvojen pomen. Včasih po meni samo neoskrunjenost telesa, včasih pa, povrh neoskrunjenosti, še trdni sklep vzdržati se slehernega spolnega užitka. Devištvo v prvem pomenu ni čednost, ampak naravni dar božji, ki ga ima vsak normalno razvit človek od rojstva. Vsak otrok je deviški. V tem smislu se lahko še imenuje deviška tista žena, ki še nikoli ni dovršeno občevala z moškim spolom, četudi je sama grešila v mislih, v željah v dotikovanju, morda tudi smrtno grešila. Ostala ji je pač neoskrunjenost telesa; v spolnem organizmu je še cela. Tako devištvo torej ni čednost. Če je pa kdo ne samo telesno neoskrunjen, ampak ima tudi trden sklep vzdržati se zaradi božjega kraljestva vsakega spolnega užitka, potem je to devištvo v polnem pomenu besede in je čednost. Zato razlikujemo med obljubo devištva v nepopolnem smislu, če namreč kdo Bogu obljubi, da se bo poročil (latinsko: votum non nubendi), in obljubo devištva v polnem pomenu, če kdo z obljubo izključi vsak spolni užitek, ne samo zakonsko življenje. Po dosedanjem cerkvenem pravu sta najvišji cerkveni oblasti pridržani tile dve zaobljubi: zaobljuba popolne in vedne čistosti ter zaobljuba vstopiti v kak cerkveni red, v katerem se polagajo sllovesne zaobljube. Treba pa, da je oseba, ko je storila obljubo, že spolnila osemnajsto leto. Kdor se je tako obvezal, pa želi biti odvezan od obljube, naj se obrne na svojega škofa, ki ima zadevno obširna pooblaščenja (can. 1309).

Ponekod razlikujejo med obljubami in zaobljubami, tako da zaobljube vežejo pod smrtnim grehom. Na Primorskem poznajo samo obljube raznih redovnikov in redovnic ter obljube čistosti ali devištva v svetu. Pač pa se zaobljubijo, da pojdejo na Sveto Goro in »Mati božja od zdravja«, je zaobljubljen praznik.

K popolnemu devištvu spada torej dvoje: neoskrunjenost telesa, kar je nekak materialni element, in trdni sklep vzdržati se spolnih užitkov, kar je bolj duhovna in glavna plat devištva. Lahko je kdo deviški samo po telesu, kdo drugi deviški samo na duši, ker je brez svoje moralne krivde zgubil telesno neoskrunjenost in zopet tretji deviški na duši in na telesu, kar je devištvo v polnem pomenu. Odraslo deklé, ki je samo telesno še cela, sicer se je pa že pregrešila proti čistosti, je pred Bogom zgubila moralno zasluženje in čast devištva, pred svetom pa še velja za devico in tudi Cerkev bi jo sprejela med Bogu posvečene device v kaki redovni družbi. Nasprotno, če je katera samo na duši deviška, na telesu pa ni cela, ker jo je kdo proti njeni volji zlorabil, taka ima in bo imela pred Bogom zasluženje in plačilo devištva, pred svetom in v cerkvenih postavah pa ne velja več za devico, seveda, če je njena nezgoda prišla v javnost.

Pa bodimo pravični in ne govorimo samo o devištvu ženskega spola. Tudi fant in moški sploh je lahko deviški ali nedeviški. Lahko je deviški po duši in telesu, ker se ni nikdar pregrešil proti čistosti, ne v mislih ne v željah, pa tudi ni imel nikoli prostovoljnega spolnega zadoščenja na telesu. Lahko je pa tudi deviški samo po telesu, ker se je sicer mudil v prostovoljnih nečistih mislih in željah, ni pa nikoli dosegel popolnega telesnega zadoščenja. Seveda so to reči, ki spadajo v notranje duhovno območje, spadajo v zakrament svete pokore in se ne dajo nadzirati na zunaj. Zato pa govoré cerkvene postave samo o deviških in nedeviških dekletih, ne pa o deviških ali nedeviških fantih. Pred Bogom pa, posebno v nebeški blaženosti, imajo tudi deviški moški (n.pr. sv. Janez ali sv. Jožef) izredno častno mesto. Evangelist Janez jih je gledal v zamaknjenju in zapisal: »Ti so, ki se z ženskami niso omadeževali; so namreč deviški in spremljajo božje Jagnje kamorkoli gre«. (Raz. 14, 4).

Zguba in poprava devištva

Devištvo se lahko tudi zgubi. Včasih se zgubi v pravem pomeni, včasih samo materialno. In zopet so primeri, ko se devištvo zgubi, pa se da zguba popraviti; včasih se pa zgubljeno devištvo ne da več nazaj pridobiti. Resnično ali v pravem pomeni se zgubi devištvo z vsakim smrtnim grehom proti čistosti, naj bo že samo v mislih in željah ali pa tudi v dejanjih. Zgubi se tudi, če ima kdo namen poročiti se in zakon dovršiti s spolnim občevanjem. Kdor pa sicer namerava stopiti v zakonski stan, ima pa trden sklep in dogovor z zaročencem, da ne bosta nikdar spolno občevala, ta ni zgubil devištva. Ta poslednji primer je važen v mariologiji.

Če gledamo na devištvo z materialne strani, kolikor namreč predstavlja telesno neoskrunjenost, bomo rekli, da ostane devištvo, dokler se telo ne oskruni; pri moških torej, dokler ni prišlo do prostovoljnega popolnega zadoščenja, pri ženskah, dokler je spolni deviški znak še nepokvarjen. Neprostopoljna zadoščenja v spanju devištva ne omajajo. Če je nasilnež zlorabil kako žensko, je ta še ostala deviška pred Bogom, ni pa deviška pred svetom in tudi ne pred cerkveno postavo. Moški je pred cerkveno postavo deviški, dokler ni z žensko popolnoma občeval.

Ali se dá zgubljeno devištvo še popraviti? Če se je zgubilo s prostovoljnim dejanjem, ki je okrnilo telesno integriteto, se ne da zguba več popraviti. Saj je telesna neokrnjenost redni predpogoj devištva. Če pa je kdo sicer grešil proti čistosti, vendar se telo ni oskrnilo, ni prišlo do popolnega zadoščenja, se da zgubljeno devištvo še popraviti. V zakramentu svete pokore se mu bo greh odpustil, prejel bo nov pogum, da nadaljuje po poti devištva. In če se človek samskega stanu odloči za zakonsko spolno življenje, res ni več deviški na duši. Toda, če je telo še nepokvarjeno in se mož premisli, da bo v samskem stanu Bogu služil, postane pred Bogom in Cerkvijo spet deviški.

K sklepu bodi še enkrat rečeno: če se je devištvo zgubilo z oskrumo telesa, ostane človek nedeviški za vselej. Ne bo več deviški, pač pa bo lahko čist in svet ter se bo mogel v ponižnosti dvigniti do velike božje ljubezni. In če je kdo zgubil devištvo tako, da se ne da več pridobiti mar naj obupa? Bog nas varuj! Poniža naj se pred Bogom, greh naj obžaluje, opravi naj dobro spoved ter naj hodi po poti ponižne čistosti, pa bo v nebesih večje veselje nad njim kakor nad devetindevetdesetmi deviškimi, ki niso potrebovali te spokorne poti.

Čudovito lepo je sveti Bernard³⁸ primerjal devištvo s ponižnostjo v svojem prvem govoru o »Slavi Device Matere«. ³⁹ Takole je pisal: Hvale vredna je čednost devištva, a bolj potrebna je

³⁸ Bernard je staro nemško ime in pomeni »pogumen ko medved«. Sv. Bernard je bil iz odlične francoske družine. Postal je opat ali predstojnik velikega samostana Clairvaux (Klervó, južno od Pariza), kjer je umrl l. 1153. Bernard je močno vplival na življenje evropskih narodov v 12. stoletju. Tudi tedanji papež Evgen III. je bil v duhovnem življenju njegov učenec. Bernarda časti Cerkev kot svojega učenika; god je 20. avgusta.

³⁹ To imenitno Bernardovo delo se večinoma navaja pod naslovom »Super missus est« = »Poslan je bil«. Obsega namreč štiri obširne govore o Gabrijelovem poslanstvu k Mariji.

ponižnost. Devišstvo nam Bog samo svetuje⁴⁰, ponižnost pa nam vелеva, ko pravi: »Če kdo ne postane kakor ta otrok, ne pojde v nebeško kraljestvo« (Mt 18, 3). Lahko se zveličaš brez devišstva, brez ponižnosti pa nikdar. Lahko ugaja Bogu ponižnost, ki žaluje nad zgubljenim devištvom, a brez ponižnosti, si upam reči, ne bi ugajalo niti Marijino devišstvo. Niso vsi deviški, še manjše je pa število tistih, ki bi bili deviški in obenem ponižni. Če si deviški in ponižen, si v resnici velik. Če ne moreš hoditi po vzvišeni poti devišstva, pojdi za Bogom po varni poti ponižnosti. Bolj zveličaven delež ima ponižni grešnik kakor ošabna devica. O blagor Mariji, ki ji ni manjkala ne ponižnost ne devišstvo! Častite torej, vi poročeni, Marijino devišstvo; občudujte, vi deviški, Marijino deviško rodovitost; posnemajte, vsi ljudje, božje Matere ponižnost.

Kaj pomeni Marijino devišstvo?

Ko razpravljamo o Marijinem devištvu, in sicer o njenem vednem devištvu, si moramo biti na čistem, kaj hočemo pravzaprav reči, ko pravimo, da je bila Marija vedno devica.

Če hočemo s tem reči, da ni imela Marija nikdar nobene prostovoljne misli ne želje proti čistosti, bi rekli sicer nekaj resničnega, vendar ne spada to v specialno poglavje Marijinega devišstva, ampak v splošno poglavje njene brezgrešnosti. Da je bila Marija vedno brez greha, tudi brez majhnih grehov, je verska resnica, ki jo je, četudi indirektno ali posredno, izpovedal tridentinski cerkveni zbor, ko je na svoji šesti seji izjavil: Če bi kdo rekel, da se more človek skozi vse svoje življenje obvarovati vseh, tudi malih grehov, brez posebnega božjega privilegija, kakor to veruje Cerkev o blaženi Devici, naj bo zavržen. (Seja 6, can. 23).

O tej Marijini brezgrešnosti tu ne razpravljamo, tudi ne o njenem notranjem ali duhovnem devištvu, da je namreč imela trden sklep ostati vedno v deviškem stanju. Tu nam gre samo za njeno zunanje ali telesno devišstvo. Katoliška Cerkev uči kot versko resnico, da je bila Marija telesno neoskrunjena devica pred porodom božjega Sina, dalje da ni njeno telesno devišstvo utrpelo v porodu nobene poškodbe in končno, da je tudi potem ostala vedno nedotaknjena devica.

Marija telesno deviška pred rojstvom božjega Sina

Tu pride v poštev ves čas Marijinega življenja do obiska nadangela Gabrijela, posebno pa trenutek, ko je božji Sin v njenem telesu postal tudi njen sin. Gre torej v glavnem za nadnaravno spočetje od Svetega Duha.

Tej verski resnici so v stari krščanski dobi nasprotovale nekatere judovsko-krščanske skupine, v novejših časih pa tako imenovani biblični ali svetopisemski racionalisti, ki ne priznavajo v svetem pismu nič nadnaravnega, ampak samo to, kar more človeki razum (latinsko: *ratio*) docela umeti ali kar se godi po navadnem fizičnem redu. Zato zavračajo evangelijsko poročilo, da je Marija spočela od Svetega Duha, kot bajko, češ da narava ne pozna drugega spočetja kakor le od moškega spola. To pa ni racionalizem, ampak neracionalnost ali nespamet. Kakor da bi vsemogočni Bog, ki je iz nič ustvaril milijarde svetov in je začetnik vsega življenja, ne mogel v telesu žene ustvariti novega življenja tudi brez sodelovanja moškega spola. Saj tudi pri naravnem spočetju ni mož, ampak Bog tisti, ki da življenje, ki ustvari dušo novega človeškega bitja. Če Bog tega ne stori, je spolno občevanje neplodno, je zakon nerodoviten. Koliko je takih primerov in človeška znanost ne more pomagati, kajti izvor vsega življenja je edinole Bog.

⁴⁰ »Ne umevajo te besede (o deviškem življenju) vsi, ampak katerim je dano« (Mt 19, 10-12). Tako je tudi apostol Pavel pisal Korinčanom: »Kar se tiče devic, nimam povelja Gospodovega, dajem pa svèt« (1 Kor 7, 25).

Toda dejstvo, da je bila Marija do Gabrijelovega obiska telesno deviška in da je ob koncu tega obiska nadnaravno od Svetega Duha spočela, to dejstvo je z evangelijskim poročilom trdno in jasno izpričano.⁴¹ Takole poroča evangelist Luka: »Bil je angel Gabrijel od Boga poslan k devici, zaročeni možu, ki mu je bilo ime Jožef, in devici je bilo ime Maria« (Lk 1, 26-27). Tu je pač jasno povedano, da je bila Marija ob angelovem prihodu še devica. Da bo pa Marija spočela sina ne po navadni poti, ampak neposredno od Boga, to je povedal angel vzvišeno in nežno obenem: »Sveti Duh bo prišel nadte in moč Najvišjega te bo obsenčila« (Lk 1, 35).⁴² Enako poroča evangelist Matej: »Z rojstvom Jezusa Kristusa je bilo tako: »Ko je bila njegova mati Marija zaročena z Jožefom, je bila, preden sta prišla skupaj, noseča od Svetega Duha«. In dalje: »Jožef, ne boj se vzeti k sebi Marije, kar je namreč spočela, je od Svetega Duha« (Mt 1, 18-20).

Prerokba o Emanuelu

Ker poroča tu Matej o čudežnem, nezaslišanem dejstvu in ker je pisal evangelij za svoje sorojake, za kristjane judovskega rodu, ki so večinoma poznali svetopisemske preroške knjige, jih opozarja, da je bilo to veliko čudo že pred 700 leti napovedano po preroku Izaiju. Zgodbo, kako je angel poučil Jožefa, da je njegova zaročenka Marija spočela sina in ostala devica, to zgodbo zaključuje Matej takole: »Vse to se je zgodilo, da se je spolnilo, kar je bil Gospod napovedal po preroku, ki pravi: Glej, devica bo spočela in rodila sina, ki se bo imenoval Emanuel, kar pomeni: Bog z nami«. (Mt 1, 22-23). Prerokba stoji v sedmem poglavju Izaijeve preroške knjige in se glasi: »Glej, devica (hebrejsko: *ha almá*) bo spočela in rodila sina, katerega ime bo: Bog z nami (hebrejsko: *Im-manuel*)«. Da je tisti po preroku napovedani Emanuel prav Marijin sin, nam jamči vesoljni cerkveni zbor v Efezu, ki je slovesno izjavil: Če kdo ne priznava, da je Emanuel v resnici Bog in da je zato sveta Devica res božja porodnica, bodi zavržen.⁴³

Koliko črnila so že porabili racionalistični tolmači svetega pisma, ki izključujejo možnost sleherne prerokbe. Posebno hudi so na hebrejsko besedo »*ha almá*«, češ da ta izraz pomeni mladenko sploh in ne prav devico. Toda ko so zadnja stoletja pred Kristusom v Egiptu visoko izobraženi možje prevajali sveto pismo iz hebrejskega jezika v grški jezik, so to Izaijevo besedo »*ha almá*« prevedli z grško besedo »*parthénos*«, kar pomeni pravo, pristno, neoskrunjeno devico.⁴⁴ Sicer pa, kar je v tem našem primeru odločilno, treba pomisliti, da je prerok tisto spočetje in rojstvo iz device napovedal kralju Ahazu (736-727 pr. Kr.) kot veliko čudo, kot znamenje, dano od Boga, ki naj jamči, da ne bo Davidova kraljeva rodovina, ki je bila tedaj v vojni stiski, docela pokončana. Da namreč katera mladenka spočne in rodi sina, ni to nikakršno čudežno znamenje od Boga, marveč nekaj povsem naravnega. Da bo pa devica spočela in rodila, to je veliko čudo, ki bo zagotovilo, da hiše Davidove ne bo konca, ker bo sinu tiste device dal Bog Davidov prestol in večno kraljevanje (Lk 1, 32-33).

⁴¹ Poročilo svetega Luka ima svojo prazgodovino. Nekateri svetopisemski strokovnjaki (n. pr. Gaechter) menijo, da je bilo prvotno poročilo pisano v hebrejskem ali aramejskem jeziku, potem prevedeno v grški jezik in je prevod prišel skoro nespremenjen v Lukov evangelij. Tudi naštevajo razne stopnje, skozi katere je šlo poročilo od Marije do Luka. Mi se držimo in se moramo držati Lukovega besedila, ki nam ga Cerkev garantira kot božjo besedo. Glej tudi veliko sličnost med dvogovorom Gabrijel – Zaharija in dvogovorom Gabrijel – Marija. Vse skupaj je v čisto semitskem slogu in kaže biti zvesta reprodukcija prvotnega besedila.

⁴² Svetopisemski tolmač Lyonnet meni, da bi se bilo težko izraziti bolj nejasno, kakor se je tu izrazil angel Gabrijel. Stavek: »Moč Najvišjega te bo obsenčila« je od nekdaj povzročal razlagalcem sv. pisma težke preglavice. Cornelius a Lapide navaja že v sedemnajstem stoletju osem različnih tolmačenj. Glej Lyonnet, *Racconti dell'annunciazione*, str. 5.

⁴³ Denzinger – Schönem. n. 252.

⁴⁴ Tisti egiptovski grški prevod svetega pisma, ki je znan pod imenom Septuaginta, je imel in še ima v znanstvenem svetu velik ugled. Tudi apostoli so se naslanjali nanj.

Tu imamo primer, da sveto pismo samo sebe tolmači. Isti Duh božji, ki je dal po preroku Izaiju napovedati deviško spočetje in rojstvo Emanuela, je dal po evangelistu Mateju pojasniti, da se je tista prerokba spolnila, ko je Marija deviško spočela božjega Sina. Tako tolmačenje svetega pisma se v bibličnih vedah imenuje avtentično tolmačenje. Ta grška beseda pomeni včasih nekaj povsem zanesljivega, še večkrat pa nekaj izvirnega. Avtentično tolmačenje je res izvirno, prihaja namreč iz istega vira, odkoder je pred stoletji izšla prerokba. Takih avtentičnih tolmačenj je v svetopisemskih knjigah nove zaveze precéj. Naj tu navedem en sam primer. Ko je dal Bog po Mojzesu zapoved velikonočnega jagnjeta, je izrecno zabičil, da ne smejo pečenemu jagnjetu streti nobene kosti. Ko evangelist Janez poroča, da niso mrtvemu Jezusu strli nobene kosti, pravi, da se je tako spolnilo pismo: nobena kost se velikonočnemu jagnjetu ne bo strla (Jan 19, 36). Vsa taka avtentična tolmačenja so dragocena, ker so povsem zanesljiva. Tako tudi v našem primeru; saj Bog sam ve najbolje, kaj je hotel s prerokbo o Emanuelu napovedati.

Zato so kristjani že v najstarejši dobi Izaijevo prerokbo tako tolmačili in tako umevali. V rimski katakombi sv. Priscile⁴⁵ so leta 1851. našli najstarejšo Marijino podobo iz prve polovice drugega stoletja. Slika kaže preroka Izaija, ki drži v levici zvitek svoje preroške knjige, z desnico pa kaže na Marijo, ki ima božje dete v naročju. V isti stari krščanski dobi je pisal sveti mučenec in filozof Justin v svoji prvi obrambni knjigi: »Besede: »Glej, devica bo spočela« pomenijo, da bo devica brez spolnega občevarja spočela. Saj če bi bila občevala, bi ne bila več devica. Božja moč je storila, da jr kot devica postala noseča«.⁴⁶

Kdo je storil, da je Marija deviško spočela?

Marija je torej brez sodelovanja moškega spola v svojem deviškem telesu spočela sina. Kdo je tisti, ki je storil, da se je v Marijinem telesu pričelo razvijati po duši oživljeno človeško telo, združeno z drugo osebo svete Trojice? Na Marijino vprašanje, kako bo prišlo do spočetja, ko ona moža ne spozna, je angel Gabrijel pojasnil: »Sveti Duh bo prišel nadte in moč Najvišjega te bo obsenčila«. Ni težko spoznati, da sta »Sveti Duh« in »moč Najvišjega« samo dva izraza za eno in isto reč, namreč za vsemogočnega Boga, ki čudovito deluje v svojem stvarstvu. Že v prvem poglavju svetega pisma, tam, kjer božji pisatelj poroča o ustvarjenju in ureditvi sveta, beremo: »Tema je bila nad breznom in Duh božji je plaval nad vodami«. Kaj se to pravi? Vsemogočni Bog je urejeval in uredil vesoljno stvarstvo, ki spočetka še ni bilo urejeno. Kjerkoli in kadarkoli vsemogočno Bog deluje na zunaj, močno in ljubeznivo obenem (Modr 8, 1), pravi sveto pismo najrajši, da deluje Duh božji. Isti Duh božji vodi preroke in vse velike osebnosti starih časov. Tudi Kristus sam je izjavil, da je Gospodov Duh nad njim, kakor je bil napovedal prerok Izaija (Iz 61, 1; Lk 4, 18). Od Duha je bil Jezus odveden v puščavo (Mt 4, 1) in z božjim Duhom je izganjal hudiče (Mt 12, 28). Tu se vidi svetopisemski način izražanja. Namesto reči vsemogočni Bog deluje ali pa božja moč je to naredila, pravi sveto pismo večkrat, da deluje Sveti Duh ali božji Duh. Zato tudi ob angelovih besedah, da bo prišel Sveti Duh nad Marijo, ni nujno misliti prav na tretjo osebo svete Trojice. Angel Gabrijel, ki se je v svojem pogovoru z Marijo gibal v starih svetopisemskih izrazih, bi bil lahko na Marijino vprašanje odgovoril čisto po domače in nič manj resnično: »Veš kaj, Marija, to bo naredil vsemogočni Bog v tvojem telesu«. Kaj je bilo treba narediti? Ustvariti je bilo treba človeško dušo Jezusovo, da se je moglo pričeti njegovo telo pravilno razvijati v materinem telesu. To je pa delo troedinega Boga, stvarnika, ki ustvarja vedno nove duše in urejuje pogoje za razvoj novega življenja.

⁴⁵ Priscila in njen mož Akvila sta pomagala apostolu Pavlu v njegovem misijonarskem delu. Grški viri poročajo, da sta umrla oba mučeniške smrti v Rimu. Katakombe svete Priscile so na zahodni strani rimskega mesta.

⁴⁶ *Apologia maior* 1, 22.

Razvoj »Apostolske vere«

V tem pogledu je zelo poučen razvoj tako imenovane Apostolske vere, ki pravi, da je bil Jezus »spočet od Svetega Duha«. Izraz »Apostolska vera« se bere prvič v pismu, ki ga je milanska sinoda pod predsedstvom svetega škofa Ambrozija leta 390. poslala tedanjemu papežu Siriciju. Od tistih časov so skozi več ko tisoč let splošno mislili, da je ta »vera« res iz apostolske dobe in da tista razdelitev »vere« na dvanajst členov spominja na zbor dvanajsterih apostolov. Toda kritična preiskovanja starih zgodovinskih virov so že v petnajstem stoletju omajala domnevo o apostolskem izvoru »Apostolske vere«. Danes vemo, da najstarejši dokumenti tiste veroizpovedi ne segajo čez konec drugega ali začetek tretjega stoletja. Taki obrazci krščanske veroizpovedi so služili večinoma pri krstu, ko je katehumen odgovarjal na vprašanja krstitelja in s temi odgovori izpovedal svojo vero. Umevno, da so bila vprašanja in dosledno tudi odgovori v raznih krajih in v raznih časih malce različna. Obrazci »Apostolske vere« iz stare krščanske dobe so precej krajši in nimajo vseh dvanajst členov. Tako se je »Apostolska vera« v teku stoletij razvijala in dobila svojo dokončano, nam vsem znano obliko takrat, ko so po končanem tridentinskem cerkvenem zboru izdali »Rimski katekizem« leta 1566. Po tistem katekizmu se morajo ravnati vsi katekizmi in molitveniki. In tako imamo enotno »Apostolsko vero«, ki se več ne spreminja.

Kar se tiče deviškega spočetja in rojstva božjega Sina, so se v raznih krajih in časih različno izražali, četudi so imelo povsod isto vero. V spisu »Apostolsko izročilo« že prej imenovanega Hipolita iz konca drugega stoletja se glasi: »Rojen od svetega Duha iz Marije device«. V pismu nekega azijskega škofa na papeža Julija I. krog leta 340 se bere: »Rojen iz Svetega Duha in iz Marije device«. Enako imajo obrazci »Apostolske vere«, ohranjeni iz časov Ambrozija in Avgušтина, ter obrazci španskega izvora iz časa svetega Ildefonza, škofa v Toledu, krog leta 660. Toda rokopisi iz južne Francije, iz Nemčije in iz Irske, ohranjeni iz šestega, sedmega in osmega stoletja, imajo že našo sedanjo obliko, ki je od tistih časov stalna: »Spočet od svetega Duha, rojen iz Marije device«. Mnogi grški obrazci se pa glase: »Rojen iz Marije device po svetem Duhu«. In carigrajska, sedaj liturgična, veroizpoved iz leta 381. pravi: »Učlovečil se je od svetega Duha iz Marije device«.

Sveti Duh ni oče Kristusa človeka

Ker vse veroizpovedi na ta ali oni način pravijo, da je bil Sin božji pod vplivom svetega Duha v Marijinem telesu spočet, so menili nekateri, da se sme Sveti Duh imenovati Kristusov oče. Ta zablada se je v sedmem stoletju najbolj razpasla na Španskem. Zato je veliko zborovanje španskih škofov v mestu Toledo leta 675. zavzelo stališče proti tej zmoti in izjavilo: »Ne smemo verjeti, da je Sveti Duh oče božjega Sina, četudi je Marija obsenčena od svetega Duha spočela, kajti s tem bi rekli, da je imel Kristus dva očeta, kar je povsem napačno«.⁴⁷

To zborovanje je v obrambo krščanske resnice navedlo ta razlog, da ne more imeti Sin božji, ki je rojen iz Boga Očeta, še kakega drugega očeta, ker dveh očetov ne more nihče imeti... Bistveni teološki in filozofski razlog je podal pozneje Tomaž Akvynec približno takole. Resnično razmerje med očetom in sinom je to, da je dal oče nekaj od svojega bitja in tako ustvaril povod, da se je rodilo bitje iste vrste, kakršne je on: človek oče, človek sin. Isto velja za razmnoževanje drugih živih bitij; vsako živo bitje rodi ali da roditi sebi slično bitje. Sveti Duh pa ni dal nič od svojega bitja, temveč je kot vsemogočni stvarnik iz nič ustvaril Kristusovo dušo in osnoval podlago, da se je moglo Kristusovo telo razviti in dozoreti za rojstvo. Kristus človek ni iste vrste bitje kakor Sveti Duh; Kristus človek je stvar, Sveti Duh

⁴⁷ Denzinger – Schönmetzer n. 533.

pa stvarnik. Zato ni Sveti Duh Kristusov oče. Nasprotno je pa Marija ob spočetju in še potem dajala iz svojega telesa potrebno substanco, da se je moglo Kristusovo telo razviti in dozoreti. Zato je ona v resnici njegova mati in je Kristus v resnici sad njenega telesa.⁴⁸

Učlovečenje božjega Sina je delo svete Trojice

Kdo je torej ustvaril Kristusovo dušo in tako osnoval podlago, da se je njegovo telo razvilo do zrelosti, kdo, če Gabrijelovi izrazi »sveti Duh in moč Najvišjega« pomenijo samo splošno vsemogočnega Boga? Dokler se ni nauk o sveti Trojici teološko dovolj izčistil, so pripisovali nekateri učlovečenje božjega Sina samo Bogu Očetu, nekateri pa Bogu Sinu samemu, in spet drugi izključno Svetemu Duhu. Sv. Avguštín je s svojimi knjigami o sveti Trojici veliko pripomogel, da se je verski nauk pravilno izrazil. Kar zadeva učlovečenje božjega Sina, moramo z Avguštínom reči, da gre tu za dejanje ustvarjenja in je zato učlovečenje skupno delo svete Trojice. Karkoli namreč dela Bog na zunaj, to se pravi izven svojega troedinega bistva in življenja, delajo vse tri božje osebe hkrati in skupaj, saj je en sam Bog, stvarnik in gospodar vsega dogajanja v vesoljnem stvarstvu. Božje osebe se ne razlikujejo po zunanjem delovanju. Bog Sin in Bog Svetu Duh sta prav tako stvarnika, kakor je Bog Oče stvarnik nebes in zemlje. Pač pa se razlikujejo po notranjem skrivnostnem delovanju, ki ga noben ustvarjen razum ne more doumeti. Samo Bog Oče je tisti, ki od vekomaj rodi Boga Sina. Samo Bog Sin je tisti, ki je rojen iz Boga Očeta; rojen in ne ustvarjen, enega bistva z Očetom. In samo Bog Sveti Duh je tisti, ki iz Boga Očeta in iz Boga Sina izhaja od vekomaj in ga z Očetom in Sinom molimo in slavimo.

Vse te tri božje osebe so hkrati ustvarile v Marijinem telesu, kar je bilo potrebno za učlovečenje božjega Sina. Bog Sin je torej rojen od vekomaj iz Boga Očeta, brez matere, v določenem času pa rojen iz Device brez očeta. Vsa sveta Trojica je sodelovala pri oblikovanju njegove človeške narave.⁴⁹

Učlovečenje prilaščamo Svetemu Duhu

Četudi delujejo na zunaj vse tri božje osebe, skupno in hkrati, se je vendar že v prvih stoletjih krščanstva pojavila navada pripisovati ali prilaščati določena dejanja samo eni določeni božji osebi. Tako se večkrat prilašča Bogu Očetu vsemogočnost in ustvarjenje, Bogu Sinu vednost in modrost, Bogu Svetemu Duhu pa dobrot. V starih katekizmih se je bralo, da nas je Bog Oče ustvaril, Bog Sin odrešil in da nas Sveti Duh posvečuje. Neko prilaščanje je tudi v liturgičnih molitvah, ki jih naslavljamo na Boga Očeta po njegovem Sinu, kot posredovalcu, in v edinosti Svetega Duha, ki na z Bogom druží po ljubezni.

Vse to prilaščanje določenega delovanja določeni božji osebi ni brez podlage v svetem pismu; še več, ni brez podlage v skrivnosti Svete Trojice. Bog Oče je res nerojeni Bog, od katerega vse izvira; zato si ga mislimo kot stvarnika. Bog Sin je v resnici izraz božjega uma, po katerem je vse ustvarjeno, po katerem je določeno, in izvršeno tudi odrešenje človeškega rodu. Bog Sveti Duh je pa tisti, ki veže Očeta in Sina od vekomaj v neskončni ljubezni.

Ker je učlovečenje božjega Sina res veliko delo božje ljubezni, je umestno, da to pripisujemo ali prilaščamo Svetemu Duhu in pravimo, da je bil Sin božji v Marijinem telesu spočet od Svetega Duha. Tako pravilno umevamo angelovo oznanilo, da bo prišel svetí Duh nad Devico, ki bo, obsenčena od moči Najvišjega, postala božja mati.

Jožef, Marijin mož

⁴⁸ Prosto posneto po *Summa theologiae* pars. 3. q. 32, art. 3.

⁴⁹ Tako *Concilium Tolentanum* VI. leta 638. Denzinger – Schönmetzer n. 491.

Da si je Marija svojega sina deviško spočela, je vendar živela s svetim Jožefom v resničnem zakonu, ki pa ni bil nikoli dovršen s spolnim občevanjem. Take nedovršene zakone imenujejo nekateri še zdaj Jožefove zakone.

Jožef je pristno judovsko ime. Prvi, ki se je tako imenoval, je bil sin očaka Jakoba in njegove žene Rahele, ki je po dolgih nerodovitnih letih vendarle spočela in rodila tega otroka. Vsa srečna mu je dala ime Jožef, kar v hebrejskem jeziku pomeni »naj namnoži ali naj doda«. Rekla je namreč v svojem jeziku: »*Josef Adonai li ben aher*«. Po naše: »naj dodá Gospod meni še drugega sina« (1 Mojz 20, 23). Tega Jožefa so pozneje njegovi bratje prodali kot sužnja v Egipt in je znan kot egiptovski Jožef. Poleg tega Jožefa ima sveto pismo stare zaveze še deset mož tega imena. Najimenitnejši med vsemi Jožefi je seveda Jožef, Marijin mož. O tem Jožefu je dosti spisov, pa le za ljudsko pobožnost, malo pa zgodovinsko kritičnega.

Jožef, Marijin mož, je bil potomec iz rodovine kralja Davida, ki je bil vladal nad judovskim narodom okrog tisoč let pred Kristusom. Tudi Marija je bila istega rodu. Ves narod je pričakoval rešitelja Mesija iz te rodovine. Tako sta tudi Matej in Luka postavila v svoje evangelijske spise Jezusove rodovnike, to je dolge izkaze Jožefovih prednikov tja do Davida in še bolj nazaj. Pravzaprav pričata oba rodovnika neposredno samo, da je bil Jožef potomec Davidov. Ker pa je bil Jožef postavni oče Jezusov, kot pravi mož Jezusove matere Marije, je to zadostovalo za judovsko naziranje, ki je postavno očetovstvo imelo za enakopravno z naravnim očetovstvom. Sicer pa poročata oba evangelista, da je bil Jezus deviško spočet in rojen iz deviške matere, ki je bila Davidova potomka.

Kdo pa je bil Jožefov oče? Matej pravi, da Jakob, Luka pa, da Heli. Kako to? Že v stari krščanski dobi so slutili, da je Jožefova mati ostala vdova brez otrok. Po strogi judovski postavi je moral v tem primeru bližnji sorodnik pokojnega moža vzeti vdovo za ženo. Prvi otrok iz te nove zakonske zveze se je štel za postavnega otroka pokojnega moža. Tako je imel Jožef nekako dva očeta, enega naravnega in resničnega, drugega pa samo postavnega. Stari cerkveni očetje so na splošno smatrali Helija za postavnega očeta, ki je umrl brez otrok, njegovega polbrata Jakoba pa za pravega naravnega očeta. So pa nekateri biblicisti, ki menijo, da je Heli istoveten z Joahimom, Marijinim očetom, in da ima Jožef nekako dva očeta zaradi poroke z Marijo, da je bil namreč od Helija adoptiran za sina; tast mu je postal oče. Sklicujejo se na prvo Ezdrovo knjigo (2, 61), kjer je podoben primer.⁵⁰

Jožef, Marijin Mož in postavni oče Jezusov

Sveti Jožef je bil pravi zakonski mož Marijin, ne samo »ženin«, kakor ga včasih imenuje nabožna literatura in tudi liturgične molitve. To nam jasno spričuje evangelist Matej, ki pravi: »Jakob je imel sina Jožefa, moža Marije, iz katere je bil rojen Jezus« (Mt 1, 16). Važno je, da evangelist, ki v tistem dolgem rodovniku dvainštiridesetkrat ponavlja »je imel sina«, ne reče tudi o Jožefu, da je imel sina Jezusa, ampak da je bil mož Marije, iz katere je bil Jezus rojen. Jožef ni torej naravni ali krvni oče Jezusov, pač pa njegov postavni ali zakoniti, legalni oče. Zakaj? Zato, ker je Jezusa rodila njegova zakonita žena. Če si postavni lastnik njive, si tudi postavni lastnik in gospodar tega, kar njiva obrodi, pa naj obrodi po naravni poti ali po kakšnem čudežnem posegu božje previdnosti. Tako je tudi Jožef postavni oče Jezusa, rojenega iz njegove zakonske žene, četudi po nadnaravni poti.

Z izrazom »krušni oče ali rednik«, ki smo ga večkrat brali v starih katekizmih ali molitvenikih, je povedano premalo. To naredi iz Jožefa samo nekega oskrbnika ali ekonoma, ki skrbi za vsakdanji kruh. Jožef je bil kaj več. Kot postavni oče je imel vse pravice in

⁵⁰ Glej Holzmeister, *Quaestiones biblicae de sancto Ioseph*, pag. 12

dolžnosti pravega krvnega očeta, med drugim tudi pravico dati postavnemu sinu ime. Zato je pravi angel Jožefu: »Ne boj se k sebi vzeti Marije, svoje žene...rodila bo sina, ki mu daj ime Jezus« (Mt 1, 20-21). Jožef, postavni oče, on da torej Jezusu ime, kakor je malo prej Zaharija, krvni oče Janeza Krstnika, napisal na deščico: »Janez je njegovo ime« (Lk 1, 63). Tako lažje umevamo, ko beremo v evangeliju, da sta se »Jezusov oče in mati« čudila temu, kar je starček Simeon napovedal (Lk 2, 33), in da je Marija očitala dvanajstletnemu Jezusu: »Glej, tvoj oče in jaz sva te z žalostjo iskala (Lk 2, 48). Na ta postavni razlog je opozarjal že sveti Avguštín v svojih spisih o soglasju evangelistov, kjer pravi: »Jožef se imenuje Kristusov oče, ker je Marijin mož, ne po spolnem občevanju, ampak vsled pravilnega postavnega zakona«.⁵¹

Zanimivo, da se ta Avguštínova misel izraža tudi v modernih civilnih zakonodajah in v cerkvenem pravu. Na vprašanje »Kdo je oče tega otroka?« odgovarja postava: »Oče je tisti, ki ga izpričuje pravilna poroka« (can. 1115 § 1). Z drugo besedo: oče otroka je tisti, ki je zakonski mož žene, iz katere se je otrok rodil. Postava se tega drži strogo. Če bi zakonski mož ugovarjal, da ta otrok ni njegov, bi moral svoj ugovor sodnijsko izpričati z jasnimi dokazi.

Končno upoštevajmo še tale razlog, ki je posebno tehten. Marija, tako sveta, bi ne bila mogla bivati leta in leta skupaj z moškim, če bi ne bila njegova žena in on njen mož v pravem pomenu besede, torej veljavno poročena. K bistvu zakonske zveze spada, da ženin in nevesta, ko s svojim »da« privolita v zakon, drug drugemu izročita pravico do telesa za spolno občevanje, kakršno je potrebno za roditev otrok. Izročitev te pravice je tako bistvena, da če bi kdo pri sklepanju zakonske zveze izključil to pravico, četudi v svojem tajnem namenu, bi ne bila poroka veljavna. To je naravna postava za vse ljudi vseh narodov in vseh ver. Možno pa je, da si mož in žena ne odrekata pravice do zakonskega občevanja, vendar iz kakega višjega razloga skleneta, da se ne bosta posluževala tise pravice, ampak živela vzdržno. In prav taka je bila zakonska zveza Marije z Jožefom. Ker sta po božjem razodetju spoznala svoj vzvišeni poklic, sta se odločila za deviško življenje v zakonu.

Jožefovo poklicno delo

Kaj pa je bil Jožef po svojem poklicnem delu? Ko je naš Gospod govoril v nazareški shodnici, so se ljudje čudili in govorili: »Ali n to tesarjev sin?« (Mt 13, 55). Jožef torej tesar. Tako ima naš slovenski prevod. Grški izvirnik ima na tem mestu besedo »*tekton*«. Ta grška beseda pomeni na splošno rokodelca, kakor tudi sorodnica grška beseda »*tehne*« pomeni sleherno ročno delo, neko poklicno zaposlenost, včasih tudi umetnost. Latinski prevod ima besedo »*faber*«, kar spet pomeni ročnega delavca, ki vrši svoj posel v lesu, v kamnu ali v kovinah. Samostalni »*faber*« ima navadno kak pridevek, n. pr. »*faber lignarius*«, to je tesar, »*faber ferrarius*«, kovač. Če nima pridevka, se ne ve, kakšen delavec je to, dosledno tudi, kakšen »*faber*« je bil Jožef. Tako so nekateri latinski tolmači menili, da je bil »*faber ferrarius*«, torej kovač. Večina razlagalcev je pa za »*faber lignarius*«, torej tesar ali mizar. Sirski prevod Pešittha ima »*naggarà*«, kar je najbrž »*faber lignarius*«. ⁵² Morda bo še najboljše, če rečemo, da je Jožef služil sosedom z izdelovanjem hišne oprave in poljedelskega orodja. Seveda je bilo to v tistih časih zelo preprosto delo. Jožef je bil faber, ne fabrikant; ni delal v tovarni, marveč pod domačim krovom.

Češčenje sv. Jožefa

Ker je sveti Jožef pravi zakonski mož Marijin in dosledno postavni oče Jezusov, ima v katoliški Cerkvi visoko čast. Na pravem vatikanskem cerkvenem zboru so koncilski očetje izrazili željo, naj bi bil Jožef imenovan za glavnega zaščitnika ali zavetnika (patrona) Cerkve,

⁵¹ *De consensu evangel.* 2, 1.

⁵² Glej Köbert, *Vocabolarius Syriacum*, pag. 118.

kar je Pij IX. koj po končanem koncilu, leta 1870., storil in pozneje Leon XIII. Leta 1889. potrdil. Od leta 1956. dalje imamo vsako leto prvi dan maja veličasten praznik sv. Jožefa delavca, vzornika vseh delovnih ljudi. Največjo čast je pa Cerkev izkazala sv. Jožefu, ko se je drugi vatikanski koncil pričel pod njegovo zaščito in je bilo v spomin na to Jožefovo ime vneseno v mašni kanon koj po imenu božje matere Marije.

Jezus, Marija, Jožef, to je priljubljen zdihljaj pobožnega krščanskega ljudstva v življenju in ob smrtni uri. V tej trojici vidi Cerkev najvišji vzor prave krščanske družine.

Marijino stališče do devištva

Evangelist Luka pravi, da je bila Marija, ko je prišel angel Gabrijel k njej, zaročena možu (Lk 1, 27). Po tedanjem pravnem naziranju je bila zaroka skoro enako poroki, le da spolno občevanje ni bilo dovoljeno, dokler ni zaročenec svoje zaročenke popeljal na svoj dom, kar se je navadno zgodilo leto dni po zaroki.

Kaj je torej mislila Marija, ko je vprašala angela: »Kako se bo to zgodilo, ko moža ne spoznam?« (Lk 1, 34). Ali je hotela s tem reči, da je njen zaročenec še ni popeljal na dom in da torej še nista pričela polnega zakonskega življenja? Ali pa pomenijo njene besede, da ona sploh izključuje polno zakonsko življenje, ki seveda vsebuje tudi pravico do spolnega občevanja? In ni mar v tem zadnjem primeru izražena nekaka zaobljuba vednega devištva?

Prvi, ki je na Zahodu v tem evangelijskem prizoru zaslutil Marijino zaobljubo vednega devištva in to svojo misel tudi izpovedal, je bil sv. Avguštín v svoji knjigi o devištvu.⁵³ Sicer se je misel o Marijini obljudi vednega devištva pojavila v vzhodni Cerkvi že malo prej, a v zahodno Cerkev so jo razširili Avguštínovi spisi. Ta misel se je v poznejših stoletjih zelo udomačila med krščanskim ljudstvom. Mnogi se je drže še danes. In vendar zadevlje ta misel na nemajhne težave, ki jih v preteklosti niso upoštevali ali morda niti ne poznali.

Predvsem nastopa vprašanje, kako je mogla priti Marija na to misel, da bi Bogu obljubila vedno devištvo. Iz judovske pobožnosti, ki je vsa slonela na svetopisemskih knjigah in v kateri je Marija zrastle, se taka misel ni mogla poroditi. Pobožno judovsko dekle je hrepenelo sodelovati v vrsti rodov, iz katerih je imel priti Mesija. Kdor sam ni čakal prihoda tistega velikega božjega poslanca, se je tolažil z upanjem, da ga bodo čakali vsaj njegovi iz njega rojeni potomci. Če je ostala katera ženska brez otrok, so to smatrali za veliko nesrečno, včasih celo za božjo kazen. Ženska brez otrok ni storila nič za tako zaželeno rešitev naroda po Mesiju. Marijina obljudba devištva bi bilo torej nekaj čisto novega, nekaj nezaslišanega, nekaj izrednega. Kdor torej vztraja pri misli na Marijino obljudbo vednega devištva, mora nekako predpostaviti, da ji je dal Bog sam tisto misel in tisto voljo, naj stori to obljudbo. Seveda mora isto suponorati tudi o njenem zaročencu. Ni nemožno ne eno ne drugo, toda v tedanji judovski religioznosti malo verjetno in v virih božjega razodetja neizpričano.

Če se pa le držimo Marijine obljudbe vednega devištva, stojimo pred drugo veliko težavo. Marija je bila namreč zaročena z judovskim fantom, ki jo je imel kmalu popeljati na svoj dom, da pričneta pravo in polno zakonsko življenje. Vprašamo: kakšen smisel ima obljudba devištva pri dekletu, ki se je zaročila in bo kmalu bivala s svojim možem? Saj vendar ve, kaj jo čaka v zakonskem življenju. Sicer pa bi bila obljudba vzdržnosti, storjena od strani žene, neveljavna, ker je podrejena volji moža (4. Mojz 30, 9). Isto reci o morebitni obljudi od strani moža. Kar je pisal Pavel Korinčanom, da žena nima oblasti nad svojim telesom, ampak mož, enako pa tudi mož nima oblasti nad svojim telesom, ampak žena (1 Kor 7, 4), to je naravna postava, ki je vezala in veže vse zakonce, Jude in kristjane. Če bi bila Marija in Jožef izključila tisto glavno pravico, bi ne bila zakonska mož in žena, ne pred Bogom ne pred

⁵³ *De virginitate*, podobno tudi *Sermones* 291, 5.

postavbo. Razlikovanje med pravico do spolnega občevarja in oblubo, da se ne bosta posluževala te pravice, to so vpeljali krščanski juristi in moralisti veliko pozneje. Predkrščanska doba tega ne pozna.

Pa še to: obljubiti Bogu vedno devištvo in vstopiti v zakonsko življenje, mar se to ne pravi izpostaviti oblubo skrajni nevarnosti in nekako Boga skušati? Ali je to moralno v redu? Brez posebnega razodetja božje volje gotovo ne. Zato pa se morajo zagovorniki Marijine oblube vednega devištva zateči k nekemu posebnemu razsvetljenju Marije in Jožefa, naj se kljub oblubi poročita, ker ima Bog z njima prav posebne načrte.

So pa tudi razlagavci svetega pisma, ki menijo, da sicer ni imela Marija oblube vednega devištva, ki je bila tedaj neznana, pač pa da je imela resno voljo in željo ostati v deviškem stanju. Da bo pa lažje ostala zvesta temu namenu, pravijo, se je stavilo pred »varstvo« moža, ki je živel istemu idealu.⁵⁴ Seveda je tudi to možno, vendar brez prave podlage v virih božjega razodetja.

Drugačna tolmačenja

Spričo teh težav so nekateri svetopisemski strokovnjaki zapustili Avguštinovo zamisel o Marijini oblubi vednega devištva in tolmačijo njen pogovor z angelom Gabrijelom precej drugače. Takole pravijo. Marijina zaroka z Jožefom je merila na pravo zakonsko življenje. Kakor vsaka verna in pobožna žena judovskega naroda je hotela tudi Marija sodelovati v vrsti rodov, iz katerih je moral prej ali slej priti Mesija. Ona še toliko bolj, ker je bila Davidove rodovine, iz katere je po napovedi svetega pisma moral iziti tisti veliki rešitelj. Marija je torej mislila na pravo zakonsko življenje. Toda takega življenja še ni pričela; njen zaročenec je še ni popeljal domov. Prav v tem položaju jo je našel angel Gabrijel. Marija je slišala iz Gabrijelovih ust, da bo ona Mesijeva mati. Zato je koj stavila vprašanje: kako se bo to zgodilo, ko moža ne spoznam? To se pravi: kako naj postanem mati, ko ne živim v zakonski skupnosti in nič ne vem, kdaj me bo Jožef vzel k sebi. Ni rekla, da ne bo moža nikoli spoznala, pač pa ga do zdaj ni spoznala in ga tudi v sedanjem položaju ne pozna. Spoznati moža, spoznati ženo, to je svetopisemski in sploh semitski izraz za spolno občevarje v zakonu. Tu jo pa pouči angel, da ona sploh ne bo potrebovala moža, da postane Mesijeva mati, ker bo, kar treba, storil vsemogočni Bog v njenem telesu. V tistem trenutku je dobila Marija od Boga razsvetljenje, naj se odpove spolnemu občevarju. Takoj se je izjavila pripravljeno podvreči se božjemu načrtu: glej, dekla sem Gospodova. Zaradi velikega načrta, ki ga hoče Bog izvršiti v njenem telesu, da bo prav iz nje, brez moža prišel od vsega naroda pričakovani Mesija, vsa prevzeta od tega izredno visokega poklica, se je odpovedala polnemu zakonskemu življenju. Marija torej ni imela pred angelovem obiskom namena ostati v deviškem stanju, temveč je živela v miselnosti pobožnih izraelskih deklet. Ko je pa zvedela po angelu, kaj bo Bog storil v njenem telesu brez moža, je bila koj pripravljena za deviško življenje. Marijino devištvo je usmerjeno na Mesija, na Kristusa. Ura spočetja božjega Sina v Marijinem telesu je rojstna ura krščanskega devištva. – Ko je še Jožef po angelu zvedel, kaj se je zgodilo v telesu njegove zaročenke, se je, v svetem strahu pred to skrivnostjo in v nepopisnem spoštovanju do svoje zaročenke, tudi on odločil za deviško življenje z Marijo.⁵⁵

Tako tolmačenje Marijinega vprašanja »kako se bo to zgodilo, ko moža ne poznam«, ni še splošno naziranje katoliške Cerkve. Prvi, ki je izrazil to mnenje, je bil kardinal Kajetan, velik teolog in jurist ob času Martina Lutra.⁵⁶ Zdaj so tega mnenja že odlični teologi, posebno nemški. Cerkve je izjavila v zadnjem koncilu, da spoštuje taka za zdaj še sporna naziranja

⁵⁴ Glej Lyonnet, *Il racconto dell'annunciazione*, pag. 28.

⁵⁵ Tako Schmaus, *Mariologie*, München 1961. S. 126-128.

⁵⁶ Kardinal Kajetan, kot redovnik Tomaž de Vio, profesor filozofije in teologije na raznih visokih šolah, škof v Gaeti, umrl l. 1534.

teologov in čaka, naj se še bolj izčistijo in utemelje. Na vsak način se to novejša tolmačenje lepše izogne zgodovinskim in pravnim težavam, na katere zadeva Marijina obljuba vednega devištva. Saj si res ne moremo misliti, čemu se deklé, ki ima obljubo vednega devištva, zaroči. Če ni tega nič povedala svojemu zaročencu, ali je to še pošteno? In če je povedala, kako si naj mislimo, da je zaročenec kar tako na njeno besedo v to privolil, da bosta v zakonu vzdržno živela? Težko verjetno in za tiste čase skoro nemožna reč. Zakaj bi merili stare judovske življenjske razmere s krščanskim merilom? Obljuba vednega devištva je nekaj pristno krščanskega, kar je bilo v predkrščanski dobi neznano, neznano tudi v judovskem narodu. V svetopisemskih knjigah stare zaveze ni sledu o taki obljubi. Še več; v narodu, ki je iz svoje srede pričakoval velikega božjega poslanca, bi bila obljuba vednega devištva nekam proti veri in proti upanju vsega ljudstva. Res, da so malo pred Kristusom nekateri moški, tako imenovani Eseni⁵⁷ v neki puščavi pri Mrtvem morju živeli vzdržno in se odrekli zakonu, toda to je bila verska skupina, ločena od naroda. Šele Kristus je oznanil devištvo kot visoko čednost, ki je ne morejo vsi umeti. Takole je rekel: »Ne umejo te besedo vsi, ampak katerim je dano. So namreč nekateri samski, ki so že od rojstva taki, da morajo ostati samski; in so nekateri samski, ker so si samski stan izvolili zaradi nebeškega kraljestva. Kdor more razumeti, naj razume« (Mt 19, 11-12).

Vedno devištvo, obljuba vednega devištva, to je nekaj pristno krščanskega in še v krščanstvu samo nasvetovano. Če torej Mariji odrekamo obljubo vednega devištva, je nismo prav nič ponižali, marveč smo poudarili njeno globoko vernost, kakršno je Bog tedaj zahteval v svojem izvoljenem ljudstvu. Tudi ni zanjo nobena pomanjkljivost, če ni imela že takrat tega, kar je čez trideset let prineslo krščanstvo. Saj je tudi v krščanski obljubi devištva bistveno to, da se človek v veliki ljubezni in zaradi nebeškega kraljestva Bogu popolnoma daruje. In v tem popolnem darovanju samega sebe Bogu prekaša Marija vse device v krščanstvu. Komaj jo je angel poučil, da bo spočela Mesija, pa ne kakor je ona mislila, ampak brez moža, ni nič več popraševala, ampak takoj klonila pod voljo božjo, ki jo je tako nepričakovano klicala na pot devištva in po devištvu do Mesijevega materinstva.

Odlični nemški teolog Guardini skuša obrazložiti Marijin položaj pred angelovim obiskom še s psihološke ali duševne strani. Takole je pisal: Marija se je zaročila z Jožefom in mislila na pravo zakonsko življenje. V njeni duši se je pa porajala tudi tiha želja po deviškem življenju, želja, ne obljuba. Tako je živela v neki razdvojenosti: rada bi živela deviško in rada bi z Jožefom postala mati. Kako se bo to končalo? Marija se je v teh dvomih popolnoma in zaupno izročila Bogu; bo že on na kak način razvozlal ta mučni položaj. V takem duševnem razpoloženju jo je našel nebeški poslanec. Ko ji je Gabrijel pojasnil, da bo ona mati in devica obenem, se je Marijina duša oddahnila. Nič več razdvojenosti: Bog me kliče v deviško življenje, četudi bom Jožefova žena.⁵⁸

Napredek katoliške eksegeze

Vsa ta razprava o Marijinem razmerju do devištva kaže, kako in v katero smer napreduje katoliška eksegeza. Ta našemu ljudstvu malo znana grška beseda pomeni na splošno tolmačenje ali razlago. Rabi se pa skoro izključno za tolmačenje svetopisemskih knjig. Po obširnih in temeljnih jezikoslovnih študijah skuša eksegeza prodreti v pravi smisel hebrejskih, aramejskih in grških izvirnikov. Upošteva pa tudi trdne rezultate zgodovinskih, zemljepisnih in narodoslovnih raziskovanj. Nič sanjarskega, nič pobožnjaškega. Eksegeza rada priznava resnične čudeže, ki jih beremo v svetem pismu, noče pa konstruirati ali graditi novih čudežev, kjer jih ni treba in kjer se dajo stvari razložiti iz poteka redne božje previdnosti. Saj so posegi

⁵⁷ Menda pomeni ta beseda v aramejskem jeziku »zdravilci«, morda pa tudi »pobožnjaki«.

⁵⁸ Guardini, *Die Mutter des Herrn*, Würzburg 1955, S. 33-36.

božje previdnosti v našem življenju včasih res čudežni tudi brez čudežev. Kaj šele v življenju onih, ki imajo tako odlične vloge v božjih načrtih, kakršne sta imela Marija in Jožef. Oba sta pošteno mislila na pravo zakonsko življenje. Ko sta pa spoznala božjo voljo, sta se oba odločila, da bosta, zaradi nadnaravnega spočetja Mesija v Marijinem telesu, družila zakonsko zvestobo z deviško vzdržnostjo. Res naravno in čudežno obenem.

Marija se je zaročila in poročila po modrem načrtu božje previdnosti, katerega se menda ni zavedala. Morala je imeti svojega zakonskega moža. Kako bi sicer obstala kot nezakonsko mati pred postavo in pred zlobnimi jeziki? Saj nadnaravno spočetje božjega Sina v deviškem Marijinem telesu in rojstvo iz deviške matere, to je bila skrivnost, ki je tedanji svet ni mogel umeti in je tudi Bog takrat ni hotel ljudstvu razodeti. Poštena zakonska zveza je vse lepo pokrila. Marija je ohranila pred ljudmi svojo čast in svoje dobro ime; nihče ji ni mogel kaj očitati. Bila je zakonska žena in ljudje so imeli njenega otroka za Jožefovega sina. Pa še to. Marija ni ostala sama z otrokom; v Jožefu je imelo vso potrebno materialno in moralno pomoč.

Čudovita so pota božja. Skozi človeške negotovosti pripelje vsemogočni Bog človeka z gotovostjo na cilj, ki mu je od večnosti določen.

Pisateljevo stališče

Tu so teologi različnega naziranja. Jaz sem se držal splošnega pravila eksegeze: tolmačiti vse naravno, dokler ni izpričan kak prekonaraven poseg božje vsemogočnosti. Kakšna je bila Marijina miselnost glede materinstva in devištva, sklepam iz bibličnih podatkov, ki pričajo naravno nagnjenost judovske žene k materinstvu. Sicer pa imajo ta naravni poklic vse normalne ženske vseh narodov in vse časov. Šele naš napredni vek skuša s tableto in pilulo narediti žensko nerodovitno.

Teolog dokazuje iz virov božjega razodetja; drugi viri so mu le pomožnega pomena. Kar se posebej tiče qumranskih dokumentov, ki so jih našli v duplinah Qumran blizu Mrtvega morja, bi svetoval previdnost. Glavno, kar so nam prinesli, je dokaz, da je hebrejsko besedilo naših svetopisemskih knjig verodostojno in se v 2000 letih ni pokvarilo. Vse drugo je manjše važnosti. Med tistimi dokumenti je tudi *Serek hajahad* (pravilo družbe), ki nam pove, da se je tam zbirala pristno judovska sekta, nekoliko podobna drugim. O ženskah ne govori.

To je moje gledanje na to zamotano vprašanje. Spoštujem pa vsako drugo teološko naziranje. Svobodni smo, dokler se ne bo cerkveno učiteljstvo izjavilo končno veljavno. Do tedaj pa samo nepopolno spoznavamo in nepopolno prerokujemo (1 Kor 13, 9).

Razlogi za deviško spočetje

Viri božjega razodetja nam pričajo, da je Bog Sin postal človek po deviškem spočetju v telesu svoje človeške matere, spočet v ženi in rojen iz žene, a brez vpliva moža. Zakaj pa je Bog to prekonaravno pot, zakaj ni imel božji Sin tu na zemlji svojega človeškega očeta, kakor je imel svojo človeško mater, tega nam Bog ni razodel. V raznih stoletjih krščanstva so skušali ljudje nekoliko prodreti v to skrivnost ter so navajali več ali manj primerne razloge, zakaj je prišel božji Sin po deviški in ne po naravni poti na ta naš svet. Navedeni razlogi so bili pravim, več ali manj primerni, včasih celo neprimerni in pogrešeni. Le počasi je teološka veda premagala, kar je bilo neprimernega in zgrešenega, ter skuša zdaj z bolj solidnimi razlogi odgovoriti na skrivnostno vprašanje o primernosti deviškega spočetja.

Zgrešeni razlogi

V stari krščanski dobi so menili nekateri, da je Bog izbral deviško pot zato, ker bi bilo spočetje po naravni poti za božjega Sina nepodobno. Tako mnenje izvira iz starega krivoverskega nauka, ki mu po grško pravimo »gnosis«, kar pomeni znanje, in sicer bolj globoko znanje, kakor ga nudi krščanska vera. Privrženci takega naziranja, tako imenovani gnostiki, so v tretjem in četrtem stoletju učili, da je materija ali snov nekaj bistveno slabega tudi človeško materialno telo in je dosledno nekaj slabega zakonsko občevanje, s katerim se ustvarjajo vedno nova telesa, ki so materialna in zato v svojem bistvu nekaj slabega.

V krščanskem gledanju je pa zakonska vez in zakonsko občevanje božja naredba. Že na prvih straneh svetega pisma beremo, da je Bog sam ženo privedel k možu in ju blagoslovil, da se razmnožita v človeški rod. V polnosti časov (Gal 4, 4) je pa Kristus dvignil zakonsko vez v območje zakramentalne milosti in apostol uči, da je zakonska vez med kristjani podoba vezi, ki je med Kristusom in njegovo Cerkvijo (Ef 5, 28-29). Za deviško spočetje božjega Sina torej ni iskati razloga v kaki nespodobnosti zakonskega občevanja.

Še bolj zgrešeno in kar čudaško je bilo mnenje, da bi morebitni Kristusov človeški oče delal nekako ljubosumno konkurenco nebeškemu Očetu, iz katerega izvira božji Sin, ki bi potem imel dva očeta. Tako nespametno mnenje je najbrž zrastlo iz spomina na poganke pravljice, ki jim po grško pravimo mitologije. Te so pripovedovalske, kako se je ta ali oni bog združil s kako žensko in je iz tistega občevanja prišel kak nov bog ali vsaj polbog. V poganstvu so bile poleg bogov tudi boginje; med njimi je vladala počutnost, vsakršni spolni izgrede in ljubosumna maščevanja. Toda v krščanstvu je pojem Boga neskončno vzvišen nad poganskimi sanjarijami. Bog je čisti duh, dosledno brezposeln, neizmerno vzvišen nad vsem stvarstvom. Če ga imenujemo Očeta, kar nas trenutno spominja na osebo moškega spola, ga imenujemo tako, ker nas je Kristus tako učil; pa tudi zato, ker nimamo nobenega boljšega imena, ki bi nam izražalo Boga kot stvarnika in vsemogočnega vladarja vesoljstva. Če bi hoteli bolj poudariti njegovo nežno skrb za nas, bi ga lahko imenovali mati, saj sta oba izraza, oče in mati, za Boga samo simbolična, sta samo znamenji (po grško simbola) naše ideje o Bogu, ki vemo, da je duhovno substanca, neskončno različen od vsake snovi in brez spolnosti. Človeško očetovstvo ne more torej tekmovati z Bogom Očetom, saj izvira vse očetovstvo na zemlji iz božje oblasti večnega Očeta, kakor izvira tudi sleherno materinstvo iz njegove božje ljubezni. Ko je božji Duh ustvaril v Marijinem telesu človeško naravo Kristusovo, ni bilo to tako spolno dogajanje, ampak nadnaravno dejanje božje vsemogočnosti in ljubezni. Kdor misli, da je razmerje med božjim Duhom in Marijo podobno razmerju med možem in ženo, ta je iz krščanstva padel v poganke pravljice.

Pa tudi v teološki znanosti se je gledanje na skrivnost deviškega učlovečenja božjega Sina le počasi izčiščevalo in dozorevalo. Skozi dolga stoletja so se navajali razlogi, ki nas ne morejo zadovoljiti. Ob koncu četrtega stoletja je menil Ambrozij, škof v Milanu, da je bilo deviško spočetje potrebno, da je brezmadežni Sin božji ohranil svojo brezmadežnost. Koj za Ambrozijem je bil Avguštín mnenja, da je bil Kristus brez izvirnega greha zato, ker je bil deviško spočet, brez mesene poželjivosti, ki je v spolnem občevanju. Naziranje teh dveh velikih cerkvenih očetov je močno vplivalo na daljnji razvoj zadevne teološke stroke. Še v enajstem stoletju je spisal Anzelm,⁵⁹ začetnik strogega srednjeveškega bogoslovja, obširno razpravo »O deviškem spočetju in izvirnem grehu«, kjer ugotavlja, kako je bilo deviško spočetje za Kristusa pogoj, da je bil brez izvirnega greha; sicer bi ne bil odrešenik, temveč sam potreben odrešenja.

Nič zamere, saj je nauk o izvirnem grehu težka reč. Šele v šestnajstem stoletju je tridentinski cerkveni zbor preciziral ta nauk, največ proti zmoti mnogih protestantov, ki so v meseni poželjivosti videli pravi greh, ki ga vsak človek podeduje po svojih starših. Koncil je pojasnil, da apostol Pavel v svojem listu Rimljanov (6, 12) imenuje poželjivost »greh« samo zato, ker

⁵⁹ Nadškof v Canterbury, Anglija, umrl leta 1109.

poželjivost iz greha izvira in v greh zapeljuje (seja 5, kan. 5). Čisto prav, saj ostane poželjivost tudi v človeku, ki je bil v krstu prav gotovo očiščen izvirnega greha in si prizadeva sveto živeti.

V čem je torej bistvo izvirnega greha? Izvirni greh ni nič drugega ko pomanjkanje posvečujoče milosti v novo ustvarjeni človekovi duši. Zakaj je duša novoustvarjenega človeka brez božje milosti? Zato, ker je Bog ni hotel dati? Zakaj pa je ni hotel dati? Zato, ker je ta novi človek po svojih starših in po njih prednikih potomec nepokornega, grešnega Adama. Ta je lepa, porečeš, zaradi greha, ki ga je kdo storil pred tisočletji, zdaj odrekati nedolžnemu človeškemu bitju posvečujočo milost, mar ni to očividna krivica? Počasi, prijatelj. Če ti sosedu, kateremu nisi nič dolžan, nočeš darovati par tisočakov, mu li delaš krivico? Gotovo nobene. Podobno je v zadevi izvirnega greha. Če bi imel človek kako pravico do milosti in bi je Bog ne hotel dati, bi bil seveda krivičen. Toda te pravice nima nobeno človeško bitje. Človek je naravno dovršen človek, če ima dušo, ki oživlja njegovo telo, duši, ki ima razum in prosto voljo, ter je po svoji naravi neumrljiva. S tem je bistvo človeka v naravnem stanju izčrpno povedano. V takem stanju bi lahko Bog pustil človeka in mu ne bi storil niti najmanjše krivice, saj mu je dal, kar mu gre po naravi. To pa, da dobi človek posvečujočo milost, da on, ki je po naravi samo stvar božja, postane tudi otrok božji s pravico, poudarjam, s pravico do večnega uživanja Boga v neizmerni blaženosti, to ne spada več k človeški naravi, temveč je to nadnaraven dar božji, ki neskončno presega človekovo naravo. To je dar, ki ga ne more človek nikdar prislužiti, marveč ga dobi samo po božji dobroti vsled zasluženja božjega Sina, ki ga prav zaradi tega imenujemo odrešenika. Seveda, mi, ki smo zrasli v krščanskem okolju, komaj še mislimo na to. Razodetje, učlovečenje v božjega Sina, Cerkev, vera, zakramenti, odpuščanje grehov, vse to se nam zde reči, ki nam pritičejo, ne pa darovi usmiljenega Boga, darovi, ki ne spadajo v našo naravo, temveč jo neizmerno presegajo.

Toliko o bistvu izvirnega greha. Neredna poželjivost, k slabemu nagnjena volja, um, podvržen zmoti, vsakršne bolezni in končno smrt, vse to ni izvirni greh, pač pa so to posledice izvirnega greha, ali z drugo besedo: nimamo več tistih prekonaravnih darov, ki sta jih imela Adam in Eva pred grehom. Bila sta namreč brez napačne poželjivosti, volja je bila krepka in na dobro usmerjena, um bister, telo brez bolezni in neumrljivo. Vse to je zdaj zgubljeno. Eno samo reč je Bog popravil in to je glavno: dal je možnost milosti božje, možnost večnega zveličanja, kar imenujemo odrešenje. Hvala mu za to, za vse drugo bomo laže potrpeli.

Izvirni greh, pomanjkanje milosti v duši novoustvarjenega človeka, gre naprej od roda do roda in bo tako šlo do konca sveta. Ko polože starši temelj za novega otroka in mu Bog da dušo, ji ne da svoje milosti, je ne naredi nadnaravno svete. Otrok se bo porodil kot samo človeški otrok in tak bo ostal, dokler se ne bo prerodil v krstu za božjega otroka. In vse to samo, ker je otrok po svojih starših povezan z Adamom. Izvirni greh se torej nadaljuje ali širi po isti poti, po kateri se širi človeški rod.⁶⁰ Zato so nekateri cerkveni očetje in tudi srednjeveški teologi menili, da je bilo deviško spočetje potrebno, da bo Sin božji, ki ne pride na svet po spolnem občevanju, prost izvirnega greha in sleherne napačne poželjivosti. Pri tem so pa prezrli, da ga božje razodetje, kljub deviškemu spočetju, šteje za pravega človeka, nam povsem podobnega razen v grehu (Hebr 4, 15). Učlovečeni Sin božji je uvrščen v človeške rodove, ki potekajo od Adama in Eve. Matej pravi koj v začetku svojega evangelijskega spisa, da je Kristus sin, to se pravi potomec, Davidov in Abrahamov. Evangelist Luka pa pelje našega Gospoda skozi mnoge rodove nazaj tja do Adama. Kristus torej četudi deviško spočet, je po svoji človeški naravi, ki jo ima iz človeške matere, pravi Adamov potomec, kakor mi vsi.

Deviško spočetje ga torej ne obvaruje izvirnega greha. Svetost Jezusove duše ne sloni na deviškem spočetju, ampak na združenju njegove človeške narave z drugo osebo svete Trojice.

⁶⁰ Tridentinum, sessio 5, can. 3.

To združenje je tako tesno, da sta Bog in človek v Kristusu ena sama, in sicer božja oseba. Božja oseba je pa že po svojem bistvu neizmerno sveta in brez moralne okvare. Sicer pa kako bi bil pod izvirnim grehom Jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta? Saj je Gabrijel napovedal Mariji, da bo Sveto, kar bo iz nje rojeno.

Nič ni ne bilo torej smotrnega, nič poniževalnega, če bi Bog Sin, ki ima svojo božjo naravo iz Boga Očeta, imel svojo človeško naravo iz človeškega očeta, saj se je njegovo človeško telo tako ali tako naredilo iz človeške matere. In če bi bil spočet po naravni poti, bi bil prav tako brez izvirnega. Seveda je tu med obema neizmerna razlika. Kristus je brezmadežen po svojem osebnem združenju z božjo naravo, Marija pa le po izredni božji milosti.

Četudi bi bilo torej možno učlovečenje božjega Sina po naravni poti, vendar ni Bog v svojih večnih zveličavnih načrtih izbral te poti, marveč deviško spočetje in deviško rojstvo. Slutimo, da iz tehle razlogov.

Pravi razlogi

Glavni in temeljni razlog je že stari krščanski dobi navedel cerkveni pisatelj Tertulijan v svoji knjigi »O Kristusovem mesu«, kjer pravi: »zakaj se je božji Sin porodil iz device? Zato, ker se je moral na nov način roditi tisti, ki je bil začetnik novega duhovnega rojstva človeškega rodu.«⁶¹ To je povsem trezen razlog in se nam zdi čudno, da se ga niso poprijeli cerkveni očetje in teologi sledečih stoletij, vsaj mnogi ne.

Deviško spočetje spominja in priča, da je duhovno odrešenje človeškega rodu res nadnaraven milosten poseg božji. Človek se ne more s svojo močjo dvigniti iz naravnega človeškega stanja v nadnaravno stanje božjega otroka ali posinovljenca božjega (Gal 4, 5). Božji otroci se ne rode iz krvi, ne iz poželenja mesa, ne iz volje moža, ampak iz Boga (Jan 1, 13), ki jih milostno dvigne iz stanja božjih stvari v stanje božjih otrok. Dvigne jih po čisto nadnaravni poti, redno po zakramentu krsta, izredno po kakem drugem, a vedno milostnem posegu usmiljenega Boga in vedno po zasluženju Jezusove žrtve na križu. To duhovno rojstvo je vse kaj drugega kot naravno rojstvo, ki je posledica spolnega udejstvovanja moža in žene.

Nekaka predpodoba te velike resnice o duhovnem rojstvu je deviško spočetje v telesu božje matere, ki nima sina iz poželenja mesa, ne iz volje moža, ampak naravnost od Boga. Na to predpodobo je opozarjal Leon Veliki, ki je v enem svojih božičnih govorov dejal: »za vsakega človeka, ki pride ali ki ga prinesejo k studentu prerojenja (h krstu), je krstna voda podoba deviškega telesa Marijinega. Isti Duh božji, ki je Marijo storil rodovitno, da tudi krstni vodi moč, da rodi božje otroke.«⁶² Predpodoba te povsem nove eksistence duhovno prerojenega človeka je Kristus, deviško spočet in deviško rojen. O njem pravi apostol Pavel v svojem prvem listu Korinčanom, da ni iz zemlje, ampak iz neba. Tako nebeški, tako poduhovljeni bodo božji otroci ob vstajenju na sodni dan (1 Kor 15, 47-49).

Deviško spočetje torej priča, da je tako spočeti Mesija nekaj izrednega. Pojavil se je sicer v zgodovini človeštva, toda v njem delujejo nadzgodovinske moči, ki ne potekajo iz človeških rodov, marveč iz nebes, iz skrivnostnih božjih načrtov.

Je pa še drug razlog za deviško spočetje učlovečenega božjega Sina, razlog, ki meri na končno stanje božjih otrok. Vsi ljudje brez izjeme se bližamo tistemu stanju, ki ga je naš Gospod napovedal v čudovito vnesenih besedah. V torek pred veliko nočjo so na dvorišču jeruzalemskega templja nekateri izmed saducejev,⁶³ to je tedanjih materialistov, ki so tajili

⁶¹ *de carne Christi* 17. Tertulijan iz severne Afrike, zelo izobražen advokat, pozneje rodovitni cerkveni pisatelj. V moralnem pogledu pretirano strog je proti koncu zašel v razne zmote. Umrli je krog leta 240.

⁶² Sermontes 23, 3. – Papež Leon I. Veliki v letih 440-461.

⁶³ Stranka saducejev se je imenovala po nekem judovskem duhovniku po imenu Sadok iz drugega stoletja pred Kristusom. Za časa evangelijskih dogodkov je imela precejšen ugled.

vstajenje mrtvih na sodni dan, skušali Gospoda s kočljivim vprašanjem: »Sedem bratov je imelo zaporedoma isto žensko za zakonsko ženo; čigava izmed njih bo ta žena ob vstajenju mrtvih?« Odgovor našega Gospoda je bil kaj veličasten: »Motite se, ker ne poznate ne svetega pisma ne moči božje. Otroci tega sveta se ženijo in se može. Ob vstajenju pa se ne bodo ženili ne možile, zakaj tudi umreti ne bodo mogli več; podobno bodo angelom božjim«. (Mt 22, 23-30; Lk 20, 27-37).

Ko bo torej pozemeljsko potovanje človeškega rodu končano, se bo pričel nov način bivanja. V sedanjem stanju ljudje umirajo; da pa ne bi izumrl ves človeški rod, se tudi vedno rode novi ljudje, spočeti po spolnem občevanju moža in žene. Po vstajenju na sodni dan pa ne bo več smrti, dosledno ne bo treba novih rojstev ne spolnih odnosov, ki merijo na rojstva.

Kristus je z odrešenjem vsejal seme, iz katerega bo na koncu dni vzkliklo tisto novo življenje, ki se bo brez spolnih funkcij vzdrževalo vekomaj. Primerno je torej bilo, da je vstopil božji Sin v zgodovino človeškega rodu ne po volji moža, ampak po neposrednem posegu vsemogočnega Boga. V njegovem deviškem spočetju je že upodobljena tista čudovita sprememba proti kateri plove umrljivi človek skozi vrata smrti v nesmrtno življenje.

Marija deviška v porodu

Najprej kratka pojasnitev tega poglavja. Jezusova mati Marija je deviška mati, je »devic devica«, kar pomeni najpopolnejša devica, je »vedno devica«, to se pravi devica pred porodom, devica v porodu in devica ves čas po porodu. O njenem devištvu pred porodom, da je v deviškem stanju božjega Sina spočela, o tem smo že razpravljali. Zdaj pa pride na vrsto verski nauk, ki pravi, da je Marija deviško rodila, da je tudi v porodu in klub porodu ostala cela, neokrnjena devica. Ta nauk nudi bogoslovnem polju in v svetopisemskih vedah precej težav. Danes menda več ko nekdanj, ker so bili nekdanji tolmači svetopisemskih dogodkov manj kritični, kot se današnji znanstveniki, ki bolje umevajo svetopisemsko besedilo in upoštevajo tudi dosežke naravoslovnih študij.

Kar se tiče Marijinega devištv v porodu, je treba najprej dognati, na takšni podlagi ki sloni verski nauk o tem devištvu, potem pa, kako si naj ta nauk tolmačijo, da bomo vedeli, kaj nas verne katoličane resnično veže in kaj nam je prepuščeno na svobodno obravnavo.

Ali je deviški porod verska resnica?

Najprej se torej pojavlja vprašanje, če je deviški porod Jezusa iz Marije verska resnica ali dogma, kakor je verska resnica Marijino brezmadežno spočetje ali njeno ali njeno telesno vnebovzetje. V odgovor moramo predvsem konstatirati, da izrecne ali slovesne razglasitve Marijinega devištv v porodu nimamo. Noben papež ni kot vrhovni učitelj vesoljne Cerkve te Marijine odlike razglasil za versko resnico, obvezno za vse kristjane. Noben vesoljni cerkveni zbor se ni zadevno izjavil. Kolikor se je cerkvena učiteljska oblast ukvarljala s tem vprašanjem, je šlo vedno za manjša, krajevna zborovanja škofov ali za druge ne strogo obvezne izjave. Pač pa je resnica Marijinega devištv v porodu zapopadena v slovesnih izjavah o njenem vedno devištvu, kajti če je bila devica vedno, je bila devica tudi v porodu. Najbolj trdno pa sloni ta resnica na dejstvu, da je Cerkev skozi dolga stoletja stalno tako učila in da so katoličani tudi tako verovali.

Iz tega poslednjega dejstva izvira dolžnost verovati v Marijino devištv na porodu kot od Boga razodeto resnico. Prvi vatikanski koncil je na sovji tretji seji (leta 1870) izjavil: »Z božjo in katoliško vero se je treba držati vsega, kar je vsebovano v svetem pismu in v ustnem izročilu ter kar Cerkev predlaga kot božjo resnico, bodisi da o stori s slovesnim razglasenjem

ali z rednim in splošnim poučevanjem».⁶⁴ Dvoje je torej potrebno, da nastopi prava verska obveznost; predvsem dejstvo, da je zadevna resnica dejansko od Boga razodeta, drugič, da jo Cerkev predlaga kot tako, kot božje razodetje. Dalje pravi isti koncil, da predlaga Cerkev razodete resnice na dvojen način. Včasih jih predloži s slovesno razglasitvijo, kakor n. pr. Marijino božje materinstvo na vesoljnem cerkvenem zboru v Efezu leta 431. Včasih pa jo predlaga s svojim rednim in splošnim poučevanjem, ko skozi stoletja oznanja zadevni nauk kot božjo resnico. Oznanja ga po spisih kevnih očetov in učnikov, po pastirskih pisem škofov, po rednem in izrednem pridigovanju, po katoliških visokih šolah ter po blagoslovnih cerkveno potrjenih učbenikih. Na tu slede kot zgled samo nekatere izjave cerkvenih predstojnikov, ki pričajo, kaj je Cerkev v raznih časih učila o Marijinem deviškem porodu.

Takole je pisal sv. Ambrozij ob koncu četrtega stoletja v pouk deviškim dušam:

Marijo so pomenila tista preroka Ecehijela napovedana zaprta vrata, skozi katera je prišel Kristus na ta svet, ne da bi s tem odprl ali ranil njeno deviško telo.⁶⁵ Papež Leon I. je v svojem dogmatičnem pismu na škofa Flaviana in na vesoljni cerkveni zbor v Kalcedonu izjavil: Kristus je bil spočet od Svetega Duha v deviškem telesu svoje matere, ki ga je rodila tako, da ni njeno devištvo pri tem prav nič uterpelo.⁶⁶ Na mnogoštevilnem zborovanju škofov v Rimu pod predsedtvom papeža Martinna I. leta 649 so izjavili: če kdo ne priznava, da je božja mati in vedno devica Marija Boga Sina brez semena od Svetega Duha spočela in neoskrunjeno rodila, tako da je njeno devištvo tudi po porodu ostalo nedotaknjeno, bodi zavržen.⁶⁷ Končno je še papež Pij IV. z odlokom z dne 7. avgusta leta 1555. z apostolsko avtoriteto svaril tiste, ki bi si upali trditi, da ni ostala Marija vedno v popolnem devištvu, in sicer pred porodom, v porodu in po porodu.⁶⁸

Ti dokumenti, poleg drugih, ki jih tu vseh ne morem navesti, pričajo, da je Cerkev vsaj do konca četrtega pa tja do srede šestnajstega stoletja, torej dobrih tisoč let, učila, da je Marija tudi v porodu in kljub porodu ostala neokrnjena ali cela devica. Važno je tudi dejstvo, da ni noben cerkveni oče imel pomislekov proti temu nauku, ne na Vzhodu ne na Zahodu.

Seveda se je verska zavest Marijinega devištva v porodu šele počasi razvila, podobno kakor vera v Marijino brezmadežno spočetje. V drugem stoletju še ni bila trdna in splošna; eni so bili za to, drugi pa proti. To izpričuje tudi Klemen Aleksandrijski, predstojnik tamkajšnje visoke šole, ki je ob koncu drugega stoletja pisal: »Nekateri pravijo, da je Marija, potem ko je porodila, ostala devica, drugi trde, da je bil navaden porod«.⁶⁹ Ko pravi, da je Marija, po mnenju nekaterih, ostala devica, meri najbrž na apokrifna poročila. Takole beremo v 19. in 20. poglavju apokrifnega evangelija sv. Jakoba: Neka žena, Saloma po imenu, je od druge žene, neke babice, slišala, da je v betlehemske hlevu devica rodila proti naravnim zakonom. »Ne verujem«, je odgovorila, »dokler se z roko ne prepričam«. A ko se je hotela z roko prepričati, je zavpila v hudi bolečini. »O gorje meni neverni; moja roka gori in bo odpadla«. Skesana počastitev božjega deteta jo je rešila. – Res nekam otročje naivno poročilo, pa je le starodavno, že iz drugega stoletja, in priča, da so že v tisti stari krščanski dobi nekateri verovali v Marijin deviški porod. V smislu prej navedenega odloka prvega vatikanskega cerkvenega zbora bomo torej rekli: četudi ni Cerkev Marijinega devištva v porodu nikoli slovesno razglasila za versko resnico, moramo vendar zvesto verovati to Marijino odliko, ker jo je Cerkev skozi mnoga stoletja učila in jo še sedaj uči kot od Boga razodeto resnico.

Porod brez bolečin

⁶⁴ Deizinger: Schonmetzer n. 3011.

⁶⁵ Die institutione virgium 8 – Eceh 44, 2.

⁶⁶ Pismo iz leta 449. Deizinger – Schonmetzer n. 291.

⁶⁷ Deizinger – Sch. n. 503.

⁶⁸ Responsorium octavum.

⁶⁹ Stormata, 7, 16.

Ker je Marija rodila, ne da bi njeno deviško telo utrpelo kako poškodbo, so neakateri cerkveni učeniki sklepali, da se je porod izvršil brez bolečin. Tako je že Hieronim pisal proti Helvidiju, nasprotniku Marijinega devištva: »Nič babice, nič zaskrbljenih ženic; kar sama je dete povila v plenice in položila v jasli.«⁷⁰ V osmem stoletju je pisal Jane Damaščan. »Nič mesene poželjivosti pred porodom, nič bolečin v porodu.«⁷¹ Podobno Bernard v dvanajstem stoletju: »Spočetje brez spolnosti, porod brez bolečine«. V latinskem izvirniku je to izraženo v pesniški rimi: »*Conceptus sine pudore, partus sune dolore*«. ⁷²

Končno se nam oglašča še Tomaž Akvynec: »Kristus je izšel iz zaprte matere, njeno telo se ni odprlo; zato ni bilo v tistem porodu nobene bolečine, kakor tudi nobene rane«. ⁷³ Iz spisov teh teologov je sprejela tudi liturgija v rimski bervir na božično osmino pesniški dogovor: »Deviška mati, ki ni poznala moža, j brez bolečin rodila odrešenika sveta«. ⁷⁴ Vendar so vse to samo blagoslovni zaključki iz dejstva deviškega poroda; ne spadajo pa v zaklad obveznih verskih resnic.

Teološko tolmačenje deviškega poroda

V verskih resnicah moramo razlikovati med bistvom ali substanco določenega verskega nauka in bogoslovnim tolmačenjem zadevne resnice. Tako n. pr. moramo trdno priznavati, da je sveta maša resnična daritev, kar je tridentinski cerkveni zbor (seja 22, can. 1) slovesno razglasil kot versko resnico. Kako pa da je sveta maša daritev in v čem je bistvo te daritve, tolmačijo razni teologi različno. Vsako tako tolmačenje lahko sprejmemo ali odklanjamo, ne da bi s tem grešili proti veri, da le priznavamo, da je sveta maša resnična daritev.

Enako je z Marijinim devištvom v porodu božjega Sina. Kot zvesti sinovi in hčerke svete Cerkve, ki pod vodstvom svetega Duha nezmotno uči verske resnice, sprejemamo njen nauk, da je Marija kljub porodu ostala neokrnjena devica. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da spada to Marijino devištvo v božje razodetje in je nekaj skrivnostnega, kakor marsikaj v razodetih resnicah. Bogolovna znanost more skrivnosti svete vere nekoliko pojasniti, ne more pa izčrpno podati njihovega pravega bistva. To so nekateri cerkveni očetje primerjali Jezusovo rojstvo iz deviške matere s sončnim žarkom, ki gre skozi steklo, ne da bi se steklo zdrobilo. Primerjali so ga tudi z Gospodovim vstajenjem iz zaprtega in zapečatenega groba. Ti njih spisi izpričujejo vero v dejstvo deviškega poroda, ne vedo pa, kako si to raztolmačiti. Eni so trdili, da so spolni organi celi in nespremenjeni. Drugi so bolj poudarjali, da se je izvršil porod brez sleherne bolečine. Tu nastane vprašanje: ali so ti načini tolmačenja za nas obvezni? Ali niso marveč cerkveni očetje samo priče, da so tedanji kristjani verovali v dejstvo deviškega poroda, ne da bi bila njihova tolmačenja za nas obvezna? Saj slone večinoma na tedanjem naravoslovnem znanju, ki ga je sedanja medicinska veda že daleč prekosila.

Stvar je v resnici težja, kot bi se zdelo na prvi pogled. Ne smemo namreč docela prezirati maternih prodnih funkcij, brez katerih bi žena ne bila resnično mati, ki je otroka rodila. V porodu je mati aktivna; ona da v resnici otroka iz temine svojega maternega telesa na svetli dan. Otrok je bolj pasiven, vendar ne docela, ker on nekako sili mater, naj ga rodi. Tudi Marija je čutila, da se bliža njen čas. Leta 649. so na rimski sinodi zbrali škofje izjavili, da Kristus ni šel iz Marije breztelesno, ampak s telesom v pravilni razsežnosti ter da ni šel iz

⁷⁰ Contra Helvidium 8.

⁷¹ De fide orthodoxa 4, 15.

⁷² Sermo 4.de Virginis nativitate.

⁷³ Summa theologica, pars 3, quaestio 35, art. 6.

⁷⁴ Responsorium octavum.

telesa svoje matere kakor skozi kanal, ki nič ne sodeluje z vodo, ki teče po njem.⁷⁵ Žena, ki bi bila smo tak kanal, se res ne bi mogla imenovati otrokova mati. Pa tudi o tisti ne bi mogli reči, da je otroka rodila, ki bi bila kakor zaprt in zapečaten grob, iz katerega bi se pojavilo otroče na čudežen način. Ko so v prejšnjih časih rabili to primerjavo, so pač prezrli, da je prišel naš Gospod iz groba v poveličanem telesu, ki ni bilo podvrženo naravnemu fizičnemu redu in dosledno ni potrebovalo prostora. V betlehenskem hlevu pa je prišel božji sin na ta svet v umrljivem telesu, podvržen fizičnemu redu ali, kakor je pisal Pavel Filipijanom, je vzel nase podobo hlapca, postal podoben ljudem in bil po vnanjosti kakor človek (Flp 2, 7).

To je ena stran tega zmotnega vprašanja. Z druge strani pa moramo spoštovati božjo resnico, ki jo Cerkev oznanja že kakih 1500 let, da je bil Jezusov porod iz Marije prekonaraven, da se je rodil božji Sin sicer po redni poti, vendar tako, da je ostalo Marijino devišstvo neokrnjeno ali, kakor pravi veroizpoved šestega stoletja, da je sina kot devica rodila, kakor ga je devica spočela.⁷⁶

Porod device Marije ostane skrivnost, ki je ne moremo doumeti. Kako naj družimo pravo materinstvo z deviškim porodom? Oboje je Cerkev učila, a blagoslovna znanost ni v prejšnjih časih nikdar skušala raztolmačiti to nasprotje. Še Pij XII. se je v svoji okrožnici o skrivnostnem telesu Kristusovem (leta 1943.) omejil na besede da je dala Marija božje dete iz sebe »s čudovitim porodom« (Partu mirando).⁷⁷ (3) Šele v novejšem času so skušali nekateri teologi nekoliko prodreti v tole nejasno zadevo. Naj tu sledi nekaj takih poskusov.

Profesor Mitterer je v svoji knjigi o življenju svete družine⁷⁸ (4) stvar tolmačil precej drzno. Marijin porod, tako pravi, tudi če je potekel naravno, se vendar lahko imenuje deviški, ker je posledica deviškega spočetja, s katerim tvori nekako enoto. Tradicionalno ali navadno tolmačenje betlehemskega poroda zanemarja pravo Marijino materinstvo, ker taji, da bi bila ona aktivna pri poroatejev (1, 25) in na lukov (2, 7) evangelij, ki pravita, da je Marija rodila ali porodila sina prvorojenca, kar pač znači neko aktivnost žene porodnice. Da bi bila Marija porodila brez bolečin, to odklanja in poudarja, da je bila Marija tudi sicer podvržena trpljenju in njen sin prav tako. Končno dostavlja, da dostojanstvo božje matere in vzvišenosti božjega Sina ne zahtevata nadnaravnega poroda.

S temi izjavami se strinjajo le maloštevilni teologi. Ena dobra misel se da tu pa le razbrati, ta namreč, da niso spremembe na spolnih organih, ki so njune posledice vsakega poroda, za žensko prav nič poniževalnega ali celo sramotnega. Saj ni sramotno za moža, ki dela s krampom in lopato, če so njegove roke hrapave in žuljave, ter niso tako nežne kakor roke uradnice, ki dela smo s pisalnim strojem.

Znani teolog Karl Rahner svetuje v reševanju tega vprašanja predvsem previdnost. Ne more se reči, da je nauk o deviškem porodu izražen že v apostolski veri, kakor sta menila Ambrozij in Avguštin. Dalje je treba upoštevati da Cerkev, ki uči, da je Marija »vedno devica«, ni še nikoli obvezno definirala vsebino tega naslova. Razprava o »devištvu v porodu« je torej še vedno odprto vprašanje. Lateranska sinoda leta 649. ni bila vesoljni cerkveni zbor in tudi ni obrazložila telesne neoskrunjenosti Marijine. Primera s Kristusovim vstajenjem iz zaprtega groba ne drži, ker je naš Gospod vstal v poveličanem telesu, rodil se je z umrljivim telesom, kakršno imamo vsi Adamovi potomci. Tudi poznejši papeži, ki so govorili o Mariji »vedno devici«, niso pojasnili vsebine tega izraza. »Rojen iz Marije device« se da umevati tudi kot rojen iz žene, ki je deviško spočela in dosledno prišla do poroda kot prava devica. V ustnem izročilu je težko dognati, kaj je pravo božje in apostolsko izročilo in kaj so samo tehnološka naziranja tistega časa. Saj je prav malo verjetno, da bi bila Marija

⁷⁵ Denziger – Schon. n. 504. Prim. tudi Schmaus, Mariologie, Munchen 1961, str. 145.

⁷⁶ Veroizpoved papeža Pelagija I. leta 561. Dezinger – Sch. n. 442

⁷⁷ Acta apost. sedis a. 1943 pag. 247.

⁷⁸ Dogma und Biologie der heiligen Familie, Wien 1952. Glej Schmaus, O. c. S. 145-146

komu zaupala posameznosti Jezusovega rojstva. Evangelista Matej in Luka, ki poročata o tem dogodku, ne navajata podrobnosti. Umevno torej, da so veliki cerkveni očetje, kakor Atanazij, Janez Zlatousti, Hieronim in Avguštín, poudarjali, da je Jezusovo rojstvo nekaj skrivnostnega. Zato se cerkvena učiteljska oblast drži rezervirano in teologija postaja v tej zadevi vedno bolj previdna.

Dalje meni profesor Rahner, da se mora dejansko sodelovanje Marije v porodu pač ujemati z njenim splošnim bitjem, ki je delo posebne milosti, je edinstveno in čudovito. Izraz »Marija devica v porodu« pomeni torej, da odgovarja ta porod njenemu deviškemu bistvu, njenemu izrednemu stališču v zveličavni zgodovini človeškega rodu. Vprašanje, če je Marija čutila porodne bolečine, je čisto postransko in nima kaj opraviti z »deviškim« porodom. Lahko rečemo, da so bolečine res bile, pa jih Marija ni tako čutila, ker je bila vsa zatopljena v Boga. Saj je še Pavel pisal, da ima preobilno veselje pri vseh svojih nalogah (2 kor 7, 4). Pa četudi odrekamo bolečine, se s tem še nismo izjavili o »neoskrunjenosti« telesa. To je težka reč. Treba bi bilo najprej z gotovostjo določiti, kaj je »neoskrunjenost«. Normalno razširjenje spolnih organov v zdravem porodu – mar je to »okrnjenost« ali celo »oskrunjenje«? Kaj se je okrnilo, devištvo ali fizična integriteta, fizična celotnost? Vse to je še problematično, nedognano, nejasno.

Noben teolog sedanjega časa si potemtakem ne bo upal trditi, da spadajo podrobnosti Marijinega poroda v zaklad božjega razodetja. Nauk svete Cerkve torej pravi: Marijin porod, kot povsem človeško dogajanje, je že sam na sebi, ne le sled deviškega spočetja, edinstven, skrivnosten, »deviški«. – Ni nam pa dana možnost, da bi iz tega nauka izvajali kaj gotovega in za vse obveznega glede podrobnosti tega poroda.⁷⁹

Tako prof. Rahner o Marijinem deviškem porodu. Kar nam pri izvajanjih tega velikega teologa posebno ugaja, je pač to, da postavlja duhovno plat devištva, tisto popolno predanost Bogu, na prvo mesto. Telesno neokrnjenost ceni veliko manj, da, če manjka združenje z Bogom po ljubezni, nima zgolj telesno ali materialno devištvo sploh nobenega pomena, nobene vrednosti. V tem pogledu je bilo tolmačenje prejšnjih stoletji pomanjkljivo in enostransko, ker je poudarjalo skoro izključeno neokrnjenost Marijinega telesa, kakor da bi bilo to že vse in bi bil naraven potek sramota za Marijo in za njenega sina. In vendar dejansko ni tako. Odrasla deklica, ki ni nikdar, niti v mislih grešila proti čistoti, pa je vsled operacije ali kake nezgode zgubila neokrnjenost spolnih organov, je Bog pač deviška duša in na poti v večno blaženost. nasprotno bomo rekli o dekletu, ki se vsaja nečisti poželjivosti in se potepa v nepošteni družbi, četudi je njen organizem do zdaj še cel. Ni deviška pred Bogom in je morda na poti v pogubo. Tako je torej tudi v betlehemskem porodu duhovna plat, Marijina neizmerna ljubezen in popolna predanost v božje načrte, glavna reč, njena telesna neokrnjenost pa samo vnanji izraz tiste ljubezni in vdanosti. Kako je storil vsemogočni Bog, da je ostalo Marijino telo tudi po naravnem poteku poroda še celo, to je skrivnost pred katero na besedo Cerkve ponižno in spoštljivo klonemo. V Sirahovi knjigi beremo resen opomin: »Velika moč Gospodova, ne išči, kar je zate pretežko, in ne raziskuj, kar presega tvoje moči« (Sir 3, 20-21).⁸⁰

Sklep

Kar sem že na drugem mestu pisal o napredku svetopisemskih ved pod nadzorstvom

⁷⁹ Karl Rahner, *Saggi di cristologia e di mariologia*, Roma 1965. Edizioni Paoline, str. 361-411. Prevod iz nemškega izvirnika v »Schriften zur Theologie«, Einsiedeln 1960, S. 173-205.

⁸⁰ Imenuje se Sirahova knjiga, ker jo je spisal Sirahov sin Ješua v Jeruzalemu okoli l. 130 pred Kr. Spada med poučne knjige sv. pisma stare zaveze.

cerkvene učiteljske oblasti, velja tudi za poglavje Marijinem deviškem porodu. Eksegeza ali tolmačenje božje besede prodira znanstveno in kritično v pomen svetopisemskega besedila. Kakor smo pravkar videli, tolmači naravno, dokler ni izpričan čudežen poseg božje vsemogočnosti. Tako tudi v betlehenskem porodu. Evangelist poroča preprosto hkrati troje: Marija je dete porodila, ga povila v plenice in položila v jasli dobesedno in naravno, zakaj ne bi sprejeli preprosto in naravno tudi poroda? Evangelij ima to troje na isti črti. Ali je mar za božjega Sina častno, če ležin povit v jaslilih nekega živalskega hleva, sramotno pa, če se rodi iz najsvetlejšje matere po naravni poti? Saj je Pavel tako tolažljivo zapisal o Jezusu, našem velikem duhovniku: »Nimamo velikega duhovnika, ki ne bi mogel imeti sočutja z našimi slabostmi, temveč enako skušanega v vsem razen v grehu« (Heb 4, 15). Da, v vsem preizkušen, tudi v porodu iz človeške matere.

Od druge strani moramo pa občudovati modrosti in previdnost cerkvene učiteljske oblasti. Nji, ki ima zjamčen obstoj do konca sveta, nič se ne mudi. Nič ne ovira proste diskusije med teologi, diskusije, ki traja včasih tudi stoletja. V mariologiji se mora še marsikaj izčistiti. Treba bo še veliko študija in veliko svobodne razprave. Tudi poglavje o Marijinem devištvu v porodu se bo kdaj izčistilo. Tedaj bomo mi ali naši potomci spoznali, kaj je pristna vsebina božje resnice in kaj samo človeško tolmačenje.

Marijino devištv po porodu

Smisel tega verskega nauka je ta, da je Marija, četudi je živela v pravem zakonu s svetim Jožefom, ostala vendarle ves čas v deviškem stanju do smrti.

Ali je to Marijino devištv prava verska resnica ?

Kar smo rekli o Marijinem devištvu v porodu, velja tudi o njenem devištvu po porodu. Nimamo namreč zadevno nobene slovesne in izrecno obvezne razglasitve s strani najvišje cerkvene oblasti. Noben vesoljni cerkveni zbor se ni neposredno ukvarjal s tem vprašanjem. Peti vesoljni cerkveni zbor v Carigradu leta 553. je samo izjavil da se je Sin božji učlovečil iz svete bogorodice in vedno device Marije. S tem je dobil naslov Marije kot vedno device, ki se je bil na Vzhodu že prej udomačil, nekako uradno priznanje tudi od cerkvene oblasti. Posredno je bilo s tem priznано tudi Marijino devištv po porodu. »Vedno devica« je pač devica do smrti.

Toda, kakor rečemo, slovesne in splošno obvezne izjave cerkvene oblasti glede Marijinega devištv po porodu nimamo. Naša dolžnost varovati tudi v to Marijino devištv izvira iz dejstva, da to uči Cerkev že od starih časov do naših dni, in sicer kot resnico, ki spada v zaklad božjega razodetja. Sloni namreč na podatkih svetega pisma in se izraža v ustnem izročilu.

Naj tu navedem samo nekaj zadevnih izjav cerkvenih očetov in predstojnikov in starih časov krščanstva. Bazilij, veliki teolog na Vzhodu škof Cezareji v severni Mali Aziji, je v enem svojih božičnih govorov izjavil: »Oni, ki Kristusa ljubijo, ne marajo, slišati da je božja mati kdaj nehala biti devica«.⁸¹ (1) Ambrozij, slavni škof milanski, je bil kar neizčrpen o tem predmetu. Svoji sestri Marcelini je zapustil zbirko 377 govorov o devištvu. V svoji poučni knjigi za device je takole zapisal: »Ni bilo mogoče, da bi ona, ki je Boga nosila, še katerega človeka nosila. Pa tudi Jožef, pravični mož, bi nebi postal tako nespameten, da bi z Gospodovo materjo spolno občeval«.⁸² V zbirki Avguštinovih govorov beremo: »Glejte čudo

⁸¹ Bazilij je umrl leta 379. Na Vzhodu imajo v določenih časih cerkvenega leta liturgijo svetega Bazilija. Gori navedeno je iz Homil. 25, in Christi generationem.

⁸² De institutione virgins 6, 44.

Gospodove matere: devica je spočela, devica rodila, devica je ostala po porodu«. ⁸³Dobrih dvesto let po sv. Avguštinu je veliko zborovanje škofov v Rimu pod predsedstvom papeža Martina I. leta 469., izjavilo, da je Marijino devištvo tudi po porodu ostalo neokrnjeno. ⁸⁴

Iz teh izrekov cerkvenih očetov in predstojnikov četrtega, petega in sedmega stoletja je razvidno, kaj je Cerkev v tistem času na Vzhodu in Zahodu učila in dosledno kaj je krščansko ljudstvo verovalo glede Marijinega devištva. To vero izpričuje pa tudi dejstvo, da se Marija že v najstarejših vzhodnih liturgijah imenuje »vedno devica«, po grško »*aci parthenos*«. V rimskem brevirju pa molimo v pobožnem času: Po porodu si devica čista ostala, bogorodica, prosi za nas! – Liturgija sloni na veri in izraža vero. Če bi ne bila Cerkev učila in verovala v Marijino vedno, se pravi dosmrtno devištvo, bi ne bil naslov »vede device« nikdar prišel v liturgijo. Kakor cerkev veruje, tako moli. Poleg te častite krščanske tradicije, so pa še krepki teološki in naravni razlogi, ki nekako zahtevajo, da je Marija ostala vedno deviška in brez nadaljnjih otrok.

Kristus se imenuje v svetem pismu »edinorojeni« v tako vzvišenem pomenu besede, da mu je postal ta naslov skorajda lastno ime. Tako je pisal Janez koj v prvem poglavju svojega evangelija: »Boga ni nikoli videl; edinorojeni Sin, ki je v naročju Očetovem, on je o njem povedal« (Jan 1, 18). Isti apostol ima v tretjem poglavju svojega evangelijskega spisa tisti večni lepi stavek: »Bog je svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor vanj veruje, ne pogubil« (Jan 3, 16). In v istem poglavju beremo dalje: »Kdor veruje, je že v obsodbi, ker ne veruje v ime edinorojenega Sina božjega« (Jan 3, 18). Pa še v svojem prvem pismu pravi isti apostol: »V tem se je razodela božja ljubezen, da je Bog dal na svet svojega edinorojenega Sina« (1 Jan 4, 9). Kakor je torej Sin Božji edinorojeni iz večnega Očeta, tako je primerno, da je on, ko je postal »sin človekov«, tudi edinorojeni iz vedno deviške matere. Nima para v sveti Trojici, nima para na zemlji, ne bratov ne sester po mesu ali po krvnem sorodstvu.

So še drugi razlogi za Edinorojenega ne zemlji. Marija je morala ostati vedno devica, ker je to zahtevalo dostojanstvo Svetega Duha, ki je bil ob spočetju obsenčil njeno deviško telo ter jo sprejel za svojo nevesto. Isto je zahtevalo tudi dobro ime Jezusove matere, ki je pač morala biti docela zadovoljna s svojim iz nebes danim sinom, tako da si gotovo poleg Jezusa ni želela človeških otrok po naravni poti. pa tudi čast in viteški ponos sv. Jožefa sta zahtevala isto, ker se je ta sveti in pravični mož čutil kot od Boga postavljen zaščitnik svoje čudovite in deviške žene.

Pa saj je bilo za Marijo moralno nemogoče zapraviti devištvo po betlehenskem porodu. Že od angelskega obiska v Nazaretu je bila Bogu tako predana, da je živela kot dekla Gospodova samo božji volji in božjim načrtom. Po sinu, ki ga je čudežno dobila od Boga, je stopila v posebno razmerje do Stvarnika. Če bi bila imela kako razodetje glede svete Trojice, bi bila lahko rekla: » o vsemogočni in večni Bog, tisti, ki je tvoj Sin, je tudi moj sin«. Ker pa takega razodetja menda ni imela, se je pa gotovo kot Mesijeva mati čutila dvignjeno od sveta nad vse Evine hčere. Saj je rodila tistega velikega božjega maziljenca, čigar kraljestva ne bo konca. Zavedala se je, da jo bodo zato blagrovali vsi rodovi. Moralno je torej čisto nemogoče, da bi tako z Bogom združena žena iskala na tem svetu še spolne užitke in druge otroke.

Pomisleki iz svetega pisma

Na prvi pogled vzbuja svetopisemsko besedilo na nekaterih mestih pomisleke proti Marijinemu devištvu. Veliko se je o tem razpravljalo že v stari krščanski dobi in tudi v

⁸³ Sermo 23. de tempore

⁸⁴ Denziger – Schön. n. 503.

novejšem času. Vendar so težave le navidezne in minejo ob pravilnem tolmačenju božje besede. Tu slede glavni primeri.

Evangelist Matej pravi v prvem poglavju svojega spisa: »Jožef je živel z Marijo deviško dokler ni rodila sina« (Mt 1, 25). Morda bi kdo iz tega svetopisemskega stavka sklepal, da je živel Jožef z Marijo deviško samo do betlehemskega poroda in da je začel potem z njo polno zakonsko življenje. Toda tega evangelist ne pravi. On se omejuje samo na čas pred porodom in konstatira, da v tistem času ni bilo med njima zakonskega občevanja in da je bil dosledno Jezus spočet brez človeškega očeta. Časovni prislov »dokler« v aramejskem jeziku, v katerem je bil izvirno pisan Matejev evangelij, ne pove nič o tem, kaj je bilo pozneje. To so jezikovne posebnosti, ki jih je treba poznati in upoštevati. »Dokler ni« ali »dokler ne« pomeni včasih toliko, kolikor naš »nikdar« ali pa naš »vedno«. Tako n.pr. »Krokar izpuščen in Noetove ladje se ni vrnil, dokler se niso vode posušile« (1 Mojz 8, 6-7). Mar se je vrnil potem? Nikdar se ni povrn timer. Ali pa drug primer. Psalmist napoveduje, da bo v časih Odrešenika zavladata pravica in ljubi mir »dokler ne ugasne luna« (Ps 71, 7). Kaj pa, če luna ugasne, mar bo s tem konec Odrešenikovih dobrot- Vidite, tu stoji »dokler ne ugasne luna« namesto našega izraza »za vedno«. Odrešenik bo dobrotno vladal vekomaj. –Končno še to. Star sirski prevod ima namesto kočljivega Matejevega »dokler ni rodila« prislov »adama«, ki včasih pomeni »tako da«. Smisel Matejevega stavka bomo torej smeli v našem jeziku podati takole: Jožef je živel z Marijo deviško, tako da je ona v tem deviškem stanju rodila sina.

Drugi pomislek. Evangelist Luka pravi, da je Marija v betlehemske hlevu porodila sina prvorojenca (Lk 2, 7). Nekateri so odtod skleпали: kjer je prvorojenec, so še drugorojenci; Marija je morala imeti več otrok. Zmotno sklepanje. Evangelist imenuje Jezusa prvorojenca ne zaradi kakih sledečih otrok, ampak z ozirom na posebno judovsko postavo glede prvorojencev. Po Mojzesovi postavi (2 Mojz 13, 12 in 39, 19) je bilo vsako moško prvorojeno dete božja last. Po prvotni zamisli bi bil moral vsak tak prvorojenec oskrbovati bogoslužje v svetišču. Ko je to službo sprejel Levji rod, so prvorojenca iz drugih rodov odkupili s tem, da so za vsakega moškega prvorojenca plačali v tempelj takso pet srebrnikov, po hebrejsko šeklov. Tako so odkupili tudi prvorojenca Jezusa, ko sta ga Marija in Jožef na štirideseti dan po rojstvu predstavila na dvorišču jeruzalemskega templja in zanj opravila predpisane daritve. Izraz »prvorojenec« pomeni torej v svetopisemskem jeziku »Bogu posebno posvečen otrok«. Da se je »prvorojenec« res tako imenoval, tudi če je bil edinorojenec in ni bilo sedečih otrok, nam priča še tole odkritje: V Egiptu so naši judovski napisi iz Kristusovih časov. To je nagrobni spomenik neke žene, ki je umrla na porodu svojega prvega otroka. Spomenik pravi da je usoda pripeljala na konec življenja ob porodu njenega prvorojenca (hebrejsko »bekor«). Judje so torej imenovali »prvorojenca« prvega otroka, tudi če ni bilo sledečih.⁸⁵

Sledi še tretji pomislek, s katerim so se ukvarjali svetopisemski strokovnjaki že v starih časih krščanstva. Ko je naš Gospod nekoč učil v nazareški shodnici, so, kakor poroča Matejev evangelij, poslušalci strmeli in govorili: »Odkod ima ta to modrost in te moči? Ali ni to tesarjev sin? Ali ni njegova mati Marija? In njegovi bratje, ali niso Jakob in Jožef in Simon in Juda? In njegove sestre, ali niso vse pri vas? Odkod ima vendar vse to?« (Mt 13, 53-56). Podobno poroča evangelist Marko: »Ali ni to tesar, sin Marijin in brat Jakobov in Jožefov in Judov in Simonov? In ali niso njegove sestre tukaj pri nas?« (Mk 6, 3). Dalje poroča Pavel v svojem pismu Galačanom, da je med svojim postankom v Jeruzalemu videl poleg apostola Petra samo še apostola Jakoba, brata Gospodovega (Gal 1, 19). Ali je torej imela Marja poleg svojega prvorojenca še kaj otrok, ki so bili bratje Gospodovi in njegove sestre?

Apokrifni spisi pravijo, da so ti Gospodovi bratje in sestre otroci Jžefa in prvega zakona, ki mu je dal štiri sinove in dve hčeri. Jožef je, tako iz prvega zakona, ki mu je dal štiri sinove in dve hčeri. Jožef je, tako pravijo, pričakoval, da se bo kateri od njegovih sinov poročil z

⁸⁵ Tako Schmaus, Marologie. Munchen 1961, str. 124, z navedbo še drugih virov.

Marijo, pa so predstojniki templja izročili Marijo njemu, ki je imel že osemdeset let. Isti spisi poročajo tudi, kako je na božični poti iz Nazareta v Betlehem eden izmed Jožefovih sinov vodil oslico, na kateri je sedela Marija, medtem ko je Jožef stopical zadek.⁸⁶ Te sanjarije je zavrzel že Hieronim v svojih spisih za Marijino devištvo proti Helvidiju in Jovinanu.

Na boljšem so gotovo oni, ki opozarjajo na dejstvo, da je Jezus, umirajoč na križu, izročil svojo mater v oskrbo apostolu Janezu. To nekam priča, da ni imela Marija ne moža ne sinov, ki bi zanjo skrbeli.

Vseh zadevnih težav in zmešnjav je največ krivo to da nima hebrejski jezik (kakor tudi drugi semitski jeziki) dovolj razvitega besednega zaklada na razne odnose in stopnje sorodstva in svaštva. Razni sorodniki so kar »bratje in sestre« med seboj. Kaj vse pomeni beseda »brat« po hebrejsko »ah«! Včasih pomeni res pravega brata ali vsaj polbrata, mnogokrat pa sorodnika, nečaka, bratranca, sestriči, včasih sorojaka, človeka istega naroda, iste vere, prijatelja ali tovariša v poklicnem delu. Saj imamo tudi mi »ločene brate« na Vzhodu in na Zahodu ter želimo, da bi se z nami zedinili v pravi Cerkvi. Mnogokrat stoji »ah«, to je brat, ti namesto našega »drug«, ki ga rabimo v izrazih kakor »drug drugega ljubiti, drug drugemu pomagati« in podobno. Ker nimajo semitski jeziki izraza za »drug drugega« ali »drug drugemu«, po grško »allelou«, si morajo pomagati z besedo »ah«, po naše brat. Če torej berem v hebrejščini n. pr. »mož je tepel svojega brata«, smem to mirno prevesti v slovenščino: »ljudje so se topli med seboj«.

Pa dovolj te jezikovne razprave. Največkrat se pač »ah«, brat, rabi za sorodnika. Že Abraham je rekel svojemu nečaku Lotu: »Nič se ne bova pričkala, saj sva brata« (Mojz 13, 8). Podobno je v našem primeru, Gospodovi sorodniki, in sicer po svoji materi, ki je bila sestra ali vsaj bližnja sorodnica Jezusove matere. To sorodstvo se izsledili tolmači svetega pisma že davno. Svetopisemski podatki pa so tile.

Evangelist Matej poroča: Na Klavarji je stala poleg Jezusove matere in Marije Magdalene tudi Marija, mati Jakobova in Jožefova (Mt 27, 56). Ta Jakob in ta Jožef, to sta že dva »Gospodova brata«. Njuna mati je neka Marija. Evangelist Janez pa pravi: Stale so poleg križa Jezusovega njegova mati in sestra njegove matere, Marija Kleopova (namreč Kleopova žena) in Marija Magdalena« (Jan 19, 25). Jakob in Jožef »brata Gospodova« sta torej sinova nekega Kleopa in neke Marije, sestre ali bližnje sorodnice Jezusove matere. Pojdimo še korak dalje. Luka poroča v svojem evangeliju, da je naš Gospod poleg drugih svojih učencev izbral za apostolsko službo tudi Jakoba, sina Alfejevega, in Juda, brata Jakobovega (Lk 6, 15-16). Po Mateju in Janezu je Jakob sin nekega Kleopa, po Luku pa je njegov oče neki Alfej. Med Jezikoslovci ni dvoma da, sta Kleopa in Alfej isto ime, sta dve različni obliki istega aramejskega imena, ki se je glasilo Halpaj.⁸⁷ Različno so v grščini izgovarjali aramejsko ime in različno pisali: eni bolj trdo, Kleopa, drugi bolj mehko, Alfej. Potem takem so vsaj trije izmed tako imenovanih Gospodovih bratov, namreč Jakob, Jožef in Juda prav gotovo sinovi neke Marije, bližnje sorodnice Jezusove matere in nekega Kleopa, ki so ga kilcali tudi Alfej. Ker je pa kot »Gospodov brat« imenovan od dveh evangelistov s temi tremi še neki Simon, ga prištejemo po vsej pravici v isto družino in v isto sorodstvo z našim Gospodom. Če je bila njih mati prava sestra Jezusove matere, potem so bili vsi štirje sestriči našega Gospoda, sicer pa po materi njegovi sorodniki, nikar pa Jezusovi rodni bratje.

Svojega pravega razmerja do našega Gospoda sta se apostola Jakob mlajši in njegov brat Juda dobro zavedala. Tako pravi Jakob v začetku svojega pisma, ki ga je naslovil svojim pokristjanjenim sorojakom, da je on »služabnik Boga in Gospoda Jezusa Kristusa«. Še bolj natančno se izraža apostol Juda, ki piše v prvem stavku svojega lista, da je »služabnik Jezusa Kristusa in brat Jakobov«. Tu pove jasno, da je njegove razmerje do Kristusa povsem no kot

⁸⁶ Evangelii apocryfi, Milano 1964, pag. 55.

⁸⁷ Od glagola do halaf, sediti, naslednik; istega debla je arabski kalif, Mohamedov naslednik.

razmerje do drugačno ko razmerje do Jakoba. Z Jakobom sta si brata, sinova istih staršev, Kristus pa je njegov Gospod in on, apostol Juda, njegov služabnik.

Pravilno tolmačenje svetega pisma

Iz vsega tega poglavja, posebno še iz razprave o »Gospodovih bratih«, je razvidno, kolika previdnost je potrebna pri tolmačenju svetega pisma. Kdo je s pazljivostjo in poštenost sledil tej razpravi, ki vsa sloni na podatkih svetega pisma, se je lahko prepričal, da je Marija tudi po betlehemskega porodu živela deviško in ni imela drugih otrok.

In vendar jih je še nekaj takih, največ med protestanti, ki ne verujejo v to Marijino devišstvo in se pri tem sklicujejo na isto sveto pismo, na katero naslanjamo mi nauk o Marijinem vedno devištvu. Tu se ponovno vidi, da more biti sveto pismo res knjiga, v kateri išče vsakdo svoje dogme; tam lahko išče in najde vsak svojo vero, vero po svojem okusu.⁸⁸ Kdor se namreč znaša samo na svoje jezikoslovne, literarne in zgodovinske študije, lahko zaide v zmoto in se oddalji od verske resnice. Taka je človeška slabost, ki jo je naš Gospod dobro poznal in modro upošteval. Zato ni prepustil tolmačenja svetega pisma zgolj človeški znanosti, temveč je ta posel pridržal cerkveni učiteljski oblasti, ki pod vodstvom Svetega duha uči, kaj je pravi smisel svetopisemskega besedila. Tridentinski vesoljni cerkveni zbor je na svoji četrti seji leta 1546, slovesno izjavil: Nihče ne sme svetega pisma v zadevah vere in morale tolmačiti po svoje ali proti smislu, ki ga uči sveta Cerkve, ki je pristojna razsoditi, kateri je pravi smisel pisane besede božje.⁸⁹ Po Cerkvi torej tolmači božji duh svojo lastno besedo in po tej poti nam on jamči za Marijino vedno devišstvo.

Marija brez madeža izvirnega greha spočeta

Verska resnica

Od Boga razodeta resnica je, da je bila Marija po prav posebni milosti božji z ozirom na zasluženje našega Odrešenika obvarovana madeža izvirnega greha. To dejstvo je papež Pij IX., 8. decembra 1854. razglasil za versko resnico. Zadevni odločilni odstavek papeževega dokumenta se glasi: »Nauk, da je bila Devica Marija v prvem trenutku svojega spočetja, po izredni milosti vseмогоčnega Boga, z ozirom na zasluženje Jezusa Kristusa, odrešenika človeškega rodu, obvarovana vsakega madeža izvirnega greha, ta nauk je od Boga razodet in naj ga zato vsi trdno verujejo. Če bi se pa kdo predrznil drugače misliti, kakor smo tu odločili, naj ve, da je po lastni sodbi obsojen, da je odpadel od vere ter se ločil od cerkvene edinosti.«⁹⁰ Ta dogmatični odlok se v izvirniku pričenja z besedami »*Ineffabilis Deus*«, ker pomeni »Neizrekljivi Bog«. Ta uvod je posnet po nekem božičnem govoru Leona I. (440-461) in pove, da je ta »neizrekljivi Bog« že v večnosti določil učlovečenje svojega Sina in žene (Gal 4, 4), katero je hotel zaradi njenega božjega materinstva imeti že iz prvega početka vso čisto in sveto.

Dogmatični odlog so skrbno pripravljali. Dne 1. junija l. 1848, je papež sestavil posvetovalno komisijo najboljših tedanjih teologov, da stvar zopet vsestransko preštudirajo. Naslednje leto je z okrožnico z dne 2. februar povabil vse škofe katoliškega sveta, naj se izjavijo. Če se jim zdi primerno, da bi se Marijino brezmadežno spočetje razglasilo za versko resnico. Vprašanje

⁸⁸ Iz časa bojov proti Lutrovi reformi je znan distih: *Hic liber est, in quo quaerit sua dogmata quisque; quaerit et invenit dogmata quisque sua.*

⁸⁹ Denzinger - Schön. n. 1507.

⁹⁰ Denzinger - Schön. n. 2803 in 2804

so dobili 603 škofje, ugodno jih je odgovorilo 546, to se pravi okrog 90 od sto. Po tem ugodnem glasovanju je papež naročil teologom, naj formulirajo dogmatični odlog, predložili so po vrsti osem osnutkov. Šele osmi je obveljal in še tistega je papež po božjem razsvetljenju lastnoročno nekoliko popravil.

Smisel in obseg tega verskega odloka

Verski odlok o brezmadežnem spočetju božje matere je treba umevati v smislu splošnega nauka o izvirnem grehu in o odrešenju. Ta nauk je bil že nekoliko razložen v poglavju o razlogih za deviško spočetje. Kakor sem tam pojasnil, ni izvirni greh nič drugega kot pomanjkanje posvečujoče milosti v duši novoustvarjenega človeka. Vsak nov človek je spočetka samo navaden človek, samo stvar božja; nima pa v duši tistega daru, ki bi ga posvetil in naredil božjega otroka s pravico do večne blaženosti pri Bogu. Učlovečeni Sin božji je s svojo smrtjo na križu prislužil možnost, da se to pomanjkanje prvotne milosti popravi s krstom ali pa tako, da Bog odraslega človeka milostno razsvetli in dvigne k svoji ljubezni. V tej možnosti prehoda iz stanja naravnega človeka v nadnaravno stanje božjih otrok je bistvo odrešenja. Brez odrešenja bi človek vedno ostal samo navaden človek; nikdar ne bi postal božji otrok, namenjen v nebesa. Odrešenje je popravilo glavni nedostanek, pomanjkanje milosti, ni pa popravilo vse škode. Ostale so še hude posledice izvirnega greha: nagnjenje k moralno slabemu, vsakršno trpljenje in navsezadnje smrt. Tako tlači izvirni greh po svojih posledicah vse Adamove otroke.

Kakšen pa je Marijin položaj v zadevi izvirnega greha in odrešenja? Naša sveta vera nas uči, da je bila Marija brez madeža izvirnega greha, to se pravi: ko je Bog njeno dušo ustvaril v telesu njene matere, jo je koj v tistem trenutku ustvarjenja naredil vso sveto, in sicer, kakor pravi papežev odlok, tako sveto, da ne more tiste svetosti nihče doumeti. Sploh nam je bistvo posvečuje milosti neprodorna skrivnost, ker ne moremo prodreti v bistvu duha in ne moremo umeti tiste lastnosti, ki mu jo da posvečujoča milost.

Verska resnica je dalje, da je storil Bog Marijino dušo koj v prvem trenutku njene eksistence vso sveto z obzirom na zasluženje Kristusa, odrešenika človeškega rodu. Seveda je prišlo to zasluženje dejansko šele čez kakih 48 let. Takrat, ko je bila Marija c telesu svoje matere spočeta, tega zasluženja dejansko še ni bilo. Toda v Bogu ni preteklosti ne prihodnosti, njemu je vse pričujoča sedanjost. Bog je storil Marijino dušo že spočetka vso sveto zaradi zasluženja Odrešenika sveta, ki ga je on od večnosti predvideval. Saj so že tisočletja pred Kristusom vse milosti potekale iz istega vira, iz predvidene smrti božjega Sina na križu. Tako je krvavo darovani Sin božji odrešenik vseh ljudi, vseh prejšnjih in vseh bodočih tisočletij do konca dni, odrešenik tudi svoje matere.

Da, tudi svoje matere, a na poseben način. Beseda »odrešiti« pomeni navadno rešiti človeka od kakega zla, ki ga tlači, rešiti od greha, ki ga omadežuje. V Mariji pa imamo izjemo. Ona ni odrešena, kakor drugi ljudje, katerim Bog z odrešenjem izvirni greh odvzame, ampak tako, da jo je tega madeža obvaroval, da ga sploh ni imela. Za druge ljudi je odrešenje milostno odpuščanje greha, za Marijo pa milostno obvarovanje pred grehom. Ona je torej na poseben način odrešena, je že vnaprej rešena, je poseben umotvor božje ljubezni, ki v človeškem rodu nima para.

Če je bila božja mati obvarovana madeža izvirnega greha, bi sklepali, da je morala biti obvarovana tudi njegovih posledic. Pa slišimo, da je bila podvržena trpljenju in smrti kakor vsi Adamovi potomci. Tu je treba razločevati med različnimi posledicami. Ene so poniževalne in strahotne; to je napačna poželjivost, volja, nagnjena k moralno slabemu. Ta izvira iz tistega prvotnega greha in vodi v dejanski greh. Je pač najhujša med posledicami izvirnega greha. Tega Marija ni imela. Nikdar ni bila nagnjena v greh, nikdar ni čutila, da bi se v njej oglašalo ali gibalo kaj moralno napačnega. To je trdno naziranje katoliških teologov. Sloni na stalnem

in trajnem krščanskem izročilu, da je bila Marija popolna brez vsakega moralnega madeža. To izročilo se da spremljati po spisih cerkvenih očetov in učnikov od petega stoletja dalje tja do srednjeveške teologije, ki je zadevno dosegla svoj vrhunec v besedah sv. Anzelma: »Božja mati je morala imeti tako moralno čistost, da si pod Bogom večje ne moremo misliti.«⁹¹

Seveda ni poželjivost noben greh v pravem pomenu besede, vendar je neka moralna nedovršenost, neka motnja, nezdružljiva s tisto izredno in kar nadčloveško čistostjo, ki jo je krščanski čut zahteval v božji materi. Niti ni točno, če si kdo misli, da je napačna poželjivost sicer bila v Mariji, vendar po milosti tako ukročena ali vezana, da se ni mogla ganiti in priti do svojega udejstvovanja. Ne tako, temveč je sploh ni bilo, ne svobodne poželjivosti ne vezane, ker ni bilo podlage zanjo, ni bilo izvirnega greha.

Druge posledice izvirnega greha, kakor je vsakršno trpljenje in končno še telesna smrt, te posledice niso za človeka nič poniževalnega, nič sramotnega, ker ne pomenijo moralnega nedostanka. Saj jih je tudi najsvetlejši Odrešenik sprejel nase; zakaj jih ne bi imela tudi njegova brezmadežna mati? Nasprotno je vse trpljenje sedanjega časa, če je združeno s popolno vdanostjo v božje načrte, za človeka visoka moralna odlika in mu je smrt le dobiček (Fil 1, 21), ker je prehod iz časnega in revnega v večno in blaženo življenje.

Da se verska resnica o brezmadežnem spočetju božje matere še bolje umeva, je umestno razlikovati med aktivnim in pasivnim spočetjem. Aktivno spočetje je spolno udejstvovanje moža in žene, bodočega očeta in bodoče matere, ki s svojim občevanjem ustvarita podlago, ki jo bo vsemogočni Bog morda z neumrljivo dušo oživil. Pasivno spočetje je pa sad ali izdelek tistega spolnega občevanja, je človeško bitje, ki je dobilo dušo in tako pričelo živeti. Čemu to razlikovanje? Zato da se nekateri srednjeveški ugovori proti Marijini odliki bolje umejo. Nekateri so namreč Marijino brezmadežno spočetje tolmačili tako, da sta bila njen oče in njena mati, Joahim in Ana, sveta in sta zakonsko združitev opravila brez sleherne mesene poželjivosti. Verska resnica se pa prav nič ne ozira na moralno stanje Marijinih staršev, temveč ugotavlja samo, da je bila Marijina duša v trenutku, ko jo je Bog ustvaril, vsa čista in neizmerno sveta.

V zvezi z versko resnico Marijinega brezmadežnega spočetja se je teološka znanost ukvarjala tudi z vprašanjem, če bi bila božja mati po svoji naravi ali po svojem rodu podvržena postavi izvirnega greha. V srednjem veku so bili nekateri teologi mnjenja, da je bila bodoča božja mati v večnih božjih načrtih tako izvzeta iz vrste Adamovih potomcev, kakor da bi ne bila Adamova hči. Vendar je tako naziranje pretirano in nedokazljivo. Z verskim naukom o brezmadežnem spočetju se še popolnoma strinjamo, če rečemo, da bi bila Marija po svojem rodu pravzaprav morala imeti izvirni greh in da je bila samo po izredni božji milosti tega madeža obvarovana. Ona je docela v vrsti človeškega rodu, ki je potreben odrešenja. Če bi ne bila odrešena, bi bila prav tako grešna, kakor so grešni splošno vsi Adamovi otroci. Seveda je bila odrešena na izreden način, kjer je bila ne greha očiščena, ampak greha obvarovana. To izredno Marijino odrešenje imenujejo teologi anticipirano odrešenje ali tudi predodrešenje. Kaj več o tem sledi v poglavju o teoloških bojih.

Je pa predodrešenje izključno Marijin privilegij in sloni na njenem božjem materinstvu. Marija je bila brez madeža izvirnega greha, kjer je bila v božjih načrtih določena za božjo mater in je hotel Bog Sin, ki se je imel učlovečiti, imeti tako mater, ki je bila že od vega začetka vsa sveta. Zato bi bilo povsem napačno, če bi kdo hotel ta enkratni privilegij razširiti še na Janeza Krstnika ali na Jožefa, Marijinega moža. Noben še tako svetniški odnos do Boga se ne da od daleč primerjati z dostojanstvom božjega materinstva.

Dokazi za brezmadežno spočetje na splošno

⁹¹ V spisu »De conceptu virginali et peccato originali«, pogl. 18.

Brezmadežno spočetje Marije Device je od Boga razodeta resnica. Je pač dejstvo, ki ga noben človek ni videl, dejstvo, ki ga nobeno človeško bitje ni moglo videti, ne po naravi, ne po naravni poti spoznati. Vemo, da je Bog razodel, kakor nam je razodel še kakšne razne druge resnice. Če pa je to Bog razodel, mora to biti v virih božjega razodetja, v svetem pismu ali ustnem izročilu. Lahko je tam direktno in jasno izraženo ali pa indirektno in zvito v drugih jasnih verskih resnicah. Kar se Marijinega brezmadežnega spočetja tiče, moram reči, da ni ta resnica nikjer v svetem pismu ne v starem ustnem izročilu jasno izražena, pač pa je zvita v druge jasne in nesporne verske resnice. Šele po tisočletnem razvoju, ki ga je vodil Duh božji, se je to, kar je bilo skrivnostno zavito, razvilo v jasno versko zavest in resnico, ki jo je najvišja in nezmotljiva učiteljska oblast svete Cerkve leta 1854. slovesno razglasila.

Dokazi iz svetega pisma

Katoliška teologija dokazuje Marijino brezmadežno spočetje iz dvoje svetopisemskih tekstov ali besedil, na katere se naslanja tudi papežev dogmatični odlok. Prvo besedilo je koj na začetnih straneh svetega pisma stare zaveze, kjer Bog napoveduje sovraštvo med kačo in ženo, med kačjim zarodom in ženinim zarodom, ter končno zmago žene in njenega zaroda nad kačo. Drugo besedilo je angelov pozdrav Mariji, spopolnjen po blagrovanju iz ust Elizabete. Pomniti pa je treba, da ta dva teksta sama zase ne tvorita strogega teološko znanstvenega dokaza za Marijino brezmadežno spočetje, ampak samo močan verjetnostni dokaz. Sama zase, pravim, ne moreta dokazati te Marijine odlike. Če pa upoštevamo, kako so cerkveni očetje ta besedila tolmačili in kako jih je krščansko ljudstvo skozi stoletja umevalo, zraste njih dokazilna moč v strog teološko znanstven dokaz. To bo razvidno iz sledečih razmotrivanj.

V tretjem poglavju prve Mojzesove knjige beremo tisto slavno napoved zmage dobrega nad zlom, ki je znana pod imenom prve blagovesti, po grško je to protoevangelij. V latinskem prevodu, ki ga rabi cerkev, se glasi: »Gospod Bog je rekel kači: sovraštvo bom naredil med teboj in ženo, med tvojim zarodom in njenim zarodom; ona bo tebi glavo strla in ti boš zalezovala njeno peto«. (1 Mojz 3, 15). V hebrejskem izvirniku pa stoji: »Ta (namreč ženin zarod) ti bo glavo strl, ti pa ga boš ranila na peti«. Stvarna razlika med latinskim prevodom in hebrejskim izvirnikom je ta, da po prevodu žena stre kači glavo, po izvirniku pa ženin zarod. Z izvirnikom se ujema tudi stari grški prevod, ki mu pravimo Septuaginta.⁹² (1)

Vendar je za dokaz verske resnice brezmadežnega spočetja ta razlika v besedilu brezpomembna. Sklepamo namreč takole: Po soglasnem tolmačenju cerkvenih očetov, že od drugega stoletja dalje, je tisti, ki kači glavo stre, Odrešenik sam in tista kači tako nevarna žena ni Eva, ki simpatizira s kačo, ampak Marija. To je en tabor. Temu taboru stoji nasproti drug tabor, kača, to je hudič in njegov zarod, zarod grešnih ljudi, katere je Janez Krstnik imenoval »gadja zalega« (Mt. 3, 7) ali kakor je naš Gospod očital svojim nasprotnikom, da so od očeta hudiča (Jan 8, 44). Toda Bog sam je ustvaril med dvema taboroma med Kristusom in Marijo na eni strani in satanom ter grešnim svetom na drugi strani, nespravljivo sovraštvo, ki vodi v boj in k zmagi prvega tabora nad drugim, ko se kači glava stre. Če je torej Odrešenik tisti, ki je zmagal nad hudičem in grehom, mora biti te zmage deležna tudi mati tega svojega zmagovitega zaroda, saj je v tistem taboru s Kristusom, v taboru neizprosnega sovraštva proti hudiču in njegovemu grešnemu zarodu. Če bi pa bila Marija tudi en sam hip omadeževana z izvirnim grehom, bi ne bila in z Odrešenikom vred zmagovalka nad hudičem, ampak bi bil nasprotno hudič zmagal nad njo. Potem pa bi bila svetopisemska napoved zmage žene in njenega zaroda nad kačo neresnična, kar je seveda izključeno. Tako je bila v tisti prvi

⁹² Septuaginta pomeni sedemdeset. Po stari pripovedki je namreč sedemdeset učenih judovskih mož pričelo prevajati sv. pismo iz hebrejskega na grški jezik, v Egiptu, kakih 250 let pred Kr. Ta prevod so rabili apostoli in prvi kristjani.

blagovesti, koj ob začetku človeške zgodovine, neposredno prerokovana zmaga Odrešenika nad grehom, posredno pa brezmadežno spočetje njegove matere, kar je tudi zmaga nad istim sovražnikom Kristusovim. Vse to nudi tista veličastna napoved samo v luči več ko tisočletne tradicije ali izročila. Tako vodi Duh božji svojo Cerkev v vedno globlje spoznanje smisla svetopisemske besede, ki jo je on sam dal napisati.

Drugo svetopisemsko besedilo, ki nam lahko služi kot dokaz brezmadežnega spočetja, je angelov pozdrav Mariji: »Pozdravljena, milosti polna... blagoslovljena ti med ženami« (Lk 1, 28), posebno če ga pridružimo pozdravu Elizabete, napolnjene s sv. Duhom: »Blagoslovljena ti med ženami in blagoslovljen sad tvojega telesa« (Lk 1, 42). Angelov pozdrav in blagrovanje po Elizabeti, oboje izraža, da ima Marija edinstveno polnost milosti, ki jo dviga nad vse žene vseh časov in vseh rodov. Ta polnost milosti pa bi ne bila dovršena, če bi prekašala vsako drugo milost samo po svoji intenzivnosti ali moči, marveč je treba, da presega vsako milost tudi po trajnosti časa tako, da ni ta polnost milosti tudi nikdar manjkala. K polnosti milosti bi pa veliko manjkalo, če bi Marija v svojem življenju sicer dosegla polno milost, če je pa ne bi imela že v početku svoje eksistence, če bi bil torej čas, četudi kratek čas, ko je bila brez milosti. Še Luther je v enem svojih spisov priznal: »Ne bi se ji moglo reči: 'blagoslovljena ti' če bi bila kdaj pod prekletstvom.« V polnosti milosti je videlo krščansko ljudstvo vsebovano tudi Marijino brezmadežno spočetje posebno, ko je postavljalo Marijo v ostro nasprotstvo z Evo. Če bi bila Marija tudi le malo časa brez milosti, bi ne bila ostra nasprotnica Eve, marveč bi stala deloma na njeni strani.

Dokazi iz ustnega izročila

Kakor že rečeno, nimata ta dva pravkar obrazložena svetopisemska teksta sama po sebi strogo znanstvene dokazilne moči, temveč kažeta samo, da je Marijino brezmadežno spočetje zelo verjetno. Pravi teološko znanstveni dokaz je pa v ustnem izročilu Kristusove Cerkve. Menda se ob nobeni drugi verski resnici ne razodeva tako čudovito vodstvo božje, kakor se je izkazalo v tem primeru. Ideja brezmadežnega spočetja se je vsaj od tretjega stoletja dalje mirno razvijala, četudi ni imela našega sedanjega izraza »brezmadežno spočetje.« Govorili in pisali so o Marijini svetosti na tako vznesen način, da je bila v tistih besedah vsebovana tudi svetost iz početka njene eksistence... Tako je šlo nemoteno tja do konca dvanajstega stoletja. Potem so pa pričele teološke znanstvene razprave o bistvu brezmadežnega spočetja in o dokazih za ta verski nauk. Te razprave so postale pravi literarni boji za in proti, boji, ki so se docela polegali šele v šestnajstem stoletju. Po tridentinskem koncilu (1545- 1563) ni bilo nobenega večjega teologa, ki bi imel pomisleke proti nauku o Marijinem brezmadežnem spočetju. Verno krščansko ljudstvo je pa ves srednji vek in skozi sledeča stoletja vztrajalo v čaščenju božje matere, brez madeža spočete.

V zakladu verskega ustnega izročila vzhodne in zahodne Cerkve sta bili že od tretjega stoletja dalje dve središčni ideji, v katerih je bila verska resnica brezmadežnega spočetja vsebovana kakor jesenski sad v pomladnem cvetu. Prva ideja je bila ta, da so kristjani na Vzhodu in na Zahodu priznavali Mariji teizrekljivo visoko čistost in svetost. Druga pa obstaja v tem, da so trajno postavljali Marijo proti Evi, podobno kakor postavlja Pavel Kristusa proti Adamu, ko piše: »Kakor v Adamu vsi umirajo, tako bodo tudi v Kristusu vsi oživelili« (1 Kor 15, 22).

Kar se tiče prve ideje, navaja Pij IX. v svojem dogmatičnem odloku, da so cerkveni očetje in pisatelji že v stari krščanski dobi imenovali božjo mater brezmadežno, nedolžno, povsem neoskrunjeno, sveto in brez vsakega grešnega madeža, edino sveto na duši in telesu, posodo vseh milosti Svetega Duha, višjo kot so kerubi in serafi, lepšo kot so vsi angelski zbori, tako vzvišeno, da je ne morejo primerno proslavljati ne nebeški ne pozemeljski jeziki. – Če so torej grški in latinski cerkveni očetje v tako vznesenih besedah proslavljali Marijo kot vseskozi sveto in blagoslovljeno, kot deviški paradiž, ki ga ni zadelo prekletstvo, kot čudo

božje milosti, potem je ta proslava nezdružljiva z madežem izvirnega greha. Naj bi človeka, ki je bil nekdaj grešnik, po spreobrnjenju še tako slavili kot svetega, vendar ne bi mogli o njem reči, da je povsem čist in brez madeža, ker je prejšnji greh nekako črna točka v njegovem življenju. Marijo pa je krščanstvo ne le primerjalo z angeli, ki so bili vedno sveti, ampak jo je celo povzdigovalo nad angele. Vse to pomeni, da je Kristusova Cerkev v dobi pred srednjeveškimi teološkimi boji verjela, da je bila božja mati že od prvega početka svoje eksistence vsa sveta, četudi v tedanjih spisih še niso pozabili izraza »brezmadežno spočetje«. Pa tudi druga ideja, ideja nasprotnosti med Evo in Marijo, se pogosto pojavlja v zakladu ustnega izročila že od drugega stoletja dalje tja do Janeza Damaščana v osmem stoletju, nekajkrat tudi še v poznejši dobi. Vrsto zadevnih pisateljev začenja mučenec in filozof Justin sredi drugega stoletja; slede Irenej, Tertulijan, Efrem in še drugi, posebno v vzhodni Cerkvi. Glavna misel je tale: Kakor je bil Adam antipod Kristusa, tako je bila Eva nasprotna predpodoba Marije. Z drugo besedo: Kakor predstavlja Eva v zvezi z Adamom ali počelo greha, tako predstavlja Marija v zvezi s Kristusom počelo nove svetosti in pravičnosti, ki prihaja z odrešenjem na svet. Dosledno mora imeti Marija kot Odrešenikova mati prav izreden delež na milosti odrešenja. Tako izrednega deleža pa ne bi imela, če bi ne bila na poseben način odrešena, to je obvarovana madeža izvirnega greha. Zato jo razni cerkveni očetje ne stavijo samo v nasprotstvo proti grešno Evi, marveč jo še rajši primerjajo s čisto, deviško in brezmadežno Evo v paradizu pred grehom. Tako so učili cerkveni predstojniki, tako je verovalo krščansko ljudstvo, vsi skupaj pod vodstvom božjega Duha, ki vodi svojo Cerkev k spoznanju popolne resnice (Jan 16, 13).

Praznik Marije brez madeža spočete

Ta vera krščanskega ljudstva se je izražala s praznikom brezmadežnega spočetja Marije Device. Med kristjani na Vzhodu je bil praznik že nekako udomačen vsaj v sedmem stoletju. Spočetka se je praznik imenoval »spočetje sv. Ane«. Beseda »spočetje« ima pač dvojen pomen. Lahko se beseda umeva v aktivnem smislu kot dejanje staršev, posebno matere, ki spočne otroka v svojem telesu; lahko pa tudi v pasivnem smislu, kar potem pomeni spočetega otroka. Gotovo niso kristjani častili ljubezenskega razmerja pri Marijinih starših, ker tega sploh nihče religiozno ne časti, pač pa so častili otroka, ki je bil spočet. Praznik »spočetja sv. Ane« pomeni torej praznik Marije, ki je bila ta dan v telesu sv. Ane spočeta. Liturgija pa časti samo svete osebe. Če je krščansko ljudstvo liturgično častilo Marijo komaj spočeto, priča, da jo je imelo za sveto koj v tistem prvem trenutku njene eksistence.

Z Vzhoda je prišel liturgični praznik Marijinega brezmadežnega spočetja na Zahod, najprej v južno Italijo in Sicilijo, kjer je bil krog leta 800 že dobro znan. Tam so se Angleži seznanili s praznikom in ga v enajstem stoletju prenesli v svojo deželo. Irska pa, še bolj zahodna kot Anglija, je imela ta praznik vsaj sto let pred Angleži. Ko se je v dvanajstem stoletju praznik Brezmadežne iz Italije širil v Francijo, je to dalo povod, da so se pričeli teološki boji okrog te verske resnice. Zanimivo pa je, da vsi tisti boji niso mogli zaustaviti pobožnosti krščanskega ljudstva do Brezmadežne. Praznik je šel svojo pot naprej in zajemal vedno nove krščanske dežele. Ko se je v štirinajstem stoletju udomačil tudi v Rimu, kjer je bil sicer znan že prej, je bil njegov obstoj v krščanskem svetu zagotovljen. Od leta 1708. dalje je osmi december zapovedan praznik v rimskem obredu, v grškem pa naslednji dan.

Priznati moramo, da ja bilo v tem praznovanju tudi kaj nejasnega. Bolj spočetka in ne povsod. Pojmi aktivnega in pasivnega spočetja niso bili dovolj izčiščeni. Ta negotovost se zrcali tudi v imenu praznika, ki je bil včasih »Spočetje brezmadežne Device«, včasih pa »Brezmadežno spočetje Marije«. Nekateri so mislili na poznejše očiščenje Marije v maternem telesu, kakor je bil tudi Janez Krstnik očiščen, in so ponekod imeli poleg praznika »Spočetje sv. Ane« tudi praznik »Spočetje sv. Elizabete«, Janezove matere. Vse te nejasnosti in negotovosti so se v

teku stoletij izčistile in razblinile. Že davno pred dogmatično definicijo so pričale liturgične molitve, da časti Cerkev s tem praznikom Marijo, ki je bila že v prvem trenutku svoje eksistence v maternem telesu vsa čist in sveta.

Teološki boji

Znanstvene razprave med teologi srednjega veka so se pričele, ko je sv. Bernard l. 1140 kanonikom v Lionu hudo očital, da so si upali vpeljati praznik Marijinega brezmadežnega spočetja, praznik, ki se je prav takrat pričel širiti tudi po Franciji. Takole je pisal: Gotovo je bila mati Gospodova sveta že pred rojstvom in ima Cerkev po pravici praznik njenega rojstva. Ni pa mogla biti sveta, preden je eksistirala, saj je ni bilo, dokler ni bila spočeta. Mar se je spolnemu občevanju njenih staršev pridružila svetost, tako da je bila spočeta in posvečena obenem? Ali je bilo tisto občevanje brez madeža, ko pa ni bilo brez mesene poželjivosti? Če torej ni mogla biti Marija posvečena pred spočetjem, pa tudi ne v trenutku spočetja, ki je bil združen s poželjivostjo, ne ostane drugo, kot da je bila posvečena po spočetju, vendar še v materinem telesu, tako da je bilo sveto njeno rojstvo, ne pa njeno spočetje.

Tako je bilo mnenje sv. Bernarda. V tistem smislu se je precej časa pod močnim vplivom tistega velikega cerkvenega učenika in Marijinega častivca gibala skoro vsa srednjeveška teologija. Prva napaka je bila že v tem, da so z besedo »spočetje« umevali na spočetega otroka, ampak spolni akt staršev, ki povzroča spočetje. Kot strogi in prestrogi moralisti so videli v zakonskem občevanju vedno nekaj nesvetega, kar je združeno z meseno poželjivostjo, in si zato niso mogli misliti, da bi otrok, ki izhaja iz tistega akta, mogel biti že v tistem prvem trenutku posvečen. Dalje so se brez konca in kraja pričkali, če je bila Marija posvečena pred oživitvijo ali po oživitvi, ker ne vemo, kdaj vlije Bog dušo v človeški spočetek in ga tako oživi. In vendar je možen še tretji primer, da namreč Bog hkrati ustvari dušo in jo obenem posveti. Čudno, da niso mislili na to, ko je v tem jedro verske resnice o Marijinem brezmadežnem spočetju. Glavna ovira pa je bila nezadostno umevanje odrešenja. Zelo so poudarjali, da je Kristus odrešenik vseh ljudi brez izjeme, tako tudi svoje matere. Odrešenje pa je očiščenje greha; kjer greha ni, ni možno očiščenje. Če bi bila Marija brez madeža izvirnega greha, bi jo Bog ne mogel očistiti, odrešenik sveta ne bi mogel biti tudi njen odrešenik. Morala je torej imeti madež izvirnega greha, katerega je bila po zaslugi Odrešenika očiščena.

Zaman so pobožni izobraženci tistega časa protestirali proti pisanju sv. Bernarda. Zdelo se je, da bo vse verovanje krščanskega ljudstva prejšnjih stoletij obtičalo na tej mrtvi točki. Tedaj je nastopil učen in bistroumni frančiškan Janez Duns Scotus in rešil srednjeveško teologijo iz zagate.⁹³ Vrgel je v tedanjo bogoslovno znanost izraz, »praeredemptio«, kar pomeni »predodrešenje.« Stvar je razložil takole: Kristus je dovršen srednik med Bogom in ljudmi, posebno dovršen glede na svojo mater. Dovršen pa bi ne bil, če je ne bi bil mogel obvarovati izvirnega greha. Res je bila Marija po naravi najprej Adamova hči in kot taka bi bila morala biti podvršena izvirnemu grehu, potem šele posvečena kot božji otrok. Pa to velja samo za naravni red; v Marijinem primeru pa je bilo istočasno ustvarjenje duše in njeno posvečenje. Drugi so rešeni po padcu, Marija pa obvarovana, da ni padla, in s tem rešena. Ni rešen samo

⁹³ Janez Duns, iz severne Anglije ali Škotske, zato imenovani Scotus, rojen krog leta 1265, duhovnik frančiškanskega reda, spada med najbolj bistre učenjake, kar jih pozna cerkvena zgodovina. Komaj 23 let star je predaval na visoki šoli v Oxfordu, nato v Parizu in končno v Kölnu, kjer je pa kmalu umrl leta 1308. bil je oster kritik Tomaža Akvinca in grškega filozofa Aristotela, na katerega se je Tomaž veliko naslanjal. Cerkvena zgodovina mu je dala naslov »dokaor subtilis«, bistroumni doktor. Teologi, ki se ga drže, se kličejo skotisti, v nasprotju s tomisti, ki sledijo rajši Tomažu Akvincu. Skotisti so bolj poudarjali človekovo sodelovanje z milostjo in zagovarjali Marijino brezmadežno spočetje. Ob 700-letnici rojstva Janeza Skota je sv. Oče Pavel VI. Naslovil pismo na nagleške škofe, v katerem se pohvalno spominja tega velikega teologa.

tisti, ki so ga iz blata dvignili in oprali, ampak in še bolj tisti, ki so ga tako podprli, da ni padel v blato. Bog more dati posvečenje tudi tam, kjer še ni greha. Tako je storil svoji materi. Ko je ustvaril njeno dušo, ni čakal, da bo kot Adamova hči pod izvirnim grehom, temveč jo je istočasno tudi vso posvetil. Tako je bila Marija »predodrešena«, to se pravi prej posvečena, neko bi jo zadela grešna Adamova dediščina. Zato je Odrešenik človeškega rodu tudi Marijin odrešenik; druge očiščuje greha, svojo mater pa je greha obvaroval. To je bilo njeno »predodrešenje«.

Če ne bi imel Janez Skot s svojo šolo nobene druge zasluge kot samo to, da je v zadevi Marijinega brezmadežnega spočetja pokazal teologiji pravo pot, bi temu »bistroumnemu« doktorju že to zagotovilo slavno mesto v vrsti teoloških znanstvenikov. Noben trezen mislec ne bi mogel po pameti ugovarjati. Samo žalostno nasprotstvo med dominikanskim in frančiškanskim redom je bilo krivo, da so se dominikanci kot duhovni sobratje Tomaža Akvinca postavili v zadevi Marijinega brezmadežnega spočetja proti nauku Janeza Skota in njegovim somišljenikom, ki so bili večinoma frančiškani. Ta nasprotstva so bila v naslednjih dveh stoletjih zelo huda; včasih so dominikanci očitale frančiškanom celo, da so zašli v krivoverstvo. Šele v šestnajstem stoletju je dominikanec Seraf Capponi⁹⁴ te hude bojavnike nekoliko pomiril, ko je skušal dokazati, da ni bil Tomaž tako hud nasprotnik brezmadežnega spočetja, če se le njegov zadevni nauk pravilno tolmači. Počasi so dominikanci uvideli, da njih teološko stališče peša, posebno ko je novoustanovljeni red jezuitov potegnil s skotisti in zagovarjal brezmadežno spočetje. Proti koncu šestnajstega stoletja je mogel Peter Kanizij ugotoviti, da je število nasprotnikov brezmadežnega spočetja le pičlo, da razpravljajo o stvari le na tihem med seboj, ker bi v javnosti zadeli na odpor. Tako je končno potihnilo nasprotovanje proti temu Marijinemu privilegiju, medtem ko je verno krščansko ljudstvo pobožno častilo Brezmadežno in glasno oznanjalo njeno sveto spočetje.

Po teoloških bojih

Teološki spori, ki so se pričeli v dvanajstem stoletju, so se vsaj na splošno poglobili ob koncu šestnajstega stoletja. Ne smemo pa prezreti, da je k temu veliko pripomogla avtoriteta cerkvene učiteljske oblasti, ki ima v takih primerih odločilno besedo. Že pred koncem petnajstega stoletja je papež Sikst IV. zapretil cerkvene kazni tistim, ki bi se upali častivce brezmadežnega spočetja zmerjati kot krivoverce. Čez dobrih šestdeset let je pa spregovorila Cerkev v tej zadevi velevažno, skoro bi rekli odločilno besedo. Ko je namreč tridentinski vesoljni cerkveni zbor na svoji peti seji dne 17. junija l. 1546. razpravljal o izvirnem grehu in razglasil kot versko resnico, da so vsi ljudje kot Adamovi potomci temu grehu podvrženi, je pristavil še zelo važno klavzulo ali omejitev, ki se glasi: »Ta sveti zbor izjavlja, da ni njegov namen obseči s tem odlokom o izvirnem grehu tudi blaženo in brezmadežno Devico Marijo, božjo porodnico, temveč naj ostane v veljavi odlok papeža Siksta IV. pod kaznimi, ki jih je zapretil. S tem je bilo pobožno naziranje, da je bila Marija brez madeža izvirnega greha spočeta, indirektno razglašeno kot zanesljiv verski nauk.

Pred odločitvijo

Tako je postalo vprašanje o Marijinem brezmadežnem spočetju zrelo za končno odločitev po najvišji cerkveni oblasti. Vsaj zdelo se je tako. Vendar je poteklo še tristo let, preden je Pij IX. to Marijino odliko razglasil za versko, od Boga razodeto resnico. Tu se vidi, kako počasi in previdno postopa cerkvena oblast v takih primerih. Nobena zgolj človeška ustanova ne bi mogla čakati skozi stoletja, noben državni organizem ne bi tega prenesel. Edinole Kristusova

⁹⁴ Profesor filozofije in teologije v Bologni, umrl leta 1614.

Cerkev, ki se zaveda svojega trajnega obstanka do konca človeške zgodovine, lahko čaka brez nervoznosti; nji se nikoli preveč ne mudi.

Ta dolgi zgodovinski razvoj pa priča tudi, kako čudovito vodi Bog svojo Cerkev v spoznanju resnic, ki so skrivnostno vsebovane v svetopisemski božji besedi. Da, čudovito vodi Bog ne samo cerkvene predstojnike in teologe, ampak tudi preprosto krščansko ljudstvo, ki večkrat nekam podzavestno čuti, kje tiči božja resnica. Saj se je ideja o brezmadežnem spočetju porodila in se prva čase razvijala skoro izključno v pobožnosti vernega ljudstva. Ta ljudska pobožnost je šla neustrašeno svojo pot preko vseh teoloških pričkarij, celo preko dveh visokouglednih cerkvenih mož, preko Bernarda in Tomaža Akvinca.

Nič čuda, če se je definicija te verske resnice dne 8. decembra l. 1854. izvršila z največjo slovesnostjo. Saj je zaključila več kot tisočletni razvoj in se je katoliški svet v okrilju Brezmadežne mirno oddahnil.

Teološki razlogi za Marijino brezmadežno spočetje

Marijina odlika brezmadežnega spočetja je verska od Boga razodeta resnica in je kot taka vsebovana v glavnem viru božjega razodetja. Teološka veda ne more fabricirati nobene verske resnice, tudi resnice brezmadežnega spočetja ni naredila ta znanost. Pač pa je teološka veda pomagala to resnico izluščiti iz glavnega vira božjega razodetja v luči trajnega ustnega izročila. Dalje je ta znanost skrbno opredelila vse to težavno vprašanje ter zagovarjala zdravo naziranje proti nasprotnim ugovorom in pomislekom. Končno je teološka veda pokazala, kako primerno je bilo, da je bila Marija od prvega trenutka svoje eksistence vsa sveta. To je zahtevalo od ene strani neskončno veličastvo učlovečenega božjega Sina, od druge strani pa neizrekljivo dostojanstvo božje matere. Preudarimo oboje.

Četudi je brezmadežno spočetje osebna Marijina odlika, ji vendar ni bila dana v prvi vrsti z ozirom nanjo, ampak z ozirom na Kristusa. Kakor čast matere svetlo žari na sinu, tako pada tudi sramota matere sramotilno na sina. Izvirni madež Marije bi metal neugodno luč tudi na Kristusa, ker se ne bi moglo reči, da je rojen iz vedno čiste in svete matere. Častno je pa tudi za Odrešenika sveta, da je znal svojo mater na prav poseben način odrešiti, ker je ni, kakor druge ljudi, greha očistil, ampak greha obvaroval. Tu se razodeva moč edinega, pa vsemogočnega srednika med Bogom in ljudmi.

Od druge strani ne smemo prezreti, da božje materinstvo, za katero je bila Marija od večnosti izvoljena, postavlja Devico nad ves človeški rod in nad vse angelske zборе. Tako izbrana in odlikovana žena je morala biti ne samo najbolj sveta, ampak tudi vedno, že od početka sveta, sicer bi bila v prvi vrsti ostalih ljudi in daleč pod angeli. Če je bil že Janez Krstnik očiščen izvirnega greha pred rojstvom, ker je bil določen za predhodnika Kristusovega, koliko bolj je morala biti odlikovana žena, ki je Boga spočela in iz svojega telesa rodila. Odrešenik človeškega rodu je hotel, naj bo njegova mati prva in na poseben način deležna odrešenja. Vsemogočno vladar sveta, vladar vsega zveličavnega reda, naredi izjemo, kjer hoče. Postava izvirnega greha je bila dana za vse ljudi; za Marijo ni bila dana, ker je Bog tako hotel.

Stališče Tomaža Akvinca v zadevi brezmadežnega spočetja

O stališču Tomaža Akvinca v teoloških bojih o brezmadežnem spočetju so bili in so še danes bogoslovni strokovnjaki različnega mnenja. Eni sodijo, da je bil odločen nasprotnik takega verskega naziranja, četudi je sicer priznaval Marijino izredno svetost. Drugi trde, da je bil Tomaž celo zagovornik brezmadežnega spočetja in da so v njegovih znanstvenih spisih tuje roke nekatere stavke tako potvorile, da se ta cerkveni učenik zdi nasprotnik te Marijine odlike. Spet tretji pravijo, da je Tomaž omahoval med enim in drugim naziranjem in je zato težko precizirati njegovo stališče.

Če hočemo biti nepristranski in stvarni, ne smemo izločiti Tomaža iz tedanje splošne bogoslovne struje, temveč moramo upoštevati okolje, v katerem je živel. Ni dvoma, da je opozicija sv. Bernarda, ki je bil sicer velik Marijin častivec, močno vplivala na Tomaževe predhodnike in sodobnike, ki so bili vsi ali skoro vsi nasprotniki tiste Marijine odlike; med njimi tudi sv. Anzelm, oče srednjeveške sholastične teologije. Skoro vsi so učili, da je Marija sicer imela izvirni greh, a da je bila greha očiščena, preden je božjega Sina spočela v svojem telesu. Edini sv. Bonaventura, Tomažev sodobnik, si je upal o stvari nekoliko podvomiti, češ da ima nauk o brezmadežnem spočetju sicer precej verodostojnosti zase, da je pa le treba dati prednost onim, ki ga taje.

Teologija tistega časa je bila torej kakor v začaranem krogu, ki ga do tedaj ni še nihče mogel prebiti. Takole so sklepali: Kristus je odrešenik vseh ljudi brez izjeme, tudi svoje matere. Če bi bila Marija že ustvarjena brez madeža, bi ne mogla biti odrešena. Zato je mogel Tomaž, skupaj z največjimi možmi svojega časa, brez strahu in brez sramu, predavati nauk, ki tedaj ni dišal po krivoverstvu, nauk, ki je bil v svobodni debati ali obravnavi med teologi. Kjer se je Tomaž izrečno ukvarjal s tem verskim naukom, je bil vedno njegov nasprotnik. Poudarjal je, da je bil edinole Kristus vedno brez grešnega madeža in da je bila Marija potrebna odrešenja, kakor vsi drugi Adamovi potomci. Še proti koncu življenja je pisal: Če bi ne bila sveta Devica nikdar pod madežem izvirnega greha, bi bilo to proti Kristusovemu dostojanstvu, ki je odrešenik vseh ljudi.⁹⁵

Nič zamere. Samo v prosti diskusiji razlogov za in proti se je mogla verska resnica o brezmadežnem spočetju izčistiti, da je potem zasijalo kot čisto zlato. Dogme ali verske resnice imajo po večini svoj zgodovinski razvoj. Bog vodi svojo Cerkev v spoznavanju vsega verskega zaklada, toda redno počasi in ne brez človeškega sodelovanja in študija. Božjih načrtov ne more nihče ustaviti. Od Boga razodeta resnica brezmadežnega spočetja je silila na dan tudi preko tako uglednih srednjeveških teologov. Česar Tomaž ni zmozel, so zmogli drugi za njim in sledeča stoletja so šla po novi bogoslovni poti ter pripravljala dogmatično definicijo te velike Marijine odlike.

Brezmadežno spočetje in ločeni kristjani

Med vzhodnimi kristjani, ki so ločeni od katoliške Cerkve, je mnogo resničnih Marijinih častivcev. To častito dediščino imajo iz tistih starih krščanskih virov, iz katerih so zajemali vzhodni in zahodni kristjani skozi stoletja. Ti viri so spisi grških in sirskih cerkvenih očetov, ki so poleg temeljnih resnic krščanstva obravnavali tudi nauk o Mariji. Seveda se niso ti cerkveni možje spuščali v podrobnosti kakor sedanja teologija, pač pa so položili temelje, iz katerih se je razvila mariologija naših časov. Poudarjali so namreč, da je Marija božja mati, da je še vedno devica in da je druga Eva. Na teh temeljih sloni ves mariološki študij poznejših stoletij do naših dni.

Nestorijanci, monofiziti, Armenci in Kopti niso izrečni tajivci brezmadežnega spočetja. Nekateri celo pudarjajo, da je bila Marija vedno brez vsakega grešnega madeža. Vendar so napačna naziranja o izvirnem grehu, o milosti in o odrešenju kriva, da se niso povzpeli do polne resnice.

Naši pravoslavni bratje, Grki in Slovani, so si bili v nauku o Mariji skozi stoletja edini z nami katoličani, tudi po ločitvi od Petrovih naslednikov. Tistih hudih teoloških bojev srednjega veka niso menda nič čutili. Šele po štirinajstem stoletju so počeli nekateri dvomiti o brezmadežnem spočetju. Iz dvoma se je počasi razvila odprta tajitev. Danes odrekajo Mariji to odliko skoro vsi zahodni teologi, ne toliko iz kakšnih verskih pomislekov kolikor iz neke

⁹⁵ *Summa theol. pars 3. q. 27, art. 2.*

tradicionalne mržnje do Rima, ki se pa ne strinja z mišljenjem njihovih častitih prednikov, cerkvenih očetov in gorečih Marijinih častivcev.

Med protestanti prevladuje nasprotovanje katoliškemu nauku o brezmadežnem spočetju. Luter in Calvin sta menila, da ni bila Marija prosta niti lastnih dejanskih grehov. To stališče je posledica njihovega nauka, da je človeška narava po izvirnem grehu docela pokvarjena, da smo vsi brez izjeme grešniki ter ostanemo grešniki. Opravičimo se pred Bogom samo s trdnim zaupanjem v Kristusove zasluge, tako da potem Bog greh pokrije. Brez greha ni, kdor ni grešil, ampak tisti, ki mu Bog greha ne prišteva več. Marija je brezmadežna, ker je usmiljeni Bog njen greh pokril.

Sedanji protestantski teologi se zadevno krčevito drže svetega pisma, ki o brezmadežnem spočetju nima besede, pač pa uči, da so vsi Adamovi potomci v grehu spočeti. Kak posamezen ugoden glas se je slišal iz anglikanske Cerkve. Tako je Mascall, profesor na vseučilišču v Oxfordu, izjavil, da po njegovem osebnem mnenju spada Marijina brezgrešnost in njeno brezmadežno spočetje v zakladnico krščanske vere. Tudi anglikanski bogoslovni profesor Hall v New Yorku je že pred več leti pisal, da nauk o brezmadežnem spočetju sicer nima podlage v svetem pismu, da pa vendar ni krivoverski, ker pravijo katoličani, da je bila Marija posvečena z ozirom na bodoče Odrešenikovo zasluženje.

Pa, kakor rečeno, so to samo posamezni glasovi, ki izražajo mnenje tega ali onega izobraženca. Protestantske verske skupnosti ne bodo nikoli priznale brezmadežnega spočetja, dokler bodo tičale v svojem verskem nauku, ki vidi v svetem pismu edini vir božjega razodetja, in dokler bodo po svoje tolmačile izvirni greh in odrešenje. Verska resnica o brezmadežnem spočetju ne visi osamljena v zraku, marveč je tesno povezana s temeljnimi resnicami krščanstva in z vsem ustrojem Kristusove Cerkve. Kdor ne prizna, da je božji Sin ustanovil vidno avtoriteto Cerkve, ki pod božjim vodstvom nezmotljivo tolmači sveto pismo in ustno izročilo, ne more priznati te Marijine odlike. Z drugo besedo: moral bi postati katoličan, če ne po imenu, vsaj po mišljenju.

Živimo v ekumenskem ozračju, posebno odkar nam je koncil jasno začrtal smernice naših odnosov do ločenih kristjanov. Medsebojno umevanje in spoštovanje, ki se toliko priporoča in se že precej prakticira, pomeni na vsak način dober korak k zaželenemu cilju. Resni znanstveni pogovori teologov te in one strani bodo izčistili marsikateri nesporazum in počasi odstranili predsodke. Pri vsem tem je delo zedinjenja kristjanov tako veliko in težko, da ga zmore samo vsemogočni in usmiljeni Bog. Skrivnostno vlogo bo imela tudi priprošnja Brezmadežne, saj jo časte vzhodni in zahodni kristjani. Morda bo prav Marija tista vez, ki bo nas, sedaj še ločene, združila v eno samo bratsko božje ljudstvo. To upanje je že pred sto leti izrazil v eno samo bratsko božje ljudstvo. To upanje je že pred sto leti izrazil veliki ruski konvertit Petrovič Šuvalov in Bog daj, da bi se spolnilo.⁹⁶

Sklep razprave o Brezmadežni

Dobra tri leta potem, ko je najvišji poglavar Kristusove Cerkve z nezmotljivo besedo oznanil svetu, da je bila božja mati obvarovana madeža izvirnega greha, se je Marija sama večkrat prikazala Bernardki v lurški duplini in je na njeno vprašanje povedala, da je ona brezmadežno spočetje. Tega ni storila Marija sama od sebe. Četudi živi v nebeški blaženosti in je v poveličanem stanju, je vendarle kot božja stvar odvisna od svojega stvarnika. Marija se je v Lurdu prikazala, ker je Bog tako hotel; prikazala se je, kadar in kakor je on hotel. Mi katoličani sicer ne potrebujemo, da Marijina prikazen potrdi papeževo besedo, vendar samo Bogu hvaležni, da je v Lurdu po svoji materi odprl studence duhovnega in telesnega zdravljenja za mnoge ljudi, verne in neverne. Kaj bi dali naši ločeni bratje, če bi imeli svoj

⁹⁶ Tako Volpi, *Il dramma dei fratelli separati*. Assisi 1959 str. 220.

Lurd, pa ga nimajo in ga ne bodo imeli, ker je Bog take svoje čudežne posege, vsaj redno, rezerviral v prid svoji pravi Cerkvi.

Leta 1904. je praznoval katoliški svet petdesetletnico, kar je bilo Marijino brezmadežno spočetje razglašeno za versko resnico. Ob tej priliki je izdal sveti Pij X. posebno okrožnico, v kateri se spominja tistega velikega dogodka in proslavlja brezmadežno Devico kot posredovalko milosti. Takole je pisal: Niti od daleč ne mislimo, da bi mogla božja porodnica podeliti kako milost, ker to more samo Bog. Vendar, ker prekaša Marija po svetosti vse božje izvoljence in ker je bila s Kristusom v njegovem odrešilnem delu tesno združena, je ona glavna posredovalka milosti, ki jih je njen Sin prislužil (Denzinger- Sch. n. 3370).

Ob stoletnici dogmatične razglasitve je papež Pij XII. z okrožnico z dne 8. sept. 1953. povabil ves katoliški svet, naj praznuje prihodnje leto kot Marijino leto. In prav v tistem Marijinem letu je izdal sv. oče še drugo okrožnico dne 11. oktobra l. 1954., v kateri je znova potrdil naslov »Marije kraljice«. Kraljica je- tako stoji v okrožnici- , ker je rodila Sina, ki je že od prvega trenutka spočetja v njenem telesu tudi v svoji človeški naravi vsemogočni vladar in gospodar vsega stvarstva (Denzinger- Sch. n. 3913).

Mnogi se še spominjamo, kako se je Marijino leto 1954 res vneto praznovalo. Dosti pridigovanja o Mariji po cerkvah, dosti predavanj po Marijinih družbah in po naših kulturnih organizacijah, dosti romanj k Marijinim svetiščem. Kar pa je še najbolj pomembno, so bila tista leta znanstvena zasedanja učenih teologov v Rimu in drugih visokošolskih središčih. Mariologija je dobila tedaj nov zagon in se je v naslednjih letih močno razvila.

Vse to proslavljanje stoletnice dogmatične definicije Marijinega brezmadežnega spočetja je bilo več kot upravičeno. Ta verska resnica izraža namreč tole veliko dejstvo: bilo je človeško bitje, ki ni bilo nikdar pod grehom, četudi ni bilo na sredi med Bogom in ljudmi, ampak samo od Boga odrešena človeška stvar. Na protestantski strani so menili nekateri, da je bilo vse srednjeveško prerekanje med tomisti in skotisti samo puhel prepir o nekaj trenutkih, kakor da bi bilo vseeno, če je bila Marija že ustvarjena čista ali če je bila pozneje očiščena. Toda ni šlo za krajši ali daljši čas, temveč za to, če je bila sploh kdaj pod grehom. In prav to, da ni bila Marija nikdar pod grehom, prav to dela med njo in nami neizmerno razliko. Zato je naše življenje drugačno kot Marijino. Mi nosimo v sebi najhujšo posledico izvirnega greha, grešno poželjivost, ki nas ovira, da se ne moremo povzpeti do tiste dovršene ljubezni, ki bi jo morala imeti umna stvar do svojega stvarnika. Samo Marija je tisto človeško bitje, ki ni bilo nikoli razdvojeno med ljubeznijo do Boga in neredno ljubeznijo do sveta.

Veselimo se, da ima naša omadeževana revščina svojo protiutež v brezmadežni Devici. V strahu in trepetu delajmo za svoje zveličanje (Fil 2, 12), da se kljub posledicam izvirnega greha rešimo v srečno večnost.⁹⁷

O Bog, ki si z brezmadežnim spočetjem Device pripravil vredno prebivališče svojemu Sinu in ki si jo zavoljo predvidene smrti istega svojega Sina obvaroval vsakega madeža, daj tudi nam, da po njeni priprošnji čisti k tebi pridemo.

Telesno vnebovzetje Marije Device

Uvodne misli

V tisti neizrekljivi način bivanja v nebeški slavi, v katerega je vstopila Marijina duša v trenutku smrti, je bilo privzeto še njeno telo. Ni zapadlo gnilobi v grobu, temveč se je zopet združilo z dušo. Pa ne tako, kakršno je bilo za časa njenega bivanja tu na zemlji, ampak vse prežarjeno od božjega veličastva. Na Mariji se je pokazalo, da odrešenje človeškega rodu obsega tudi človekovo telo. Marija eksistira v svoji celotni človeški naravi, h kateri spada tudi

⁹⁷ Prim. Rahner, *Saggi di cristologia e mariologia*, str. 444.

telo, biva onstran minljivih oblik sedanjega sveta v neminljivi božji slavi. Tja je šel najprej Kristus po svoji človeški naravi kot »prvorojenec od mrtvih« (Kol 1, 18), za njim pa njegova mati. Ona živi sedaj v svoji poveljani telesnosti. To menimo, ko pravimo, da je bila Marija v nebesa vzeta.

Marijino vnebovzetje je razglašena verska resnica

Marijino vnebovzetje je od prvega novembra leta 1950. razglašena verska resnica. Tisto razglasenje se je izvršilo na prostranem trgu pred cerkvijo sv. Petra v Rimu, ob navzočnosti velikega števila škofov, diplomatskega zbora ter ogromne množice krščanskega ljudstva. Popoldne je bilo in vreme ugodno. Tedaj je Pij XII. spregovoril navzočim in po radijskih valovih vsemu svetu: »V slavo vsemogočnega Boga, v čast božje matere in veselje svete Cerkve oznanjamo in odločamo: Od Boga razodeta resnica je, da je bila brezmadežna božja porodnica in vedno devica Marija, potem ko je dovršila potek svojega pozemeljskega življenja, s telesom in dušo vzeta v nebeško slavo. Če bi torej kdo, česar nas Bog varuj, to tajil ali prostovoljno o tem dvomil, naj ve, da je docela odpadel od božje in katoliške vere.⁹⁸

Vprašanje, ali naj se Marijino vnebovzetje razglasi za versko resnico, je postajalo v zadnjih sto letih vedno bolj pereče. Pij XII. je z razglasitvijo te verske resnice ustregel mnogoštevilnim zadevnim prošnjam, ki so od vseh strani katoliškega sveta prihajale na rimski apostolski sedež. Po naredbi Leona XIII. so že pred šestdesetimi leti pričeli zbirati vse zadevne prošnje kakor tudi predloge teoloških strokovnjakov ter vse skupaj hranili v arhivu kongregacije za zaščito vere. Prva je prošnja, ki jo je španska kraljica Izabela II. leta 1863 poslala papežu Piju IX. To je storila po nasvetu svojega spovednika Antona Claret, svetega ustanovitelja redovnikov brezmadežnega srca Marijinega, ki jim v Trstu pravijo »Španjolci«.⁹⁹

Na prvem vatikanskem koncilu so 204 škofi predlagali, naj se Marijino vnebovzetje razglasi kot verska resnica. Toda koncil se je moral vsled političnih homatij prekiniti in tako je zadeva za določen čas potihnila. V našem stoletju so se zadevne prošnje spet ponavljale v velikem številu. Leta 1942. so jih publicirali dva zvezka. Dne 1. maja 1946. se je Pij XII. obrnil na vse škofo katoliškega sveta s pozivom, naj se izjavijo, če se jim zdi primerno, da bi se Marijino vnebovzetje razglasilo za versko resnico in če je to tudi želja duhovščine in verskega ljudstva. Ker so škofje skoroda soglasno odgovorili pritrdilno na obe vprašanji, se ja papež odločil za razglasitev. Kar je Pij XII. l. 1950. tako slovesno razglasil, je bil že dolga stoletja v Cerkvi razširjen nauk in predmet splošnega, vsakdanjega pričevanja. Na to dejstvo se izrečno sklicuje papežev dogmatični odlok in pravi, da je v tem tisočletnem nauku redne cerkvene učiteljske oblasti in v tem tisočletnem verovanju krščanskega ljudstva viden dokaz, da je Marijino vnebovzetje resnica v zakladu božjega razodetja.¹⁰⁰

Marijino vnebovzetje je od Boga razodeta resnica

Dejstvo je, da je bila Marija tudi s telesom vzeta v nebeško slavo, se ne da izpričati z nobenim zgodovinskim dokumentom, ampak samo s teološkimi dokazi. Kdaj, kje in kako se je Marija

⁹⁸ Denzinger – Schönem. n. 3903 in 3904. – Z božjo vero priznavamo resnice, ki so v virih božjega razodetja, v svetem pismu ali v ustnem izročilu. Če je zadevno resnico tudi cerkvena učna oblast razglasila za božje razodetje, potem smo jo dolžni priznavati tudi s katoliško vero.

⁹⁹ Anton Claret, rojen leta 1807, je bil nadškof na Kubi, pozneje pa je deloval v Španiji. Ima velike zasluge tudi na literarnem in socialnem polju. Na prvem vatikanskem koncilu je bil odličen zagovornik papeževe nezmotljivosti. Pij XII. Ga je prištel med svetnike; god 23. oktobra

¹⁰⁰ Veliko zadevnega gradiva je zbral znani mariolog P. Balić O.F.M. in ga priobčil v dveh obširnih zvezkih *Testimonia de assumptione B. M. V.* Roma 1948 in 1950.

v poveličanem telesu odšla s te naše zemlje v nebesa, tega ni videl noben človek in zato ni mogel nihče nastopiti kot očitna priča. Tudi prikazovanja božje matere v Lurdu in drugod ne dokazujejo, da je Marija tudi s telesom v nebesih, ker se Marijine prikazni ni dotaknil noben človek in ker bo mogel vsemogočni Bog dati Marijini duši samo za tisto prikazen telo, četudi bi še ne bilo v nebeški slavi. Vse drugače je s Kristusovim vstajenjem in vnebohodom. Apostoli so se prepričali o resničnem vstajenju našega gospoda, ker so se ga dotaknili, ker so z njim jedli in pili, ker so ga videli ne le posamezniki, ampak tudi velike skupine, do petsto ljudi hkrati, in so vsi slišali enako njegova naročila. Tudi grob, tako skrbno zastražen od oblastnikov, pa vendar odprt in prazen, je pričal Kristusovo vstajenje. Vsega tega nimamo v primeru Marijinega vnebovzetja. Še tega ne vemo, kje je bil njen grob, v Jeruzalemu ali v Efezu.

Med Kristusovim vstajenjem in Marijinim vnebovzetjem je torej velika, zelo velika razlika. Kristusovo vstajenje so apostoli oznanjali na podlagi večkratnih prikazovanj vstalega Zveličarja od tretjega dne po njegovi smrti do štiridesetega po prvem prikazovanju. Da oznanjajo resnico, so apostoli izpričali s čudeži, ki jih ni mogla niti sovražna jeruzalemska sodnija zanikati. Zato je Kristusovo vstajenje, kakor tudi njegov vnebohod, zgodovinsko dejstvo, ki se da časovno fiksirati med druge zveličavne božje posege. Za Marijino vnebovzetje nimamo takega pričevanja. Apokrifne legende o Marijini smrti in o navzočnosti apostolov na tretji dan pri njenem praznem grobu so očitno izmišljene pripovedke, nekoliko posnete po evangelijskih poročilih o Kristusovem vstajenju. Ne dajo se časovno uvrstiti med druga odredjena dejstva in jih je krščanstvo dosledno zavrglo. Zato se tudi dogmatični odlok Pija XII. nič ne ozira na tiste apokrifne pripovedke, marveč reče čisto preprosto, da je bila Marija s telesom in dušo v nebesa vzeta, potem ko je dokončala potek svojega pozemeljskega življenja.

Marijino vnebovzetje je dejstvo, ki ga je vsemogočni Bog resnično izvedel, ni pa dogodek, ki bi se dal datirati z navedbo vsaj približnega datuma. Zato ne eksistira o Marijinem vnebovzetju nobeno zgodovinsko- teološko izročilo, ampak zgolj versko izročilo. Teološka raziskovanja morejo samo dognati, kako je Cerkev od šestega stoletja dalje vedno bolj jasno spoznavala in verovala, da je Marijino vnebovzetje v zakladu božjega razodetja, da je vsebovano posebno v visokem dostojanstvu njenega božjega materinstva in v njenem brezmadežnem spočetju. Ko je Cerkev razglasila Marijino vnebovzetje za versko resnico, ni s tem legitimirala kake pobožne legende ali kake sanjarske želje pobožnjakov, temveč je z obvezno in zanesljivo besedo izjavila, da je Marijino vnebovzetje vključeno v zakladu božjega razodetja in je dosledno predmet krščanskega verovanja. Samo najvišja učiteljska oblast Cerkve more to storiti končno veljavno ter za vse obvezno. Teologija sama tega ne zmore, četudi so njene znanstvene metode neoporečne. Iz tega pa ne sledi, da je cerkvena oblast samo neka rešilna in nadomestna četa, ki priskoči na pomoč tedaj, ko človeška znanost ne more naprej. Ne tako, temveč je cerkvena učiteljska oblast po svojem bistvu, po božji ustanovi edina instanca, ki more ustvariti versko gotovost, edina, ki more jamčiti, da je ta ali oni nauk od Boga razodeta resnica. To velja v našem primeru še prav posebno, ker je dejstvo Marijinega vnebovzetja skrivnostno zakopano v zakladnico božjega razodetja. S tem pa ni rečeno, da je teološka znanost nekoristna, saj je prav ona pokazala zvezo med Marijinim vnebovzetjem in med drugimi verskimi resnicami ter tako pripravila odločilno besedo cerkvene učiteljske oblasti.

Teološki dokazi za Marijino vnebovzetje

Sveto pismo ne govori nikjer izrečno o Marijinem vnebovzetju, pač pa nudi neko podlago, iz katere je izviralo zadevno ustno izročilo, na katero se je cerkvena učiteljska oblast lahko naslanjala, ko je razglasila to versko resnico.

Kakor v zadevi brezmadežnega spočetja, se teološka znanost tudi glede Marijinega vnebovzetja navadno sklicuje na ista dva svetopisemski teksta. Prvi ima božjo napoved sovraštva med ženo in kačo s končno popolno zmago žene in njenega zaroda nad kačo. Drugi pa vsebuje angelov pozdrav Mariji, milosti polni in blagoslovljeni med ženami.

Kar se tiče prvega besedila, sklepajo teologi takole: V tisti prvi blagovesti se obeta ne samo prihodnjemu Odrešeniku, ampak zaradi njega tudi njegovi materi popolna zmaga nad kačo. Kristusova zmaga pa obsega v svoji polnosti ne le zmago nad hudičem, ampak tudi zmago nad grehom in njega posledicami, zmago nad poželjivostjo in nad smrtjo. Saj pravi apostol, da bo kot zadnji sovražnik pokončana smrt (1 Kor 15, 26). In božji Sin se je učlovečil zato, da bi s svojo smrtjo zrušil tistega, ki je imel oblast nad smrtjo, to je hudiča (Hebr 2, 14). K polni zmage matere kakor tudi njenega Sina spada torej neko edinstveno zmagoslavje nad smrtjo. Četudi je Marija po božji naredbi umrla, je vendar moralo ostati njeno telo nedotaknjeno od trohnobe. Saj trohnoba ni nikdar častna in blagonosna, kakor je včasih smrt, marveč vedno nekaj, kar s studom odbija in ponižuje. Deviško telo, iz katerega je Bog Sin dobil svoje meso in kri, ni smelo postati hrana črvov, kakor postanejo telesa drugih ljudi, ki jih Pavel imenuje grešna telesa (Rim 8, 3). Dostojanstvo in čast njenega Sina izključuje kaj takega. K popolni zmagi božje matere nad smrtjo pa spada vstajenje, podobno vstajenju njenega Sina, vstajenje po kratkem smrtnem spanju, kateremu je sledilo vnebovzetje.

Pri vsem tem sklepanju gre seveda samo za teološko tolmačenje, ki ne sledi neposredno iz svetopisemskega besedila in ki samo po sebi ne nudi znanstvene gotovosti. Toda teološka znanost, kakor rečeno, ni zadnja instanca v tolmačenju svetega pisma. Zadnjo in odločilno besedo ima cerkvena učiteljska oblast, ki uživa za to delo božjo pomoč in razsvetljenje. Če ta oblast to svetopisemsko besedilo tolmači enako, kakor ga je tolmačila teološka znanost, potem smemo in moramo reči, da je božji Duh sam tolmačil svojo lastno besedo, ki jo je dal pred tisočletji po Mojzesu napisati. Samo tako tolmačenje nam nudi neomajno gotovost. In res se Cerkev v svojem dogmatičnem odloku sklicuje na to teološko izvajanje, ga s tem odobrava in postavlja Marijino vnebovzetje na trdno svetopisemsko podlago.

Kar se tiče drugega svetopisemskega besedila, moramo reči, da sledi iz angelovega pozdrava Mariji samo to, da je bila Devica vsa prežeta od božje milosti, v grškem izvirniku »*keharitomene*« (Lk 1, 28). Besedilo samo ne nudi neposredno nikakršnega razloga, da bi moralo k tisti polnosti milosti spadati tudi Marijino vnebovzetje. Če se pa tudi cerkvena učiteljska oblast v svojem odloku nekoliko ozira na tisti angelov pozdrav, mora bogoslovna znanost priznati, da tako tolmačenje ne nasprotuje svetopisemskemu besedilu ter da Cerkev jamči, da je Marijino vnebovzetje res vsebovano v polnosti milosti, ki jo jr božja mati imela.

Marija v svetopisemskem gledanju na vstajenje mrtvih

V verski resnici o Marijinem vnebovzetju ne odločajo samo posamezni svetopisemski teksti, ampak tudi in še bolj celotni nauk, ki nam ga nudi sveto pismo o vstajenju Kristusovem, o našem razmerju do njegovega vstajenja ter o posebnem razmerju Kristusa do Marije. Po pričevanju svetopisemske božje besede je Kristusovo vstajenje dogodek, na katerem sloni vsa vera in vse upanje krščanstva. Odrešenikovo vstajenje iz groba je garancija ali poroštvo za bodoče vstajenje kristjana. Dovršenost človeka v živem, povečavnem in neumrljivem telesu je cilj krščanskega življenja. S svojim upanjem na vstajenje iz groba se verni kristjan prav posebno razlikuje od nevernega človeka.

Vstajenje v povečanem telesu k večni blaženosti je pa odvisno od združenja človeka s Kristusom v sedanjem zemeljskem življenju. Združen mora biti po dobrih delih, živeti mora v smislu božje moralne postave. Takole je napovedal naš Gospod: »Pride ura, ko bodo vsi, ki so v grobeh, zaslišali glas božjega Sina, in kateri so delali dobro, bodo vstali k obsodbi (Jan 5, 28- 29). Da bo pa mogel krščanski človek ostati združen s Kristusom po dobrih delih, to je po

moralno neoporečnem življenju, zato mu je dal Odrešenik v Evharistiji krepko hrano, ki mu obenem garantira bodoče častito vstajenje. Takole je govoril prav eno leto pred zadnjo večerjo: »Kdor je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje in jaz ga bom obudil poslednji dan« (Jan 6, 54).

Najbolj izrazito je o bodočem vstajenju mrtvih razpravljal apostol Pavel, ko je moral precizirati pravo krščansko naziranje proti onim, ki so v Korintu dvomili o tem vstajenju. Tudi on vidi jamstvo bodočega oživljenja in poveličanja človeškega telesa v združenju človeka s Kristusom. Glavna zamisel Pavlove teologije je stalno ista: kar se je izvršilo na Kristusu, se vrši sorazmerno tudi na kristjanu. Kristus je pač prvenec, kateremu morajo slediti vsi, ki so njegovi. Vsak kristjan je nekako deležen smrti, vstajenja in vnebohoda Gospodovega. Udeležba pri njegovem vstajenju je v tem pozemeljskem bivanju še nekam skrivnostno zakrita. Toda kar je bilo s krstom, z dobrimi deli, posebno še z vrednim prejetjem Evharistije v človeka vsejano, bo na poslednji dan vzkliklo v veličastni obliki. »Telo ni za nečistost, ampak za Gospoda in Gospod za telo. Bog, ki je Gospoda obudil, bo tudi nas obudil s svojo močjo« (1 Kor 6, 14). »Verujemo in vemo, da bo on, ki je obudil Jezusa, tudi nas obudil z Jezusom« (2 Kor 4, 14). Ti, ki so res Kristusovi, so že zdaj polnopravni državljani tistega nebeškega občestva, v katero je vstopil Kristus ob svojem vnebohodu; niso več tujci in priseljenci, ampak sodržavljanji svetih in domačini božji (Ef 2, 19). Za sedaj bivajo v začasnih šotornih hišah na zemlji, imajo pa v nebesih božjo hišo, ki ni narejena z rokami in je večna (2 Kor 5, 1). Njih domovina je v nebesih, od koder tudi pričakujejo Gospoda Jezusa, ki bo preobrazil njih borna telesa, da bodo podobna njegovemu poveličanemu telesu (Fil 3, 20-21).

V teh jedrnatih stavkih je izraženo Pavlovo gledanje na bitnost krščanstva. Usmerjeno je eshatološko, se pravi meri na poslednje reči, na vstajenje iz groba v poveličanem telesu in na vstop v večno blaženost. Vse to veliko delo pripisuje apostol božjemu Duhu. Takole je pisal Rimljanom: »Če prebiva v vas Duh njega, ki je od mrtvih obudil Jezusa, bo on, ki je Kristusa obudil od mrtvih, tudi vaša umrljiva telesa oživil po svojem Duhu, ki v vas prebiva« (Rim 8, 11).

Sveto pismo nam torej zagotavlja vstajenje mrtvih na poslednji dan in nas uči, da bo vstajenje k večni blaženosti v poveličanem telesu odvisno od našega sedanjega združenja s Kristusom in uspešnega delovanja božjega Duha v naših dušah. Ta božji načrt velja za ves človeški rod na splošno. Kakor namreč v Adamu vsi umirajo, tako bodo tudi v Kristusu vsi oživelili« (1 Kor 15, 22). To oživljanje in vstajenje vseh mrtvih bo po svetopisemskem nauku zadnji in najveličastnejši dogodek v zgodovini človeškega rodu. »Nato bo konec« (1 Kor 15, 23), pravi Pavel, ko razpravlja o vstajenju mrtvih; konec bo Adamovih potomcev na tem svetu.

Vsi bomo torej morali čakati na vstajenje do konca sveta, dokler ne umre še zadnji Adamov otrok v tej solzni dolini. Morda bo to trajalo še tisočletja. S tem pa ni rečeno, da ne more vsemogočni Bog narediti izjeme in koga že prej obuditi iz smrtnega spanja v novo in večno življenje v poveličanem telesnem stanju. On je gospodar vseh živih in vseh mrtvih. Naš odrešenik je bil in je po svoji človeški naravi pravi Adamov potomec (Lk 3, 38) in je kot tako tudi resnično umrl. Toda njegovo telo, dasi Adamovega pokolenja, ne čaka v grobu konca sveta, temveč je že tretji dan po smrti vstalo neumrljivo v čisto preko naravnem fizičnem redu. Enako smemo na podlagi svetopisemskih naukov in podatkov slutiti, da je Bog naredil izjemo tudi z Marijinim telesom. Če je namreč vstajenje v poveličanem telesu odvisno od človekovega združenja s Kristusom po veri in ljubezni pod vplivom Svetega Duha, potem seveda nadkriljuje božja mati v tem pogledu ves človeški rod, nadkriljuje ga bistveno in na neizrekljiv način. Nobeno človeško bitje ni bilo in ne more biti z Bogom tako združeno, kakor je bila ona, ki je božjega Sina od Svetega Duha spočela in deviško rodila. Pavel pravi, da vsi umirajo v Adamu (1 Kor 15, 22). To je res glede telesne smrti, katero ima apostol tu najprej v mislih; vsi umro, ker so umrljivi Adamovi potomci. Velja pa tudi z ozirom na duhovno smrt,

ker vsi pričenjajo svojo eksistenco z madežem izvirnega greha, ki ga imajo kot dediščino po Adamu. Vsi, pravim, smo Marija ne. Ona ni imela duhovne smrti v Adamu, ker jo je Bog že v trenutku, ko je ustvaril njeno dušo, naredil neizmerno sveto. Ona je edino človeško bitje, ki ni bilo nikoli pod grehom. Mi, revni Adamovi otroci, ki smo več ali manj pod grehom, si ne moremo misliti, kako je tako človeško bitje, ki ni bilo nikoli pod grehom, odprto usmerjeno na Boga in ako je sprejemljivo tudi za čudežne posege vsemogočnega stvarnika. Upravičeno torej sklepamo, da je bila božja mati, ki je bila predodrešena, se pravi ne madeža očiščena, ampak madeža obvarovana, tudi popolnoma odrešena. K popolnemu odrešenju pa spada zmaga nad smrtjo, vstajenje v poveljčanem telesu.

Če še enkrat pregledamo svetopisemski nauk o vstajenju mrtvih in evangelijske podatke o božji porodnici, bomo sicer priznali, da bogoslovna znanost po sami jezikoslovni in zgodovinski kritiki bibličnega teksta ne more priti do povsem zanesljivega rezultata ali zaključka glede Marijinega vnebovzetja. Če pa gleda teološka veda tudi na dolgo pot razvoja nauka o Marijinem poveljčanju, razvoja, ki je vzklil iz svetopisemskih podatkov, lahko reče, da ima dogmatično razglasenje svete Cerkve o vnebovzetju Bogorodice dobro podlago v svetem pismu.

Marijino vnebovzetje v ustnem izročilu

Najbolj trden in zanesljiv dokaz za resničnost Marijinega vnebovzetja je v krščanskem ustnem izročilu. Pravimo, da je izročilo ustno samo zato, da ga ličimo od pisane besede božje, ki je v svetem pismu. Sicer pa je sedaj za nas vse tako imenovano »ustno« izročilo v resnici »pisano« izročilo, ker je ohranjeno skoro v celoti v spisih cerkvenih pisateljev in zgodovinarjev starih časov. V zadevi Marijinega vnebovzetja je dalje zelo važno, da razlikujemo med zgodovinskim in dogmatičnim izročilom. Zgodovinsko izročilo izvira iz pričevanja oseb, ki so zadevni dogodek videle in o stvari drugim poročale. Dogmatično ali versko izročilo pa nam pove, kaj so kristjani skupaj s cerkvenimi poglavarji v tem ali onem času verovali kot versko resnico.

Če se držimo tega važnega razlikovanja, moramo reči, da nimamo ne o Marijini smrti ne o njenem pogrebu ne o njenem vnebovzetju nikakršnega zgodovinskega izročila. Prvih pet stoletij krščanstva se nam zadevno predstavlja kot prazen prostor, čez katerega ne pelje noben zgodovinski most do morebitnih prič tistih dogodkov. Ob koncu četrtega stoletja je Epifanij, škof na otoku Cipru in zelo izobražen mož, preiskoval vso to zadevo na licu mesta, pa je končno priznal, da ni zvedel nič gotovega ne o Marijini smrti ne o njenem pogrebu. Če se torej Marijino vnebovzetje ne da izpričati kot dejstvo po zgodovinski poti, kako moremo reči, da sloni verski nauk o Marijinem vnebovzetju na trdni podlagi? Odgovor na to vprašanje se glasi: tudi dogmatično ali versko izročilo more dogodek, ki je po zgodovinski poti nedosegljiv, izpričati kot zanesljivo dejstvo, nič manj kot če bi bilo izpričano po zgodovinskih pričah. Ali mar imamo za Marijino brezmadežno spočetje zgodovinske priče, ki bi mogle stvar kot očitelci izpričati? Vera v Marijino vnebovzetje ne sloni na zgodovinskih dokumentih, ampak na dogmatičnih razlogih, ki so v zvezi z izrednimi odlikami božje matere. Da je vnebovzetje res vsebovano v verski resnici o Marijinem božjem materinstvu, to priča verska tradicija ali izročilo, ki je kot podtalna reka potekalo tja do konca petega stoletja in je potem privrelo na dan ter teče skozi vsa nadaljnja stoletja. Četudi je Cerkev zavrgla vse apokrifne pripovedke o Marijini smrti, o njenem pogrebu in vnebovzetju kot prazne bajke, je šla vera v to Marijino poveljčanje nemoteno dalje. Dokaz, da vera krščanskega ljudstva ni slonela na tistih apokrifnih pravljicah, ampak na verskem izročilu iz apostolskih časov. To izročilo se je pojavljalo z liturgičnim praznikom Marijinega vnebovzetja in v izjavah sodobnih cerkvenih očetov, posebno v njih govorih na ta Marijin praznik.

Prvi, ki nam v cerkveni zgodovini priča o prazniku Marijinega vnebovzetja, je škof Modest v Jeruzalemu, ki je umrl l. 634. Praznik je imel razna imena, na primer Marijino zaspanje, po grško »*kojmezis*«, Marijin pokop in počitek, končno Marijino vnebovzetje. Vedno pa so se s tem praznikom spominjali, da je bila ne le Marijina duša, ampak tudi njeno telo vzeto v nebesa. To nam izpričuje misal ali mašna knjiga, ki je bila v Franciji še do osmega stoletja liturgična knjiga na oltarju. Tam je bila na praznik Marijinega vnebovzetja tudi tale molitev: »Goreče prosim Gospoda, naj bi bili pokojni iz trpljenja rešeni in popeljani tja, kamor je bilo preneseno telo blažene Device iz groba. Ona je odšla h Kristusu, ne da bi njeno telo strohnelo v grobu«.

Na splošno so praznovali Marijino vnebovzetje dne 15. avgusta, v Franciji pa 18. januarja še tja do osmega stoletja, kakor je razvidno iz pravkar navedenega misala. Veliki cerkveni zgodovinar Nicefor Kalistov¹⁰¹ poroča, da je pobožni cesar Mavricij (582-602) izdal odlok, naj se po vsem vzhodnem cesarstvu praznik Marijinega vnebovzetja obhaja 15. dan avgusta. Zato se naši vzhodni ločeni bratje drže še vedno tega datuma, četudi se ne strinjajo z našim gregorijanskim koledarjem.

Sporedno z liturgičnim praznikom samim spričujejo vero krščanskega ljudstva v Marijino telesno vnebovzetje tudi govori, ki so jih imeli na ta praznik cerkveni možje. Že iz šestega stoletja je ohranjen slavnostni govor sv. Gregorija¹⁰², škofa v mestu Tours, torej naslednika slavnega Martina, kjer pravi »Gospod je odredil, naj se sveto telo mrtve Marije dvigne v nebo, kjer, združeno z njeno dušo, uživa večno blaženost«. V spisih sv. Janeza Damaščana (umrl okrog l. 750) so trije govori o božji materi. Do apokrifnih knjig je ta izobraženi teolog zelo previden in kritičen. Marijino vnebovzetje izvaja iz njenega visokega dostojanstva, kjer je mati Njega, ki je naše življenje, in ker je ona za človeški rod druga, nova Eva. Pravi, da je Marija sicer umrla, da bi postala svojemu sinu še v smrtni podoba, da je pa bila iz groba zopet obujena podobno kakor njen sin.

Po desetem stoletju ni bilo sploh nobenega cerkvenega učenika in nobenega resnega teologa, ki bi tajil Marijino telesno povečanje ali o tem podvomil. Tako je mogel sv. Peter Kanizij, proti koncu šestnajstega stoletja, v svojih knjigah o Mariji devici in božji porodnici izjaviti, da je vera v njeno telesno vnebovzetje tako zasidrana v duhu vernikov in tako čislana od Cerkve, da bi lahko tajivce sramotili skoro kot krivoverce.¹⁰³

Isto versko prepričanje se je skozi ves srednji vek ohranilo tudi pri naših ločenih bratih na Vzhodu, ki so še v jeruzalemski sinodi l. 1672. izjavili: »Dasi je bilo brezmadežno Marijino telo v grob položeno in tam zaprto, je tretji dan odšlo v nebo, kamor se je bil dvignil tudi Kristus«.

Razlogi za Marijino vnebovzetje v dogmatičnem odloku

Odlok, s katerim je Pij XII. razglasil Marijino vnebovzetje za versko resnico, se naslanja na te-le verske razloge. Glavna podlaga je in ostane Marijino božje materinstvo. Po tem materinstvu je Marija tako tesno združena s Kristusom, da ji je bilo umestno dati po

¹⁰¹ Nicefor, sin Kalistov, je bil duhovnik pri carigrajski stolni cerkvi. V početku štirinajstega stoletja je dokončal svoje glavno delo, osemnajst knjig cerkvene zgodovine, ki sega do leta 610. njegova manjša zgodovinska dela gredo do leta 911.

¹⁰² Važen kot zgodovinar francoskih dežel do leta 591; umrl krog leta 596.

¹⁰³ Sv. Peter Kanizij, cerkveni učenik, iz družine Kanis v Nimwegen na Holandskem, rojen leta 1521, umrl v Švici leta 1597. Prvi jezuit v Nemčiji. Nekaj let je bil na Duanju in na tamkajšnji univerzi dvignil teološki študij ter rešil že pojemajoče versko življenje meščanov. Njegov življenjski smoter je bila obramba katoliške vere proti protestantizmu, ki se je tedaj pričel širiti po nemških deželah. sodeloval je kot teolog tudi v tridentinskem koncilu. Zapustil je obširna literarna dela. Znamenit je njegov katekizem, ki so ga kmalu ponatisnili skoro v vseh evropskih deželah. Njegovih petero knjig o Mariji Devici je izšlo prvič leta 1577 in je to najboljša mariologija iz tistih časov.

Odrešeniku popolno odrešenje, se pravi odrešenje v poveljčanem telesu. – Dalje se naslanja ta verska resnica na Marijino brezmadežno spočetje. Če je namreč prvotni greh tisti, ki je spravil smrt na svet, (Rim 5, 12) je pač umestno in pravično, da božja mati, ki je bila brez izvirnega in brez vsakega osebnega greha, ni podlegla smrti docela, se pravi v grobni trohnobi, četudi je podobno kakor njen sin začasno umrla. Ona, ki po svojem brezmadežnem spočetju nadkriljuje ves človeški rod, mora tudi ob koncu svojega zemeljskega bivanja prekašati vse Adamove potomce.

Papežev dogmatični odlok navaja te verske razloge in dostavlja: Vsi ti dokazi in vsa ta razmotrivanja svetih očetov in teologov slone končno na svetem pismu. Ta pisana božja beseda nam predstavlja božjo mater najtesneje povezano z njenim božjim Sinom. Zato si ne moremo misliti, da bi bila ona po smrti ločena od Kristusa, četudi samo telesno. Ona je pač Kristusa spočela, rodila, na svojih prsih redila in na svojih rokah nosila. Naš Odrešenik, ki je Marijin sin, je najbolj dovršen uresničevalec postave. Kakor je vedno častil svojega Očeta, je dosledno moral častiti tudi svojo ljubo mater. Ker je bilo v njegovi moči obvarovati mater grobne trohnobe, moramo verjeti, da je to tudi v resnici storil in tako svojo mater izredno počastil.

Dalje izvaja papežev odlok še tole misel. Že od drugega krščanskega stoletja dalje so sveti cerkveni očetje navajali Marijo kot drugo Evo, ki je z novim Adamom, s Kristusom, tesno združena v boju proti peklenki kači. V božjem načrtu je bilo, da se bo ta boj končal s popolno zmago ne le nad grehom, ampak tudi nad smrtjo, kakor sta tudi v nauku apostola Pavla greh in smrt vedno povezana. Zato je častljivo Kristusovo vstajenje iz groba bistven del njegove zmage nad grehom in smrtjo. In tako je morala tudi žena, ki je bila v začetku zgodovine človeškega rodu skupaj s svojim zarodom napovedana kot zmagovalka nad hudobno kačo, biti deležna popolne zmage njenega sina. Te popolne zmage pa bi Marija ne bila deležna, če bi bilo njeno telo v grobu strohnelo.

K sklepu se papežev dogmatični odlok sklicuje na dejstvo, da je celotna Cerkev, v kateri deluje Duh resnice in jo vodi do nezmotnega spoznanja božjega razodetja, v teku stoletij vedno bolj izrazito izpričevala svojo vero v Marijino vnebovzetje. Zato so škofje katoliškega sveta soglasno zaželeli, naj se ta Marijina odlika razglasi za versko resnico, za resnico, ki sloni na svetopisemski besedi, za resnico, ki je globoko zakoreninjena v dušah vernikov in tudi vsestransko osvetljena od bogoslovne znanosti.

Način Marijinega vnebovzetja

Kako je bila Marija v nebo vzeta, je in ostane globoka skrivnost. Apokrifni spisi, ki pripovedujejo, da so našli apostoli Marijin grob prazen, ne pojasnijo njenega vnebovzetja. Slikarska umetnost je večkrat upodabljala prizor, kako Marija v spremstvu angelov vzplava proti nebesnemu svodu. Tako vzplavanje pa ni nikjer vsebovano ali izraženo v verskem nauku o tej Marijini odliki. Stvar je očitno posneta po Kristusovem vnebohodu, ko je naš Gospod pred očmi apostolov res tako vzplaval od zemlje proti nebu. Je pa velika razlika med obema dogodkoma. Kristus se je z lastno močjo dvignil nad zemljo pred očividci, ki so potem pričali, da je on ta dan, ob tej uri in na tem mestu odšel v nebo. Kristusov vnebohod je zgodovinsko izpričan dogodek, ki je navzočim gledavcem pokazal, da je učlovečeni Sin božji prešel v čisto drugačno telesno eksistenco, ki je nad vsemi naravnimi zakoni.

Povsem drugače je z Marijinim vnebovzetjem. Verska resnica pove samo, da je bila Marija poveljučana tudi z oživiljenim telesom. Njena, že v trenutku smrti poveljučana tudi z nebeško slavo prežarjena duša se je v trenutku, ko je Bog hotel, združila z njenim mrtvim telesom, ki je ne samo oživelo, ampak tudi koj prešlo v nov način eksistence, v način življenja poveljčanih teles, ki niso več vezana na prostor ne na druge pogoje sedanjega zemeljskega življenja. Zato ni bilo treba, da bi se grob odprl, ni bilo treba, da bi telo počasi vzplavalo v

vesolje. Poveljučana Marijina duša je bila v trenutku z njenim poveljučanim telesom v nebeški blaženosti. Nobeno človeško oko ne bi bilo moglo tega videti. To je storil vsemogočni Bog, ne Marija, ampak Bog, ki je z lastno močjo iz groba vstal in z lastno močjo odšel v nebesa, kjer je hotel imeti še svojo mater z dušo in telesom.

Dogma Marijinega vnebovzetja in naš čas

Razglašanje Marijinega vnebovzetja za dogmo ali definirano versko resnico je prišlo ob pravem času. Naš čas je sicer doba velikega napredka, je pa tudi doba takega teoretičnega in praktičnega materializma kakršnega prejšnji časi že davno niso poznali. To je za marsikoga povod, da obupa nad smislom tega zemeljskega življenja in vidi končno svoj cilj v uživanju zgolj materialnih dobrin, ker – tako pravijo – človek živi samo enkrat.

V tej duhovni stiski je Kristusova Cerkev z razglasitvijo dogma Marijinega vnebovzetja sedanji človeški rod vnovič opozorila, da to zemeljsko življenje ni brez smisla. Ne samo eksistenca posameznika, temveč vsa zgodovina človeškega rodu ima svoj cilj v večnem življenju. Zemeljsko bivanje ima v sedanji obliki samo prehodni, provizoričen značaj. Prešlo bo v drugačno eksistenco, ki je ne bo konca. Tudi pametno uživanje minljivih dobrin pomaga doseči večni cilj. Materializem je zmota, a materialno telo gre svojemu večnemu obstoju naproti. Poveljučano telo božje matere nam to izpričuje.

Tolmačenje »poveljučanega« stanja

V tem poglavju o Marijinem vnebovzetju se večkrat ponavlja izraz »poveljučano« telo. Marija je bila namreč vzeta v nebeško blaženost s poveljučanim telesom. Pa tudi sicer se v našem verskem nauku pogosto sliši o poveljučanem stanju Kristusovega telesa, v katerem on sedaj biva v nebesih in med nami v sveti evharistiji. Enako verujemo, da bodo vsi, ki so umrli v božji milosti, na sodni dan vstali v poveljučanih telesih.

Naš slovenski izraz »poveljučan« pomeni sam po sebi, da je to, kar je bilo razmeroma majhno, postalo večje, se povečalo ali poveljučalo. To lahko vzamemo najprej v materialnem ali snovnem pomenu, če na primer telo, ki meri poldrugi meter, poraste na dva metra. Navadno pa rabimo ta izraz v duhovnem pomenu, če je to, kar je bilo neznatno in morda prezirano, postalo obče znano, upoštevano, slavljenno. Tako poveljučujejo včasih moše, ki so se v preteklosti žrtvovali za narod, pa so jih sodobniki vse premalo cenili. Največkrat pa nam »poveljučanje« izraža tisto čudovito spremembo človeškega telesa, ki jo bo vsemogočni Bog izvršil ob vstajenju na sodni dan. Seveda, če gledamo v poveljučanju izključno spremembo v blaženo stanje, moramo poveljučanje omejiti samo na one, ki so namenjeni v nebesa. Če pa ob besedi »poveljučanje« mislimo bolj na splošno spremembo sedanjega fizičnega stanja, ne bomo iz te spremembe izključili niti pogubljenih, kajti tudi njih telesa bodo v čisto drugačnem stanju, ki se bistveno loči od sedanjega.

Možen je drugačen fizični red

Ta sprememba človeškega telesa, ki bo za izvoljence res pravo poveljučanje, je sedaj za nas nesprodirna skrivnost. Še v skrivnosti sedanjega fizičnega reda ne moremo prodreti, četudi so naravoslovne vede zelo napredovale. Kaj šele človeški organizem! Kako čudovit umotvor je to, kolika raznolikost v enotnem načrtu božjega uma. Zato tudi medicinska veda ne more tako napredovati, kakor da bi rada, ker je telo slehernega človeka svet zase, skrivnostna zgradba, ki nima para.

Ko pa tudi preučujemo in občudujemo sedanji fizični red, navadno pozabimo, da ta fizični red, po katerem se giblje in razvija vse neizmerno stvarstvo, ni edino možni red, ampak le

enkratna udejstvitvev neskončnega božjega uma, ki obsega ne samo ta red, ampak tudi vse druge možnosti. Večinoma smo v sedanji fizični red tako zaverovani, da si ne moremo misliti drugačnega, in menimo, da mora prav tako biti. Pa to ni res. Čudovito je sicer uredil Bog svoje varstvo, vendar se moti, kdor meni, da je s tem izčrpana božja moč in njegova umnost. Res je to čudovit načrt, da se milijarde svetov gibljejo po enotnem zakonu gravitete ali privlačne sile, a vsemogočni Stvarnik bi bil lahko uredil, da bi svetovi obstajali in se razvijali po čisto drugačnem načelu. Res je območje mehanike, elektrike, magnetizma, svetlobe in zvoka nekaj čudovitega, vendar bi se mogli atomi materialnega sveta gibati tudi na povsem drugačen način, če bi to hotel Stvarnik, ki jim je za sedaj odločil ta red, ki ga tako občudujemo. Res potrebuje lovekov telesni organizem v sedanjem fizičnem redu hrane, gibanja in počitka, da se ohrani, in res je tudi, da telo po istem fizičnem redu končno le opeša, da nehajo vse fiziološke funkcije, da zapade smrti in strohni v grobu. More pa vsemogočni Bog, ki je uredil sedanji fizični red, narediti, da bo eksistiralo človeško telo v drugačnem fizičnem redu, v katerem bo živelo tudi brez hrane in brez počitka, v katerem ne bo navezano na določen prostor in, kar je glavno, v katerem bo živelo minljivo življenje.

Način posmrtnega življenja je skrivnost

Kakor že rečeno, nam ostane v sedanjem življenju nesprodirna skrivnost, kakšen bo način posmrtnega življenja. Skrivnost nam je, kakšno mora biti življenje, spoznanje in hotenje duše, ki je po naravi vezana na telo in je v svojih duhovnih funkcijah v glavnem odvisna od normalno razvitega in dovolj zdravega telesa. Skrivnost nam je tudi, in morda še večja, kako more živeti telo neminljivo življenje v povsem drugačnem fizičnem redu. Iz božjega razodetja vemo z gotovostjo samo to, da bo cel človek deležen večnega posmrtnega življenja, ker bo po sodnem dnevu tudi iz smrti obujeno telo deležno tistega neminljivega bivanja.

O načinu tega onstranskega življenja nam božje razodetje ne pove nikakih podrobnosti. Zagotavlja nam pa, da bo naš Odrašenik preobrazil naše bomo telo, tako da bo podobno njegovemu poveljčanemu telesu (Fil 3, 21). Pa tudi tolaži nas s posmrtnim življenjem, ko pravi, da se trpljenje sedanjega časa ne da primerjati s slavo, ki se bo razodela nad nami (Rim 8, 18). V čem bo pa od smrti vstalo človeško telo podobno Gospodovemu poveljčanemu telesu in v čem bo obstala tista slava, ki se z neprisilskimi sedanjega življenja ne da primerjati, tega nam viri božjega razodetja niso razložili pobliže.

Lastnosti poveljčanega telesa na splošno

O spremenjenju človeških teles na sodni dan je pa le nekaj napisal apostol Pavel v slavnem petnajstem poglavju prvega lista Korinčanom. V Korintu so namreč nekateri govorili, da ni ne bo vstajenja mrtvih. Zato so tamkajšnji verniki vprašali Pavli, naj jim stvar pojasni. V odgovoru je apostol najprej v mogočnih stavkih pribil temeljno resnico krščanstva, da je Kristus v resnici vstal iz groba: »Kristus je vstal od mrtvih, prvina njih, ki so zaspali« (1 Kor 15, 20). To se pravi, da je Kristus prvi, ki je vstal izmed mrtvih; njegovo vstajenje je podoba in jamstvo našega vstajenja. Potem pa odgovarja na vprašanja: kako vstajajo mrtvi in s kakšnim telesom? Tu opozarja Pavel na čudovito in skrivnostno delovanje božje vsemogočnosti, ki iz vsejanega zrna, katero v zemlji strohni, naredi novo živo rastlino. Iz te podobe sklepam apostol: »Tako je tudi z vstajenjem mrtvih. Seje se v minljivosti, vstaja v neminljivosti. Seje se v nečasti, vstaja v časti. Seje se v slabosti, vstaja v moči. Seje se duševno telo, vstaja duhovno telo« (1 Kor 15, 42-44). Duševno telo imenuje Pavel sedanje čutno telo, ki služi duši, kolikor ta vzdržuje vegetativno življenje, telo, ki potrebuje jedi in pijače ter včasih ovira dušo v njenem duhovnem delovanju. Duhovno telo je pa tisto, ki služi

samo umni in poveljčani duši v njenem čisto duhovnem izživljanju. V grškem izvirniku stojita izraza *psychikos* in *pneumatikos*.

Posamezne odlike poveljčanega telesa

Na podlagi teh Pavlovih izvajanj uči katoliška teologija, da bo imelo od smrti vstalo in poveljčano telo božjih izvoljencev te-le odlike.

Neminljivost

Na prvo mesto postavlja apostol *neminljivost*: seje se v minljivosti, vstaja v neminljivosti. Za »neminljivost« stoji v grškem izvirniku »*aftharsia*«, kar pomeni najprej nestrohljivost, potem neminljivost in dosledno večnost. Od smrti vstalo telo ne bo več podvrženo smrti, ne bo več strohnelo, prešlo bo v večno življenje. Deležno bo po božji vseomogočnosti enake umrljivosti, kakršno ima duša že po svoji naravi. Duhovna substanca, ki ni sestavljena iz delov ali kosov, je namreč že po svojem bistvu neumrljiva, ker se ne da razkosati ali razdeliti. Materialno telo je pa sestavljeno iz delov, je že v svojem bistvu razdeljivo v kose, iz katerih obstaja. Smrt ga razdeli, ga razkroji v kose, ki se še dalje razkrajajo do popolne trohnobe.

Na sodni dan pa hoče Bog upoštevati človekovo celotno naravo. Saj je človek v svoji celoti duhovno in materialno bitje. Sama duša, tudi če je deležna nadnaravna blaženosti, še ni cel človek. Manjka ji telo, za katero je bila ustvarjena, in že po svoji naravi namenjena, da človekovo telo oživilja. Zato je smrt strahoten poseg v človekovo naravo, ker loči dušo od telesa in tako razkroji to, kar po naravi spada skupaj. Ta strahotni poseg smrti hoče Bog na sodni dan popraviti s tem, da vrne duši spet njeno telo za katero je bila ustvarjena in ki ga je tu na zemlji oživljala. Tako se bosta združila duša, ki je že po naravi neumrljiva, in telo, ki bo po božji vseomogočnosti in dobroti postalo neumrljivo.

Vse to z ozirom na zgolj človeško naravo. Dejansko pa živi človeški rod na tej naši zemlji v območju odrešenja. Smrt je ne le poseg v človekovo naravo, kakor pravkar rečeno temveč ima še posebno strupeno in grenko želo zato, ker je navsezadnje posledica greha, posledica moralnega padca prvega človeškega para. Takole je pisal Pavel Rimljanom: »Po enem človeku je prišel greh na svet in po grehu smrt« (Rim 5, 12). Človek, ki bi bil po posebni božji dobroti tudi telesno neumrljiv, je postal umrljivo bitje. Vendar ni ta njegova usoda zapečaten za vselej. Saj je pisal Pavel kristjanom v Korintu: »Kakor v Adamu vsi umirajo, tako bodo tudi v Kristusu vsi oživel« (1 Kor 15, 22). K odrešenju, ki ga imamo po učlovečenem Sinu božjem, spada bistveno spada, možnost odpuščanja grehov in možnost notranjega posvečenja ter božjega posinovljenja in večne blaženosti pri Bogu. Pa to še ni vse. K popolnosti odrešenja spada tudi zmaga nad posledicami greha, med katerimi je smrt gotovo najhujša. V tem smislu je pisal isti apostol Korinčanom: »To minljivo si mora nadeti neminljivost in to umrljivo nadelo neumrljivost, takrat se bo spolnila beseda, ki je pisana: Použita je smrt z zmago. Smrt, kje je tvoja zmaga? Smrt, kje je tvoje želo?« (1 Kor 15, 53- 55). Apostol navaja tu izrek iz knjige preroka Izaija (25, 7), ne dobesedno, ampak le po smislu. V tistem poglavju ima prerok zmagoslavni spev pravičnih nad krivicami. Ob koncu sledi napoved dobrin v prihodnji mesijanski dobi, med katerimi je tudi ta, da bo Bog uničil smrt za vedno. Zmaga bo použila, to je uničila, smrt.

Človek je torej določen za večno življenje. Verujemo v vstajenje mrtvih in v večno življenje. To je hitro izrečeno, vendar, če bi človek o tem razmišljal ves svoj živi dan, ne bi izčrpno doumel globin ter verske resnice. Veliko se v zadnjih časi govori in piše o dostojanstvu človekove osebnosti. Tudi zadnji koncil se je oprl na to dostojanstvo, ko je učil, da se ne sme nihče siliti k veri in da je treba upoštevati versko mišljenje slehernega človeka. To dostojanstvo sloni ne le na naravni odliki, da je človek umno bitje, ki se prosto odloča in nosi

svojo moralno odgovornost, ampak tudi, in še posebno, na dejstvu, da je po božji naredbi določen za večno življenje. Da, za večnost je namenjen, ne le z dušo, ki je že po svoji naravi neumrljiva, ampak tudi s telesom, ki bo po vstajenju v glavnem identično ali istovetno s telesom, ki ga zdaj ima in ki bo v grobu strohnelo.

To dejstvo je, če se človek vanj resno zamisli, zelo tolažljivo v tej solzni dolini, je pa tudi nekaj pretresljivo velikega. Jaz, ki se zdaj zavedam, da eksistiram, da sem ta in tak, jaz ne bom nikdar nehal eksistirati, nikdar ne bo iz mene nič. Tudi čez toliko milijard let, kolikor je kapljic v morju; tudi potem, ko bo sonce opešalo in ne bo niti trohice življenja na tej naši zemlji, bom jaz še živel in se, v večni sreči ali nesreči, zavedal, da sem tisti, ki sem tu leta in leta delal, trpel, molil ali pa se zanemarjal. Res tolažljivo in obenem pretresljivo dejstvo.

Te tolažbe pa tudi tega blogonosnega strahu nimajo tisti, ki ne verujejo v vstajenje mrtvih in v večno življenje. Če bi se resno zamislili v ta svoj položaj, bi v obupu znoreli. Čemu neki živim, čemu delam in trpim, čemu se mučijo vse te milijarde človeških bitij po svetu, saj gremo vsi skupaj v smrt, in sicer v večno smrt. Zadnji cilj brezverca je za telo trohnoba v grobu, za mislečega duha pa prehod v nič, v popoln in večni nič. In vesoljni svet, ki ga človek s tolikim trudom preiskuje in o katerem si domišlja, da ga bo končno le obvladal, kakšen cilj ima? Vsa sonca, tudi tista, ki se zdaj porajajo iz kozmične materije, vsa se ohlajajo, vsa bodo nehala žareti, v vesolju bo polna tema. Sedanja razlika v temperaturi se bo izenačila v večni mraz, dosledno bo nehala vsa mehanična in kozmetična energija. Naravoslovna veda nam zagotavlja, da gre vesolje proti večni smrti v večnem mrazu in večni temi, proti popolni in večni negibnosti. Mar ni to tako čudovito vesolje, ki se pomika v večno smrt, en sam velik nesmisel, če ni v vsem vesolju nobenega bitja, ki bo večno živelo?

Res bi bilo tako, toda vesolje ni nesmisel, ker neskončno modri stvarnik ne počenja neumnosti. Tega čudovito se razvijajočega sveta ni poklical iz nič zato, da pojde zopet v nesmiseln nič brez trajnega cilja. Nikakor! Ustvaril je tudi bitja, ki bodo trajala vedno, ustvaril je človeka, ki bo večno živel. V umnem človeku, ki bo vekomaj živel, ima tudi vse brezumno materialno stvarstvo svoj večni cilj. Vse ogromno stvarstvo je usmerjeno na človeka, da more živeti in svojega stvarnika iz stvarstva spoznati. Še več. Stanje stvarstva, ki nas obdaja, je v marsičem odvisno od duhovnega stanja človekovega rodu, od razmerja človeka do stvarnika. Zadevno je imel apostol Pavel posebno razsvetljenje od Boga, ko je pisal Rimljanom, da vse stvarstvo željno pričakuje razodetje bojnih sinov, kar se bo zgodilo na sodni dan ob vstajenju v poveljanih telesih.. Za zdaj je narava krog nas pod božjim prekletstvom, kakor beremo v prvi svetopisemski knjigi, da je zemlja prekleta v Adamovem delu (1 Mojz 3, 17). Vendar ni za vedno. Ob koncu zgodovine Adamovih potomcev se bo tudi stvarstvo iz suženjstva pokvarjenosti rešilo v svobodo poveljanih božjih otrok (Rim 8, 19- 21). V tistem smislu je pisal apostol Peter kristjanom v Mali Aziji, da čakamo po Gospodovi obljubi novih nebes in nove zemlje (2 Petr 3, 13).

Naša eksistenca na tej sicer prekleti zemlji ni torej povsem tragična (žalostna) ali celo brezupna. Božje razodetje nam odpira v krščanstvu nad vse tolažljive vidike v bodočnost. Z Bogom združeni bomo zmagali nad slehernim zlom, zmagali tudi nad smrtjo. Ko bomo vstali iz trohnobe v poveljanih telesih, bomo lahko rekli s Pavlom: »Smrt, kje je tvoja zmaga, kje je tvoje želo? Hvala Bogu, ki nam je dal zmago po našem Gospodu in odrešeniku« (1 Kor 15, 55-57). Zato zaključuje apostol svoje čudovito lepo poglavje o vstajenju mrtvih s krepkim, pa tolažljivim opominom: »Bodite torej, ljubi bratje moji, stanovitni, neomahljivi in vedno odlični v delu Gospodovem, ker veste, da vaš trud ni prazen v Gospodu« (1 Kor 15, 58).

Neminljivost je po gledanju sv. Pavla prva in največja odlika od smrti vstalega in poveljanega človeškega telesa. Je odlika, ki nujno vsebuje še nekatere druge prednosti, segajoče daleč preko sedanjega fizičnega reda. V sedanjem redu potrebuje telo primerno hrano in pravočasen počitek v spanju. Brez tega opeša in zapade smrti. V poveljanem stanju

bo torej povsem drugačen, ker telo ne bo več jedlo, ne pilo, ne spalo, in vendar bo živelo v večnost.

Nobenega gorja več

V takem stanju poveličanih teles ne bo več strahu pred smrtjo. Odpadlo bo tudi vse, kar more tlačiti in greniti sedanje življenje, kakor bolezni, nezgode, skrbi in žalosti. Evangelist Janez je v zamaknjenosti gledal blaženost nebeščanov in zapisal v svojo preroško knjigo Razodetja: »Ne bodo več lačni ne žejni, tudi sonce jih ne bo peklo ne druga vročina in Bog bo obrisal vse solze z njih oči« (Raz 7, 16-17). Sveti pisatelj omenja na tem mestu lakoto, žejo in pekoče sonce kot veliko gorje v sedanjem zemeljskem življenju. To je vzel najbrž iz stare zgodovine izraelskega naroda, ko je tavallo ljudstvo štirideset let po puščavi in je na tej poti veliko trpelo, posebno vsled pomanjkanja dobre pitne vode in ker jih je južno sonce neusmiljeno žgalo. To nekdanje gorje izraelskega naroda na poti v obljubljeni deželo Palestino je bilo za apostola nekaka predpoda vsega gorja ki tlači sedanje ljudstvo božje na poti v nebeško domovino. Vsega tega gorja ne bo več po vstajnju v poveličanih telesih, kar izraža Janez, ko pravi, da bo Bog obrisal vse solze z njih oči. To, da ne bo več nobenega gorja, nobene solze več, to zveni tako izredno in skoro neverjetno, da se je zdelo Janezu primerno, ob koncu te preroške knjige, ponoviti to trditev še enkrat s temi besedami: »Obrisal bo vse solze iz njih oči in smrti ne bo več; tudi ne bo več ne žalovanja, ne vpitja, ne bolečine, zakaj, kar je bilo prej, je minilo. In rekel mu je Bog na prestolu: zapiši, zakaj te besede so zanesljive in resnične« (Raz 21, 4-5).

Spolnost

Ko bo človeški rod po vstajenju neminljiv in nesmrten, ne bo več treba skrbeti za razmnoževanje ljudi, kar je v sedanjem stanju potrebno, če naj se človeški rod še ohrani na tej zemlji. Zato ne bo v stanju poveličanih teles nič več zakonskega spolnega občevanja. Ko so nekdanji materialisti, ki so tajili vstajenje na sodni dan, predložili našemu Gospodu primer žene, ki je imela po vrsti sedem mož, in ga vprašali, čigava izmed njih bo tista žena ob vstajenju, je Zveličar odgovoril: »Otroci tega sveta se ženijo in može, kateri pa dosežejo oni vek in vstajenje od mrtvih, se ne bodo ženili in ne možile, zakaj tudi umreti ne bodo mogli več« (Lk 20, 27-36).

Morda bo kdo, ki sedaj uživa srečo mirnega zakonskega življenja, zaskrbljeno vprašal, kako neki bo srečen v večnosti, če ne bo več imel tiste osebe, ki mu je bila štirideset in več let zvesta in ljubezni polna tovarišica v tem zemeljskem življenju. Teološka znanost, ki temelji na virih božjega razodetja, mu odgovarja: čutna ljubezen je v sedanjem življenju redno predpogoj duhovne ljubezni, ki mora zakonca vezati, in spolni užitek je sedaj potreben za razmnoževanje človeškega rodu in zato, da je zakonska vez bolj trdna. Vsega tega ne bo treba v poveličanem stanju blaženih, ker smrti ne bo več. Dosledno ne bo treba več skrbeti za bodoče rodove in ne bo treba spolnega užitka. Sreča, ki jo uživajo blaženi v gledanju, to je v umevanju in ljubezni troedinega Boga, neizmerno presega vsako drugo ljubezen in vsak drug užitek. Če bo k tisti bistveni sreči primerna še sekundarna ali drugovrstna sreča, ki obstaja v družbi ljubljenih oseb, bo tudi za to Bog poskrbel. Kar je zlahtnega v sedanjem človeku, ki je po svoji od Boga dani naravi družbeno bitje, ne bo v onstranskem življenju uničeno, marveč dvignjeno v višine, ki jih sedaj ne moremo pojmovati. Ne boj se osamljenosti. Vsaka poštena ljubezen sedanjega umrljivega življenja bo našla v gledanju umrljivega božjega življenja svojo neizrekljivo dovršnost.

Morda bo radovednež vprašal, če bo v poveličanem stanju še obstajala razlika po spolu, ko spolnih organov, ki so v glavnem namenjeni obstanku človeškega rodu, ne bo več treba, ker bo človek v poveličanem stanju neumrljiv. Prvi odgovor na to vprašanje nam daje že dejstvo,

da je božja mati Marija tudi v svojem sedanjem poveličanem stanju prava ženska oseba; ni moška, ni brezspolna. Kot prava ženska se je tudi vedno prikazala. Prav tako si ne more neben pameten človek misliti, da bo sv. Jožef na sodni dan nehal biti mož ali da bo iz groba svete Terezike vzletel fant ali kako brezspolno človeče. To pa, kar že po goli pameti čutimo, ima svoj razlog v spolnosti sami. Dvospolnost je velika zamisel stvarnika, ki jo je izpeljal v človeškem rodu in skoro vseh više razvitih živalskih in rastlinskih organizmih. Vse človeško telo je umotvor, ki ga človeška znanost ne bo mogla nikdar doumeti. Biologija pa, ki preiskuje bistvo in pogoje življenja (po grško *bios*), mora v prav posebno spoštljivem strahu obstati pred spolnimi funkcijami, iz katerih se poraja novo življenje.

Ni se torej bati, da se bo dvospolnost po vstajenju nehala ali kako spremenila. Pa tudi na odpravo spolnega organizma ni misliti. Zakaj ne? Zato, ker je spolnost nemajhna odlika človeškega telesa. Če spolni organi manjkajo ali če niso pravilno razviti, je to huda okvara človeškega telesa, tudi ne glede na morebitno rabo teh organov v zakonskem življenju. Tega se pač zavedajo vsi normalno razviti ljudje in se vsakdo čuti zelo ponižanega, če ve, da je spolno nezmožen. Kar je pa zdaj žlahtnega, lepega in dobrega v človeškem telesu, npr. bister vid in fin posluh, to bo v onstranskem življenju ne samo ostalo, marveč bo spopolnjeno in dvignjeno na višjo raven, kakršne si v sedanjem življenju ne moremo misliti.

Telesa otrok

K nebeški blaženosti, ki obstaja bistveno v božjem spoznanju in v božji ljubezni, spada tudi to, da uživa tisto blaženost cel človek, ne samo s čudovito prežarjeno dušo, ampak tudi v neokrnjenem, normalno razvitem telesu. Zato menijo teologi nesporno, da bodo otročiči, ki so umrli z nerazvitim telesom, dobili ob vstajenju telo normalno razvitega človeka. Seveda nam je sedaj neumljivo, kako se bo otročičevo telo, ki je bilo tako majhno, v hipu razvilo v telo odraslega človeka. Toda Bog more to storiti in, ker je to nekako potrebna za popolno blaženost otrok, bo to tudi storil.

Žarenje poveličanih teles

Dalje uči teolog, seveda pokorni cerkveni učiteljski oblasti, da bodo telesa blaženih žarela v nadnaravnem sijaju in nepopisni lepoti. V tem se naslanjajo na Kristusove besede, da se bodo pravični po vstajenju zasvetili kakor sonce v kraljestvu nebeškega Očeta (Mt 13, 43). Enako misel je izrazil apostol Pavel v pismu Filipljanom: »Naša domovina je v nebesih, od koder tudi pričakujemo Zveličarja, ki bo z močjo, s katero si more podvreči vse, preobrazil naše bomo telo, da bo podobno njegovemu poveličanemu telesu« (Fil 3, 20.21). Prav tako sloni na božjem razodetju mnenju katoliških teologov, da se bo sijaj od smrti vstalih teles ravnal po notranjem sijaju duš, ker te bodo po različni meri zaslužnja tudi v različni meri deležne nebeške blaženosti. Na to je pač meril apostol, ki je takole pisal Korinčanom: »Drug je sijaj sonca in drug sijaj lune in drug sijaj zvezd, kajti zvezda se od zvezde razločuje po sijaju; tako tudi z vstajenjem od mrtvih« (1 Kor 15, 41-42). To razliko moramo držati z gotovostjo. Ker pa se je naš Gospod po vstajenju prikazal apostolom sicer v poveličanem telesu, na katerem so se pa še poznale rane križanja, ki jih je malo verni Tomaž lahko otipal, se zdi verjetno, da se bodo enako poznale rane svetih učencev, ki bodo sijale kot izredna odlika teh Kristusovih junakov.

Prosto gibanje

Nadaljnja odlika poveličanih teles bo ta, da se bodo lahko gibala v prostoru, ne da bi jih katerakoli naravna sila ovirala. Nič ne bodo podvržena privlačni sili naše zemlje ali drugih svetov, zanje ne bo nobene razdalje. Tega človeško telo v sedanjem fizičnem redu ni zmožno.

Nikar ne mislite, da tvorijo izjemo tako imenovani astronauti, ki se bahajo, kako se sprehajajo po vesolju, tudi zunaj kabine »v breztežnosti«. Kaj še! Čemu pa letajo s tako brzino? Zato, ker imajo svojo težo in jih privlačna sila vleče dol na zemljo in je treba to privlačno moč premagati z brzino. Če bi leteli le malo bolj počasi, bi treščila kabina in mož na zemljo ali v morje. In kako je moderni človek ponosen na hitrost svoje vožnje po zemlji in še bolj po zraku! Saj letajo že s hitrostjo čez dvajset tisoč kilometrov na uro. Vendar, kaj je to v svetovnem prostoru? Če bi naš Gospod, ki se je pred 1900 leti dvignil s svojim poveličanim telesom proti nebu, letel s hitrostjo naših sedanjih astronautov, ne bi bil v teh devetnajstih stoletjih priletel še niti do konca našega sončnega sistema. In ta sistem je komaj trohica v vesoljstvu. Tudi božja mati Marija je že pred sto leti daleč prekosila sedanje astronave, ko se je iz neizmernih nebesnih dalj kar v trenutku pojavila v Lurdu. Pa še to bravurno je naredila: zadela je to našo zemljo, ki leti z brzino 30 kilometrov na sekundo krog sonca, in zadela prav Francijo in Lurd na krogli, ki se zelo hitro suče krog svoje osi.

Seveda je to izraženo v naši navadni ljudski govorici. Č naj ostanemo pri zdravstveni teološki stvarnosti, moramo priznati, da za morebitne razdalje v onstranskem življenju ne velja nobena sedanja mera, ne kilometri, ne svetlobna leta. Nič ne vemo, kam je odšlo Jezusovo poveličano telo z Oljske gore, nič ne vemo, odkod prihaja na naše oltarje, nič ne vemo, odkod je prišla Marija v Lurd. Bog nam tega ni razodel in človeška znanost ne more tja prodreti. Smrt je resna zadeva, ker je odhod v neznano deželo in v neznan način življenja.

Odkod neki sklepa teologija na tako prosto in hitro gibanje poveličanih teles? Predvsem kažejo čudovita prikazanja od smrti vstalega Zveličarja, kaj premore božja vsemogočnost na poveličanem človeškem telesu. V trenutku se je naš Gospod prikazal, tudi pri dobro zaklenjenih vratih, v hipu izginil izpred človeških oči. Isto sledi iz dobro izčrpanih dejstev, da so se poveličana telesa blaženih iz neznanih dalj hipoma pojavila ne tej naši zemlji in po opravljenem poslanstvu v trenutku zopet izginila. Še bolj pa sklepa teološka veda iz nesporne resnice, da blaženost poveličane duše v poveličanem telesu nujno in bistveno izključuje sleherno nevšečnost. Brezdvomno pa je v sedanjem življenju neprijetno, da smo več ali manj vezani na svoj prostor, na svoje okolje, da se ne moremo hitreje gibati, kamor bi hoteli priti, da potrebujemo ure in dneve za potovanja. Povrh vsega smo pa še odvisni od naravnih sil, odvisni od fizičnih zakonov, ki gredo svoja večkrat skrivnostna pota in nas včasih skrajno neprijetno iznenadijo. Zato je bila omejenost gibanja že iz starih časov in pri vseh narodih prava kazen. Človek, ki ga je sodni proces spoznal za krivega, bo toliko dni ali toliko let omejen na zaporno celico in se ne bo mogel prosto gibati. Pravilno torej sklepamo, da mora biti neprijetnost omejenega gibanja pri poveličanih telesih božjih izvoljencev izključena.

Poduhovljenje teles

Končna odlika poveličanega telesa je in bo njegova poduhovljenost, to se pravi, da bo, četudi ostane bistveno materialno, dobilo nekaj lastnosti duhovne substance. »Seje se ali pokoplje se duševno telo, vstalo bo duhovno telo«, je zapisal Pavel v slavnem poglavju o vstajenju na sodni dan (1 Kor 15, 44). V grškem izvirniku stoji *soma psychikon* in *soma pneumatikon*; v latinskem prevodu, ki ga Cerkev rabi (Vulgat), pa *corpus animale* in *corpus spiritale*. Te nekoliko skrivnostne izraze tolmačijo strokovnjaki navadno takole. V sedanjem stanju opravlja duša ne samo umske posle, kakor so snovanje idej, iskanje resnice in podobno, ampak vzdržuje tudi čutno življenje, urejuje kroženje krvi, dihanje in prebavo hrane. Telo, ki je deležno teh funkcij po svoji duši, se imenuje v svetopisemskem jeziku »duševno« telo, ker je združeno z dušo, ne kolikor je duša misleči duh, ampak kolikor oživlja telo. Duša v teh poslih je po grško »psyhe« in telo dosledno *psychikon*. Poveličano telo ne bo več imelo sedanjih čutnih potreb in bo združeno s poveličano dušo, ki bo vršila samo umske, duhovne

posle in se kot taka v svetem pismu navadno imenuje duh, po grško »*pneuma*«. Zato pravi apostol, da bo tisto telo »duhovno« *telo, »soma pneumatikon«*.

S to odliko hoče torej teologija reči, da bo imelo poveličano telo, četudi bo materialno, toda združeno s poveličano dušo, določene lastnosti duhovne substance. Tako sklepamo, ker nam je obljubljeno, da bo naš Zveličar preobrazil naše borno telo, da bo podobno njegovemu poveličanemu telesu (Fil 3, 21). Telo od smrti vstalega Gospoda je pa resnično fizično telo, toda obdarovano z nekaterimi lastnostmi duha. Izšlo je iz groba, ki je ostal trdno zaprt in zapečaten, dokler se ni zjutraj ob angelovem prihodu prazen odprl. Prav tako čudežno se je Gospod pojavil apostolom pri zaprtih vratih, jih povabil, naj ga otipljejo, in pred njimi zaužil kos ribe in sat medu (Lk 24, 43).

Tako poveličano in poduhovljeno telo je, četudi resnično in otipljivo telo, vendar za človeško oko včasih pa tudi nevidno. Tako je Bernardka res videla Marijo v lurški duplini, tisoči tam stoječi pa je niso videli.

Ker bodo poveličana telesa poduhovljena in ne bodo potrebovala prostora, je s tem rešeno vprašanje hudomušnih ljudi, ki se norčujejo, češ kje bodo stale milijarde in milijarde ljudi na sodni dan, da vidijo večnega sodnika in slišijo njegovo razsodbo. Saj če bi bil vsak človek kakor šivanka, bi ne bilo za vse dovolj prostora v dolini Jozefat, kjer pravijo, da bo poslednja sodba. – Motijo se, ker merijo vse po sedanjem fizičnem redu, ki pa ni edino možni red in se bo ob koncu naše zgodovine v marsičem spremenili. Milijarde od smrti vstalih ne bodo potrebovale prostora. Tudi poveličano in poduhovljeno človeško telo našega Zveličarja ne potrebuje prostora. Saj je tudi v najmanjši trohnici posvečene hostije ves Kristus in je hkrati povsod, kjer se hrani evharistija.

To poduhovljenost od smrti vstalega in poveličanega telesa tolmačijo teologi različno. Eni menijo, da bo poveličana, od nadnaravnega življenja povsem prežarjena duša tako močna, da bo nekaj tiste duhovnosti prešlo tudi na telo, ki postane tako popolnoma odrešeno in neodvisno od materije in njenih zakonov. Drugi pa pripisujejo to neposrednemu pobegu božje vsemogočnosti. Tega poslednjega mnenja je tudi Tomaž Akvinec (*Suppl.* q. 83 a. 2). In to bo menda držalo. Saj tolika sprememba lastnosti človeškega telesa more biti samo delo vsemogočnega stvarnika, ki je uredil fizični red in ga edini lahko spremeni. Spremenil ga je najprej za telo našega Odrešenika, potem še za telo njegove matere, da bo kraljevala tam, kjer njen Sin živi.

Molitev na praznik vnebovzetja

Prosimo torej vsemogočnega Boga, ki je mater svojega Sina vzel s telesom in dušo v nebeško slavo, da bomo vedno hrepeneli po nebeškem in tako postali deležni njene slave. Tako se glasi nova liturgična molitev na praznik vnebovzetja. Isto misel izraža naša stara nabožna pesem: Moj duh, iz teles z Marijo v nebesa povzdigni se ti.

DRUGI DEL

Marijini odnosi do odrešenih in do dela odrešenja

Pregled drugega dela

Do zdaj smo razpravljali o Mariji kot osebi zase. Višek njenega dostojanstvo je brezdvomno njeno božje materinstvo, na katerem slone vse druge njene oblike. Marija kot resnična mati učlovečenega Boga presega daleč vsako zgolj človeško dostojanstvo. To svojo bodočo mater je Bog obvaroval madeža izvirnega greha, tako da je bila njena duša že od prvega trenutka neizmerno sveta. Čudovit je bil začetek njene eksistence, čudovito pa tudi njeno božje materinstvo, ker je bila sicer prava, a deviška mati. Deviško je božjega Sina spočela, deviško rodila in vedno devica ostala. Zato je vseh devic devica, to je najpopolnejša devica. Najbolj čudovit in skrivnosten pa je konec Marijinega bivanja na tej naši zemlji, njena smrt, njeno obujenje od smrti ter njeno vnebovzetje s poveljanim telesom.

Vse to so Marijine individualne ali osebne odlike. O njenem odnosu do njegovega ljudstva božjega v Kristusovi Cerkvi in o njenem sodelovanju pri velikem delu odrešenja človeškega rodu nismo razpravljali. Seveda mora biti mati Odrešenika v nekem posebnem razmerju z odrešenimi, vendar se med razpravljanjem o Marijinem božjem materinstvu nismo ukvarjali s tem vprašanjem. V sledečih poglavjih pa bo to razmerje izrečni predmet naše mariologije. Preudariti bo treba Marijino razmerje do Cerkve, dalje njen prispevek k delu odrešenja in njeno posredovanje milosti, končno še kaj o častnem naslovu Marije kraljice ter o češčenju božje matere.

Ta poglavja niso lahka. Ko smo razpravljali o Marijinem božjem materinstvu in njenem devištvu, o Mariji brez madeža izvirnega greha ter o njenem vnebovzetju, smo se lahko naslanjali na dogmatične odloke najvišje cerkvene oblasti in dosledno laže razlikovati med tem, kar je od Boga razodeta in za vse obvezna resnica, ter med tem, kar je preprosto teološko naziranje. V sledečih poglavjih te zaslombe žal ne bomo imeli. Morda je ta ali oni Marijin odnos ali naslov res že vsebovan v virih božjega razodetja, a teološka veda v tiste globine ni še prodrla; stvar še ni dovolj izkoriščena in znanstveno podprta. Res je naš Gospod obljubil apostolom, da, ko pride Duh resnice, jih bo učil popolne resnice (Jan 16, 13), ni pa rekel, da se bo to povsem dovršilo koj na prvi krščanski binkoštni dan. Saj apostoli še živijo v svojih naslednikih in Duh božji še vedno vlada nad učiteljsko oblastjo Kristusove Cerkve ter jo počasi skozi stoletja in tisočletja uvaja v spoznanje verskega nauka in v pravilno izražanje božjega razodetja. To nam izpričuje zgodovinski razvoj danes trdnih verskih resnic, posebno Marijinega brezmadežnega spočetja.

Zato je ne le možno, ampak tudi verjetno, da bo mariologija v tej smeri še napredovala in bodo nekateri Marijini naslovi, ki so zdaj še v pretresu med bogoslovnimi strokovnjaki, zadobili bolj trdno zdravstveno podlago in bolj pravilen izraz. Imejmo torej potrpljenje in spoštujmo različna bogoslovna gledanja na Marijine odnose in naslove, dokler ne spregovori Cerkve svoje zadnje odločilne besede. Prav v tem smislu se je izjavil tudi drugi vatikanski koncil. Ko je ob koncu svoje dogmatične konstitucije o Cerkvi pridelal še poglavje o Mariji v skrivnosti Kristusa in Cerkve je dobesedno izjavil: »Cerkveni zbor ne misli s tem podati celotnega nauka o Mariji in tudi ne odločati glede vprašanj, ki jih teologi s svojim prizadevanjem še niso v polnosti osvetlili. V svoji pravici torej ostanejo mnenja, ki jih na katoliških šolah svobodno postavljajo glede božje porodnice«¹⁰⁴. Teološka komisija, ki je pripravljala konstitucijo o Cerkvi, je že v marcu l. 1964. izjavila, da sveti zbor definira kot

¹⁰⁴ *Constitutio dogmatica de ecclesia*, n. 54.

obvezen verski in nravni nauk samo to, kar kot takšno, se pravi obvezno, zbor sam jasno razglasi.¹⁰⁵

Končno nas v vseh rečeh, ki niso določene verske resnice opominjajo k previdnosti še ekumenski obziri. V duhu zadnjega koncila moramo še tedaj, ko gre za ugovore ali pomisleke proti gotovim in določenim verskim resnicam, človeka nasprotnega mnenja spoštovati. Morda išče tudi on resnico, ki nam vernim katoličanom že sveti. Še toliko bolj prizanašajmo v negotovih rečeh. Naši ločeni bratje na Zahodu, protestanti, so v nekaterih poglavjih našega mariološkega nauka zelo občutljivi, posebno glede Marijinega doprinosa k delu odrešenja in glede njenega posredovanja milosti. Krščanska ljubezen in previdnost zahtevata, da se ne ženemo preveč v rečeh, ki so še v pretresu med teologi, marveč da svoje mnenje predložimo mirno, dostojno in podprto z znanstvenimi razlogi, največ iz svetega pisma in starega krščanskega izročila. Krščanska ljubezen bo več zalegla kot krščansko pričkanje. Držimo se nauka apostola Pavla, ki nas uči, da moramo v resnici, v ljubezni po rasti k njemu, ki je glava, Kristus (Ef 4. 14). Cerkveni zbor živo opominja teologe in oznanjevalce božje besede, naj se enako skrbno ogibljejo vsakega napačnega pretiravanja kakor tudi prevelike ozkosrčnosti glede dostojanstva božje matere. Skrbno naj se ogibljejo vsega, kar bi, bodisi z besedo ali dejanji, moglo žaliti ločene brate ali kogar koli zavajati v zmoto glede resničnega nauka Cerkve.« Če se bomo držali teh modrih navodil, bomo smeli upati, da nas mariologija ne bo razdvajala, ampak družila v veri v Marijinega božjega Sina.

Marijin odnos do Cerkve

Znano je, da je dobila Marija na zadnjem koncilu častni naslov »Mati Cerkve«. Stvarno ni nič novega, novo je le to, da je ta naslov nekako uradno izrekla tudi najvišja cerkvena instances. Saj so verniki že stoletja častili Marijo kot mater vseh Kristusovih učencev in so naši predniki že davno prepevali: »O Marija, naša ljuba mati, sprejmi v milostno srce verne vse«. Da mora biti Marija v posebnem odnosu do Cerkve, sledi že iz tega, kar je koncil nauk o Mariji pridejal kot dostavek k zelo važni konstituciji o Cerkvi. Spočetka so sicer bili nekateri koncilski očetje mnenja, naj bi se mariologija podala kot poseben odlok, vendar so po nasvetu glavnega poročevalca, ki je bil dunajski nadškof kardinal Fr. Koenig, skoro vsi pristali na skupno obdelovanje nauka o Cerkvi in o Mariji.

Takole so izrazili Marijino razmerje do Cerkve: »Devico Marijo priznavamo in častimo kot resnično mater Boga in Odrešenika. Odrešena zaradi zasluženja svojega Sina na odličnejši način je obdarjena z najvišjim dostojanstvom, da je mati božjega Sina. Po tem daru se daleč odlikuje pred vsemi drugimi stvarmi, nebeškimi in zemeljskimi. Obenem pa je po Adamovem rodu zvezana z vsemi ljudmi. Še več, po besedah sv. Avgušтина (*De virginitate* 6) je resnična mati Kristusovih udov, ker so udje one glave, ki je Kristus. Zato jo pozdravljamo kot preodlični in edinstveni ud Cerkve ter jo katoliška Cerkev s čustvom vdanosti časti kot ljubeznivo mater« (Konstitucija o Cerkvi, šte. 53). »Blažena Devica je po daru in nalogi materinstva, ki jo združujejo z njenim Sinom in Odrešenikom, ter po svojih edinstvenih milostih najtesneje združena tudi s Cerkvijo, je namreč podoba Cerkve glede vere, ljubezni in popolnega zedinjenja s Kristusom«. (Konstitucija o Cerkvi, št. 63).

Tako koncilski očetje. Marija je pač mati Cerkve, ker je spočela in iz sebe rodila njega, ki je glava Cerkve in je Cerkev njegovo skrivnostno telo. Saj učlovečenje božjega Sina meri na ustanovitev Cerkve in po Cerkvi na duhovno rešitev vsega človeškega rodu. V pravem in polnem pomenu besede more biti Kristusov samo, kdor je živ član prave cerkve.¹⁰⁶ Materinsko razmerje Marije do Kristusa dosledno vsebuje tudi njeno razmerje do Cerkve, ki

¹⁰⁵ Iz aktov drugega vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora, v slovenskem prevodu, str. 69.

¹⁰⁶ Prim. okrožnico »*Mystici corporis*« z dne 29. 6. 1943, Denzinger – Sch. n. 3813.

je družba, katere glava je Kristus. Kristus in Cerkev sta zelo tesno povezana. Ni prave Cerkve brez Kristusa, pa tudi ni Kristusa kot odrešenika v polnem pomenu brez Cerkve. Saj na to družbo meri učlovečenje. Večni božji načrt odrešiti človeški rod po Cerkvi se je pričel udeleževati, ko je božji Sin v Marijinem telesu postal človek. Ker je Cerkev tesno povezana z Marijinim Sinom, imenujemo Jezusovo mater po pravici mater Cerkve.

Na to duhovno materinstvo Marije do Cerkve meri tudi tisti pretresljivi prizor na Kalvariji, o katerem nam poroča evangelist Janez kot nam navzoča in prizadeta priča. Ko je bil Kristus že na tem, da s smrtjo zaključi svoj življenjski načrt, je rekel svoji materi: »Žena, glej tvoj sin«. Janezu pa: »Glej, tvoja mati«. (Jan 19, 26-27). Seveda se smejo te besede tolmačiti najprej kot skrb umirajočega sina za mater, ki jo zapušča. Vendar bi bilo tako tolmačenje preozko, če bi kdo menil, da je s tem docela izčrpan smisel tistih testamentarnih besed. Bilo bi že proti značilni lastnosti Janezovega evangelija, ki se kot orel visoko dviga in redno navaja dejstva, ki imajo svoj višji, duhovni, četudi skrivnostno zakriti pomen. Tako npr. udeležba pri ženitovanjskem obedu in svetost zakonske zveze, ki so jo takrat ogrožali maloazijski krivoverci. Ali pa čudežno nasičenje velike množice in koj sledeča napoved evharistije. Pa tudi okoliščine, v katerih so prišle tiste besede iz ust umirajočega Odrešenika, zahtevajo, da jih globlje umevamo. Izgovorjene so bile, ko je imel Kristus kot predstavnik človeškega rodu in kot srednik med nebom in zemljo zaključiti s smrtjo največje zgodovinsko dejanje. V takem položaju res ni za ureditev privatnih družinskih zadev ne primernege mesta ne pravega časa. Zato so cerkveni očetje in cerkveni pisatelji že od nekdaj učili, da so bili ob tistem pretresljivem prizoru na Kalvariji vsi Kristusovi verniki izročeni Mariji kot njeni duhovni otroci in da je umirajoči Zveličar takrat svojo mater postavil za duhovno mater vseh svojih vernikov. Čudovito lepo in pristrčno je to izrazil sveti škof in cerkveni učenik Robert Bellarmino: »On, ki nas je hotel imeti za dediče kraljestva Očetovega, nas bo rad imel za sodediče ljubezni svoje matere. Pojdimo torej zaupno k prestolu in prosimo Kristusa, naj o vsakem izmed nas reče svoji materi: glej, tvoj sin; in reče vsakemu izmed nas o Mariji: glej, tvoja mati. Nemogoče se zdi, da bi se pogubil tisti, o katerem je Kristus rekel Devici: glej, tvoj sin, da le ne presliši, kaj mu je Kristus rekel: glej, tvoja mati«.¹⁰⁷

Naslov »Marija mati Cerkve« potrebuje še nekaj pojasnila. Po mnenju sv. Avgušтина je Cerkev več kot Marija, ker je ona samo članica Cerkve, četudi najodličnejša članica. (*Sermo denis* 25, 7). Srednjeveški cerkveni pisatelji so imenovali Marijo mater in hčer Cerkve; mater, ker je rodila ustanovitelja Cerkve, hčer pa kot sočlanico Gospodovih vernikov v Cerkvi. Sledeč pisani božji besedi in verskemu izročilu bomo torej rekli, da je samo Kristus glava Cerkve in njen nevidni poglavar, ki ima na zemlji svojega vidnega namestnika v osebi Petrovega naslednika. Vsa Cerkev je po nauku apostola Pavla skrivnostno telo, katerega glava je Kristus. Tudi Marija spada v to skrivnostno telo. Ona je sicer mati glave tega telesa po človeški naravi; vendar ni s tem rečeno, da stojita Kristus in Marija kot nekak zveličavni par na eni, Cerkev pa na drugi strani. Ne tako. Kristus je v svoji Cerkvi kot glava, iz katere poteka vse cerkveno življenje milosti in svetosti; je temelj, na katerem sloni vsa avtoriteta cerkvenih predstojnikov. Zato je pisal Pavel Korinčanom: »drugega temelja ne more nihče položiti razen tega, ki je položen, in ta je Kristus (1 Kor 3, 11). Enako je povedal kristjanom v Efezu: »Niste več tuji in priseljenci, ampak domačini božji, pozidani na temelju apostolov in prerokov; glavni vogelni kamen je sam Kristus, na katerem raste vsa stavba v svet tempelj Gospodov (Ef 2, 19-20).

To je Kristus, Gospod in poglavar Cerkve. Marija pa je dekla Gospodova in verna članica njegovega skrivnostnega telesa, ki je Cerkev. Je pa posebno odlična članica Cerkve, ker je telesna mati ustanovitelja krščanstva in zato tudi duhovna mati božjega ljudstva.

¹⁰⁷ O sedmerih besedah Kristusovih 12. več o tem v poglavju »Marija pod križem«.

Božja mati v prvotni Cerkvi

Pregled zadevnih vprašanj

Razprava o naslovu »Marija mati Cerkve« nas popelje še k vprašanju, kakšen je bil položaj božje matere v prvotni Cerkvi, ob prvih krščanskih binkoštih ali koj zatem. Gospodova Cerkve, že ustanovljena po njem, je namreč pričela dejansko živeti na binkoštni praznik, ko je prišel Sv. Duh nad apostole, ko je nastopil Peter pred množico in ji oznanil, da je Jezus Nazarečan, ki so ga križali, resnično vstal iz groba in da je on ustanovitelj novega kraljestva božjega, v katero naj ljudje vstopijo s krstom. Krog tritisoč se jih je dalo krstiti in to so bili prvi kristjani, skupaj z apostoli in ostalimi Jezusovimi učenci, ki so bili, kakih 120 po številu, pričakovali obljubljenega božjega Duha. Med temi je bila tudi Marija z bližnjimi Gospodovimi sorodniki.

Sveti evangelist Luka je edini, ki nam poroča o prvih početkih Kristusove Cerkve. Kakor vsi drugi človeški avtorji svetopisemskih knjig, poroča Luka vse to in samo to, kar je hotel Bog ljudem sporočiti. Kar je zapisal o postanku in prvih dneh krščanstva, je dragoceno. Sicer ne bi vedeli o prvem pojavu naše svete Cerkve čisto nič, kakor ne bi brez Luka nič vedeli o Kristusovem rojstvu. Toda poleg važnih dejstev, ki jih imamo izpod peresa tega svetopisemskega pisatelja, ostaja še dokaj odprtih vprašanj. Ni bila volja božja, da bi Lukovi spisi ali katere druge svetopisemske knjige ta vprašanja razrešili. Tudi v ustreznem verskem izročilu ni iz tistih časov zadevno nič ostalo. Na podlagi drugih trdnih resnic božjega razodetja moramo torej poskusiti, kako bi pravilno odgovorili na vprašanja, ki nimajo v virih božjega razodetja neposrednega in jasnega odgovora.

Naj tu navedem nekaj takih vprašanj. Apostol Peter je v svojem binkoštnem govoru od svojih poslušalcev zahteval, naj se dajo krstiti, in sicer kot pogoj, če hočejo vstopiti v to novo družbo Jezusa Nazarečana. Kaj pa on sam, on, ki je nastopil kot voditelj te nove družbe, ali je bil krščen? Ali so bili krščeni ostali apostoli? Ali je bila krščena tista skupina, ki je skupaj z apostoli, najbrž v dvorani zadnje večerje, čakala na prihod Sv. Duha in ga je z apostoli vred tudi prejela? In če je bila krščena tista skupina, ali so krstili tudi božjo mater Marijo, ki je bila v skupini skupaj z Jezusovimi sorodniki?

Ali so bili apostoli krščeni?

Edino o apostolu Pavlu poroča Luka, da je bil krščen v Damasku tretji dan potem, ko se mu je bil Gospod prikazal v bližini tega mesta (Apd 9, 19). O morebitnem krstu drugih apostolov, všteti Matija, nimamo svetopisemskih poročil. Kaj naj torej odgovorimo? Tu moramo razlikovati med Bogom, ki je vir in neomejen gospodar vseh milosti in vsakršnega posvečenja, ter človekom, ki je bil od Boga postavljen, da druge ljudi posvečuje ali jim daje kako duhovno oblast. Če Bog, neposredno deli milosti in daje ljudem določene duhovne oblasti, ni vezan na nobeno obliko, na noben obred. Bog da lahko človeku notranje posvečenje ali kako duhovno oblast v tisti meri, kakor on hoče, samo z dejanjem svoje volje, brez vsake ceremonije. Drugače pa človek, ki je od Boga postavljen, da druge ljudi posvečuje ali jim izroča kakšno duhovno oblast. Tak človek se mora držati načina ali obreda, ki ga je Bog določil. Če se posvečevalec ne drži tistega obreda, človek ne prejme ne notranjega posvečenja ne kake duhovne oblasti.

Evangelisti ne poročajo, da bi bil naš Gospod svoje apostole krstil. Pa tudi ni bilo treba, da jih krsti, ker je on gospodar vseh milosti in sleherne duhovne oblasti. Brez krstnega obreda je dal apostolom to, kar bi jim sicer dal zakrament krsta. Očistil jih je izvirnega greha in tudi

osebnih grehov, tako da jim je pri zadnji večerji lahko rekel: »Vi ste čisti, toda ne vsi«. Evangelist dostavlja: »Vedel je namreč, kdo ga bo izdal, zato je rekel, da niso vsi čisti« (Jan 13, 10-11). Vidi se, da se duhovno posvečenje apostolov ni izvršilo kar tako samo po sebi, kakor če krstimo otročiča. Tudi apostoli so morali sodelovati z božjo milostjo. To je razvidno iz nadaljnjih Gospodovih besed: »Vi ste že čisti zaradi besed, ki sem vam jih govoril (Jan 15, 3). Se pravi, da je božja moč, ki je v Jezusovem nauku, dvignila apostole od posvetnega duha k veri v njegovo božje poslanstvo in k ljubezni do tega čudovitega učitelja. Izdajalec Juda se pa ni dal tako dvigniti, marveč je obtičal v svoji nizkotni trgovski špekulaciji.

Da je naš Gospod svoje apostole res primerno duhovno dvignil tudi brez krsta, je razvidno iz dejstva, da jim je dal tisto duhovno oblast, ki jo imajo v krščanstvu veljavno posvečeni duhovniki, da namreč odpuščajo grehe ter kruh in vino spreminjajo v Kristusovo telo in kri. Še več, dal jim je duhovniško oblast v polni meri, kakršno imajo samo veljavno posvečeni škofje, da namreč posvečajo nove duhovnike in nove škofe. Razne svetopisemske knjige nove zaveze pričajo, da so se apostoli tega zavedali in tudi tako razvnali. Pa ponavljam, da je mogel samo Kristus, kot gospodar vseh milosti in vir sleherne duhovne oblasti, apostole tako dvigniti tudi brez krsta in brez zakramenta svetega reda, to je brez mašniškega in škofovskega posvečenja.

Krst na splošno potreben

S svojimi apostoli je torej naš Gospod naredil izjemo, da jih je brez krsta posvetil ter jim dal duhovniško, učiteljsko in vodstveno oblast v svoji Cerkvi. Je pa to res izjema, ker je za vse druge ljudi krst na splošno potreben. Brezdvomno je naš Gospod krst z vodo zaukazal in postavil kot redno sredstvo, brez katerega ni zveličanja, se pravi ni rešitve v večno blaženost pri Bogu. Tako je že v početku svojega pastirskega delovanja izjavil Nikodemu, članu glavne judovske sodnije: »Ako se kdo rodi iz vode in Duha, ne more priti v božje kraljestvo« (Jan 3, 5). Bolj izrazito je poudarjena ta nujna potreba krsta ob koncu Markovega evangelija, kjer beremo Gospodov ukaz apostolom: »Pojdite po vsem svetu in oznanjajte evangelij vsemu stvarstvu; kdor bo veroval in bo krščen, bo zveličan, kdor pa ne bo veroval, bo pogubljen« (Mk 16, 15-16). Za rešitev v blaženo večnost je torej potrebno dvojje: vera in krst. Kakšna vera? Jasno, da gre tu za vero v evangelijske resnice, ki jih bodo in kakor jih bodo oznanjali apostoli. Naš Gospod je namreč razposlal svoje apostole oznanjat evangelij vsem narodom in koj pristavil: »Kdor bo veroval, seveda oznanila ali nauku apostolov, in bo krščen, bo zveličan«.

Apostoli so dosledno zahtevali vero in krst: vero kot predpogoj krsta. Imeli so pač opraviti z odraslimi, a nobenega odraslih niso hoteli krstiti kar tako na slepo, če ni prej izpovedal, da sprejme za resnico to, kar apostoli oznanjajo kot božjo besedo. Naša tako imenovana »apostolska vera« je nastala v glavnem iz stare krstne liturgije. Katehumeni so morali pred krstom na zadevna vprašanja izpovedati, da verujejo v Boga Očeta, stvarnika, da verujejo v Boga Sina, ki je za nas človek postal, umrl iz groba vstal, da verujejo v Sv. Duha, v Kristusovo Cerkev, v odpuščanje grehov in v večno posmrtno življenje. Ko je katehumen to izjavil, so ga krstili in prišteli k prejšnjim vernikom.

Zakaj in čemu je krst potreben?

V zvezi s tem poglavjem razpravljajo teologi o vprašanju, zakaj in čemu je krst potreben. Predvsem je potreben, ker ga je naš Gospod zaukazal in smo dolžni spolnjevati njegova povelja. Seveda veže ta Gospodova zapoved samo tiste, ki jo poznajo. Kdor ni še nič slišal o krščanstvu, gotovo ne pade pod to postavo. Drugič je pa krst nujno potreben kot redno sredstvo zveličanja; se pravi, da se brez krsta, na splošno in po redni poti, nihče ne more rešiti

v blaženo večnost. Ta nuja zadeva vse ljudi, tudi male otroke. Taka je pač božja naredba, proti kateri ne moremo ugovarjati. Katoliški nauk nas uči, da so otroci, ki umro brez krsta, tudi če so krščanskih staršev, zgubljeni za večno blaženost pri Bogu. Kaj bo Bog ukrenil z njihovimi neumrljivimi dušami in kaj z njihovimi telesi po vstajenju, nam je povsem neznan. Toda, kjer ni moralne krivde, tam tudi kazni ne bo.

Dolžnost vere in krsta

Sprejeti krščansko vero in se dati krstiti je dolžnost, ki jo nalaga Kristusova izrecna naredba. Vprašanje pa je, kdaj je počela ta zapoved ljudi vezati in pod katerimi pogoji jih veže. Splošni odgovor se glasi: počela je vezati tedaj, ko je bila ali je krščanska blagovest dovolj oznanjena. Kdaj pa je bila dovolj oznanjena? V strem veku so menili, da je za Palestino zadostovalo deset let po prvih krščanskih binkošti, za vso rimsko državo pa štirideset let. V srednjem veku so na splošno mislili, da je evangelij po vsem tedaj znanem svetu dovolj oznanjen. Ko pa so se v petnajstem in šestnajstem stoletju odkrili novi deli našega sveta, so sprevideali, da se ne da natančno povedati, kdaj je krščanstvo v tej ali oni deželi, v tem ali onem narodu zadostno oznanjeno. Še zdaj, v dvajsetem stoletju, so pokrajine in narodi, ki niso še nič slišali o krščanstvu. Takih gotovo ne veže Kristusova zapoved vere in krsta.

Pa če bi bilo krščanstvo oznanjeno po vseh deželah in po vseh narodih, s tem še ni rečeno, da je oznanjeno tudi vsem ljudem. Zapoved vere in krsta ne veže dežel in narodov kot takih, ampak veže posamezne osebe. Kdor še ne pozna krščanstva, ga Kristusova zapoved ne veže, četudi živi v deželi, kamor je krščanstvo že prodrlo. Pa še to ne zadostuje. Če hočemo, da bo zapoved vere in krsta resnično vezala, je treba, da je krščanstvo oznanjeno vsakemu odraslemu človeku kot verodostojno ali izpričano verstvo. Že Tomaž Akvinec je na to opozarjal.¹⁰⁸ Apostoli niso samo oznanjali Kristusov nauk, ampak tudi čudežno izpričali, da govore resnico. Preveč drzno in celo nespametno bi bilo zahtevati, naj se pogan ali mohamedanec poprime krščanstva, če mu ni izpričano, da je krščanstvo bolj resnično kot pogansko verstvo ali islam. Ali kako naj zahtevamo od zamorca, ki so ga zajeli protestanti, naj prestopi v katoliško vero, če mu ni dokazano, da je ta bolj resnična kot protestantski nauk. Dar čudežev so imeli apostoli in samo še redki oznanjevalci krščanstva. Sedanji misijonarji si morajo pomagati s čudeži krščanske ljubezni, nesebične požrtvovalnosti in molitve. Misijonar, ki gre med poganske narode zato, da jim prinese evropsko kulturo ali ki nam zasleduje svoje lastne narodne interese, ne izpričuje resničnosti krščanstva. Izpričuje jo misijonar, ki se povsem nesebično žrtvuje za tamkajšnje bolnike, posebno gobavce, za tamkajšnje reveže in za vzgojo zapuščene mladine, misijonar, ki je velik trpin med tamkajšnjimi trpini; vse brezplačno, iz same ljubezni do Boga in tistih neumrljivih duš. Pogan, ki mu krščanstvo ni bilo dovolj izčrpano, ne greši, če ostane pogan. Dolžan je pa Boga častiti in držati se moralne postave, kakor in kolikor mu to vелеva glas vesti. Po tej poti se bo pred Bogom opravičil in se rešil v srečno večnost. Saj je tudi on božja stvar in je tudi zanj božji Sin na križu izkrvavel.

Ta misijonska teologija nekrščanskih verstev je skoro še na početku, a se krepko razvija.¹⁰⁹

Kako se da krst z vodo nadomestiti?

Četudi je krst z vodo in imenovanjem treh božjih oseb tako zelo potreben kot sredstvo zveličanja, vendar ni ta potreba absolutna, se pravi brezpogojna ali taka, da se ne bi dala nikoli nadomestiti. Cerkev, oprta na sveto pismo in na versko izročilo, uči, da se da krst z vodo v določenih primerih nadomestiti s krstom želje in z mučeništvom za Kristusovo vero.

¹⁰⁸ *Summa theol.* 2-2, q. 1.

¹⁰⁹ Glej *Thils, theologie des religions non chretiennes*, v italianskem prevodu, Assisi 966, str. 156-163

S krstom želje se reši, kdor se s pomočjo božje milosti povzpne k popolni ljubezni do Boga, tako da je voljan v vseh ustreči božjim zahtevam, tako tudi zahtevi krsta, seveda če ve kaj o krstu. Tako se je brez krsta z vodo rešil razbojnik na križu, ki je slišal iz božjih ust zagotovilo, da bo še tisti večer s Kristusom v raju (Lk 23, 43). Tako se rešijo gotovo nekateri, morda celo mnogi, med poganskimi narodi, ki še nimajo krščanskega oznanila. Saj Bog hoče, da se rešijo vsi ljudje, in je Kristus dal samega sebe v odkupnino za vse (1 Tim 2, 4-6).

Drugo nadomestilo za krst z vodo je pa krst krvi ali mučeništvo zaradi Kristusa. Seveda je tu mišljeno samo mučeništvo v krščanskem smislu, če kdo da svoje življenje zaradi svoje vere v Kristusa ali zaradi katere druge verske resnice ali pa v obrambo katere pristno krščanske čednosti, npr. devištva. Politični mučenci, ki jih je bilo v zadnjih desetletjih precej, ne pridejo v poštev. Naš zadevni verski nauk sloni največ na Gospodovi besedi: »Kdor izgubi svoje življenje zaradi mene, ga bo našel« (Mt 10, 39 in 16, 25).

Kako so krščevali na prve krščanske binkošti?

Tri tisoč so jih krstili tisti dan, poroča sv. Luka. Marsikdo se bo čudil, kako so mogli apostoli krstiti v enem samem dnevu toliko ljudi. Seveda, če bi bil krst že tedaj združen z liturgičnimi molitvami in obredi, kakor danes, ne bi bili zmogli apostoli tolikega dela v enem dnevu. Toda na rojstni dan Cerkve vsega tega liturgičnega okvira ni bilo. Vsak krščenec je, če je bilo sploh potrebno, samo izjavil, da veruje vse to, kar je Peter oznanil in da se kesa vseh svojih grehov. Nato je bil krščen v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha. V nekaj urah so apostoli lahko opravili vse krščenje, saj jih je bilo vsaj enajst, ki so krščevali.

Pa se poraja koj drugo vprašanje: kako so krstili tiste ljudi? Nekateri tolmači svetega pisma so bili mnenja, da so jih apostoli peljali tja k ribniku Bethesda, ki je bil velika mlaka na severovzhodnem koncu Jeruzalema, kjer so večkrat ovce prali. Tam so jih krstili s trikratnim potapljanjem v vodo. Vendar je to malo verjetno. Predvsem bi bilo to nerodno in zamudno; ne bi končali v enem dnevu. Dalje bi bilo nespodobno, vsakega tam javno sleči, tudi ženske; za bolehnosti tudi škodljivo ali vsaj nevarno. Kar je pa glavno, ne pozabimo, da so postali apostoli na binkoštni praznik ne samo pogumni in neustrašeni oznanjevalci božje besede, ampak tudi modri in previdni voditelji prvih vernikov. Apostoli res niso bili ljudje, ki se boje lastne sence, a zavedali so se pa tudi, da nastopajo v bližini oblastnikov, ki so bili Jezusa križali in bili sovražno razpoloženi do privrženecv križanega. Če bi bili tisočero množico peljali tja tistemu ribniku in tam pričeli ljudi potapljati, bi bilo to vzbudilo pozornost javnih oblasti, ki bi bile gotovo posegle vmes. Saj so kmalu potem nastopile proti Petru in Janezu, ki sta si bila upala javno govoriti pred ljudmi na dvorišču jeruzalemskega templja (Apd 4; 1-3).

Tako tolmačenje binkoštnega dogodka sloni na napačnem mnenju, da so v prvih časih krščanstva, posebno v apostolski dobi, krščevali izključno s potapljanjem. To pa ni res. Apostol Pavel je v ječi krstil ječarja in njegove domače, gotovo ne s potapljanjem, ampak z oblivom, saj v tistih razmerah drugače ni bilo možno (Apd 16, 33). Tudi je znano, da so krščevali bolnike, ležeče v postelji, gotovo ne s potapljanjem, včasih tudi samo s poskropljenjem, kakor je razvidno iz 69. pisma škofa in mučenca Ciprijana. Posebno trden dokaz za krščenje z oblivanjem že v apostolskih časih imamo v grškem spisu, ki so ga l. 1875. našli v Jeruzalemu in je iz konca prvega stoletja, znan pod imenom »Nauk (po grško *Didache*) dvanajstih apostolov«. Glede krstnega obreda priporoča krst v tekoči vodi, če pa to ni možno, pravi, vlij vodo na glavo krščenca v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha.

Krst z vodo je vstop v Kristusovo Cerkev

Krst z vodo in z izrecnim imenovanjem treh božjih oseb je torej na splošno potreben za prvo notranje posvečenje in za doseg večne blaženosti pri Bogu. Je pa po božji naredbi tudi

potreben, da človek vstopi kot član v tisto versko organizacijo, ki jo je Kristus ustanovil in ji pravimo Cerkev. Tudi tu moramo reči, da tvorijo izjemo apostoli, katere je Kristus sam postavil za predstojnike svoje Cerkve, še preden je ta družba pričela svoje dejansko življenje. Za vse druge ljudi je pa krst z vodo pogoj, da postanejo člani Kristusove Cerkve. Ta pogoj nima, izvzemši prvotne apostole, nobene izjeme. Krst z vodo kot pogoj zveličanja se da nadomestiti s krstom želje in s krstom krvi ali mučeništvom. Krst z vodo kot pogoj članstva Cerkve se ne da nadomestiti na noben način. Kdor ni krščen z vodo, ne spada v Cerkev v pravem pomenu članstva. Lahko spada po duhu ali po mišljenju med kristjane, toda Kristusova Cerkev je vidna organizacija in šteje med svoje člane samo tiste, ki so vstopili z vidnim obredom krsta z vodo. Samo krščeni z vodo so kot polnopravni člani Cerkve, zmožni veljavno prejeti milosti in duhovne oblasti, ki jih Cerkev deli po zakramentih. Kdor ni krščen, ne more biti birman, ne more prejeti odveze od greha, ne more dobiti milosti svetega maziljenja v bolezni, ne more biti v duhovnika posvečen in, če se poroči, je zakonska vez sicer lahko veljavna, toda brez zakramentalne milosti.

To so pravila, ki jih je gotovo dal sam božji ustanovitelj Cerkve saj so se jih držali že apostoli, kakor tudi njih nasledniku skozi vsa stoletja in brez izjeme. Sveti Luka poudarja izrecno, da so bili na prvi krščanski binkoštni praznik trije tisoči krščeni in tako prišli v družbo Jezusovih vernikov. Ni dovolj, da ima kdo od Boga kake izredne darove, kakršnim pravimo po grško karizme, marveč je treba, da je krščen z vodo, potem šele kristjan. Ko je prišel apostol Peter v hišo poganskega stotnika Kornelija in tam oznanjal temeljne krščanske resnice, je prišel Sv. Duh nad stotnika in njegove ljudi. Pričeli so namreč govoriti v raznih jezikih in poveljevat Boga. Pa to ni zadostovalo, da bi jih Peter štel v družbo Jezusovih vernikov, temveč je poskrbel, da so bili koj krščeni (Apd 10, 44-48).

Kar je Cerkev skozi ves stari in srednji vek učila, je na florenstinskem vesoljnem zboru (l. 1439.) slovesno izjavila: »Po svetem krstu postanemo udje skrivnostnega telesa Kristusovega in člani njegove Cerkve« (Denzinger – Sch. n. 1314). Končno stoji ta verska resnica tudi kot postava v cerkvenem pravu. Zakonik katoliške Cerkve iz leta 1918. pravi: S krstom postane človek oseba v Kristusovi Cerkvi z vsemi pravicami in dolžnostmi kristjana« (Can 87). In na drugem mestu dostavlja: »Krst je vhod k drugim zakramentom in njih podlaga« (Can 737&1).

Ali je bila krščena prvotna skupina Jezusovih privržencev?

Dasi je razprava o krstu z vodo in o potrebi takega krsta precej narasla, se mi pa le zdi koristna in potrebna, če naj pravilno razsodimo, ali so bili prvotni Jezusovi učenci, ki so bili z apostoli pričakovali Sv. Duha, tudi krščeni, ali je bila z njimi vred krščena tudi Marija in kakšen je bil sploh položaj božje matere v prvotni Cerkvi.

Četudi nam svetopisemsko besedilo ne pove izrecno, kdo je zapopaden v tistih treh tisočih, ki so bili krščeni na prvi krščanski binkoštni dan, bomo po vsem, kar smo prej ugotovili o potrebi in pomenu krsta z vodo, upravičeno sklepali, da je bila krščena tudi vsa tista skupina, ki je bila skupaj z apostoli pričakovala prihod obljubljenega Duha božjega. Saj drugače ni moglo biti. Iz svetopisemskega poročila je razvidno, da ima Peter, ki nastopi s prvo krščansko pridigo, samo apostole na svoji strani; vsi drugi so samo njegovi poslušalci. »Vstal je Peter z enajsterimi, povzdignil svoj glas in jih nagovoril«, tako se glasi uvod v Petrov binkošti govor. Peter govori kot predstavnika apostolskega zbora, ki je od Kristusa samega dobil oblast učiti vse narode in jih krščeovati. Da je vsa tista skupina, ki je bila z apostoli vred čakala na prihod nebeškega Tolažnika, prejela Sv. Duha s čudežnimi darovi mnogoterih jezikov, to še ne zadostuje za vstop v novo versko organizacijo, kakor ni zadostoval prihod Sv. Duha nad Kornelija in njegovo družino.

In v to skupino, ki je pobožno pričakovala Sv. Duha in prejela njegove izredne darove, pa je morala biti krščena, da tako vstopi v Kristusovo Cerkev, smemo najbrž šteti tudi Matija. Saj

ni dobil ta od apostolov izbrani mož nobene cerkvene oblasti od Kristusa samega; dobiti jo je mogel in jo je dejansko tudi dobil od prvotnih apostolov. Apostoli so pa bili vezani na pogoje, ki jih je Kristus določil, da bo kdo v Cerkvi imel apostolsko ali katero drugo dušnopastirsko oblast. Za te pogoje so zvedeli apostoli iz Kristusovih ust in so jih še bolje spoznali po božjem razsvetljenju na binkoštni praznik. In ti pogoji so: izbrani mož je moral biti krščen z vodo, torej polnopraven člen Cerkve; potem so mu apostoli ali nasledniki apostolov s polaganjem rok na glavo izročili apostolsko ali katero drugo določeno cerkveno oblast. Še Pavel, ki je bil od Kristusa naravnost poklican, je po tej poti pršel do svoje apostolske oblasti. Najprej je bil krščen, potem so mu cerkveni, že apostolov posvečeni predstojniki, v Antiohiji položil roke na glavo in mu tako dali apostolsko oblast (Apd 9, 19 in 13, 3). Ta pot ni človeška naredba, ampak božja postava, ki so jo apostoli poznali in se je že takrat držali.

Sveti Luka poroča samo, da je bil Matija po žrebanju določen za apostolsko službo in da je bil »prištet enajstim apostolom« (Apd 1, 26). Kako je bil prištet, tega nam ne pove. Ko je imel Peter svoj slaven binkoštni govor, je Matija že bil med apostoli, ker pravi svetopisemsko poročilo, da je »vstal Peter z enajsterimi in ljudstvo nagovoril« (Apd 2, 14). Zbor apostolov je bil torej na binkoštni polnoštevilčen. Da bi bili Matija kar tako vtaknili med apostole, se zdi neverjetno. Tudi binkoštni prihod Sv. Duha mu ni dal kake oblasti v Kristusovi Cerkvi, ne njemu, ne prvotnim apostolom. Ti so jo že imeli od Kristusa samega. Ne samo oblast so imeli od njega, ampak tudi umevanje svetega pisma, kakor poroča Luka (Lk 24, 45). Zato je Peter že pred binkoštni nastopil v skupini Jezusovih učencev in avtoritativno iz svetega pisma dokazal, da je treba namesto nesrečnega izdajalca izvoliti v apostolski zbor drugega moža. In ko je bil ta mož izvoljen, je Peter dobro vedel, kako ga ima prišteti k enajstim apostolom. Prištel ga je pač tako, kakor je bil Sin božji odredil, da se bodo postavljali cerkveni predstojniki. Zato smemo upravičeno sklepati, da je bil Matija krščen in je s polaganjem Petrovih rok prejel apostolsko oblast.

Ali je bila krščena tudi božja mati?

Morda se bo komu to vprašanje zdelo nekam čudno. Kako naj bi bili krstili njo, ki je mati tistega, ki je krst ustanovil in zaukazal? In kako naj bi bila krščena žena, ki je bila že od prvega trenutka svoje eksistence neizmerno bolj sveta, kakor more krst kogarkoli posvetiti? Pa le ni stvar sama po sebi umevna, kakor bi se zdelo na prvi pogled, marveč je vredno, da se v luči temeljnih krščanskih resnice išče in dobi, če že ne docela gotov, pa vsaj verodostojen in zadovoljiv odgovor.

Ne pozabimo, da imamo koj na rojstni dan Cerkve dve dobro ločeni in bistveno različni skupini pred seboj. Na eni strani je apostolski zbor s Petrom na čelu, na drugi strani pa vsi, ki so zunaj tega zbora, naj si bo skupina, ki je bila skupaj z apostoli pričakovala obljubljenega Tolažnika in je skupno z apostoli prejela darove Sv. Duha, ali pa množica bogaboječih Judov, ki jih je radovednost pripeljala pred apostole. Samo prvotni apostolski zbor ima v tej novi verski organizaciji izjemno stališče. Samo ta zbor je bil neposredno od Kristusa sprejet v to novo družbo njegovih vernikov, samo ta zbor je prejel od Gospoda oblast čez druge Kristusove privrženke. Vsi drugi so brez izjeme pod oblastjo apostolskega zbora, vsi pod postavo krsta, ki ga apostoli oznanjajo in zahtevajo.

Božje materinstvo ni dalo Mariji nobene oblasti v Kristusovi Cerkvi. Sveti Luka poroča precej obširno, kako so apostoli širili novo kraljestvo božje med Judi in pogani ter s krepko roko in veliko avtoriteto vladali čez vernike. O Mariji, pri vsem tem ni niti besedice. Sveti Pavel, največji teolog prvotnega krščanstva, ki v svojih spisih obdeluje vse temeljne resnice naše svete vere in večkrat razpravlja o tem, kako je Kristus ustanovil in uredil to svojo novo kraljestvo med narodi, nima besedice o kakem izjemnem položaju Jezusove matere v Cerkvi. Kristus Gospod ni pozidal Cerkev na svojo žlahto, ni postavil svojega božjega sorodnika

Jakoba mlajšega za vrhovnega poveljarja svojih vernikov, ni ustanovil družinske dinastije, ki naj po krvnem sorodstvu vlada v njegovem kraljestvu, pač pa je pozidal svojo cerkev na nesorodnika Petra. Nič ne dvomim, da so prvi kristjani Marijo kot mater ustanovitelja krščanstva zelo spoštovali; vedeli so pa tudi, da ona nima nobene oblasti v Cerkvi, temveč da morajo slušati apostole. To je po binkoštnem razsvetljenju vedela seveda tudi Marija in se je rada podvrgla vsem postavam svojega bližjega Sina, tako tudi postavi krsta, ki jo je bil Peter na binkošti tako slovesno objavil.

Morda se bo komu zdelo neumljivo, kako bi bila mogla biti krščena božja mati, ki je bila brez madeža izvirnega greha in je bila že iz početka svoje eksistence tako sveta in čista, kakor ne more krst nikdar človeka očistiti.

Toda pomisliti je treba prvič, da je bilo brezmadežno spočetje Jezusove matere prvotni Cerkvi neznano. Tega se pač niso zavedali ne apostoli ne Marija sama. Šele v teku poznejših stoletij je Cerkev spoznala, da je v Marijinem božjem materinstvu vsebovan tudi ta privilegij, da je bila že od začetka vsa sveta. Taka tedaj nepoznana prednost res ni mogla ovirati krsta.

Dalje ne smemo prezreti, da je krst z vodo potreben za vtop v Kristusovo Cerkev in da šele tak krst omogoča udeležbo pri drugih zakramentih. Koj po prvih krščanskih binkoštih so pa apostoli že lomili evharistični kruh, ki so ga prav gotovo dajali samo tistim, ki so bili s krstom sprejeti med Kristusove vernike. Kmalu po apostolski dobi je to pravilno izrecno zabeležil sveti filozof in mučenec Justin, ki je pisal, da se tista pri bogoslužnem shodu posvečena hrana imenuje evharistija in da ne more te hrane uživati, kdor ni krščen. Iz virov božjega razodetja vemo z gotovostjo, da krst z vodo daje dostop k evharistiji; da bi ga dalo tudi božje materinstvo, nam je neznano. Pač pa je umevno, da se je tudi božja mati udeleževala z ostalimi kristjani evharistične daritve in uživala evharistično hrano. Torej krščena kakor vsi drugi kristjani.

Upoštevajmo dalje, da ni bil krst v Marijinem primeru prazna ceremonija. Ne le, da je božja mati s krstom vstopila v Cerkev in dobila dostop do evharistije, temveč je njena duša dobila še novo posvečenje. Verska resnica je, da zakramenti vsebujejo in dele milosti, če le človek ne postavlja kake ovire. Če ne daje prve milosti, ker je duša že v milosti pri Bogu, pa milost pomnože, da je potem duša Bogu še bolj všečna, ker bolj sveta. Prav tako je verska resnica, da ne more človek nikdar dospeti do take popolnosti in svetosti, čez katero ne bi mogel več napredovati in postati še bolj svet in Bogu še bolj dopadljiv. To leži v bistvu človeške narave in v bistvu vsakega ustvarjenega bitja, tudi angelov. Vsako ustvarjeno bitje je bistveno omejeno po času, po prostoru in po duhovnih vrlinah; neomejen in neskončno dovršen je samo stvarnik. Tudi Marija, dasi je po svoji svetosti presegala angelske zборе, je bila zmožna duhovnega napredka in je tudi dejansko napredovala v tridesetletni družbi z božjim Sinom, v preizkušnjah za časa Jezusovega javnega delovanja in s prihodom Sv. Duha na binkoštni praznik. Napredovala je pa tudi s krstom in pozneje s prejemanjem evharistije, kajti zakramenti posvečujejo vsakega pravilno pripravljenega človeka, naj bo še grešnik ali pa že v milosti pri Bogu. Krst z vodo ni bil torej v Marijinem primeru prazna ceremonija, ampak učinkovito sredstvo pomnoženja milosti.

Naposled še to. Ves versko-moralni značaj božje matere govori za to, da se je dala z drugimi sorodniki in pobožnimi ženami krstiti. Marija je bila vedno ponižna dekla Gospodova, skrbna v spolnjevanju vseh božjih postav in naredb. Svojega štirideset dni starega sinčka je, kakor vse druge judovske porodnice, ponesla na dvorišče jeruzalemskega templja, ga odkupila z določeno pristojbino in opravila pred pisano daritev, da se je tako očistila pred postavo. Kaj šele na binkoštni praznik, ko je, če že ne prej, po Sv. Duhu docela spoznal božjo naravo svojega sina in novo po njem ustanovljeno versko družbo, v katero je treba vstopiti po krstu z vodo! Kako bi se bila mogla pri tem spoznanju izogniti svetemu krstu, ki ga je tisti dan prejela vsa skupina sorodnikov in pobožnih žena? Tako preziranje krsta bi bilo povsem nezdržljivo z Marijino natančnostjo v izpolnjevanju božjih postav. Saj je tisti dan po božjem razsvetljenju

spoznala da je Peter namestnik njenega sina in da se morajo vsi ravnati po Petrovih navodilih, če hočejo biti Jezusovi učenci in člani njegove nove verske družbe.

Pri vsem tem so nekateri teologi mnenja, da Marija ni bila krščena, ker – tako pravijo – je bila še bolj včlanjena v Kristusovo skrivnost kakor pa apostoli. Stvar je seveda še pod prosto obravnavo teologov in se vsakdo lahko odloči za to ali ono naziranje. Vendar mislim, da smo v primeru »Marije brez krsta« upravičeno zaskrbljeni za vidnost Cerkve, ki po Kristusovi neredbi obstaja iz vidno krščenih ljudi in ne zadostuje noben drugoten, še tako velik dar božji.

Zaključna beseda o Mariji v prvotni Cerkvi

Kar sem tu napisal o Marijini vlogi med prvimi kristjani, posebej o njenem krstu, nisem našel v nobenem bogoslovnem učbeniku, v nobeni mariologiji. Moja gornja izvajanja so zgolj človeško sklepanje na podlagi trdnih verskih resnic. Viri božjega razodetja nam o Mariji v tistih časih ničesar ne poročajo. Edino to vemo, da je bila Marija v skupini tistih, ki so skupaj z apostoli čakali na prihod Sv. Duha. Kaj se je zgodilo z njo na binkošti in kakšen je bil njen položaj med kristjani v apostolski dobi, o tem ni besedice v svetem pismu niti nimamo kake zanesljive vesti iz verskega izročila. Kakor je torej binkoštni praznik kot rojstni dan Cerkve za nas vesel praznik je pa obenem tudi nekam žalostno slovo božje matere iz naših svetih knjig. Ne evangeliji, ne drugi svetopisemski dokumenti, še niti Janez, varuh in oskrbnik svete Device, nam ne povedo niti besede o nadaljnjem življenju božje matere Marije.

Zdi se to neka vrzel v božjem razodetju, ki je ne moremo dopolniti. Vendar je ta svetopisemski molk zelo zgovoren in nam veliko pove. Ponavljam, kar sem malo prej zabeležil: človeški avtorji svetopisemskih knjig so zapisali vse to in samo to, kar je hotel Bog ljudem razodeti. In kaj nam je hotel o početku krščanstva razodeti? To, da je Cerkev božja, nadnaravna ustanova, da je pozidana na Petrovo skalo ter da sloni na apostolih, ki so z božjo avtoriteto nezmotljivo oznanjali Jezusov nauk in nastopali z nadnaravnimi sredstvi, ki jih je bil Odrešenik sveta določil. To je važno vedeti, to je potrebno za naše večno vzeličanje. Kaj pa se je z Marijo godilo po binkoštih, kje in kako je živela, kje, kdaj in kako je umrla, vse to bi morda prijalo radovednosti, nima pa pomena za našo duhovno rešitev. Če bi bila imela Marija v prvotni Cerkvi kako vidno važno vlogo ali celo odločilno besedo, bi bil pač dal Bog to zabeležiti. Zdi se pa, da kakor je šel naš Gospod v treh letih svojega javnega delovanja svojo pot brez matere, katero je ljubil, tako so šli tudi apostoli svojo pot brez božje matere, ki so jo gotovo spoštovali. Nadnaravno božje delo ne sloni na naravnih vezeh krvnega sorodstva, temveč gre po skrivnostnih večnih božjih načrtih. Bog je pač hotel, naj ostane njegova mati v tem zemeljskem življenju vedno skrita Gospodova dekla. In prav v tej skritosti je s svojimi molitvami in žrtvami veliko storila za rast mlade Kristusove Cerkve, menda več ko Pavel s svojimi apostolskimi naporji. Bodimo še mi majhni in skriti pred svetom, da bomo resnično veliki pred Bogom.

Marijin prispevek k odrešenju človeškega rodu

Za kaj gre v tem odstavku?

V današnji teološki znanosti se mnogo razpravlja o tem, ali je k odrešenju človeškega rodu, ki ga je izvršil Kristus, tudi Marija od svoje strani kaj prispevala. Brezdvomno je Marija s svojim pritrdilnim odgovorom na angelovo oznanjenje odprla Kristusu pot v človeško zgodovino. Ta njen odgovor je velikega pomena za vse ljudi. Pojavlja se pa vprašanje, če je Marija k delu odrešenja še kaj več prispevala, ne samo to, da je odrešenika rodila. In še tu je treba smisel vprašanja bolje precizirati. Da je marveč bila Marija pri trpljenju in smrti svojega

sina živo udeležena ter vse to spremljala z velikim sočutjem, z veliko ljubeznijo in vdanostjo, o tem ni dvoma med verniki. Ostane samo vprašanje, ali je bila ta Marijina udeležba pri Kristusovem trpljenju tudi učinkovita za naše odrešenje, ali je Marija neposredno sodelovala pri odrešenju, tako da bi bilo Kristusovo odrešilno delo brez njenega sodelovanja nepopolno. Ali je bila Marija s tem svojim sotrppljenjem tako družica Kristusova, da bi se smela imenovati soodrešnica človeškega rodu?

Za to gre. In v tem vladajo tudi v teoloških krogih različna mnenja. V naslednjem bom skušal podati zadevni nauk Cerkve, ki ga je treba spoštljivo upoštevati, četudi ni razglašen kot za vse obvezna verska resnica. Sledila bodo mnenja cerkvenih očetov in učenikov ter različna gledanja bogoslovnih strokovnjakov.

Nauk Cerkve

V okrožnicah

Ko je katoliški svet leta 1904. obhajal petdesetletnico razglasenja dogme brezmadežnega spočetja, je izdal sv. Pij X. okrožnico, v kateri se o Marijinem prispevku k odrešenju izraža takole: Delitev milosti ima po lastnem pravu samo Kristus, ki je srednik med Bogom in ljudmi. Ker pa je bila božja mati s svojim sinom v trpljenju združena, ji je bilo dano, da je pri svojem sinu najmočnejša posredovalka. Izvirek torej je Kristus, iz čigar polnosti smo vsi prejeli, Marija pa vodovod (Posneto po Bernardovem spisu »*De aquaeductu*« n. 4.). Niti od daleč ne mislimo, da bi mogla božja porodnica napraviti kako milost, ker je to edinole božja zadeva. Ker pa je bolj sveta ko vse stvari in je od Kristusa privzeta v delo odrešenja, nam more od božjega usmiljenja veliko izposlovati in je glavna oskrbnica (*ministra*) v razdeljevanju milosti (Denzinger Sch. 3370).

Papež Pij XII. je ob raznih prilikah povedal, kaj misli Cerkev o Marijinem sodelovanju pri delu odrešenja. Ko je leta 1950. razglasil Marijino vnebovzetje za versko resnico, je v zadevnem dogmatičnem odloku imenoval preblazeno Devico »velikodušno družico (*socia*) božjega Odrešenika« (Denzinger- Sch. n. 3902). Kaj več je zadevno povedal, ko je ob stoletnici dogmatične definicije otvoril »Marijansko leto 1954«. V tedanji okrožnici »*Fulgens corona*« pravi: »Marija je odrešena na najbolj popoln način, ker je bila z ozirom na zasluge Odrešenika sveta obvarovana madeža izvirnega greha«. Ko je pa Pij XII. ob koncu »Marijanskega leta« ustanovil praznik Marije kraljice, ki se naj obhaja zadnji dan meseca maja, se je v okrožnici »*Ad caeli Reginam*« o Marijini udeležbi pri delu odrešenja izrazil takole: Marija se lahko imenuje kraljica tudi zato, ker je pri delu za naše večno zveličanje odlično udeležena. Pri delu odrešenja je bila Marija s Kristusom prav tesno povezana. Kakor je torej Kristus, ker je naš odrešenik, tudi naš kralj, tako je blažena Devica naša kraljica, ker je na poseben način sodelovala pri našem odrešenju s tem, da je dala ob učlovečenju svojo substanco, s tem, da je svojega sina prostovoljno za nas darovala, s tem, da je naše zveličanje na poseben način želela in za to prosila. Iz te povezanosti s Kristusom izvira Marijino kraljevsko dostojanstvo, tako da more deliti zaklade kraljestva božjega odrešenika (Denzinger- Sch. n. 3914 in 3916). – Zadnjikrat se je Pij XII. izjavil o Marijinem prispevku k našemu odrešenju, ko je leta 1956. izdal okrožnico o čaščenju srca Jezusovega. Takole pravi proti koncu tega spisa: Ker je bila Marija v delu odrešenja tesno združena s Kristusom, tako da je naše zveličanje izšlo iz Kristusovega trpljenja, združenega z bolečinami njegove matere, je primerno, da krščansko ljudstvo, ki je dobilo božje življenje od Kristusa po Mariji, časti tudi brezmadežno srce Marijino (Denzinger- Sch. n. 3926).

Nauk koncila

Bolj obširno se je baval z naukom o Mariji zadnji koncil v osmem poglavju dogmatičnega odloka o Cerkvi. Prvotni osnutek je bil mišljen kot samostojno poglavje, neodvisno od nauka o Cerkvi. Po dolgih debatah so se pa koncilski očetje odločili, naj se nauk o Mariji pridruži nauku o Cerkvi v skupni konstituciji, ki je bila potem skoraj soglasno sprejeta dne 21. novembra l. 1964. Na dan razglasitve tega koncilskega odloka je sedanji sv. oče izjavil: »Prvikrat se je zgodilo, da je kak vesoljni cerkveni zbor podal tako obširen sestav katoliškega nauka o mestu, ki ga ima preblažena Devica Marija v skrivnosti Kristusa in Cerkve. To se docela sklada s tem, kar je imel koncil za svojo nalogo: pokazati obraz svete Cerkve, s katero je božja mati tako tesno zedinjena«.

Kar se tiče posebej vprašanja o morebitnem prispevku Marije k delu odrešenja, so mnenja koncilskih očetov v glavnem sledeča:

Bog je hotel, naj v božjih sklepih vnaprej določena mati njegovega Sina pred izvršitvijo učlovečenja da svojo privolitev, da bi tako žena prispevala tudi k življenju, kakor je žena prispevala k smrti. To velja na najbolj vzvišen način o Jezusovi materi... Marija odgovori nebeškemu poslancu: »Glej, dekla sem Gospodova, zgodi se mi po tvoji besedi«. Tako je Marija pritrdila božji besedi in postala Jezusova Mati. Sama sebe je kot Gospodovo deklo popolnoma posvetila osebi in delu svojega Sina in se postavila v službo skrivnosti odrešenja. Ne kot zgolj pasivno orodje, temveč je s svobodno vero in pokorščino sodelovala pri odrešenju človeštva (n. 56). V Jezusovem javnem življenju nastopa njegova mati pomenljivo že od začetka, ko je na svatbi v Kani s svojo priprošnjo nagnila Jezusa, da je napravil prvi mesijanski čudež. V svojem zedinjenju s sinom je vztrajala zvesto do križa, pod katerim je stala v globokem sočutju s svojim edinorojencem in se z materinsko dušo pridružila njegovi daritvi, ko je ljubeče privolila v darovanje krvave žrtve, katero je bila sama rodila (n. 58).

Da ne bi kdo napačno tolmačil te koncilске izjave, so očetje cerkvenega zbora koj pristavili važne verske resnice. Takole so pojasnili to zadevo: Samo eden je naš srednik med Bogom in ljudmi, človek Kristus Jezus, ki je dal samega sebe v odkupnino za vse (1 Tim 2, 5- 6). Marijina materinska naloga do ljudi na noben način ne zatemnjuje in ne zmanjšuje tega edinega Kristusovega sredništva, temveč razodeva njegovo moč. Ves zveličavni vpliv blažene Device na ljudi namreč ne izvira iz kake stvarne nujnosti (kakor da bi imela Marija že sama po sebi tako moč), temveč iz dobrotne volje božje, priteka iz preobilja Kristusovih zaslug, se opira na njegovo sredništvo, je docela odvisen od tega sredništva in zajema iz njega vso svojo učinkovitost. Neposredno zedinjenje verujočih s Kristusom ni s tem niti najmanj ovirano, ampak olajšano (n. 60).

Ko je Marija Kristusa spočela, rodila, hranila, ga v templju darovala Očetu in ko je trpela skupaj s svojim na križu umirajočim sinom, je s pokorščino, vero, upanjem in gorečo ljubeznijo na popolnoma svojevrsten način sodelovala pri odrešenikovem delu za obnovitev nadnaravnega življenja v dušah. S tem nam je postala mati v redu milosti (n. 61).

To Marijino materinstvo v redu milosti traja neprestano od časa privolitve ob oznanjenju do večne dovršitve vseh izvoljenih. Z mnogotero priprošnjo nam pridobiva darove večnega zveličanja. Zato kličemo blaženo Devico z naslovi priprošnjice, pomočnice, besednice, srednice. Vendar je to mišljeno tako, da dostojanstvu in učinkovitosti Kristusa, edinega srednika, nič ne odvzame in nič ne doda. Nobena stvar se namreč nikdar ne more z učlovečeno Besedo in z Odrešenikom postaviti v isto vrsto. Toda kakor so Kristusovega duhovništva na različne načine deležni tako zlužabniki svetišča kakor verno ljudstvo in kakor se ena sama božja dobrota v stvareh na različne načine stvarno razliva, tako tudi edino Kristusovo sredništvo ne izključuje, marveč prebuja v stvareh raznovrstno sodelovanje, prihajajoče iz edinega vira. Takšno podrejeno Marijino nalogo se Cerkev ne obotavlja odkrito priznati, jo stalno doživlja in polaga vernikom na srce, naj se pod tem materinskim varstvom srednika in odrešenika tesneje oklepajo (n. 62).

Zadevna mnenja cerkvenih očetov in učnikov

V stari dobi krščanstva se cerkveni predstojniki niso ukvarjali z vprašanjem Marijinega prispevka k odrešenju. Zanje ta problem skorajda ni obstajal. Edini sv. Avguštin je v svoji knjigi o devištvu omenil, da je Marija duhovna mati kristjanov, ker je s svojo ljubeznijo sodelovala, da se v Cerkvi rode verniki, ki so člani skrivnostnega telesa, katerega glava je Kristus (*De sancta virginitate* 6).

Srednjeveški teologi pa so se o Marijinem prispevku k odrešenju izražali na različne načine. Eni so menili, da je bilo umestno, naj pri odrešenju delujeta oba spola, moški in ženski, kakor sta tudi pri prvem grehu sodelovala oba spola, Adam in Eva. Takole se je izrazil sv. Bernard v svojem govoru na praznik Marijinega vnebovzeta: En mož in ena žena sta nam naredila izredno veliko škodo. A, hvala Bogu, se je po enem moži in eni ženi zopet vse popravilo. – Podobno sta menila tudi Albert Veliki in Bonaventura. Poslednji je celo trdil, da je Marija plačala odkupnino za rešitev človeškega rodu. Ta odkupnina da je bil njen sin, ki ga je v ta namen darovala. Vendar je ta cerkveni učbenik to svojo trditev omilil in pojasnil v smislu, da je bil samo božji Sin podlaga vse te Marijine zasluge.¹¹⁰

Medtem ko Tomaž Akvinec ne pozna skoro nobenega Marijinega prispevka k delu odrešenja, so pa nekateri drugi srednjeveški teologi zelo poudarjali Marijino materno pravico nad sinom, kakor da bi bila imela Marija kot mati vso oblast nad svojim sinom in razpolagala z njim, tako da, če bi ga ne bila odstopila ali žrtvovala v smrt na križu, se bi delo odrešenja ne bilo moglo izvršiti.

Tolmačenje in pretres teh raznih nauk in naziranj sledi v prihodnjih poglavjih.

Kako je umevati nauk cerkvenega učiteljstva?

Kaj misli cerkev o morebitnem Marijinem prispevku k delu odrešenja, je razvidno iz papeških okrožnic zadnjih šestdeset let, največ pa iz nauka drugega vatikanskega koncila. Vse to moramo spoštljivo vzeti na znanje. Nihče nima pravice cerkvene nauke kar tako kritizirati ali pa docela zavreči, češ da ne gre za prave dogme, za definirane verske resnice. Pač pa ima teološka veda pravico in po potrebi celo dolžnost, da nauk Cerkve pravilno tolmači in pojasnjuje. Pri tem nelahkem delu se mora držati dvoje pravil.

Teološka pravila

Prvo pravilo je to, da ne more sedanji nauk Cerkve nasprotovati verskim resnicam, ki so bile že v prejšnjih časih kot take razglašene in so za vse obvezne. Pri tolmačenju je treba torej sedanji cerkveni nauk spraviti v sklad s tem, kar je dogmatično dognano in dosledno nespremenljivo.

Drugič morajo teologi upoštevati, da je Cerkev nezmotljiva v bistvu verskih resnic, ni pa vedno dovršena v izražanju tega, kar tvori bistvo zadevne resnice. Cerkvena zgodovina pozna zadevo precej hud primer. Papež Pij V. je l. 1567. z dogmatičnim dokumentom obsodil zmotne nauke profesorja Mihaela Baja. Šlo je za velike reči, za verske resnice o izvirnem grehu in njega posledicah, o milosti in zaslugah dobrih del. V teh rečeh se je Baj več ali manj strinjal s protestanti. Brezdvomno je papež nezmotljivo zavrgel Bajeve zmote. A zavrgel jih je s tako nesrečno formuliranim stavkom, da je bilo možno papeževo obsodbo tolmačiti na dva čisto nasprotna načina in so jo krivoverci tudi res tolmačili sebi v prid. Sicer pa to ni edini

¹¹⁰ Albert Veliki iz dominikanskega reda, visokošolski profesor, med svojimi učenci je imel Tomaža Akvinca, umrl v Kölnu leta 1280. Ker je bil izobražen skoro v vseh strokah, so mu dali naslov »univerzalni doktor«. – Bonaventura, iz frančiškanskega reda, škof in kardinal v Albano pri Rimu, umrl med cerkvenim zborom v Lionu leta 1274.

primer. Cerkev oznanja od Boga razodete resnice v bistvu nezmotljivo, izraža pa jih ne vedno v povsem dovršeni obliki. Danes bi marsikaj izrazil bolje, kot so to izrazili tridentinski koncilski očetje pred štiristo leti, dasi bi učila isto resnico.

Enaka usoda zadeva božje razodetje v svetem pismu. Tam se zelo prepletata božji in človeški element. Kaj je v svetem pismu božja nespremenljiva resnica? To, kar je hotel Bog ljudem razodeti. Človeški svetopisemski pisatelj je po božjem razsvetljenju tisto resnico spoznal in jo izrazil primerno svoji izobrazbi, kulturnemu stanju svoje dobe, svojega okolja. Izrazil jo je ne vedno jasno, včasih zapleteno in skrivnostno, da si bodo svetopisemski učenjaki razbijali glave skozi tisočletja. Isto resnico so različni sveti pisatelji gledali pod različnimi vidiki. Gotovo je naš Gospod pri zadnji večerji spremenil kruh in vino v svoje telo in kri, vendar drugače poročata o istem dogodku Matej in Marko ter spet drugače Luka in Pavel. Ni čuda, saj je evharistija tako bogate vsebine in se da gledati kot čudežna nadnaravna hrana, pa tudi kot daritev krščanskega bogoslužja.

Podobno svetopisemskim pisateljem izraža tudi cerkvena učiteljska oblast kakšno versko resnico nekam skrivnostno, včasih simbolično, tako da ni treba vzeti izraza dobesedno, ampak le kot simbol ali znamenje zadevnega resničnega dejstva.

Po teh splošnih razmotrivanjih bomo torej postavili na prvo mesto to, kar vemo o duhovnem odrešenju človeškega rodu iz božjega razodetja. Saj ne more sedanji cerkveni nauk nasprotovati temu, kar vemo z dogmatično gotovostjo že iz prejšnjih časov. Marijin morebitni prispevek k odrešenju se mora dosledno tolmačiti tako, da se da uvrstiti v zadevno celotno božje razodetje.

Bog sam odrešenik

Verska resnica je, da more samo Bog človeka odrešiti greha in ga na duši posvetiti. Nobeno ustvarjeno bitje ni tega zmožno. Svetopisemske knjige iz časov pred Kristusom pričajo, kako je Bog v dolgem zgodovinskem razvoju pripravljal, da izvede svoj načrt duhovne rešitve človeškega rodu po svojem izvoljencu, ki bo prišel iz Davidove rodovine. Ko je pa prišla polnost časov, je poslal Bog svojega Sina, rojenega iz žene, da bi ljudje prejeli posinovljenje, da bi postali božji otroci (Gal 4, 4-5). Evangeliji in vsi drugi božji spisi nove zaveze oznanjajo soglasno, da je križani in od smrti vstali Jezus odrešenik človeškega rodu. Pa samo on, ker v nikomer drugem ni zveličanja; zakaj nobeno drugo ime pod nebom ni dano, da bi se mogli v njem zveličati. Tako je izjavil Peter, poln Svetega Duha, pred najvišjo sodnijo v Jeruzalem (Apd 4, 8-12). Iz dejstva, da biva en sam Bog, ki hoče rešitev vseh ljudi, sklepa apostol Pavel, da mora biti tudi en sam posredovalec med Bogom in ljudmi. Takole je pisal svojemu učencu Timoteju, ki ga je bil postavil za škofa v Efezu: »En Bog je, eden tudi srednik med Bogom in ljudmi, človek Kristus Jezus, ki je dal samega sebe v odkupnino za vse« (1 Tim 2, 5-6).

Bog odrešenik po ljudeh

Bog je torej edini odrešenik in posvečevalec človeškega rodu, kakor je on sploh prvi in najvišji razlog vsega dogajanja v celotnem stvarstvu. Vendar, četudi je Bog tisti, ki vse stori, ne stori vsega sam neposredno; marsikaj stori posredno po ustvarjenih bitjih, ki so potem drugovrstni vzroki dogajanja. Bog je dal ustvarjenim bitjem določene zmožnosti, ki so sicer božji darovi, so pa postali lastnina ustvarjenih bitij. Ta bitja sicer ne morejo delovati brez božjega vpliva. Toda, če jih Bog spravi v delovanje, opravijo, četudi odvisna od Boga, vendar delo, ki je njih lastno delo. Človek je sicer vedno odvisen od Boga, je pa tudi ustvarjen kot bitje, ki se svobodno odloča in svobodno. Delo, ki ga opravi, je res njegovo delo.

Kar je tu rečeno o božjem delovanju po ustvarjenih bitjih na splošno, velja tudi za božje zveličavno delo, velja tudi za to, kar je Bog storil in še vedno dela za duhovno rešenje človeškega rodu, za večni blagor človeka. V tisočletjih pred Kristusom je Bog pripravljal pot

Odrešeniku po izbranih ljudeh tja do Janeza Krstnika, po Kristusu pa nadaljuje svoje zveličavno delo spet po ljudeh, posebno v okviru Cerkve, ki ljudi posvečuje.

Pri zveličavnem delu sodelujeta torej dva faktorja ali dejavnika, Bog in človek. Sta dva, pa ne na isti ravni, kakor se družijo ljudje za kako skupno podjetje. Bog je namreč vsemogočni stvarnik, človek pa slabotno ustvarjeno bitje. Pri vsem tem pa Bog spoštuje človekovo svobodo. Človek ni brezumno orodje v božjih rokah kakor brezumni čopič v rokah umnega slikarja, marveč se prosto odloča za sodelovanje z Bogom, pri zveličavnem delu. Tako stori tudi on resnično nekaj za svoje odrešenja in včasih tudi za odrešenje drugih ljudi.

Končno pa še to. Vemo iz svetopisemske besede in deloma tudi iz lastne izkušnje, da čimbolj odprt za božje gospodarstvo nad seboj, čim bolj se pred Bogom ponižuje in mu zvesto služi, tembolj je zmožen, da z Bogom skupaj opravlja tudi velika dela za svojo in drugih ljudi duhovno rast. Vemo pa tudi iz božjega razodetja (Rim 6, 20 sq) in žal tudi iz lastne izkušnje, da čimbolj je človek uporen proti božjemu gospostvu, tembolj je slaboten in ne more z Bogom sodelovali ne za svoje odrešenje ne za posvečenje drugih.

Ne moremo si torej misliti, kakšnega sodelovanja pri božjem delu je zmožna tista duša, ki ni bila nikdar pod grehom, ki je bila vedno najtesneje z Bogom združena, kakršna je bila duša božje matere Marije.

Tolmačenje cerkvenega nauka

Na podlagi teh trdnih načel smemo spoštljivo tolmačiti zadevni nauk cerkvenega učiteljstva in sicer posebej, kar je v papeških okrožnicah, in spet posebej, kar je v koncilskih izjavah.

Papeške okrožnice

Nauk Pija X. in nauk Pija XII. si na prvi pogled nekam nasprotujeta. V resnici pa ne gre za pravo nasprotstvo, ampak za različno izražanje iste resnice, tako da se oba nauka med seboj spopolnjujeta. Če pravi Pij XII., da more Marija deliti zaklade kraljestva božjega odrešenika, nasprotuje navidezno nauku Pija X., ki je izjavil, da ne more božja porodnica napraviti nobene milosti. Vendar je nasprotstvo le navidezno. Saj sta oba vrhovna poglavarja pojasnila, kako je treba njune nauke umevati. Pij X. poudarja, da ima Kristus, kot edini srednik med Bogom in ljudmi, že po lastnem pravu oblast deliti milost, medtem ko je božja mati močna posredovalka milosti samo po božji naredbi. Enako Pij XII., ki izjavlja, da je Marija na poseben način odrešena ter da prihajajo vse milosti iz Kristusa kot iz prvotnega vira.

Pij XII. se v svojih okrožnicah ponovno izraža, da je bila Marija pri delu za naše zveličanje odlično udeležena in da je v tem delu s Kristusom prav tesno povezana. On samo tolmači, kako je treba umevati to Marijino udeležbo in povezanost z odrešilnim delom. Pravi namreč, da je Marija pri odrešilnem delu sodelovala že s tem, da je dala svojo telesno substanco in se je tako mogel božji Sin učlovečiti; pa tudi s tem, da je svojega sina prostovoljno za nas darovala. Iz dejstva, da je Marija odrešenika spočela in rodila, sledi seveda samo nekdo posredno in oddaljeno sodelovanje pri delu odrešenja. Tako bi smeli reči, da je tudi Petrova mati posredno sodelovala pri temeljni organizaciji naše Cerkve, ker je rodila Petra, na katerega je Kristus pozidal svojo Cerkev.

Ob tej priliki bodi četudi mimogrede, omenjeno, da si v sedanjem zveličavnem redu seveda ne moremo misliti odrešenja brez odrešenika, rojenega iz žene, ali brez odrešenika, ki je po svoji človeški naravi na križu umrl. Vendar potreba takega odrešenika ni absolutna ali brezpogojna, ker bi Bog lahko odrešil in posvetil človeški rod tudi brez takega odrešenika. Toda tak odrešenik je postal potreben, ker je bilo v božjem načrtu, da se odrešenje ne bo izvršilo brez primerne zadoščenja za moralne postopke vsega človeštva. Ker pa takega zadoščenja ne more dati noben človek kot človek, je moral Sin božji postati človek in dati s svojim

človeškim in, ker je bil Bog in človek v eni sami osebi, s svojim božjim trpljenjem zadoščenje neskončne vrednosti. Samo v smislu tega načrta je bilo potrebno učlovečenje, ki se je izvršilo v Marijinem telesu.

Toda Marija je sodelovala pri odrešenju ne le s tem, da je dala svojo telesno substanco za učlovečenje odrešenika, ampak tudi s tem, da je svojega sina prostovoljno za nas darovala. Tako Pij XII. v svoji okrožnici iz dne 11. oktobra l. 1954. Kdaj in kako je Marija svojega sina za nas darovala, tega okrožnica ne pove in je stvar dosledno še vedno pod svobodno teološko razpravo. Naša ljudska pobožnost vidi neko darovanje že v tem, da je Marija štirideseti dan po porodu prinesla dete v jeruzalemski tempelj, tam opravila daritev v smislu Mojzesove postave ter sinčka odkupila s predpisano pristojbino. Tega se ljudstvo spominja, ko moli v rožnem vencu: ki si ga devica v templju darovala. Če naj to »darovanje« postavimo na stvarno teološko podlago, bomo rekli: Marija je kot verna izraelska mati svojega sinčka, ko ga je prvič prinesla na dvorišče jeruzalemskega templja, bolj izrazito Bogu posvetila in je kot Bogu vdana duša prepustila božji previdnosti usodo svojega otroka. To še posebno, ker je iz Simeonovih ust slišala, da bo njen sin zadel na nasprotstva in da bo tudi ona z njim trpela. Seveda je tako »darovanje« samo zelo oddaljeno sodelovanje pri našem odrešenju.

Koncilski nauk

Koncilski očetje so se nekajkrat dotaknili vprašanja o morebitnem prispevku božje matere k odrešilnem delu njenega sina. Nič kaj posebno novega nam ne nudijo, pa tudi nič dogmatično dognanega, kar bi kot verska resnica vezalo vse božje ljudstvo in bogoslovni znanosti postavilo mejo, čez katero ne sme. Nekateri koncilski izjave zvene kot izraz verskega mišljenja krščanskega ljudstva, kakršno se je v teku stoletij izoblikovalo na podlagi, kar so zadevno učili že stari cerkveni pisatelji. Pa pogledjmo posamezne primere.

V konstituciji beremo, da se je Marija koj ob Gabrijelovem oznanjenju postavila v službo skrivnosti odrešenja in da je s svobodno vero sodelovala pri odrešenju človeštva. Tu je pač izraženo pobožno mnenje, da je Marija poznala skrivnostni zveličavni načrt božji, saj pravi koncil, da se je postavila v službo skrivnosti odrešenja. Načrt, po katerem je Bog nameraval duhovno rešiti človeški rod, je bil res skrivnostno prikrit. Nihče ga ni mogel spoznati brez posebnega božjega razodetja ali razsvetljenja. Pavel pravi v listu Efežanom, da niti angeli niso vedeli za to skrivnost, dokler se ni pričel božji načrt uresničevati v Cerkvi (Ef 3, 8- 10). Apostoli so tri leta poslušali Jezusov nauk, ki je pravzaprav ves meril na odrešenje, pa niso po triletni šoli imeli niti pojma o kakem duhovnem odrešenju vsega človeštva. Saj so še na dan vnebohoda vprašali Gospoda, če misli zdaj obnoviti izraelsko kraljestvo (Apd 1, 6). Upali so namreč, da je on tisti, ki bo rešil Izrael (Lk 24, 21). Ali je Marija kaj vedela o božjem zveličavnem načrtu, ne vemo. Iz Gabrijelovih besed menda ni mogla sklepati na tako širokopotezen načrt božji, ker ji je bil angel govoril z izrazi tedanjega skoro splošnega mesijanskega pričakovanja, da bo njen sin zasedel prestol svojega očeta Davida in bo kraljeval v hiši Jakobovi, to je v judovskem narodu, vekomaj (Lk 1, 32- 33). Ker pa je bila Marija kot odrešenikova mati vključena v božji skrivnostni odrešilni načrt, je morda imela kako posebno zadevno razsvetljenje, tako da se je vedoma in prostovoljno izročila v ponižno službo pri izvrševanju tega božjega načrta. Morda, pravim, ker dokazov za to nimamo v virih božjega razodetja.

V koncilskem odloku beremo dalje, da je Marija sodelovala pri odrešilnem delu tudi s tem, da je svojega sina v templju darovala Očetu. O tem »darovanju« smo že razpravljali ob tolmačenju takega izraza v okrožnici Pija XII. iz oktobra l. 1954. Okrožnica ne pove izrecno, komu ga je darovala, a je samo po sebi umevno, da Bogu. Koncil je bolj izrazit in pravi, da ga je darovala Očetu. Objektivno ali stvarno je to resnično, saj se je Bog Sin popolnoma izročil volji Boga Očeta, kateremu pripisuje vso svojo eksistenco, ker izhaja iz Očeta po večnem

rojstvu. Če se je pa Marija tudi subjektivno ali osebno tega zavedala, je drugo vprašanje. Tega se je namreč mogla zavedati samo, če je imela razodetje, da biva Bog v več osebah in da ima ona sina, ki je Bog od Boga, večni Sin od večnega Očeta. Iz starozaveznega svetopisemskega ozračja, v katerem je živela, tega ni mogla vedeti. Sveta Trojica je temeljno, pa tudi izključno krščansko razodetje. Klicati k Bogu kot našemu očetu je svetemu pismu stare zaveze povsem tuje. Samo učlovečeni Sin božji nam je povedal, da prihaja od Očeta in se vrača k svojemu Očetu, ki je tudi naš Oče (Jan 16, 28 in 20, 17). Šele po njegovem božjem nauku poučeni si upamo reči: Oče naš, kateri si v nebesih (Mt 6, 9 in liturgija). – če je imela Marija zadevno kaj več razsvetljenja, ne vemo. Ko je bil Jezus dvanajst let star, še ni imela takega razsvetljenja. Saj ko je dvanajstletni fantič rekel, da njega ni bilo treba iskati, ker mora biti v tem, kar je njegovega Očeta, nista teh besed razumela ne Marija ne Jožef (Lk 2, 49- 50). Darovanje božjega Sina, posebej še njegovo darovanje Očetu smemo torej tolmačiti kot izraz popolne Marijine vdanosti v božje načrte z njenim Sinom.

Končno omenjajo koncilski očetje, da je Marija sodelovala pri delu odrešenja tudi s tem, da je ob Gabrijelovem oznanjanju dala svojo privolitev v učlovečenje Odrešenika in da je pod križem ljubeče privolila v darovanje krvave žrtve, katero je bila sama rodila. Tudi to izjavo moramo tolmačiti in umevati tako, da ne trčimo ob druge in bolj jasne verske resnice.

Jasno je, da je vsemogočni in vsevedni Bog v izvedbi svojih načrtov čisto neodvisen od privoljenja kateregakoli ustvarjenega bitja. Če je ustvarjeno bitje z božjim načrtom zadovoljno ali pa ne, je vse eno; božji načrt se bo uresničil. Ker je Bog nespremenljiv, so božji načrti večni in nespremenljivi. Od večnosti je Bog predvideval padec človeškega rodu in od večnosti določil učlovečenja svojega Sina kot odrešenika. Prav tako je od večnosti izbral ženo, ki bo mati božjega Sina po človeški naravi, in je določil tisti ženi tako mero milosti, da bo ob oznanjenju učlovečenja prav gotovo odgovorila vdano ali, kakor se nekateri izražajo, pritrdilno. Marija je odgovorila angelu povsem prostovoljno in neprisiljeno, a vendar je morala tako odgovoriti, ker je to bilo v božjem nespremenljivem načrtu. Človek se odloča prosto, a Bog je nespremenljiv gospodar vsega dogajanja. Kako naj se ujema, človekova prosta odločitev in božje absolutno gospostvo, to je skrivnost čez vse skrivnosti. Če imamo pred očmi to najvišje in docela neodvisno božje gospostvo ter pomen izraza »dekla Gospodova« v starem svetopisemskem jeziku (Glej 1 Kr, 11; 25, 25; 28, 21 in 2 Kr 14, 15), bomo rekli, da je Marija odgovorila hvaležno vdano, rajši kot da je odgovorila pritrdilno ali da je dala svoje privoljenje k božjemu načrtu, ki je bil čisto neodvisen od Marijinega odgovora.

Podobno smemo tolmačiti koncilске besede, da je Marija pod križem privolila v darovanje krvave žrtve, katero je bila sama rodila. Krvava žrtev božjega Sina je bila v večnem božjem načrtu, povsem neodvisna od tedanje Marijine volje ali kakega njenega privoljenja. Saj nima nobena mati pravice razpolagati z življenjem svojega otroka. Kaj šele, če je sin polnoleten in povrh še Mesija! Tako imenovano Marijino privoljenje v darovanje krvave žrtve na križu bomo torej tolmačili kot vdanost v božje načrte z njenim sinom. Koliko je Marija poznala božji zveličavni načrt, ne vemo. Če je imela v tej reči posebno razsvetljenje in je torej vedela, da umira njen sin po božjem načrtu v duhovno rešitev vsega človeškega rodu, da bo ta odrešenik čez dva dni vstal iz groba ter ustanovil novo božje kraljestvo na zemlji, se je gotovo čutila neizmerno srečala, da more prisostvovati največjemu dogodku svetovne zgodovine. Če pa takega polnega razsvetljenja ni imela, kar je bolj verjetno, se je pa kot ponižna dekla Gospodova vdala v skrivnostni božji načrt, ki je privedel njenega sina do sramotne smrti na križu. V to smrt ni Marija »privolila«, marveč se je sočutno s svojim sinom vdala v nedoumljivo voljo božjo. Marijino »privoljenje« se iz virov božjega razodetja ne da dokazati.

PRIPOMBA. S tem našim izvajanjem o Marijinem privoljenju v krvavo žrtev njenega Sina se ne strinjajo vsi teologi. Eni menijo, da je tu premalo upoštevana človeška prosta volja, in so zaskrbljeni, da se ne bi s takim prevelikim poudarjanjem božjega absolutnega gospostva

vzgojil nekaj fatalizem¹¹¹, ki bi gnal v obup. Tu se pojavlja že stoletja stara razdvojenost v teološki vedi, kako združiti absolutno gospostvo vsemogočnega in vsevednega Boga s človekovo svobodno odločitvijo. Tridentinski koncil je pustil vprašanje odprto in zbor velikih teologov (congregatio de auxiliis gratiae) se je na početku v 17. stoletju po osemletnem razpravljanju razšel brez uspeha. Tudi naše stoletje ne bo dvignilo zaves. Ponižno priznajmo svojo omejenost in spoštujmo drug drugega mnenje.

Navedli smo spoštljivo papeške in koncilске dokumente. Znanstvena teološka razprava pa ostaja še dalje odprta, kar so nam tudi koncilski očetje izrecno privoščili.

Način Marijinega sodelovanja pri odrešilnem delu

Iz splošnega nauka cerkvenega učiteljstva, še bolj pa iz tega, kar pravi zadnji koncil o Mariji, je razvidno, da Cerkev veruje v neko sodelovanje božje matere pri odrešilnem delu njenega Sina. Ni pa še pojasnjeno, v čem obstaja njen zadevni prispevek. Še manj pa moremo reči, da je stvar zrela za kako dogmatično razglasitev. Saj so koncilski očetje sami izjavili, da ne nameravajo podati izčrpne mariologije in da nočejo odločati o vprašanjih, ki so še v razpravi med teologi. In tako vprašanje je brezdvomno tudi Marijino sodelovanje pri odrešenju človeškega rodu, v čemer gredo naziranja teologov še precej narazen.

Nič čuda, ker je treba Marijin prispevek spraviti v soglasje z drugimi verskimi resnicami, ki stoje dogmatično trdno. Take resnice so, da je Kristus sam odrešenik sveta, da je on edini srednik med Bogom in ljudmi, da je odrešenje človeškega rodu izključno delo božje vsemogočne ljubezni, da je to delo bistveno dovršeno z Gospodovo smrtjo na križu, da je torej objektivna ali dejanska spopolnitev tistega božjega dela po kakem ustvarjenem bitju čisto nemožna, da ne stoji Marija v zadevi odrešenja na Odrešenikovi strani, ampak na strani odrešenih, ker je bila tudi sama potrebna odrešenja in je bila tudi res po zaslugah božjega Sina odrešena, četudi na drugačen način kot mi.

Kako naj se te dogmatično trdne resnice spravijo v sklad z naukom o Marijinem sodelovanju pri delu odrešenja? Sedanji položaj spominja nekoliko na položaj srednjeveških teologov v pričo nauka o brezmadežnem spočetju božje porodnice. Če je bila Marija že iz prvega trenutka svoje eksistence vsa sveta, kako je Sin božji odrešenik vseh ljudi brez izjeme? Saj Marijina duša ni potrebovala odrešenja in ni bila niti zmožna kakega odrešenja, ker je že pričela bivati v nadnaravnem stanju milosti. Vemo, da je iz tiste teološke zagate pomagal bistroumni Skot Janez Duns, kakor lahko berete v zadevnem poglavju te knjige. Ne vemo pa, če in kdaj se bo pojavil drug Janez Duns, ki bo zadovoljivo razrešil vprašanje, kako je božja mati sodelovala pri odrešilnem delu edinega odrešenika vseh ljudi, čigar odrešilno delo je bilo povsem dovršeno in ni bilo niti zmožno kake spopolnitve po sodelovanju kakega ustvarjenega bitja.

Vprašanja o načinu Marijinega sodelovanja pri delu odrešenja torej še ni rešeno. Tudi koncil ga ni rešil, saj niti ni imel tega namena. Povedal je samo, kaj Cerkev na splošno o Marijinem prispevku k odrešenju misli. Vendar ni tega cerkvenega mišljenja oznanil kot definitivno versko resnico niti ni zavrzel drugačnega mnenja.

Objektivno in subjektivno odrešenje

Nekateri teologi ne govorijo več o kakem Marijinem privoljenju k učlovečenju božjega Sina ali h krvavi žrtvi na križu. Niti ne vidijo v dogajanju na svečnico kakega darovanja božjega deteta Očetu. Rajši poudarjajo razlikovanje med objektivnim in subjektivnim odrešenjem.

¹¹¹ Topa vdanost v neizogibno usodo, latinsko *fatum*.

Objektivno ali stvarno odrešenje je bilo popolnoma dovršeno s smrtjo božjega Sina. K temu stvarnemu odrešenju ne more nihče kaj dodati ali kaj prispevati, nihče, nobeno ustvarjeno bitje, dosledno niti Marija. Da bo pa to objektivno in povsem dovršeno odrešenje tudi subjektivno ali osebno učinkovalo, potrebuje še nekake spolnitve od strani človeka, ki se, seveda po zasluženju Kristusove smrti, dvigne k Bogu po veri in po ljubezni. Tako dopolnjuje človek, kar še manjka pri Kristusovem trpljenju, kakor je to Pavel trdil o sebi, ko je pisal Kološanom: »Veselim se v trpljenju za vas in s svoje strani na svojem mesu dopolnujem, kar nedostaja bridkostim Kristusovim, za njegovo telo, ki je Cerkev« (Kol 1, 24). Kristusovo trpljenje ima neskončno vrednost in je za odrešenje vseh ljudi popolnoma zadostno. A Bog je v korist človeštva ustanovil tak red, da morajo in morejo za lastno posvečenje in za napredek božjega kraljestva na zemlji tudi ljudje sodelovati in trpeti. Kristus, ki v svojem lastnem poveličanem telesu ne more trpeti, trpi v ljudeh, v vernikih, ki tvorijo njegovo skrivnostno telo. Vsak odrasel človek more na takšen način, seveda s pomočjo božje milosti, dopolnjevati Kristusovo odrešilno delo, da ne ostane brezuspešno, marveč da obrodi sad duhovnega življenja in večne blaženosti.

Pa ne samo zase more človek na ta način dopolnjevati božje odrešilno delo, ampak po božji dobroti naredbi tudi za druge. Saj tvorimo vsi ljudje eno samo družino, ki ima vsa istega očeta stvarnika in istega odrešenika. Kaj šele v Cerkvi božji, kjer tvorimo vsi nekako Odrešenikovo telo, katerega glava je Odrešenik sam. pretresljivo dejstvo je, da je večna rešitev mnogih odvisna od molitev in spokornih del udov skrivnostnega telesa Kristusovega in od sodelovanja vernikov skupaj z božjim Odrešenikom¹¹².

Če more že vsak odrasel človek na ta način dopolnjevati Kristusovo odrešilno delo v korist sebi in še drugim, koliko več je to premogla in premore Odrešenikova mati. Naše sodelovanje s trpečim Odrešenikom je namreč sodelovanje grešnih Adamovih otrok. Marijina duša pa ni bila nikoli pod grehom, ker ni bila, kakor mi, greha očiščena, ampak greha obvarovana. Dalje ne more biti nobena človeška duša tako združena z Odrešenikom, kakor je bila združena. Marija po neizmerni ljubezni in popolni vdanosti z umirajočim sinom na Kalvariji. Tako je ona dopolnjevala odrešilno delo božje. Dopolnjevala ga je ne samo zase, za svojo duhovno rast, ampak tudi v blagor vseh bodočih vernikov in vsega človeškega rodu. Saj je bila in je kot Odrešenikova telesna mati tudi duhovna mati ne samo Cerkve, ampak vsega človeštva, saj je njen sin za vse ljudi na križu izkrvavel. In to sodelovanje z božjim delom odrešenja nadaljuje Marija, poveljučana v nebeški blaženosti. Cerkev je o tem trdno prepričana in nas uči zdihovati iz te solzne doline k njej, ki je naša posredovalka pri Bogu, naj nam po tem izgnanstvu pokaže Jezusa, blagoslovljeni sad svojega telesa, da postanemo vredni Kristusovih obljub.

Tako približno gledajo sedaj mnogi odlični teologi na Marijino sodelovanje pri Kristusovem odrešilnem delu. V to smer izzvene navsezadnje tudi koncilski izvajanja, kjer beremo, da Marijino materinstvo v redu milosti traja neprestano in da nam z mnogotero priprošnjo pridobiva darove večnega zveličanja. Vse to pa je, po mnenju koncilskih očetov, mišljeno tako, da dostojanstvu in učinkovitosti Kristusa, edinega srednika, nič ne odvzame in nič ne doda.

V verski zavesti postaja torej vedno bolj jasno, da je Kristus edini odrešenik, ki je odrešilno delo sam dovršil; da je pa Marija združena z odrešenikom po materinski in nadnaravni ljubezni, mogočna posredovalka sadov odrešenja za Cerkev in za ves človeški rod do konca dni.

Dodatek. V tem poglavju stoji Marija na Kalvariji kot glavna in najbolj sočutna priča dejanja, s katerim se je bistveno dovršilo odrešenje človeškega rodu. Tridentinski koncil je slovesno učil, da je Kristus s svojim trpljenjem prislužil opravičenje in za nas zadostil Bogu Očetu (6.

¹¹² Pij XII., *Mystici corporis* l 1943, Denzinger Schön. štev. 3805

seja, 7. pogl.). ustvarjena je bila bistvena podlaga za duhovno posvečenje ljudi vseh rodov in vseh časov. Novejša teologija rada družiti s tem bistvenim delom odrešenja še Kristusovo vstajenje kot integralen del tega velikega božjega načrta, ki se je bistveno dovršil, ko je Gospod rekel »dopolnjeno je« in je glavo nagnil in izdihnil (Jan 19, 30). Ta povezanost Gospodove smrti z njegovim vstajenjem, je v sv. pismu večkrat izražena, npr.: Lk 24, 36; Rim 4, 25; Kor 15, 17. Izraža jo tudi velikonočno predglasje, ko pravi, da je naše velikonočno Jagnje s svojo smrtjo uničilo našo smrt in s svojim vstajenjem obnovilo življenje. – Mnogo bi se dalo o tem razpravljati in premišljevali. Pa sem le mimogrede omenil, ker Marija pri tej integraciji odrešilnega bistva ni vidna priča in ker ne sme mariologija preiti v soteriologijo, v nauk o odrešenju.

Marija naša priprošnjica

Z razpravo o Marijinem sodelovanju pri delu odrešenja je v čisto naravni zvezi nauk o priprošnji božje matere za človeški rod. saj pravi zadnji koncil, da Marijino materinstvo v redu milosti traja neprestano in se odraža v tem, da je ona naša prav posebna priprošnjica pri Bogu.¹¹³ Je pa ta nauk tudi v zvezi z naukom o priprošnji vseh božjih izvoljencev, iz katerega se je počasi razvil in dosegel v nekaterih dobah izredno visok položaj.

V sledeči razpravi mislim najprej podati sedanji nauk Cerkve o Marijini priprošnji in zgodovinski razvoj tega nauka. Sledila bodo dogmatična načela, po katerih moramo gledati na priprošnjo svetnikov in božje matere. Ker pa teološka znanost v zadevi priprošnje svetnikov še ni dovršena, podajam končno še poskus, kako tolmačiti neznani način priprošnje božjih izvoljencev v luči znanih in neoporečnih podatkov naše svete vere.

Nauk cerkve

Kaj Cerkev misli in uči o Marijini priprošnji pri Bogu, je razvidno iz zadevnih papeških okrožnic in iz nauka zadnjega koncila.

Ko je papež Leon XII. v septembru leta 1883 priporočal molitev rožnega venca za bližnji oktober, je pisal: »Nič ne bo tako zveličavno in učinkovito, kakor če si izprosimo naklonjenost vzvišene božje matere Marije. Ona je posredovalka miru za nas pri Bogu in delivka nebeških milosti.«

Bolj izrazita je okrožnica istega papeža iz leta 1891, kjer pravi: »Kakor je gotovo, da je prišla milost in resnica po Kristusu (Jan 1, 17), tako je gotova tudi trditev, da se nam, po božji volji, dele milosti iz tistega zaklada samo po Mariji. Kakor ne more nihče priti k nebeškemu Očetu kakor le po Sinu (Jan 14, 6), tako slično ne more nihče h Kristusu, kakor le po njegovi materi.«¹¹⁴

Končno je isti cerkveni poglavar v okrožnici iz leta 1894 povedal tudi, zakaj ima Cerkev tako veliko zaupanje v Marijino priprošnjo. Takole je pisal: »Glavni razlog, zakaj skušamo z molitvijo zadobiti Marijino varstvo, leži v njeni nalogi posredovalke božje milosti. Marija nenehno vrši to svojo nalogo pri Bogu, ker po svojem dostojanstvu in po svojih zaslugah uživa njegovo najvišjo naklonjenost in ker po moči daleč presega vse nebeške izvoljence.«

Sv. Pij X. je v svoji okrožnici iz februarja l. 1904 pojasnil zadevno dogmatično stališče s tole izjavo: »Kristus je po svojem lastnem in izključnem pravu delivec nadnaravnih dobrot; Mariji pa, ki je bila v bolečinah združena s Sinom, je dano, da je pri svojem Sinu najmočnejša posredovalka.«¹¹⁵

¹¹³ Luč narodov, 62

¹¹⁴ Denzinger Sch. 3274

¹¹⁵ Denzinger Sch. 3390

Mimogrede naj omenim, da je neposredni Pijev naslednik Benedikt XV. leta 1921 dovolil mašo »v čast Mariji, splošni posredovalki milosti«.

Zadnji koncil se je o Mariji takole izrazil: »Marijino materinstvo v redu milosti traja neprestano. Vzeta namreč v nebesa te zveličavne naloge ni odložila, temveč nam z mnogotero priprošnjo še naprej pridobiva darove večnega zveličanja. V svoji materinski ljubezni se zavzame za brate svojega Sina, ki so v nevarnostih in stiskah, dokler ne bodo prišli v blaženo domovino. Zato kličemo blaženo Devico z naslovi priprošnjice, pomočnice, besednice, srednice. Vendar je mišljeno tako, da dostojanstvu in učinkovitosti Kristusa, edinega srednika, nič ne odvzame in nič ne doda«. ¹¹⁶

Dogmatično gledanje na priprošnjo svetnikov

Nekateri si domišljajo priprošnjo svetnikov zelo enostavno in precej po človeško. Naprošeni svetnik stopi pred božje veličastvo ter Boga, ki ima milijone vsakršnih zadev v svojem razumu, nekako opozori na stisko trpečega varovanca in prosi usmiljenja za tega reveža. Bog se na priprošnjo svetnika omehča, spremeni svoj dotedanji načrt in trpečemu odvzame križ. Ali pa drug primer. Kristus je že stegnil roko, da udari drznega grešnika. A tu se približa Kristusova mati in naprošena od pobožnih duš, zaustavi grozečo roko, da kar omahne; grešniku je prizaneseno.

Vse to je umljivo človeško gledanje, a ne ustreza resnici. Predvsem ni prošnja molitev nikdar informacijskega značaja za vsevednega Boga, ki ve za vse potrebe in za vse trpljenje Adamovih otrok neskončno bolj kot trpeči človek in njegov nebeški priprošnjik. Dalje ne more nobena priprošnja Boga upogniti, da se bo premislil in menjal svoj načrt, kajti pri Bogu ni premembe ne sence menjave, pravi apostol Jakob (Jak 1, 18). Če sveto pismo včasih pripoveduje, da se je Bog pomiril od svoje jeze in opustil nameravani kazenski postopek, je to antropomorfizem, se pravi je božje izraženo v človeški obliki ¹¹⁷. Tako beremo, kako se je Bog razsrdil nad ljudstvom, ki je malikovalo zlato tele. Hudo se je razsrdil in sklenil pokončati ves narod. Toda na prošnjo Mojzesa se je potolažil in prizanesel (2 Mojz 32). Takih antropomorfizmov je v svetem pismu zelo veliko.

Božji načrti so pa večni in nespremenljivi. A v teh večnih in nespemenljivih načrtih je že upoštevana naša molitev in priprošnja božjih izvoljencev. Brez teh molitev in priprošenj bi bil zgodovinski potek drugačen. Že od večnosti je Bog odločil, koliko moči bo imela ta ali ona molitev in je v tem predvidevanju uravnal svoj načrt. Če bi ne bil predvideval tiste priprošnje, bi bil on drugače odločil.

Tako imajo molitve in priprošnje nedoumljivo odločilno moč na zgodovinski potek človeškega rodu, posebno na poti k zveličanju. Bog sam je privzel to moč molitve v svoj večni načrt. Zato moramo molitev, posebno še prošnjo molitev, resno upoštevati. Tudi Cerkev se v svojih liturgičnih molitvah zelo zanaša na priprošnje svetnikov. A prav te liturgične molitve, ki se zaključujejo »po Kristusu našem Gospodu«, pričajo, da zajemajo priprošnje svetnikov svojo moč iz Kristusove odrešilne krvi.

Splošno zaupanje v priprošnjo bogoljubnih ljudi

Zaupna misel, da bo priprošnja dobrih ljudi pri Bogu učinkovita, ta misel je že starodavna posest človeškega rodu. Najstarejši dokument, ki govori o taki priprošnji je pač prva Mojzesova knjiga. Tam beremo v 18. poglavju, kako je Abraham prosil Boga, naj prizanesi grešnim Sodomitom. In priprošnja bi bila tudi uslišana, če bi bilo v Sodomi vsaj deset

¹¹⁶ Luč narodov 62.

¹¹⁷ v grškem jeziku *antropos* = človek, *morfe* = oblika

pravičnih, pa jih žal ni bilo. Dalje poroča sveto pismo, kako so Mojzes, Samuel, preroki in še drugi bogoljubni ljudje izprosili pri Bogu usmiljenje, da je odpustil in prizanesel posameznim in včasih vsemu narodu.

V krščanstvu pa se je zaupanje v prošnjo molitev bolj razširilo in utemeljilo. Kristjani so radi molili za druge vernike in se radi priporočali njihovim molitvam. Apostol Pavel je veliko molil za svoje vernike. Takole je pisal kristjanom v Efez: »Spominjam se vas v svojih molitvah, naj vam Bog da duha modrosti in razodetja« (Ef 1, 16-18). Pa tudi sebe in svoje sodelavce ej rad priporočal v molitev dobrih kristjanov. Tako je opominjal Tesaloničane: »Bratje molite za nas, da bi se Gospodova beseda razširjala in proslavljala« (2 Tes 3, 1). In še proti večeru svojega življenja je priporočal Timoteju, škofu v Efezu: »Naj se opravljajo prošnje, molitve in zahvale za vse ljudi, da bomo živeli tiho in mirno življenje. To je namreč dobro in všeč Bogu našemu odrešeniku, ki hoče, da bi se vsi ljudje zveličali« (1 Tim 2, 1-4).

Ta ideja medsebojne prošnje molitve je kot dragocena apostolska dediščina prešla na kristjane prvih stoletij. O tem nam pričajo katakombe s svojimi orantami, to je figurami, ki molijo z razprostrtimi rokami, molijo pač pri Bogu za svoje svojce. Isto izpričujejo mnogoštevilni napisi ob grobovih, s katerimi se živeči priporočajo v molitev pokojnih, ki so šli v božji ljubezni s tega sveta. Najrajši so se priporočali svetim mučencem, ki so bili dali življenje za Kristusa in o katerih so bili prepričani, da že kraljujejo v nebeški slavi. Ti napisi, četudi izdelani tu in tam s preprosto in nerodno roko, so velikega pomena za jezikoslovce, zgodovinarje in starinoslovce. Prav taki napisi, s katerimi so se pobožni prosilci priporočali svetemu Petru, so v zadnjem času omogočili, da se je z veliko natančnostjo precizirala lega groba prvaka apostolov¹¹⁸.

Ker se je prošnja molitev prakticirala že v predkrščanski dobi, ni izključno krščanska, ampak obče človeška. Človek ni od stvarnika mišljen kot samotar, ampak kot družabno bitje. Rodi se v družini kjer dobi svoje fizično življenje in prvo seme kulture svojega naroda. V družbi se šola in dozoreva v celega človeka. Ni sam; tudi družba dela in se žrtvuje zanj.

Pa tudi v nadnaravnem redu milosti ni človek v božjem načrtu samotar. Bog na splošno noče direktno reševati vsakega posameznika, marveč ga včlani v veliko družino božjega ljudstva, kjer naj človek duhovno dozoreva in se tako reši v srečno večnost. Ne bo sam; božje ljudstvo bo zanj molilo in mu pomagalo. To idejo božjega ljudstva in posameznika v njem je zadnji koncil lepo razvil in vsestransko osvetlil. Ljudstvo božje je Kristusova Cerkev, kjer tvorimo vsi en sam velik organizem, skrivnostno Kristusovo telo ali, kakor pravi apostol, množica nas je telo v Kristusu, posamezni pa med seboj udje (Rim 12,5).

Ta Pavlova zamisel o skrivnostnem telesu Kristusovem se je v krščanskem gledanju počasi razširila v »občestvo« svetnikov, ki predstavlja še obširnejšo družbo: vernike na zemlji ali vojskujočo se Cerkev, duše v vicah ali trpečo Cerkev in blažene v Nebesih ali zmagoslavno Cerkev. Tako krščansko gledanje se je, pravim, razširilo počasi. Izraz, »občestvo svetnikov« se v apostolski veri pojavlja šele v petnajstem stoletju. Tridentinski koncil ga nekako suponira ali predpostavlja, ko razpravlja o priprošnji svetnikov in o daritvi svete maše za duše v vicah. Posebno lepo je občestvo svetnikov orisal Leo XIII. v okrožnici »Mirae caritatis«, kjer beremo, da je to občestvo družba medsebojne pomoči, zadoščevanja, prošenj in izmenjave duhovnih dobrot. Glava te velike družbe je Kristus, kar jih pa veže, je ljubezen.¹¹⁹

Zaupanje v priprošnjo svetnikov

Glede priprošnje svetnikov je tridentinski cerkveni zbor izjavil tole: Svetniki, ki s Kristusom kraljujejo, darujejo Bogu svoje molitve za ljudi. Zato je prav in koristno klicati jih ponižno na

¹¹⁸ O tem je mnogo pisala prof. M. Guarducci, ki vodi znanstvena raziskovanja pod baziliko sv. Petra

¹¹⁹ Denzinger Sch. 3363.

pomoč, se zatekati k njihovim priprošnjam, da zadobimo dobrine od Boga po njegovem Sinu, ki je naš edini odrešenik in rešitelj.¹²⁰

Zaupanje krščanskega ljudstva v priprošnjo svetnikov je dobilo s tem koncilskim odlokom svojo dogmatično podlago, zgodovinsko pa sega daleč nazaj v srednji in stari vek . posebno jasen izraz tega zaupanja imamo v litanijah vseh svetnikov. Litanije, to je grška beseda, ki pomeni prošnje in molitve sploh, posebno prošnje, ki se enakomerno ponavljajo. Zgodovinski razvoj litanij gre v tisočletja nazaj. Najstarejši vzorec litanij imamo v 135. psalmu. To je precej dolga zahvalna molitev za razne dobrine, ki jih je Bog izkazal vsemu človeštvu, posebno še izraelskemu narodu. Kdor je molil »naprej« je našteval posamezne dobrine, vsakokrat po eno. Ljudstvo je pa odgovarjalo vedno isto: »Ker vekomaj traja njegovo usmiljenje«. ¹²¹ To se je ponavljalo šestindvajsetkrat. Ta način molitve je obstajal torej že v predkrščanski dobi.

V krščanstvu so se naše litanije razvile iz tolikokrat ponavljane Kyrie eleison, Gospod usmili se, in Christe eleison, Kristus usmili se. Ti vzkliki so se ponavljali v prvotni mašni liturgiji dostikrat, posebno v prvem delu maše, ko so opravljali molitve za vsakršne potrebe in je ljudstvo po vsaki prošnji odgovorilo s Kyrie eleison. V naši rimski liturgiji so te vzklike precej skrčili; v vzhodnih liturgijah se pa še zdaj po mnogoštevilnih prošnjah kar naprej ponavlja Kyrie eleison, Gospod pomiluj. Nekaj podobnega so zdaj vpeljali v našo obnovljeno mašno liturgijo, ko po vsaki ljudski prošnji pred darovanjem navzoči odgovarjajo: Prosimo te, usliši nas;

Iz teh liturgičnih vzklikov za božje usmiljenje so nastale litanije z vzkliki za priprošnjo svetnikov. Že za časa Gregorja Velikega, torej krog leta 600, so imeli nekake litanije vseh svetnikov, ki so potem v srednjem veku dobivale različne oblike in različen obseg. Kdaj so dobile sedanjo obliko in sedanji obseg, se ne da dognati. Gotovo je sedanja oblika zelo stara, ker je že mnoga stoletja v mislu in v brevirju ter v obredu mašniškega posvečenja. Za starost govori tudi dejstvo, da imajo litanije samo imena svetnikov in svetnic iz davnih stoletij. Zadnji, ki je še dobil svoj prostorček v litanijah vseh svetnikov , je Frančišek Asiški, ki je umrl leta 1226, torej pred več kot 700 leti

V litanijah vseh svetnikov so božji izvoljenci razdeljeni v razne kategorije ali razrede; na prvem mestu je pa vedno božja mati Marija z naslovi božjega materinstva in popolnega devištva. Posamez imenovanih je razmeroma le malo. K vsem tem blaženim nebeščanom kliče krščansko ljudstvo že stoletja: prosite za nas ali prosi za nas. Koliko zaupanja v priprošnjo svetnikov!

Iz priprošnje svetnikov do Marijine priprošnje

Iz zaupanja v priprošnjo svetnikov se je počasi razvilo zaupanje v priprošnjo božje matere. Seveda so stali spočetka v osredju sveti mučenci, junaki vede, kot priprošnjiki za verne. Vendar se najde že v katakombah poleg orant svetih mučencev tudi kakšna oranta božje matere, ki z razprostrtimi rokami moli za vernike.

Nekateri cerkveni očetje prvih stoletij imenujejo Marijo duhovno mater krščanskega ljudstva. Tako Avguštín v knjižici o svetem devištvu. Tam pravi, da je Marija najodličnejša članica Cerkve, da kot taka deluje po ljubezni, deluje z verniki skupaj za božje kraljestvo na zemlji. O kaki posebni Marijini priprošnji ali o kakem njenem posredovanju milosti pa ne govori ne Avguštín ne kateri drugi cerkveni oče tiste stare dobe, vsaj izrecno ne.

Vzhodna grška liturgija ima ob nekaterih Marijinih praznikih slavospeve, ki jih je zložil Andrej, nadškof na Kreti, ob koncu sedmega stoletja in ki izražajo zaupanje v Marijino

¹²⁰ Denzinger Sch. 1821.

¹²¹ Po hebrejsko: ki leolám hasdó.

priprošnjo. O tem zaupanju priča tudi tista starodavna molitev, ki je deloma prešla v liturgijo vzhodne in zahodne Cerkve in ki jo tolikokrat molimo: »Pod tvoje varstvo pribežimo, o božja porodnica; ne zavrzi naših prošenj v naših potrebah, temveč reši nas vsega hudega«.

V bistvu je ta molitev menda že iz tretjega stoletja.

To je nekaj podatkov, ki pričajo, da je bilo zaupanje v Marijino priprošnjo v stari dobi krščanstva šele v svojih začetkih. Misel, da je Marija s svojo priprošnjo posredovalka milosti ali celo vseh milosti, ta misel se pojavi šele v srednjem veku. Najprej v govoru sv. Bernarda na praznik Marijinega rojstva, v katerem pravi: »Častimo Marijo z vsem srcem in po vseh naših močeh. To je volja tistega, ki je hotel, da vse prejmejo po Mariji.«¹²²

Ta Bernardova misel se večkrat ponavlja v spisih svetega cerkvenega učenika Bonaventura, ki je deloval dobrih sto let po Bernardovi smrti.

To zaupanje v Marijino priprošnjo je posebno krepko izraženo v molitvi, ki je v molitvenikih veljala za Bernardovo molitev. Mnogi so namreč mislili, da jo je zložil sveti cerkveni učenik Bernard, v resnici je pa iz spisov nekega drugega Bernarda s priimkom Claude, ki je kot ubog duhovnik požrtvovalno deloval v Parizu do leta 1641. Molitev je znana tudi pod imenom Memorare ali Somni se, ker se tako pričinja: »Spomni se, o milostna devica Marija, da se ni še nikdar slišalo, da bi bil kdo zapuščen, ki se je pod tvoje varstvo zatekel in tebe za pomoč prosil«.

Od 17. stoletja dalje se pa množe glasovi, da posreduje Marija celo za vse milosti. Veliki teolog in filozof (Suarez)¹²³ je menil, da moramo klicati Marijo na pomoč bolj kot druge svetnike, kajti karkoli izprosijo drugi svetniki, izprosijo le po Mariji.

Večjo vlogo je v tem razvoju odigral sveti Ludvik Grignon de Montfort,¹²⁴ ki v svojem spisu o pravi pobožnosti do Marije pravi: »Bog Sin je dal materi vse, kar je bil zaslužil s svojim življenjem in s svojo smrtjo. Postavil jo je za upraviteljico zaklada, ki ga je podedoval od Očeta. Bog sveti Duh je dal Mariji svoje neizmerne darove, izvolil jo je za delivko vsega svojega imetja, tako da ona deli božje darove in milosti, komur hoče, kolikor hoče in kakor ona hoče. Ni je nebeške milosti, ki bi ne bila šla skozi njene deviške roke. To je volja božja, ki hoče, da imamo vse po Mariji«. Sveti Alfonz Liguori¹²⁵ se v glavnem opira na sv. Bernarda in pravi, da je pač volja božja taka, da prejemamo vse milosti po Marijini. Dostavlja še, da je bilo to tedaj, v 18. stoletju, splošno naziranje vernikov. Proti zgodovinarju Ludviku Muratoriju,¹²⁶ ki je bil to naziranje imenoval pobožnjaško pretiravanje, je skušal Alfonz zagovarjati svoje tedanje naziranje. Marijino posredovanje vse milosti je tolmačil tako, da je Bog izvor vseh milosti, Marija pa po božji dobroti oskrbnica tistega zaklada in da, karkoli ona nakloni, deli samo na podlagi zaslug božjega Sina. Končno pristavlja še, da se ni potrebno obračati na Marijo za vsako milost posebej. Zdi se torej, da je Alfonz svoje prvotne trditve nekoliko omili.

Teološko gledanje na Marijino priprošnjo

¹²² Govor na Mar. rojstvo, 6. Bernard opat samostana Clairvaux v Franciji, umrl leta 1153.

¹²³ Frančišek Suarez, Španec po rodu, jezuit, profesor na visokih šolah v Parizu, v Rimu in drugod. Umrl v Lizboni l. 1617. Iz njegovih obilnih spisov zajema teologija še danes.

¹²⁴ Ludvik Grignon iz Montforta v Zahodni Franciji je deloval kot ljudski misijonar po Franciji, ustanovil več cerkvenih družb in spisal mnogo nabožnega branja. Njegov najbolj razširjen spis je »O pravi pobožnosti k materi božji«. Gori navedene besede so iz prvega poglavja tega spisa. Ludvik Grignon je umrl leta 1716.

¹²⁵ Alfonz, rojen blizu Neaplja, najprej advokat, potem duhovnik in škof ter cerkveni učenik. Ustanovil je misijonsko družbo Redemptoristov. Izredno plodovit pisatelj v bogoslovni in nabožni literaturi. Znan je njegov spis o Marijini slavi. Umrl je leta 1787.

¹²⁶ Ludvik Muratorij, veliki znanstvenik, ravnatelj ambrozijanske biblioteke v Milanu in začetnik zgodovinskega raziskovanja v Italiji. Spisal je velika zgodovinska dela. Našel je najstarejši seznam svetopisemskih knjig nove zaveze iz prvih stoletij krščanstva, znan pod imenom »Muratorijev fragment«. Pravimo »fragment«, to je »odlomek«, kjer je spis spočetka okrnjen. Muratorij je umrl leta 1750.

Vse te pobožne izraze zaupanja v Marijino priprošnjo mora teološka znanost skrbno preudariti. Priznati mora temeljno razliko med priprošnjo našega edinega srednika Jezusa in Priprošnjo njegove matere. Dalje mora teologija preiskati, ali slone ti pojavi zaupanja v Marijino posredovanje na virih božjega razodetja, se pravi da se dajo spričati z dokazi iz sv. Pisma, ali pa da se izkažejo kot pojavi krščanskega izročila, ki se je pod nadzorstvom cerkvene učne oblasti razvijalo in doseglo svoj višek v 18. Stoletju. Če se to ne izpriča, ne bo stvar nikoli dozorela za dogmatično definicijo. V tem primeru je in ostane pobožno naziranje, ki sloni na verski resnici o priprošnji svetnikov sploh s posebnim upoštevanjem Marijinega božjega materinstva.

Kristusova in Marijina priprošnja

Oglejmo si torej najprej razliko med Kristusovo in Marijino priprošnjo. Kristusovo priprošnjo za nas omenja Pavel dvakrat. Prvič v pismu Rimljanom, kjer pravi, da Kristus, ki sedi na desnici božji, tudi prosi za nas (Rim 8, 34). Drugič v listu Hebrejcem, ko uči da more naš veliki in nesmrtni duhovnik Jezus dati zveličanje vsem, ker vedno živi in prosi zanje (Hebr 7,25). – poleg Pavla izraža isto misel tudi evangelist Janez, ki piše v svojem prvem listu: »Če se kdo pregreši, imamo zagovornika pri Očetu, Jezusa Kristusa pravičnega« (1 Jan 2, 1).

Dejstvo Kristusove priprošnje je torej gotovo, kjer je svetopisemsko izpričano. O načinu te priprošnje pa teologi ne soglašajo. Eni menijo, da gre tu za pravo izrecno prošnjo, kakor je učlovečeni Sin božji tu na zemlji molil k Očetu za apostole i za druge (Jan 17, 20). Drugi pa pravijo, da obstaja ta priprošnja že v samem dejstvu, da je Bog Sin v nebeški slavi pričujoč kot odrešenik človeškega rodu in ima na svojem poveljanskem telesu znamenja svojega trpljenja. Že ta in taka navzočnost odrešenika je nenehna prošnja za odrešene. Kristus je za nas vedno žrtvovano ali zaklano jagnje, kakršno je gledal Janez v svojem skrivnostnem videnju nebeške slave (Raz 5, 6 in 12).

Med to Kristusovo priprošnjo in Marijinim posredovanjem, pa naj bo še tako uspešno in obsežno, je velika razlika, ne samo gradualna ali postopna, marveč prav bistvena razlika. Kristusova priprošnja je namreč priprošnja Boga Sina v človeški naravi, je priprošnja odrešenika in velikega duhovnika vsega človeškega rodu, je priprošnja tistega, ki je povsem neodvisen gospodar vsega zveličavnega reda.¹²⁷ Marijina priprošnja pa je priprošnja ustvarjenega bitja, ki je sicer najbolj odlična stvar božja, vendar docela in bistveno odvisna od svojega stvarnika in odrešenika. Razlika med Kristusovo in Marijino priprošnjo je torej tolikšna, kolikršna je razlika med učlovečenim Sinom božjim, ki je blagoslovljen na veke (Rim 9, 5), in človeško ženo, iz katere ima božji Sin svojo človeško naravo. Razlika je torej neskončna. Vendar, četudi je Marijina priprošnja v primerjavi s Kristusovo priprošnjo omejena in odvisna od odrešenikovih zaslug, prekaša pa le priprošnjo vseh ostalih svetnikov. Marija namreč prosi kot božja mati, svetniki pa kot božji prijatelji. Med materjo in prijatelji je pa precejšnja razlika in mora biti priprošnja matere bolj uspešna ko priprošnja prijateljev.

Zgodovinski razvoj

Zavest te razlike je prešla v miselnost krščanskega ljudstva le počasi. V prvih stoletjih, dokler je tekla mučeniška kri, so bili seveda sveti mučenci skoroda edini priprošnjiki vernikov pri Bogu. Po končani mučeniški dobi se je pa v krščanstvu pričel dvigati ugled devištva, kakor

¹²⁷ Kristusova priprošnja je za nas neprodirna skrivnost, ki sega v skrivnost sv. Trojice. Kako more Kristus, ki je Bog, še kaj pri kom prositi? Evangelist Janez pravi, da je Kristus naš priprošnjik pri Očetu. Bog Sin je isto kar Oče, ni pa isti kot Oče, je druga oseba, je Bog od Boga in more tako biti naš priprošnjik pri Očetu v svoji človeški naravi.

pričajo Ambrozijevi in Avguštinovi spisi. Mučeništvo in devištvo so stavili na isto versko raven, ker so v vednem devištvu videli nekrvavo pa dolgotrajno mučeništvo. Tako se je zboru svetih mučencev, ki so bili dotlej edini priprošnjiki, pridružil še zbor svetih devic. Ker je pa Marija najodličnejša devica, devica in božja mati obenem ter dosledno nekaka kraljica vseh svetih mučencev, je pobožno ljudstvo spoznalo v njej najmogočnejšo priprošnjico in končno posredovalko vseh milosti. Te misli je razvil sv. Bernard v njemu lastnem visokem in ljubkem slogu in se dvignil do trditve, da prejmemo vse božje darove po Marijinih rokah. Pod Bernardovim vplivom stoje marijanski nabožni pisatelji naslednjih stoletij, ki so Bernarda še deloma prekosili in naredili iz božje matere ne samo upraviteljico, marveč skoroda gospodarico zaklada božjih milosti, kakor smo brali v prejšnjem poglavju.

Teološka sodba

Kaj pravi k vsemu temu teologija? Stroga teološka znanost sodi, da je izvajanje teh cerkvenih pisateljev marsikaj samo pobožno mnenje, ki se ne da izpričati iz virov božjega razodetja. V svetem pismu ni o kaki izrečeni Marijini priprošnji v pravem pomenu nikjer besedice. Pa tudi v starem verskem izročilu ni o tem skoro nobenega sledu. Cerkevni očetje ne vedo zadevno nič. Oni poznajo v glavnem priprošnjo mučencev in vesoljne Cerkve Kristusove. O kaki posebni priprošnji božje matere ne govorijo. Bernard, v čigar spisih se ideja o mogočni in vseobsegajoči Marijini priprošnji prvič pojavlja, je živel vsaj štiristo let po zadnjem cerkvenem očetu. Te časovne praznine zgodovina ne more na noben način izpolniti. Res so Bernardovi spisi močno vplivali na srednjeveško versko mišljenje in življenje, vendar iz tega ne sledi nujno, da se ta veliki Marijini častivec ni mogel v čem prenačati, kakor se je dejansko motil, ko je nasprotoval verskemu mišljenju o Marijinem brezmadežnem spočetju.

Grignonovo mnenje, da deli Marija vse božje milosti, komur ona hoče, kolikor ona hoče in kakor ona hoče, zveni drzno in sloni na enako drznem mnenju istega Marijinega častivca, da je dal Bog Sin svoji materi vse, kar je bil zaslužil s svojim življenjem in s svojo smrtjo ter da jo je postavil za upraviteljico vseh zakladov, ki mu jih je bil dal Oče za dediščino. Ne eno ne drugo se ne da teološko izpričati, tudi krščanska praksa se ne strinja s takim naziranjem. Verniki namreč priporočajo svoje zadeve sv. Jožefu ali sv. Antonu ali sv. Tereziki in upajo, da bodo uslišani prav na priprošnjo teh svetnikov, ne glede na kako posredovanje božje matere. Enako je v procesih za razglašanje novih blaženih ali svetnikov, kjer vidi cerkvena oblast v čudežnih uslišanjih dokaz mogočne priprošnje prav tistega določenega služabnika božjega, dokaz, ki izključuje vsako drugotno posredovanje. In v svojih liturgičnih molitvah prosi Cerkev za priprošnjo svetnikov ne po Mariji, ampak po Kristusu Gospodu našem.

Bodimo torej previdni in se varujmo slehernega pretiravanja. Posebno tam, kjer najvišja cerkvena učiteljska oblast še ni izrekla svoje zadnje in odločilne besede. Ta previdnost je še bolj potrebna v naših časih, ko se trudimo za zblížanje ločenih kristjanov. Kardinal Newman¹²⁸ je že pred stol leti trdil, da so nekatera pretiravanja v marijanski pobožnosti velika ovira za zblížanje protestantov s katoliško Cerkvijo. Varujmo se torej vsake take slabosti, ki jemlje naši cerkvi ugled pred drugoverci. Držimo se v mejah teološke znanosti, cerkvene liturgije in tistih pobožnosti, ki jih je cerkvena oblast odobrila.

Ob koncu tega poglavja naj navedem še prizor, ki ga je doživel francoski teolog in sociolog Dondeye, ko se je udeležil neke slavnosti v čast Mariji, kraljici miru. Slavnostni govornik je razvijal svoje misli takole. Najprej je orisal sedanji svet, ki je sicer zelo napredoval v znanosti

¹²⁸ John (Janez) Newman, rojen v Londonu l. 1801, je bil anglikanski (protestantski) župnik v Oxfordu. Po skrbnem študiju cerkvene zgodovine je v letu 1845 prestopil v katoliško Cerkev in bil čez par let posvečen v duhovnika. Nekaj let je vodil katoliško univerzo v Dublinu in bil leta 1879 imenovan za kardinala. Newman je z zgledom svojega svetniškega življenja in po svojih spisih dvignil ugled katoliške Cerkve v protestantski Angliji. Umrli je leta 1890.

in tehniki, je pa poln nevarnosti novih vojn vsled socialnih razrednih bojev, vsled nemirov v novih svobodnih afriških državah, vsled mržnje med narodi in vsled krivic, ki se gode za železno zaveso. Nasproti temu nesrečnemu svetu pa stoji Marija, kraljica miru. Ona je deležna vsemogočnosti svojega Sina, kneza miru. Tako je mogočna pri svojem Sinu, da bi ena sama, en sam njen migljaj, en sam smehljaj zadostoval, da pride mir na ta svet, če bi le svet bil vreden miru. Toda tista Marijina beseda še ni bila izgovorjena, tisti smehljaj se še ni pojavil na ustnicah Device, ker kristjani ne molijo dovolj, ne pristopajo k božji mizi ne v zadostnem številu ne s pravo gorečnostjo. – Tako približno govornik. Niti besede o dejanski ljubezni, o socialni pravici, o pomoči nerazvitim deželam, o izboljšanju gospodarskega reda in drugih podobnih problemih. Kaj naj si misli o krščanstvu neverujoči, če sliši take reči? Tako vprašuje Dondeyne. Najbrž si bo mislil, da vidijo kristjani v molitvi in obhajilu neko magično moč, ki bo ganila Marijo, katera bo potem s svojo vsemogočno intervencijo vse ostalo izpeljala. Kako zelo pogrešeno! V pravem krščanstvu nista molite in obhajilo nič magičnega. To ni čarovnija, ki naj čudežno omehča božjo mater in po njej avtomatično ustvari boljši svet. Nam vernim kristjanom sta molitev in obhajilo ljubezniv stik z Bogom, da se tako vnovič navdušimo za njegove velike zapovedi pravice in ljubezni ter se odločimo, da bomo z njim sodelovali za dosego boljšega socialnega reda ter več človečnosti in umevanja med narodi. Kristjani vemo da Bog, ki je ustvaril svet brez nas, ga ne bo ne duhovno ne gmotno rešil brez nas, brez našega resnega sodelovanja v skladu z njegovimi večnimi načrti pravice in ljubezni. V tak okvir in samo v tak okvir spada Marijina priprošnja sploh, posebej še njena priprošnja za mir.¹²⁹

Skrivnost priprošnje svetnikov

Zdi se mi umestno, da k razpravi o Marijini priprošnji dodam še par misli o načinu priprošnje svetnikov. S teološko znanstvenega vidika stvar ni tako preprosta, kakor bi se zdela marsikateremu pobožnemu častilcu božjih izvoljencev.

Predvsem se poraja vprašanje, kako naj svetnikova duša zve, da jo določeni človek prosi pomoči v določeni zadevi. Pravim svetnikova duša, ker so blaženi, če izvzamemo božjo mater, v nebeški slavi samo z dušami. Nimajo teles; ostala so na zemlji in tu po večini strohnela. Ker nimajo teles, nimajo ne oči, ne ušes ne drugih čutov, po katerih bi jim bil možen naraven stik s tem našim snovnim svetom. Po naravni poti ne morejo torej ničesar zvedeti o naših zadevah; kar vedo, so mogli zvedeti samo po nadnaravni poti neposrednega božjega razodetja. Teologi pravijo, da blaženi v duhovnem gledanju ali uživanju troedinega Boga zvedo tudi za dogajanja na tem našem svetu, kolikor jim pač hoče Bog razodeti, posebno v rečeh, ki zadevajo te blažene duše, tako na primer, da ta ali oni prosi za njihovo posredovanje v svojih težavah.

Premislimo dalje še neko drugo skrivnostno točko v tej zadevi. Prošenj za pomoč se dviga iz duš trpečih zemljanov v svetlo nebo neizmerno veliko. Vzemimo za primer prošnje k sv. Antonu. Teh prosilcev in prošenj je (posebno v Italiji) vsak dan nad sto tisoč, da rečem malo. Če pa preidemo na Marijine častivce in prosilce, naraste število prošenj v 24 urah že na milijone, vsako minuto na tisoče. Nam je neprijetno že, če se nam pojavi v enem dnevu pet ali šest beračev. Kako neki morejo nebeščani obvladati tako krdelo prosilcev vsak dan in to skozi stoletja in tisočletja. Pa pravimo, da so neizmerno blaženi, ko pa nimajo niti minute ljubega miru. Mar ni to nekaj skrivnostnega?

Res je vse to nekam skrivnostno. Ne smemo pa prezreti, da, ko tako govorimo o življenju blaženih, govorimo z izrazi našega sedanjega zemeljskega življenja in sodimo o njihovih življenjskih razmerah po naših sedanjih prilikah. V resnici je pa življenje duš, ki so ločene od

¹²⁹ Albert Dondegne, *La foi ecoute le monde*, v italijanskem prevodu, Assisi 1966, str. 140-141.

teles, povsem drugačno. O tem življenju nimamo in ne moremo imeti pravega pojma. Nič ne vemo, kako se razvija njeno življenje, kako deluje njen razum, kako se uveljavi njena prosta volja. Bog nam tega ni hotel razodeti, kar nam pa moreta zadevno povedati filozofija in teologija, je bore malo. Krščanstvo se mora omejiti na to, da uči dejstvo posmrtnega življenja in da je sreča ali nesreča posmrtnega življenja odvisna od razmerja duše do Boga, posebno v trenutku, ko se loči od telesa. Podrobnosti o načinu posmrtnega življenja zaman pričakujemo od naše svete vere. Tudi za vernega in z Bogom združenega kristjana je smrt odhod v neznano deželo in v neznan način življenja. Zato pa je še vedno nekaj zelo resnega.

Pa povrnimo se k razpravi o načinu priprošnje svetnikov. Ker nimamo zadevno nikakršnega posebnega razodetja, si smemo in si moramo sam zamisliti način priprošnje, po pameti seveda in na podlagi trdnih verskih resnic.

Bog je vse v vsem

Tu postavim na prvo mesto dejstvo, da je Bog ne le izvor blaženosti vseh zveličanih duhov, ampak tudi princip ali počelo vsega njihovega udejstvovanja. Kakor smo mi zemljani, četudi umna in prosto se odločujoča bitja, vendar popolnoma odvisni od Boga, tako je tudi življenje in udejstvovanje nebeščanov docela v božjih rokah. Saj drugače ne more biti. Če bi se moglo na zemlji ali v nebesih dogajati kaj mimo Boga, ne da bi Bog hotel ali vsaj dopustil, bi Bog ne bil več Bog. Kar predvideva Pavel za konec sveta, da bo namreč »Bog vse v vsem« (1 Kor 15, 28), to se v nebesih že zdaj bolj jasno uresničuje; tam je res Bog vse v vsem. Vsevedni Bog, pa samo on, more vedeti in tudi res ve za vse te milijone prošenj, ki se vsako uro dvigajo iz te solzne doline k blaženim nebeščanom. Sveti, neizmerno usmiljeni in obenem pravični Bog, pa samo on, more presoditi, koliko je ta ali oni prosilec vreden usluge, koliko bo uslišana prošnja in podeljena dobrota res v pravo korist prosilca, v blagor svete Cerkve ter v proslavo svetnika, na katerega se je bil prosilec obrnil in ki je njegovo prošnjo po božjem razsvetljenju spoznal. In končno samo vsemogočni Bog neomejeni gospodar vsega duhovnega in materialnega dogajanja, more podeliti zadevno dobroto.

In jo v danem primeru tudi res podeli, lahko prav na to priprošnjo tega ali onega svetnika. Mi nujno misliti na formalno ali izrecno prošnjo tiste zveličane duše, dovolj bo, če rečemo, da je Bog prošnjo uslišal z ozirom na zasluge svetnika, h kateremu se je bil prosilec obrnil.

Bog je vse v vsem. Ta verska resnica naj nas vodi k pravemu umevanju priprošnje svetnikov. Sicer bi bil ves ta nebeški aparat zelo kompliciran in nedoumljiv. Vsemogočni Bog pa rešuje vse to z neizmerno lahkoto in vlada obenem čez milijarde svetov. Zato se pa nič ne jezi na sv. Antona, da je bil gluh za vse tvoje mile prošnje. Saj še vedeti ni mogel zanje, če mu Bog ni dal zadevnega razsvetljenja. Pa tudi ni on neodvisen gospodar, temveč je Bog nad njim, on, ki po svojih večnih načrtih dobrote deli, včasih prav na priprošnjo sv. Antona ali z ozirom na zasluge tega božjega služabnika.

Bog je vse v vsem. To velja tudi, ko razpravljamo o božji materi, naši veliki priprošnjici in posredovalki milosti. Milijoni prošenj se dvigajo vsako uro od nas zemljanov k njenemu materinskemu srcu. Kako naj človeško bitje, četudi v nebeški blaženosti, vse to obvlada?

Toda Bog, ki ljubi svojo mater bolj kot vse zборе angelov in svetnikov, jo tudi na prav poseben način razsvetljuje o teh prošnjah v tisti meri, kakor on hoče. In po svojih večnih načrtih naklanja Bog milosti in dobrote, gotovo največ na priprošnjo ali z ozirom na svetost svoje ljubljene matere. Vse to s tisto modrostjo, s tisto

ljubeznijo, s tisto pravičnostjo in s tisto lahkoto, s katero vlada čez milijarde Adamovih otrok.

Bog je vse v vsem. To velja v polni meri za nadnaravni red v večni blaženosti. Velja pa v nedoumljivi meri tudi v naravnem dogajanju sveta, ki nas obdaja, le žal, da se tega premalo zavedamo.

Odpri radio in poslušaj. Kako preprosto je vse to. Valovi iz oddajne postaje zadenejo ob tvoj

aparati in ti lepo poslušaj program. Tako mislimo navadno in s ponosom gledamo na ta napredek. In vendar je stvar neizrekljivo komplicirana. Poglej! Vsa skrivnostna snov, ki napolnjuje prostor med oddajno postajo in tvojim sprejemnikom, je v vednem valovanju, in sicer v valovanju na vse smeri. Tu se gibljejo vsako sekundo milijoni valov luči, magnetizma, elektrike in kozmičnega izžarevanja od drugih svetov. Povrh pa še milijoni radijskih valov različne dolžine, različne smeri od raznih sosednjih postaj. Kako morejo valovi tvoje oddajne postaje med tem strahotnim vrvežem brezhibno doseči tvoj sprejemnik, to je tudi sedanjemu naprednemu človeku popolna skrivnost. Toda stvamik, ki je vse v vsem, vzdržuje in vodi fizični red tako, da vse to komplicirano stvarstvo nekomplicirano funkcionira, pravilno in z lahkoto.

Ko si truden, stopi na vrt, da se oddahneš med zelenjem in cvetjem. Kako je tam vse preprosto in samo po sebi umevno, si misliš. A v resnici te obdajajo skrivnostna čuda, v katera ne bo človeški um nikdar prodrl, nikdar do konca dni. Že to, da je iz drobnega semena zrasla lepa vijolica, je umotvor, ki ga vsi učenjaki tega sveta ne zmorejo. In cvet te vijolice je dvobarven, deloma rumen, deloma vijoličast. Nič posebnega, si misliš, če sploh na to misliš, je pač sorta taka. In vendar je tu nekaj pretresljivo čudnega. Rumeni del cvetja odbija samo tiste svetlobne žarke, ki naredé okrog 500 milijard valov na sekundo, vijoličasti del pa take, ki delajo po vsaj 700 milijard valov na sekundo. Kako da se ti valovi, ki pač gredo na vse strani, ne mešajo, da vidiš ločeni barvi rumeno in vijoličasto, to je skrivnost, pred katero mora obstati vsak resen fizik, ker ne more dalje. Vsemogočni stvamik pa je fizični red naravnal tako, da svetlobni korački, manjši kot milijardni del milimetra, marširajo nemoteno na vse strani in nam prinašajo blagodejno svetlobo v različnih barvah. Vse je strahotno komplicirano in vse je čudovito preprosto urejeno. Tako dela Bog, ki je vse v vsem.

S temile izvajanji smo se na videz nekoliko oddaljili od našega mariološkega predmeta, od Marije, naše mogočne priprošnjice in posredovalke vsakršnih dobrot. A le bolj navidezno in ne brez razloga. Saj nam prav ta pogled na čudovite posege božje vsemogočnosti in modrosti v fizičnem dogajanju totranskega življenja olajšuje umevanje Marijine priprošnje v onstranskem življenju, kjer je Bog vse v vsem in to v polnem pomenu besede. Vsak dober dar in vsako popolno darilo je od zgoraj in prihaja od Očeta luči, pravi apostol Jakob (Jak 1, 17). Edinole Bog ima vso oblast nad Človeškim rodом tu na zemlji in nad vsemi nebeščani. On edini je izvor in gospodar vseh milosti. Prosto jih deli po svojih večnih načrtih. In v tistih načrtih so že predvidene prošnje zemljanov in priprošnje božje matere ali svetnikov. Nič ne de, če je človeških prošenj dnevno na milijone. Ko pride določeni trenutek, pride tudi zadevno razsvetljenje v Marijino dušo in Bog nakloni revnemu zemljanu naprošeni milostni dar, ali na Marijino izrecno priprošnjo ali pa samo z ozirom na njeno visoko dostojanstvo. A vse to se zgodi v trenutku, morda milijonkrat na dan, vse mimo, vse lahkotno kakor valovi dvobarvne vijolice, brez diplomacije, brez razpravljanja, brez prosjačenja. Zakaj vse tako čudovito preprosto? Zato, ker je Bog vse v vsem in ker on sega mogočno od kraja do kraja ter vse ureja na ljubezniv način (Modr 8, 1).

Marija kraljica

Ta razprava sestoji iz dveh glavnih delov. V prvem delu razpravljam o naslovu Marije kraljice, v drugem pa o Mariji kraljici kronani ter o kronanju njenih podob. V prvem delu podajam najprej zadevni nauk Cerkve, potem nekaj zgodovinskih podatkov o razvoju tega Marijinega naslova in končno še teološko gledanje na ta naslov. Podoben je spored v drugem delu, kjer razpravljam o Mariji kraljici kronani in o kronanju njenih podob. Zaključujem s kritično besedo o teh Marijinih slavnostih.

Nauk Cerkve

Oktobra 1. 1954. je izdal Pij XII. okrožnico, ki se pričenja z besedami »*Ad caeli reginam*«, k nebeški kraljici. S tem dokumentom je papež razložil, zakaj pristaja Mariji naslov »kraljica«, obenem je pa uvedel liturgični praznik Marije kraljice in ga določil za poslednji dan meseca maja.

Prvi in glavni razlog tega častnega naslova je po papeževi besedi Marijino božje materinstvo. Rodila je pa sina, o katerem je nadangel Gabrijel napovedal: »Sin Najvišjega bo imenovan in Bog mu bo dal prestol njegovega očeta Davida in bo kraljeval v hiši Jakobovi vekomaj in njegovega kraljestva ne bo konca« (Ek 1, 32-33). Kakor je večni Sin božji v trenutku, ko se je učlovečil, postal tudi v svoji človeški naravi kralj in gospod vsega stvarstva, tako je tudi Marija, ki je tega kralja spočela, postala istočasno kraljica. Prvi torej, ki je oznanil njeno kraljevsko dostojanstvo, je bil nadangel Gabrijel.

Kot drugi razlog za Marijino kraljevsko čast navaja papeževa okrožnica dejstvo, da je bila Marija na poseben način udeležena pri odrešilnem delu. Božji Sin, ki ima že po svoji naravi bistveno vladarsko oblast nad vsem stvarstvom, si je pridobil že nekako prislužno vladarsko pravico nad človeškim rodом s tem, da se je za njegovo duhovno rešitev žrtvoval do smrti na križu. Bog Sin je naš kralj ne samo kot večni Bog in na stvarnik, marveč še na poseben način kot naš odrešenik. Pri njegovem odrešenijskem delu pa je Marija prav izredno sodelovala s tem, da mu je dala telesno substanco in ga prostovoljno darovala. Na tem mestu ponavlja papež misli iz neke svoje prejšnje okrožnice,¹³⁰ kako je Marija na Kalvariji žrtvovala svoje materinske pravice in svojo materinsko ljubezen ter, kot nova Eva, darovala večnemu Očetu svojega sina za vse Adamove otroke. Kakor je torej Kristus naš kralj ne samo, ker je naš Bog, ampak še posebej, ker je naš odrešenik, tako je tudi Marija naša kraljica ne samo zato, ker je božja mati, ampak tudi zato, ker je bila z odrešenikom tesno združena. Iz te tesne povezanosti, pravi okrožnica, izvira Marijina kraljevska oblast, da more zaklade Odrešenikovega kraljestva razdeljevati in da je moč njene priprošnje neizčrpna. Marija prekaša po svojem dostojanstvu vse stvarstvo in zavzema za svojim sinom prvo mesto. Ima pa tudi nekaj tiste učinkovitosti, s katero njen sin in naš odrešenik vlada čez misli in hotenja človeškega rodu. To so glavne misli papeževe okrožnice o Mariji kraljici. Ker smo pa o Marijinem sodelovanju pri delu odrešenja kakor tudi o njeni priprošnji že razpravljali, ni treba, da bi naše zadevno naziranje ponavljali na tem mestu.

Naslov Marije kraljice v cerkveni zgodovini

Uvedba liturgičnega praznika Marije kraljice je sicer nova reč, a nazivanje božje matere kot kraljice sega daleč nazaj v zgodovino Kristusove Cerkve.

To pričajo že pisatelji četrtega in petega stoletja, ki so tolmačili ime Marija kot »gospa« ali »vladarica«. Menili so namreč, da je ime Marija istega korena kakor aramejska in sirska beseda »*mar*«, ki pomeni »gospod«. Janez Damaščan je v osmem stoletju nazival Marijo kraljico in vladarico čez stvarstvo.¹³¹ Naslov Marije kraljice stoji že v spisih papeža Martina I.¹³² ter v dokumentih šestega in sedmega vesoljnega cerkvenega zbora.¹³³ Pisma papežev, ki so jih brali na sejah teh cerkvenih zborov, imenujejo Marijo našo in celo vesoljno vladarico. Papež Sikst IV., prvi papež, ki je zastavil svojo besedo v obrambo nauka o brezmadežnem spočetju božje matere, je imenoval Marijo kraljico nebes, naslov, ki ga je papež Benedikt

¹³⁰ Okrožnica »*Mystici corporis*« iz leta 1943

¹³¹ *Homilia I. in dormitionem B.M.V.*

¹³² Martin I. 649-655, *epistula* 14

¹³³ Šesti cerkveni zbor v Carigradu l. 689, sedmi v Niceji l. 787.

XIV. še razširil v naziv »kraljica nebes in zemlje«. Oba ta papeža sta izrazila misel, da je večni kralj podelil svoji materi nekaj svojega kraljevskega dostojanstva.¹³⁴

To versko mišljenje se zrcali tudi v liturgičnih molitvah v armenski in grški liturgiji že v stari krščanski dobi, pri nas v rimski liturgiji pa od srednjega veka dalje. Na vzhodu so proslavljali Marijo kot kraljico v mašnih knjigah, na Zahodu bolj v liturgičnih molitvah duhovnikov, v brevirju. Tako se končajo dnevne molitve v postnem času s slavospevom *Ave regina caelorum*, pozdravljena, nebes kraljica; v velikonočnem času pa z veselim spevom *Regina caeli, laetere*, raduj se, nebeška kraljica. Ves poletni in jesenski čas obvlada kot zaključna molitev čudovito lepi slavospev *Salve, regina*, pozdravljena kraljica, ti usmiljena. Zložil ga je menih Herman Contractus v enajstem stoletju, papež Pij V. (1565-1572) pa ga je uvrstil v dnevne duhovniške molitve.

Manj strogo liturgične, a vernemu ljudstvu bolj priljubljene so lavretanske¹³⁵ litanije, v katerih pozdravljamo Marijo kot kraljico manj ko dvanajstkrat. Ona je kraljica angelov, očakov, prerokov, apostolov, mučencev, spoznavalcev, devic in vseh svetnikov sploh. Je pa tudi kraljica brez madeža izvirnega greha spočeta, je kraljica v nebesa vzeta, je kraljica rožnega venca in povrh vsega še kraljica miru. Končno ne smemo prezreti, da se Marije kot kraljice spominjamo ob koncu rožnega venca, ko v zadnji desетки pridevljemo: »«ki te je, devica, v nebesih kronal.« Saj, če jo je kronal, jo je kronal kot kraljico, da v nebesih kraljuje.

Teološko gledanje na Marjo - kraljico

Ob prebiranju tu navedenih podatkov se v marsikom vbudi misel, da je tu veliko poezije in da bi se dale te reči v prozi bolj stvarno povedati. In res je tako. Kdor bere v armenski liturgiji na praznik Marijinega vnebozvetja: »O božja mati, danes si se dvignila v nebo na zmagoslavnem vozu kerubov; serafi ti strežejo in nebeške množice se ti klanjajo«, spozna takoj, da gre tu za simbolične¹³⁶ izraze Marijine nebeške blaženosti. Pa tak je človek, tak je tudi veren kristjan, da ne more živeti ob sami prozi brez sleherne poezije in brez simbolike, še najmanj, ko se mu duh dviga iz telesa z Marijo v nebesa.

Toda mariologija, ki je del katoliške dogmatike, ne operira s poezijo, ne s simboli, ampak hoče znanstveno in v luči trdnih verskih resnic dognati, kaj tista poezija in simbolika marijanske pobožnosti v resnici pomeni. Saj mora vsa marijanska pobožnost sloneti na verskih resnicah, sicer se izmaliči in zaide v pobožnjaške zmote na škodo Cerkvi in sedanjemu obetavnemu ekumenskemu prizadevanju. Preudarimo torej, mirno in stvarno, kaj naslov »Marije kraljice« v resnici pomeni, da ne bomo božji materi pripisali ne preveč ne premalo in se tako zamerili njenemu božjemu Sinu.

Razni pomeni izraza »kraljica«

Kaj torej pomeni izraz »kraljica«? V pravem in polnem pomenu je to ženska oseba, ki kraljuje, ki v resnici vlada čez državljane. Takih kraljic - vladaric pozna zgodovina zelo malo. Zadnja nam bolj znana ženska take vrste je bila kraljica in cesarica Marija Terezija, ki je res kraljevala in vladala na civilnem in celo na vojaškem področju, samostojno in s krepko roko tako, da se niti njen mož ni smel vtikati v avstrijske vladarske posle. No, pa zdaj je tega že dvesto let in časi so se spremenili. Kar je zdaj vladajočih kraljic, ne morejo vladati po načinu Marije Terezije, ker so omejene po državnih ustavah. V sedanjih kraljevinah so kraljice

¹³⁴ Sikst IV., 1471-1484 v odloku »*Cum praecelsae*« iz l. 1477. – Benedikt XIV., 1740-58, prej nadškof v Bologni.

¹³⁵ Lavretanske, ker so nastale in se razvile v Marijinem svetišču Loreto, latinsko Lauretum. Zgodovina teh litanij je malo znana.

¹³⁶ Grška beseda *symbolon* izraža dogovorjeno znamenje, ki nekaj pomeni.

večinoma samo poglavarke države, ki reprezentirajo svojo državo približno tako, kakor jo reprezentira predsednik v republikanskih državah. Sedaj sploh ne vladajo državni poglavarji; vladajo ministri, ki tvorijo »vlado«, vladajo parlamenti in navsezadnje vladajo politične stranke. Za nekdanje kralje in kraljice danes ni več prostora.

V širšem in nepravem pomenu so imenovali kraljico ženo vladajočega kralja in včasih tudi njegovo mater, ki so ji pravili kraljica mati. Seveda je šlo tem ženam določeno spoštovanje zaradi kralja, a kake vladarske oblasti niso nikdar imele.

Končno se rabi izraz »kraljica« da se s tem označi kaka posebna prednost ali vrlina ženske osebe. Tako je oče sv. Terezike imenoval to hčerko svojo kraljično, ker mu je bila izredno ljuba. Na področju znanosti in umetnosti je v ženskem svetu le bolj malo kraljic. Pač pa smo že brali, kako je poseben odbor strokovnjakov izvolil to ali ono žensko osebo za lepoto kraljico leta. Srečna izvoljenka bo kraljevala kratko dobo. Je skoro kakor na vrtu, kjer izredno lepa cvetka kraljuje nad vso vrtno lepoto. Pa pride zima, mraz in kraljica gre od nas.

Razlogi za naslov »Marija kraljica«

Zdaj pa k stvari. Potem ko smo tako obrazložili razne vidike, pod katerimi nosi ženska oseba naslov kraljice, bomo lažje ugotovili razlog tega naslova na Mariji. Ali ima božja mati kako vladarsko oblast ali pa je kraljica samo, ker je mati Kristusa kralja, ali je končno kraljica, ker je vzvišena nad ves človeški rod po svoji notranji svetosti ter po svojem odličnem mestu v božjem kraljestvu na zemlji in med blaženimi v nebesih? Katera teh možnosti se uresničuje na božji materi?

Jasno, da Marija nima in ne more imeti nobene vladarske oblasti ne v fizičnem redu ne v območju milosti. Fizični red je odvisen edinole od stvarnika, ki je priklical materialni svet v bivanje in določil zakone, po katerih se bo snov razvijala in po katerih bo delovala. Izjemo od postave naredi samo stvarnik, ki je dal postavo. Nikar ne mislimo, da more ali je kdaj mogel človek narediti kak čudež, ki bi bil resnična izjema v sedanjem fizičnem redu. Ne, tega ne zmore. Čudež more narediti samo Bog, naredi ga pa včasih po ljudeh, ki so v tem primeru nekako orodje stvarnikovo. Čudež naredi samo Bog, včasih pa tako, da obenem legitimira svojega poslanca.

Gotovo Marija v tem ni izjema. Četudi je najodličnejša stvar boja, je vedno le stvar, povsem odvisna od stvarnika. Čudežev dosledno ne more delati. Pač pa se lahko Bog na njeno priprošnjo ali z ozirom na njen položaj čudežno udejstvuje. Ona ne spreminja vode v vino, pač pa je vsemogočni Kristus to storil ob zaskrbljenosti svoje matere, da svatje nimajo več vina.

S konca srednjega veka in še iz poznejših časov se v nabožni literaturi včasih berejo mnjenja, da je Bog odstopil svoji materi del svoje vladarske moči. To so pobožnjaška pretiravanja, ki nimajo nobene zaslombe v verskih resnicah in nasprotujejo božji besedi, ki jo beremo v preroški knjigi Izaijevi: »Jaz sem Bog in noben drug; jaz sem Gospod, svoje časti ne dam drugemu« (Jz 45, 21-42, 8).

V fizičnem redu nima torej Marija nobene vladarske oblasti; pa tudi v kraljestvu milosti je nima. To je umevno, ker je milost nadnaravna in zato neizmerno prekaša ves naravni fizični red. Bog sam je izvor vsega nadnaravnega duhovnega življenja, on sam gospodar in delivec vseh nadnaravnih dobrin. Marija ne more tvoriti nobene milosti v pravem pomenu besede, pa tudi ni samostojna upraviteljica zaklada božjih darov. Naziranje nekaterih nabožnih pisateljev, da deli Marija milosti, komur ona hoče ter kakor in kadar ona hoče, smo že v prejšnji razpravi imenovali pobožnjaško pretiranost, ki se iz virov božjega razodetja ne da izpričati. Gotovo pa premore Marija s svojo priprošnjo več ko vsi drugi božji izvoljenci, ker je ona kot božja mati v bistveno drugačnem razmerju do Odrešenika, do izvora vseh milosti.

Od dejstva, da premore Marijina priprošnja več kot prošnje vseh svetnikov, se je del nabožne literature povzpел do trditve, da Marijina prošnja premore vse, da je Marija nekaka proseča vsemogočnost, po latinsko *omnipotentia supplex*. Pravzaprav je v izrazu »proseča vsemogočnost« protislovje. Če je namreč proseča, ni vsemogočna, če pa je vsemogočna, ji ni treba prositi. Toda nabožna poezija se za to ne zmeni in hoče v pretirani obliki povedati, da Marijina priprošnja čudovito veliko premore. S to svojo mogočno priprošnjo Marija res nekako kraljuje v zboru angelov in svetnikov.

Bolje pa pristaja Mariji naslov kraljica, ker je mati Kristusa kralja, čigar kraljestvu ne bo konca (Lk 1, 33). To je tudi v papeževi okrožnici prvi in glavni razlog za Marijin kraljevski naslov. In ker je angel Gabrijel oznanil, da bo sin nazareške Device kraljeval na veke, je on, tako pravi okrožnica, tudi prvi oznanjevalec Marijinega kraljevskega dostojanstva.

Ob tem prvem razlogu se je Pij XII. skliceval na Janeza Damaščana, ki je v svoji knjigi »o pravovernosti« zapisal: »V resnici je postala Marija gospodarica čez vse stvarstvo, ko je postala mati Stvarnikova.¹³⁷ Kakor je imenoval Janez Damaščan Marijo gospodarico stvarstva, tako jo Pij XII. v pravni molitvi k njenemu brezmadežnemu srcu imenuje kraljico sveta, po latinsko *regina mundi*. Ta naslov »kraljica sveta«, ki se tu pa tam pojavlja v nabožnih spisih, potrebuje nekoliko razlage in pravega umevanja.

Kaj je ta »svet«, čez katerega naj Marija gospodari? Za Janeza Damaščana, v osmem stoletju, je bil svet pač zelo majhen. Ta naša zemlja, tedaj komaj do polovice znana, spremljana od sonca in lune ter okrašena z migljajočimi zvezdicami na nebesnem svodu, to je bil zanj ves svet, vse stvarstvo. Sedanjemu izobražencu se je po naravoslovnih vedah svet zelo razširil. Ne le da misli heliocentrično, (Grško *helios* pomeni sonce, *centrum* pa središče, okoli katerega kroži naša zemlja in osem drugih planetov.) ampak ve tudi, da je naše sonce s svojimi planeti le prav majhen drobec v vesoljnem stvarstvu, ki šteje na stotine milijard sonc.

No, pri vsem tem napredku znanosti mislimo navadno še zmerom geocentrično.¹³⁸ Ta naša zemlja, na kateri živi človeški rod z vsemi svojimi političnimi, socialnimi in kulturnimi problemi, je tudi naš »svet«. Za druge svetove se ne zmenimo. Še tako imenovani astronomi niso bogve kaj spremenili te naše miselnosti. Geocentrično pa je tudi naše religiozno mišljenje in udejstvovanje. Geocentričen je grešni človeški rod, geocentrično je delo odrešenja, geocentrično je krščanstvo, geocentrična je vsa teologija. Saj ne more biti drugače. Krščanstvo sloni pač na dejstvu božjega razodetja, na dejstvu greha in odrešenja. To so pa izključno zemeljska in za nas sploh edinstvena dejstva, ki nimajo z drugimi svetovi nič opraviti. Krščanstvo se izživlja v Adamovih potomcih na tej naši zemlji, ne drugod. Z mogočnim geslom: »Kakor v Adamu vsi umirajo, tako bodo tudi v Kristusu vsi oživelili« (1 Kor 15, 22), je podal Pavel jedro krščanstva kakor nihče drug.

Po tem širšem razgledu bo lažje pravilno tolmačiti naslov Marije »kraljice sveta«. Da bi bil dal Bog Mariji kako kraljevo vladarsko oblast čez ogromno stvarstvo ali tudi samo čez našo zemljo, tega si po pameti ne moremo misliti in je brez podlage v božjem razodetju. Marija spada v krščanstvo. Krščanstvo se pa razvija v svetu Adamovih potomcev, ki so moralno padli, a so po zaslugi odrešenika spet zmožni notranjega posvečenja in večne blaženosti. V ta svet odrešenega človeškega rodu spada Marija in v tem svetu duhovno kraljuje kot mati odrešenika in mogočna posredovalka milosti odrešenja. Je torej kraljica odrešenega sveta. Pri tej trditvi, da je Marija kraljica samo v okviru odrešenega človeškega rodu, ostanemo, četudi Janez Damaščan pravi, da je Marija postala gospodarica vsega stvarstva, ko je postala mati stvarnikova. Razmerje Marije do Boga stvarnika je namreč bistveno drugačno kakor pa njeno razmerje do Boga odrešenika. Njeno razmerje do Boga stvarnika je pač isto, kakor razmerje vsakega ustvarjenega bitja do stvarnika. Bog Sin stvarnik je bival vso večnost, ko Marije ni bilo. On jo je ustvaril, ona je od njega popolnoma odvisna in nima nobene vladarske

¹³⁷ *De fide orthodoxa*, lib. 4 c. 14.

¹³⁸ *Ge*, po grško zemlja, mišljena kot središče, krog katerega se gibljejo svetovi.

oblasti nad stvarstvom, kakor je nimamo mi. Vse drugačno je pa Marijino razmerje do Boga odrešenika. Marija je prej ko učlovečeni Sin božji. Ona mu je dala človeško substanco, v kateri je bil on po božjem načrtu trpeči in umrljivi odrešenik. Tako je Marija tesno povezana z delom odrešenja in je kot mati odrešenikova dvignjena nad ves odrešeni človeški rod ter mu je duhovna mati in kraljica. – Ker pa je učlovečeni Sin božji Bog in človek, stvarnik in odrešenik v eni sami osebi, smemo reči, da je Marija ne le mati odrešenikova ampak tudi mati stvarnikova, se pravi: ona je po človeški naravi mati tistega, ki je po božji naravi večni stvarnik. V lavretanskih litanijah molimo in pojemo oboje, mati stvarnikova in mati odrešenikova, prosi za nas! Izobraženi katoličan naj ve, zakaj sta oba klica upravičena, četudi z različnih vidikov.

Prav na to pravkar omenjeno povezanost Marije z odrešilnim delom opozarja papeževa okrožnica, ko pravi dobesedno: »Kakor se mora Kristus imenovati kralj ne samo, ker je Sin božji, ampak tudi, ker je naš odrešenik, tako se sveta Devica upravičeno naziva kraljica ne samo kot božja mati, ampak tudi, ker je bila z našim odrešenikom v delu odrešenja na poseben način združena.« (Denzinger - Sch. n. 3915). – O Marijini udeležbi pri odrešenju smo že prej razpravljali in pojasnili pomen njene udeležbe. Res gredo mnjenja teologov v tej zadevi narazen, vendar neka udeležba, če jo prav umevamo, je pa le bila, udeležba, ki po nauku okrožnice upravičuje častni naslov Marije kraljice, seveda podrejene Kristusu kralju, edinemu sredniku med Bogom in človeškim rodом.

Poslednji pa najbolj umljivi razlog, da se Marija naziva kraljica, je pač njena duhovna veličina, njena svetost. Po svoji svetosti nadkriljuje božja mati vse ljudi vseh časov in vseh stanov. Po svoji svetosti in po svojem božjem materinstvu nadkriljuje tudi vse angelske zборе, ki že pp svoji naravi prekašajo slehernega človeka. Tako umevamo lavretanske klice »kraljica angelov, kraljica vseh svetnikov, prosi za nas!« Marija kraljuje nad angeli in nad vsemi svetniki po svoji duhovni veličini, po svoji svetosti.

Te Marijine duhovne veličine in svetosti ni menda do zdaj nihče popolneje izrazil kakor papež Pij IX. v početku svojega dogmatičnega odloka, s katerim je leta 1854 razglasil Marijino brezmadežno spočetje za versko, od Boga razodeto resnico. Takole se pričenja tisti važni dokument: »Neizrekljivi Bog je svojemu edinorojenemu Sinu že od večnosti izbral mater, v kateri naj bi se učlovečil, in jo je nad vse stvari tako vzljubil, da mu je bila vseč na edinstven način. Zato jo je daleč nad vsemi angelskimi duhovi in nad vsemi svetniki bogato in čudovito okrasil z nebeškimi darovi, tako da je, prosta vsakega grešnega madeža, imela v sebi tako polnost nedolžnosti in svetosti, da si pod Bogom večje ne moremo misliti, polnost, ki je izven Boga nihče ne more doumeti« (Denzinger - sch. n. 2800).

V smislu tega najvišjega cerkvenega odloka bomo pravilno tolmačili Marijine naslove kot kraljice angelov, očakov, prerokov, apostolov, mučencev, spoznavalcev, devic in vseh svetnikov. Gotovo ni imela in nima Marija nad vsemi temi zbori zveličanih duhov nobene vladarske oblasti, pač pa kraljuje nad njimi pa svoji svetosti.

Marja, kraljica narodov

Končno se morajo pravilno umevati naslovi kakor Marija, kraljica Slovencev ali kraljica poljskega naroda ali kraljica Madžarov in morda še drugih narodov. Mar ima Marija nad temi narodi kako posebno vladarsko oblast ali vsaj posebno materinsko varstvo, ki ga nima nad drugimi narodi? O ne, pač pa hočemo s temi naslovi reči, da ti narodi božjo mater prav posebno časte in imajo posebno zaupanje v njeno priprošnjo. To in nič drugega. In Bog daj, da bi bilo vedno v resnici tako in da ne bi naslov Marije kot kraljice tega ali onega naroda nikdar dobil političnega prizvoka. Naj nas Marija druží, ne pa loči. Naj bo nad nami kraljica miru, naj bo kraljica rožnega venca, s katerim naj vsi krščanski narodi časte svojo skupno nebeško kraljico.

Marija, kraljica kronana

Če je božja mati res kraljica, ji gre seveda na glavo kraljevska krona. Z vstopom v nebeško blaženost njena slava še ni povsem dovršena. Treba je še, da je kronana in da sedi na svojem prestolu v bližini svojega sina. Taka je ljudska pobožna miselnost, izražena tudi v dveh ločenih desetkah rožnega venca. Predzadnja ima dostavek: »ki te je v nebesa vzel«, zadnja pa: »ki te je v nebesih kronal«. Še celo dogmatični odlok o Marijinem vnebovzetju se približuje tej ljudski poeziji, ko pravi, da je »bila Marija dvignjena v nebeško slavo, kjer blesti kot kraljica ob desnici svojega sina« (Denzinger - Sch. 3902). Končno noče zaostati niti liturgija, ko moli na praznik Marije device kraljice: »Izbral jo je Bog, izbral pred vsemi in krono slave je položil na njeno glavo«.¹³⁹

Nekaj zgodovine o kronah in kronanju

Krona na glavi vladarjev, to je že stara dediščina, ki jo je Evropa podedovala od nekdanjih vzhodnih mogotcev. Krona je, poleg žezla in škrlata, najbolj izraziti znak kraljevskega dostojanstva. Prvotna oblika krone je bil tako imenovani diadem, kar pomeni v grškem jeziku obvezo krog glave ali načelek. Ta obveza je bila iz dragocenega blaga, okrašena z zlatom in dragulji. Taki načelki niso bili težki ne nadležni, zato so jih nosili kralji tudi zunaj svojih palač. Kralj Savel ga je nosil celo na bojišču; saj je vojak, ki ga je prebodel, pobral Savlov diadem in ga ponesel Davidu (2 Kr 1, 10). Ponekod so se iz teh lahkih načelkov razvili težki zlati obroči, nazobčani navzgor. Take krone so bile včasih izredno težke. David je vzel premaganemu amonskemu kralju krono z glave in ugotovil, da je tehtala talent. Ker se je prilegala njegovi glavi, jo je kar obdržal zase.¹⁴⁰

Kakšna razlika med tistimi zlatimi kronami in trnjevo krono našega Gospoda! Razlika velika, a ideja ista: kralju se spodobi krona. Vojaki na Pilatovem dvorišču so na sodnijskem procesu slišali, da se je Jezus razglašal za kralja Judov in da je bil zaradi tega obsojen. Prav, so si mislili, če že hoče biti kralj, mu naredimo še krono. In so spletki krono iz trnja in mu jo dejali na glavo ter klicali: Pozdravljen, kralj Judov! (Mt 27, 29). – Ko so pa kristjani v prvi križarski vojni, leta 1099, zavzeli Jeruzalem in svojega hrabrega vojskovodja Gotfrida oklicali za jeruzalemskega kralja, je mož izjavil, da ne bo nosil zlate krone tam, kjer je na Zveličar nosil trnovo.

V Evropi so se krone iz zobčastega obroča razvile v nekako zgoraj zaprto pokrivalo, različnega formata po časih in deželah. Prvega nemško-rimskega cesarja Karla Velikega je kronal papež Leon III. na bojišču leta 800; zadnjega cesarja tega naslova, Karla V., pa Klemen VII. leta 1530 v Bologni. Ogrski kralj Štefan je prejel od papeža Silvestra II. kraljevo krono in naslov apostolskega kralja leta 1000. Tudi visokoleteči Napoleon je povabil papeža Pija VII., naj ga krona za cesarja velike in mogočne Francije; a v odločilnem trenutku je sam segel po kroni in si jo vpričo papeža dal sam na glavo. Ob začetku prve svetovne vojne je bil po cerkvenem obredu cesar Karel I. kronan za ogrskega kralja in je to za naše čase menda zadnje kronanje kakega svetnega vladarja.

V prvih stoletjih so se papeži pokrivali, kakor vsi ostali škofje, liturgično so rabili dvoroglato mitro. Ko pa so sredi 8. stoletja postali tudi svetni vladarji, so začeli misliti na kako posebno znamenje te svetne oblasti. In tako so za časa Nikolaja I. (858-867) pritrdili na spodnji rob

¹³⁹ Responzorij ob koncu prvega nočnega

¹⁴⁰ 1 Par 20, 2. Amonci ali Amoniti južno-vzhodno od Palestine. Talent, starodavna mera za utež in denar, različna po časih in deželah, od 20 do 60 kg.

mitre zlat obroč, ki so ga imenovali *regnum*, to je kraljevska oblast. V enajstem stoletju so pridejali še en tak obroč in v trinajstem stoletju, za časa Urbana V., še tretjega. Tako je postal ta trikratni *regnum* papeževa krona ali *triregnum*. Imenuje se tudi tiara, kakor so se nekdanj imenovala slovesna pokrivala vzhodnih vladarjev. Nekdanj je bilo papežovo kronanje nekako prvo dejanje novega papeža in so šteli papeži čas svojega vladanja od kronanja dalje. Zdaj ne več; papež vlada polnomočno, odkar je bil izvoljen in je izvolitev sprejel.

Kronanje Marijinih podob

Če so hoteli v starih časih izkazati kakemu svetniku ali kakemu krščanskemu svetišču posebno čast, so darovali zlato krono. Tako je daroval frankovski kralj Klodvik (krščen leta 496, skupaj s tri tisoč Franki) zlato krono na grob svetega Petra. Njegov zgled so posnemali razni vladarji srednjega veka in poklanjali odličnim svetiščem zlate krone. Kron niso polagali na glave svetniških podob ali kipov, temveč na njih grobove ali pa v zakladnice, ki so bile poleg svetišč (Znana je zakladnica svetišča Loreto; Italijani ji pravijo *tesoro*). Ob početku novega veka se pričanja polaganje kron na glave svetnikov, posebno na glavo božje matere Marije in včasih še na glavo malega Jezusa v njenem naročju. Take odlike so bile deležne samo tiste božjepotne slike, ob katerih so se dogodili čudežni pojavi, katere je cerkvena oblast strogo preiskala in razglasila za resnična prekonaravna dejstva. Take podobe so imenovali čudodelne ali milostne podobe in take so včasih kronali. Spočetka je bila ta stvar v območju posameznih škofov. Papež Urban VIII. (1620 -43) je pa kronanje takih čudodelnih Marijinih podob rezerviral ali pridržal kapitlju ali zboru kanonikov pri cerkvi sv. Petra v Rimu. Kdorkoli bi torej hotel izvršiti tako kronanje, bi moral biti od tistega zbora kanonikov za to pooblaščen. Grof Aleksander iz premožne družine Sforza Pallavicini je daroval vatikanskemu zboru kanonikov veliko vsoto in tako ustanovil fond, iz katerega se vsaj deloma krijejo stroški kronanja te ali one čudodelne podobe.

Kronanje Marijine podobe je bilo vsekdar velika cerkvena in tudi vnana slovesnost. Četudi doživljamo v naših dneh velike prizore, si vendar težko predstavljamo svečanost trenutka, ko je pred 250 leti na Travniku v Gorici pičanski škof kronal svetogorsko Marijino podobo z izredno dragocenimi kronami. Starejši se še spominjajo velike slovesnosti kronanja brezjanske Marijine podobe pred šestdesetimi leti. Tudi se spominjam slovesnega kronanja žalostne Matere božje v tržaški stolnici. Zdaj bo tega kakih sedemdeset let pa mi je še v spominu, kako se je celo profesor zgodovine pred nami študenti izrazil, da je bil to velik dogodek ob navzočnosti štirih škofov.

Teološko gledanje na Marijo kronano

Tu razpravljam samo o tako imenovanem kronanju božje matere v nebesih. O kronanju njenih podob sledi v prihodnjem poglavju.

Kronanje Marije Device v nebesih pravim, da je samo tako imenovano, ker ga v resnici nikdar ni bilo. Marija ni bila v nebesih nikoli kronana, pa naj še tako goreče ponavljamo: »ki te je v nebesih kronal«. Kristus kralj nima nobene krone, Marija kraljica je tudi nima. In četudi nas liturgija na praznik Marije kraljice vabi: »Kristusa kralja, ki je svojo mater kronal, pridite molimo«, ostane vendarle dejstvo, da je ni nikoli kronal.

Kako vse to? Če te in podobne izraze ljudske pobožnosti in cerkvene liturgije pravilno umevamo, vsa ta na videz kričeča protislovja zginejo. Saj hočejo vsi tisti ljudski in liturgični izrazi povedati to, kar se s človeško govorico nikdar ne bo dalo izraziti. Hočejo izraziti neizrekljivo blaženost, ki jo Marija uživa v nebeški slavi. Bistveno obstaja ta blaženost v bolj globokem spoznanju troedinega Boga, izživlja se pa v božji ljubezni. Ta Marijina blaženost je tako neizmerna, da ne potrebuje spopolnitve in niti ni zmožna spopolnitve s kakim kronanjem

ali sedenjem na tronu v bližini božjega Sina. Marijina blaženost je neizrekljiva in z našim človeškim blebetanjem o kronanju in sedenju na tronu skušamo kot negodni otroci izreči to, kar se izreči ne da. Pri tem prenašamo pojme iz sedanjega fizičnega reda na poveljano Marijino telo, ki živi v čisto drugačnem redu. Marijinega poveljane telesa si ne moremo pravilno predstavljati; je lahko v tej ali oni obliki, je lahko vidno Bernardki in obenem nevidno radovedni množici. Na tako telo ne gre in ne more iti materialna zlata krona. Marijino poveljano telo ni vezano na kak določen prostor, ni vezano na kak tron, saj tudi on, ki »sedi na desnici Boga Očeta«, nima prestola. Sedeti na kakem prestolu s krono na glavi pol ure ali eno uro, to bi še šlo, a sedeti v tisti drži tisočletja, da, vso večnost, to bi bilo nekaj nenormalnega, nekaj čudaškega, po zdravi pameti nekaj nesmiselnega, tudi če bi okoli tako kronane in posajene Marije angelski zbori naslajše muzicirali.

Proč torej s tako povsem pogrešeno miselnostjo. Recimo rajši pravilno: Marija je bila kronana s tem, da je bila s poveljano dušo in s poveljanim telesom vzeta v nebeško neizrekljivo blaženost. Ta blaženost je njena krona in njen prestol.

Kronanje Marijinih podob in novi časi

Če je kronanje Marijinih podob samo znamenje Marijine blaženosti ter njenega izrednega dostojanstva nad človeškim rodom in nad vsemi božjimi izvoljenci, nimata ne teolog ne veren Marijin častivec kaj ugovarjati. Vendar s pogojem, da je krona spodobna umetnina in prikladna Marijini glavi. Spominjam se kritika, ki se je ob napačno kronani Devici izrazil: »Ta mamka božja bi ne bila napačna, če bi le tistega lonca ne imela nad glavo.« Povedano je malce grobo, a misel je bila prava. Videlo se je namreč, da bi tista krona ne mogla stati na Marijini glavi in je zato morala plavati nad glavo.

So pa še drugi veliko bolj tehtni pomisleki, ki jih ne smemo prezreti. Kronan vladar ali kronana kraljica ne predstavljata sedanjemu človeku nobene posebne avtoritete. Od cerkvene oblasti maziljenega in kronanega vladarja sedanji človek ne mara več. Rajši ima predsednika, ki vlada, kolikor mu ustavne postave in parlament dovolijo; predsednika, ki je državni uradnik in pojde po končani službeni dobi v penzijo, kakor pač vsi drugi državni uradniki. Takega vladarja moderni človek še tolerira, kronanih glav ne mara nad seboj. V to smer gre zdaj zgodovinski razvoj, ki ga je predvideval že Leon XIII., in gre svojo pot, četudi v nekaterih državah sedanji nekronani vladarji gospodarijo nad državljani bolj absolutno kot so prej vladali kronani knezi.

Nekaj tega modernega duha, kajpak, kar je v njem zdravega in pametnega, pronica počasi tudi v cerkveno mišljenje in tudi v visoke hierarhične kroge. To je bilo razvidno na zadnjem koncilu, ki se je izrekel za poenostavitev ceremoniala cerkvenih predstojnikov, kar se v zadnjem času razodeva v krčenju tako imenovanega papeževega dvora. To na eni strani; na drugi pa je koncil povzdignil ugled škofov, ki bodo bolj aktivno kot do sedaj s papežem vred vladali čez vesoljno Cerkev. Če bo šel razvoj še dalje v to smer, se ne bo svet nič čudil, če bo na Petrov prestol izvoljen mož, ki se ne bo dal več kronati. Kristjani bodo tedaj mimo rekli, da se je tista srednjeveška reč preživela, saj je imela Cerkev skozi osem stoletij papeže, in med njimi prav odlične Petrove naslednike, katerih nobeden ni bil kronan.

Novo zgodovinsko razdobje

Živimo pač v važnem razdobju zgodovine človeškega rodu na tej naši zemlji. Skoro vse je v nekakšni krizi. Naravoslovne vede s tehniko vred so dosegle nesluteno višino, a porajajo se skrivnosti o izvoru in bistvu materije ter o končnem cilju vsega fizičnega dogajanja. So skrivnosti, ob katerih se kreše kriza modroslovja, navsezadnje kriza med vero in nevero. Pa tudi bogoslovna znanost, ki sloni na virih božjega razodetja, je v kritični prehodni dobi.

Seveda je treba to prav umeti. Verske in moralne resnice ne poznajo nobene krize; trdne so in nespremenljive do konca dni. Pač pa je bogoslovna znanost napredovala v umevanju verskih resnic, zna bolje ločiti bistveno od nebistvenega. Najbolj so napredovale svetopisemske vede in danes znamo bolje razlikovati med tem, kar je od Boga razodeta resnica in kar je časovna ter jezikovna oblika, v kateri je resnica podana. Še pred petdesetimi leti smo imeli marsikaj za realen dogodek, kar nam je danes samo simbol skrite božje resnice. Tudi cerkveno zgodovino presojamo danes bolj kritično in dosledno bolj pravično kot naši predniki ter znamo ločiti resnične in čudovite posege božjega vodstva od pojavov človeške slabosti in zmote. Tako se spreminjajo časi in mi se spreminjamo z njimi. Spremenilo se je in se še spreminja tudi versko mišljenje in versko izživljanje sedanjega človeka. Res da imata brezboštvo in verska mlačnost v naših dneh obilno žetev, a prav ta struja povzroča, da se to, kar je ostalo, čisti in dozoreva v pravega človeka in pravega kristjana. Vse kaže, da se bo število tako imenovanih in zgolj tradicionalnih kristjanov počasi krčilo, raslo pa število tistih, ki bi radi vedeli, kaj naj verujejo, zakaj naj verujejo in čemu naj verujejo. Ves razvoj gre nekako v to smer: manj verskih formalnosti, več verske realnosti, več verskega umevanja in dosledno več resnično krščanskega življenja.

V ozadju tega versko - kulturnega preloma smemo tudi presojati te množične shode ob 250-letnici kronanja svetogorske kraljice in ob 60-letnici kronanja brezjanske Marije. V isti luči smemo gledati vso to romarsko razgibanost zadnjih let. Morda gre v precejšnji meri še za tradicionalno krščansko izživljanje, ki je pa sled tehničnega napredka dobilo nove bolj udobne oblike. Namesto nekdanjih božjih poti, ki so bile večinoma združene z žrtvami, so stopili veseli romarski izleti. Poraja se nekakšen verski turizem in naša častita božjepotna svetišča postajajo znamenite turistične točke.

No, pa ni prav vse tako. V množicah romarskih izletnikov in verskih turistov so tudi taki, ki bi po Marijini priprošnji radi poglobili svoje versko življenje, svojo ljubezen in vdanost do Kristusove Cerkve. So tudi taki, ki pod varstvom božje matere resno hrepene živeti čisto v zakonskem življenju in zunaj zakona, taki, ki res hočejo biti natančni in vestni v spolnjevanju svojih poklicnih dolžnosti ter živeti z vsemi v pravi krščanski ljubezni brez najmanjše krivice, brez sleherne žalitve. Seveda je odstotek teh pravih romarjev znan samo Bogu, vendar gotovo eksistira in v zaupanju na Marijino priprošnjo smemo pričakovati, da bo število takih kristjanov novega pokoncilskega kova še poraslo.

In k sklepu še to vprašanje: če se ta pokoncilski tip dobrih in zavednih vernikov bolj uveljavi, kar Bog daj, ali bomo smeli potem še misliti na kronanje kake Marijine podobe? Odgovor na to vprašanje ni odvisen samo od več ali manj pristnega krščanskega življenja tam, kjer je zadevno Marijino svetišče. So še razni vnani dejavniki, ki v zadevi kronanja odločajo: tako čudežna, od Cerkve potrjena uslišanja, zanimanje cerkvenih predstojnikov, gmotna sredstva in končno še privoljenje svete stolice. Če bodo v kakšnem primeru vsi ti činiteiji ugodno sovpadali, bo lahko prišlo do kronanja. Vendar prihodnji vernik, ki bo imel več čuta za versko stvarnost in manj smisla za verske simbole in formalnosti, tak vernik ne bo kronanju Marijine podobe pripisoval tiste zgodovinske važnosti, kakršno so takemu dogodku pripisovali naši predniki. Časi se spreminjajo in z njimi se spreminja tudi verski čut in okus. Odkar je svet, tudi krščanski svet, pometel s skoro vsemi kronanimi vladarskimi glavami, nam tudi kronana Marijina podoba ne pomeni več tega, kar je pomenila v prejšnjih časih. Sicer pa je vprašanje, če že pride kdaj do kronanja kake Manjine podobe, le postranskega pomena. Nadvse važno pa je, ali bo Marija, kronana ali nekronana, res kraljevala v naših dušah, v naših družinah, v vsem našem verskem in kulturnem življenju ter nam s svojo mogočno priprošnjo pomagala na poti k svetosti in blaženosti.

Češčenje božje matere

Marsikomu se utegne zdeti, da se o češčenju preblazene Device ne da veliko razpravljati, ker je to češčenje med katoličani splošno znano in priznано. Če se pa človek v stvar zamisli, sprevidi, da ni vse tako enostavno, ampak, da je treba marsikaj pojasniti. Najprej bo treba podati zadevni nauk Cerkve, ki sloni v glavnem na izročilu prejšnjih stoletij in zahteva znanje zgodovine Marijinega češčenja. Potem bo treba, da se ta pobožnost teološko pojasni, utemelji in obvaruje slehernega pretiravanja na eno ali drugo stran. Enako bo treba, da si pridemo na čisto glede Marijinih prikazovanj, da nismo lahkoverni, ampak pametno verni, pa da jih teološko pravilno umevamo. Končno bo potrebna še beseda o češčenju Marijinih podob in o romanju v Marijina svetišča.

Nauk Cerkve

Zanimivo je, da nam je dala najvišja cerkvena oblast šele v najnovejšem času izrecna navodila o češčenju božje matere. Skozi osemnajst stoletij se je Marijino češčenje prakticiralo dokaj prosto; vršilo se je po zdravem verskem čutu, po častitem izročilu naših prednikov in po navodilu domačih dušnih pastirjev. Kvečjemu so po potrebi posegli vmes škofje, da so katero pobožnost posebej priporočili ali pa kako pobožnjaško napako zavrgli. Šele zdaj, v dvajsetem stoletju krščanstva, smo dobili iz Rima nekaj avtoritativnih navodil glede češčenja svete Device, najprej z vatikanskega koncila, potem še iz posebne papeževe okrožnice. Moram pa takoj pristaviti, da ne eden ne drugi teh dveh dokumentov ne nudi kaj posebno novega, v glavnem je potrjena dosedanja praksa. Tu se vidi, da Cerkev ne uči samo po odlokih najvišje cerkvene oblasti, ampak tudi po navadnem pridigovanju božje besede. – Pa pogledjmo, kaj nam zadevno govori koncil in kaj Petrov naslednik.

Koncilska navodila

Osmo poglavje koncilskega dogmatičnega odloka o Cerkvi nosi naslov: Blažena Devica Marija, božja mati, v skrivnosti Kristusa in Cerkve. Tam beremo v glavnem sledeče. Marijo pozdravljamo kot preodlični in docela edinstveni ud Cerkve ter kot podobo in najsijajnejši vzor Cerkve v veri in ljubezni. Katoliška Cerkev, poučena pa Sv. Duhu, jo s čustvom otroške vdanosti časti kot najljubeznivejšo mater. (n. 53).

Že od najstarejših časov so blaženo Devico častili pod naslovom božje porodnice. Zlasti od efeškega koncila (1 431) dalje je češčenje, ki ga je ljudstvo izkazovalo Mariji, čudovito naraslo. To češčenje je sicer edinstveno, vendar se bistveno razlikuje od božjega češčenja, katerega Mariji izkazovano češčenje kar najbolj pospešuje. Saj različne oblike pobožnosti do božje matere, ki jih je Cerkev odobrila, dosegajo to, da ob češčenju matere ljudje prav spoznajo Sina, ga ljubijo in spolnjujejo njegove zapovedi, kajti zaradi njega je vse (Kol 1, 15-16; n. 66).

Sveti zbor opominja vse sinove Cerkve, naj češčenje blažene Device, zlasti liturgično, velikodušno pospešujejo; navade in oblike pobožnosti do nje, ki jih je v teku stoletij priporočalo učiteljstvo Cerkve, pa naj visoko cenijo in naj se vestno držijo tistega, kar je bilo v preteklih časih določeno glede češčenja Kristusovih podob ter podob blažene Device in svetnikov. (n. 67).

Živo opominja teologe in oznanjevalce božje besede, naj se enako skrbno ogibljejo vsakega napačnega pretiravanja, kakor tudi prevelike ozkosrčnosti, ko razmišljajo o dostojanstvu božje matere. Skrbno naj se izogibljejo vsega, kar bi moglo ločene brate zavajati v zmoto glede resničnega nauka Cerkve (n. 67).

Verniki naj pomnijo, da prava pobožnost ne obstaja v neplodnem čustvu, ne v kaki prazni lahkovernosti, temveč da izvira iz prave vere, ki nas vodi k priznavanju vzvišenosti božje

porodnice in nas vzpodbuja k otroški ljubezni do naše Matere ter k posnemanju njenih kreposti (n. 67).

Vsi verniki naj goreče molijo k materi božji, da bi tista, ki je s svojimi molitvami podpirala prve začetke Cerkve, tudi zdaj v občestvu z vsemi svetniki posredovala pri svojem sinu, dokler se ne bodo vse družine narodov, krščanske in nekrščanske, združile v eno samo božje ljudstvo (n. 69).

Okrožnica Pavla VI.

Ta koncilski nauk deloma dopolnjuje, deloma pa razlaga okrožnica Pavla VI. z dne 13. maja 1967, ki se pričinja z besedami »*Signum magnum*«, to je »Veliko znamenje«. Te začetne besede so povzete iz preroške knjige »Razodetja« Janeza evangelista, ki je videl v zamaknjenju, kako se je prikazalo na nebu veliko znamenje, žena, obdana s soncem in pod njenimi nogami luna in na njeni glavi venec iz dvanajstih zvezd (Raz 12, 1). Tista žena pomeni najprej izvoljeni judovski narod, iz katerega se je porodil Odrešenik. Potem pomeni tudi Kristusovo Cerkev, ki si vedno prizadeva, da bi se rodil Kristus v dušah ljudi. Končno tolmači liturgija to prikazen v zvezi z Marijo, posebno na praznik njene prve prikazni v Lurdu 11. februarja. – Glavni nauki papeževe okrožnice so pa tile.

Marijo je treba častiti ne le kot božjo mater, ampak tudi kot mater Cerkve, posebno z liturgičnim češčenjem. Marija je mati Cerkve ne samo kot mati Jezusova, ampak tudi zato, ker se pred vso družbo izvoljenih sveti kot vzor čednosti. V nebesih nadaljuje Marija svoje materinsko delo in prispeva da se v dušah odrešenih ljudi porodi in pomnoži božje življenje. Ta resnica je dopolnilni del skrivnosti zveličanja človeškega rodu in naj se je zato vsi kristjani trdno drže. Starodavna molitev »Pod tvoje varstvo pribežimo« priča o zaupanju Cerkve v Marijino priprošnjo.

Marija pomaga ljudem ne le s svojo priprošnjo, ampak tudi s svoji zgledom. Odkar je spregovorila tiste znamenite besede »Glej, dekla sem Gospodova, zgodi se mi pa tvoji besedi«, se je vsa posvetila ne samo službi nebeškega Očeta, ampak tudi službi človeškega rodu, v katerem je njen sin kralj novega mesijanskega kraljestva, ki ga ne bo konca. Marija je svetel vzor tiste pokorščine, s katero se moramo podvreči skrivnostnim božjim načrtom. Od Marije naj se verniki uče zaupno moliti ter napredovati v spokornem duhu in v svetem strahu božjem. – To so glavne misli papeževe okrožnice o češčenju božje matere Marije.

Zgodovinski razvoj Marijinega češčenja

Prva znamenja Marijinega češčenja imamo iz četrtega stoletja. V tistem času so se pojavili prvi znaki Mariji posvečenih dni in so se tedaj pozidale prve Marijine cerkve, tako v Efezu ter Maria Trastevere in Maria Maggiore v Rimu. Gregor Nacianski¹⁴¹ je menda prvi, ki poroča kako se je sveta mučenka Justina obrnila na božjo mater s prošnjo, naj čuva neko ogroženo dekle, in je bila uslišana. Takšna ljudska pobožnost je prešla kmalu v javno službo božjo. Proti koncu četrtega stoletja so v grški liturgiji svetega Bazilija že molili, naj Bog sprejme evharistične darove po priprošnji naše slavne gospe, božje porodnice in vedno device Marije. Na Vzhodu je zložil prvo pesem v čast božji materi Efrem Sirski krog leta 350. Sto let pozneje pa je latinski pesnik Sedulius opeval Marijo v svojem velikonočnem spevu (*carmen paschale*) kot sveto porodnico: Pozdravljena, sveta porodnica... (*Salve sancta parens...*). Besede so prešle v našo liturgijo in stoje še zdaj v mašni knjigi na oltarju kot uvodne mašne besede na nekatere Marijine praznike.

¹⁴¹ Iz Naciana v Mali Aziji, škof v Carigradu, veliki teolog in cerkveni govornik, umrl l 389.

Od šestega stoletja dalje se naša liturgija spominja Marije pri vsaki maši v molitvi, ki se pričenja z besedo *Communicantes* (v občestvo združeni), malo pred posvečenjem evharistije. Marija stoji na prvem mestu pred vsemi drugimi tam imenovanimi svetniki.

V srednjem veku se je češčenje božje matere zelo dvignilo. Vendar ni vsa tista stoletja teologija nikdar prestopila prave meje, pač pa je ljudska pobožnost zašla včasih v pretiravanja, ki jih zdrava teologija ne more odobravati. Proti takim neredom je najprej nastopil sv. Bernardin Sienski.¹⁴² Pozneje se je sicer bolj indirektno izrazil proti izgredom ljudske pobožnosti, tridentinski vesoljni cerkveni zbor, ki je na svoji 25. seji določil: »Dobro in koristno je svetnike ponižno častiti in se zatekati k njih priprošnjam, da dosežemo dobrote po našem Gospodu, ki je naš edini odrešenik. (Denzinger - Sch. n. 1821). Malobeseden, pa zelo zgovoren odlok. Marija ni niti imenovana. Prav je in koristno klicati svetnike, seveda tudi kraljico vseh svetnikov, na pomoč, toda v zavesti, da nam vse resnično dobro prihaja po zasluženju našega odrešenika. Teologi so razumeli, kaj je tu koncil z besedami in deloma tudi molče povedal, ljudstvo pa tega ni doumelo, vsaj ne tako kmalu. Nekaj pobožnejše pretiranosti se je še dalje pojavljalo tu in tam.

V novejšem času se je češčenje božje matere v liturgiji in v ljudski pobožnosti močno razvilo. V liturgiji se je sicer število zapovedanih Marijinih praznikov skrčilo na dva: brezmadežno spočetje 8. decembra in vnebovzetje 15. avgusta. Poraslo je pa število nezapovedanih Marijinih liturgičnih praznikov. Po zadnjih odredbah je V liturgičnem koledarju dvanajst takih Mariji posvečenih dni, povrh pa še spomin karmelske matere božje 16. julija in spomin Marije *de mercede* (rešiteljice sužnjev) 24. septembra. Vsega skupaj imamo torej v letu šestnajst Marijinih praznikov ali vsaj spominov.

Ljudske Marijine pobožnosti so pa še bolj številne. Naj tu navedem vsaj glavne. Mesec majnik s šmarnicami nas razveseljuje že več ko sto let. Rožni venec spremlja vernega kristjana skozi vse življenje in se meseca oktobra tudi v cerkvi opravlja skupno. Vsako jutro, vsako poldne in vsak večer nas zvonovi spominjajo blaženega trenutka, ko je Marija postala božja mati. Tedaj molimo: Angel Gospodov je oznanil Mariji in ona je spočela od Sv. Duha. Včasi pa še tisti pristno ljudski refren (ponavljani pripev): Češčena si Marija, je angelski glas; bo zadnja ura bila, Marija, prid' po nas! Iz Fatime je prišla pobožnost peterih prvih sobot. Marijini oltarji so skoro v vsaki cerkvi. Dosti je tudi Marijinih romarskih svetišč s čudodelnimi podobami nebeške kraljice, ki so ponekod odlikovane z zlatimi kronami. – In navsezadnje, kar pa gotovo ni zadnje: naše ljudstvo navdušeno prepeva v čast božje matere. Za vsak Marijin praznik ima posebno pesem, dosti jih ima za šmarnice in za romarske shode. Na stotine imamo teh Marijinih slavošpevov; lepi so in po večini zelo melodiozni. Še veliki krščanski narodi se ne morejo ponašati s takim bogastvom. Čuvajmo in spopolnujmo ta veliki zaklad.

Teološko gledanje na Marijino češčenje

Teologi razlikujejo med češčenjem Boga in češčenjem svetnikov, všteti Marijo. Ta razlika je bistvena in neizmerno velika. Boga častimo kot neskončno, večno bitje, ki ima razlog bivanja v samem sebi, bitje, ki ni od nobenega odvisno in nobenega ne potrebuje. On sam je stvarnik, vsa druga bitja so njegove stvari. In te stvari so toliko bolj odlične, v kolikor bolj tesnem odnosu so do Boga stvarnika.

Češčenje Boga imenujejo teologi *cultus latrae*. Izraz je latinsko-grški; *cultus* = češčenje, *latrae* = služba za plačilo (*latron* plačilo). Saj Bogu ne služimo brezplačno in tega se ni treba sramovati. Vsi služimo za plačilo; služba in plačilo sta soodnosna ali med seboj ustrezajoča si

¹⁴² Blizu mesta Siena doma, frančiškan, je s svojim pridigovnjem in s svojimi spisi dvignil versko življenje po vsej Italiji Umrl leta 1444

pojma. Bog noče, da bi mu služili brez upanja na plačilo. Že par tisoč let pred Kristusom je Bog tolažil očaka Abrahama: »Ne boj so, jaz sem tvoj branilec in tvoje plačilo bo zelo veliko« (1 Mojz 15, 1). Plačilo obljublja Kristus vsem, ki bodo zaradi njega trpeli: »Veselite in radujte se, zakaj veliko je vaše plačilo v nebesih« (Mt 5, 12). Res, veliko plačilo se obeta, kajti »oko ni videlo, uho ni slišalo in v človeško srce ni prišlo, kar je Bog pripravil njim, ki ga ljubijo« (1 Kor 2, 9). Niti ni treba kakih velikih žrtev; tudi tistemu, ki da čašo vode, je zagotovljeno, da ne bo zgubil svojega plačila (Mr 9, 41).

Za ta »*cultus latrae*« (po naše bi rekli »bogočastje«) ima liturgija še drug značilen izraz. Čaščenje Boga je v latinskem liturgičnem jeziku »*adoratio*«, Boga častiti je »*adorare*«. V našem jeziku pravimo, da Boga in sicer samo Boga, molimo, da molitev, v strogem pomenu, gre samo Bogu, nikdar božjim stvarjem, nikdar ne molimo božje matere, nikdar svetnikov.¹⁴³ Latinski glagol »*adorare*« je prvotno pomenil »dvigniti roko k ustnicam (ad ora)« v poljub in spominja na starodavne čase, ko je podanik, prišedši pred vladarja, dvignil roko in poljubil ter s tem pričal svojo vdanost. Morda je na glagol »moliti« v pomenu »stegovati roko« ali podobno, istega izvora. Sicer pa v molitvi ne stegujemo rok vedno, stegujemo jih samo v nekaterih liturgičnih obredih. Sploh ni v zunanjem obnašanju razlike med češčenjem Boga in češčenjem svetnikov. Razlika, in sicer velika, je v notranjem zavedanju, da Boga častimo kot stvarnika, svetnike pa kot stvari, v katerih odseva stvarnikova popolnost. Za češčenje svetnikov rabi teološka znanost grški izraz »*dulia*«, kar pomeni češčenje služabnikov božjih, ker je služabnik po grško »*dulos*«. Za češčenje božje matere imajo teologi izraz »*hiperdulia*«, ker je Marija nad (po grško *hiper*) drugimi božjimi služabniki. Vsi trije izrazi, *cultus*, *latrae*, *duliae* in *hiperduliae*, so iz teologije prešli v cerkveno pravo in jih ima naš dosedanji zakonik v členu 1255 1255 §1.

Ko častimo svetnike, častimo navsezadnje Boga, kajti kar imajo svetniki, imajo od svojega stvarnika. Vsaka svetost ustvarjenega bitja je odsev božje svetosti, ki, po naravi bitja, odseva v angelih bolj kot v ljudeh. Vendar častimo Marijo bolj kot angele, četudi je po svoji človeški naravi nižja kot oni. Milostno razmerje do Boga se namreč ne meri samo po naravi bitja, ampak še bolj po poklicu in nalogi, ki jo ima bitje v zveličavnem božjem načrtu. Marijino božje materinstvo pa daleč nadkriljuje vse angelske naravne odlike.

Marijino češčenje bodi pravilno

Ker živimo v dobi živahnega ekumenskega gibanja, je zelo važno, da iz naših pobožnosti izgine sleherni sum, kakor da bi mi katoličani Marijo po božje častili. Žal se najdejo včasih v nabožni literaturi precej sumljivi izrazi, ki dobri stvari lahko zelo škodijo. So pa v molitvah k materi božji tu pa tam izrazi, ki niso napačni, da se le pravilno tolmačijo. Tako n.pr. v znani molitvi »Pozdravljena kraljica« (*Salve regina*) pravimo, da je Marija »naše življenje«. Kako to, ko pa beremo v evangeliju sv. Janeza ponovno (n. pr. 11, 25 in 14, 6), da je Kristus in samo on naše življenje? Pravilno umevamo, če rečemo, da je Marija naše življenje v toliko, kolikor nas s svojo mogočno priprošnjo dviga h Kristusu, ki je bistveni izvor vsega našega fizičnega in duhovnega življenja.

Kar je bilo rečeno že na drugem mestu, bodi tu še enkrat z drugimi besedami povedano. Marijino češčenje in dosledno njena priprošnja ne meri na to, da bi božje načrte spremenila, da bi se Bog omilil in bi ne bil več hud. Saj tega ne premore, ker je pri Bogu vsaka sprememba popolnoma izključena (Jak 1, 17). Pač pa meri Marijina priprošnja na to, da bi se človek spremenil in postal bolj odprt za božje navdihe, da bi napredoval v veri in ljubezni. Bog ne sili nobenega; trka, če odpreš, vstopi; če ne odpreš, gre mimo. Končno ne smemo v teh rečeh pretiravati na nobeno stran. Tako ne moremo reči, da je

¹⁴³ V hrvatskem jeziku ima »moliti« tudi širši pomen »prositi«; tako Hrvat »moli« soseda, da mu kaj posodi.

pobožnost do Marije potrebna za zveličanje in da jo tisti, ki je ne časti, na poti v večno pogubo. Teološko, na podlagi božjega razodetja, se ne da izpričati, da bi bilo češčenje božje matere ukazano ali da bi to bilo nujno sredstvo zveličanja, kakor je nujno potrebno stanje milosti. Ne bomo pa zamerili nabožnim pisateljem, ki štejejo češčenje Marije Device med dobra znamenja, da je neki človek namenjen za zveličanje. Vendar ne smemo tega stavka obrniti in reči, da je pomanjkanje Marijinega češčenja znamenje, da bo ta človek večno pogubljen. Pametno bomo rekli: kdor so po lastni krivdi za Marijo nič ne zmeni, oropa samega sebe močnega sredstva za zveličanje.

Marijina prikazovanja

Romarska svetišča preblazene Device kakor tudi nekatere ljudske pobožnosti izvirajo v mnogih primerih iz kake prikazni božje matere in iz naročila, ki so ga izbrane priče tistih čudovitih prizorov slišale. Tako je nastal Lurd, tako Fatima, tako pobožnost prvih sobot, tako uvedba liturgičnega praznika Marijinega brezmadežnega srca leta 1942 ob 25-letnici Fatime. Zato naj sledi tu kratka razprava o Marijinih prikazovanjih z znanstvenega teološkega vidika.

Resničnost prikazovanj

Prvo glavno zadevno vprašanje je vsakokrat, če je bila prikazen resnična. Izpričano mora biti ne samo, da oseba, ki je bila prikazni deležna, ne laže, ampak tudi, da ni v zmoti, ker je morda naraven dogodek smatrala za nekaj prekonaravnega ali pa imela svojo domišljijo za resnično dogajanje.

Ker gre v prikaznih za nekaka posebna razodetja božje volje, večkrat tudi za naročila kake nove pobožnosti, je jasno, da je samo cerkvena oblast pristojna, da v tej reči sodi in razsodi. Nikar ne reci: jaz verujem. Mariji bolj kot škofu ali papežu; dovolj mi je, da je božja mati tako napovedala ali naročila, drugega ne potrebujem. Kdor govori tako, sklepa povsem napačno; vzame namreč za dokazano to, kar je treba šele dokazati. Saj to je vprašanje, če se je Marija res prikazala in je res to in to razodela. Tega pa Marija sama ne izpričuje; izpričevati mora kdo drugi in ta drugi je edinole cerkvena oblast. Naše vere ne določajo prekonaravne prikazni, ampak tu na zemlji med nami živče osebe, postavljene, da vladajo Cerkev božjo. Verujemo, da je Marija brez madeža izvirnega greha spočeta ne zato, ker je baje ona rekla Bernardki, da je tista lepa gospa, ki se ji prikazuje, »brezmadežno spočetje«, temveč zato, ker je Pij IX. to slovesno in obvezno izjavil tri leta, preden je nekaj takega Bernardka slišala od nebeške prikazni.

Kristusova naredba je, da mora naše verovanje sloneti neposredno na nauku Cerkve ali, teološko povedano, bližnje in neposredno pravilo verovanja (*norma proxima credendi*) je nauk cerkvene učiteljske oblasti. Seveda je zadnji in najvišji razlog našega verovanja Bog sam, njegova resnica, njegovo razodetje. A prav ta Bog nam govori po svoji Cerkvi, govori po papežu, govoril je leta 1854. po Piju IX., ki je razglasil Marijino brezmadežno spočetje za versko resnico.

Cerkev postopa počasi

O dejstvu prikazovanj matere božje torej sodi in razsodi cerkvena oblast. Ta oblast pa postopa v danih primerih zelo počasi, zelo previdno in strogo. Zelo počasi, pravim, da postopa. Veste li, zakaj? Predvsem zato, ker se ji stvar čisto nič ne mudi. Zakaj se ji nič ne mudi? Zato, ker Kristusova prava Cerkev teh prikazovanj ne potrebuje. Če bi jih potrebovala za svoj obstanek, bi seveda kar hlastala po njih in delala zanje veliko reklamo, kakor hitro bi se zaslišala taka novica. Toda hlastanje se ne opaža in reklama se ne oglašja, ker Cerkev prikazovanj ne

potrebuje. Ona sloni na božji besedi in ta beseda sloni na velikih zgodovinskih dejstvih našega duhovnega odrešenja. Cerkev je živela in delala skozi tisoč in osemsto let brez Lurda in brez Fatime ter bo živela in delovala do konca dni, tudi če bodo ta Marijina svetišča kdaj prenehala. S tem pa ni rečeno, da so te Marijine prikazni brez pomena v življenju Cerkve. Tega ne. Iz teh svetišč so prišle in še prihajajo mnogotere duhovne in telesne dobrote, ki razodevajo božjo ljubezen in moč Marijine priprošnje ter posredno izpolnjujejo resničnost naše svete vere. Za vse to moramo biti Bogu hvaležni. Pravilno bomo torej rekli, da so taka resnična Marijina prikazovanja zelo koristna, četudi niso za obstoj Cerkve nujno potrebna.

To je torej glavni razlog, zakaj postopa Cerkev v takih primerih počasi: stvar bo lahko koristna, ni pa nujno potrebna. Pa tudi zato mora Cerkev le počasi postopati, ker bi prenapla in zgrešena razsodba imela porazne posledice. Kako bi ljudje očitali Cerkvi, da je verjela nespametnim pripovedkam nedoraslih in neizobraženih otrok! Bog hoče svojo Cerkev obvarovati te nesreče. V primeru Lurda se je Cerkev izjavila ugodno šele po 42 mesecih stroge preiskave, da namreč je to, kar Bernardka pripoveduje o Marijinih prikazanjih, zanesljivo in verodostojno. V primeru Fatime je trajala preiskava celih osem let in šele čez 25 let je najvišja cerkvena oblast ves postopek javno potrdila. V danih primerih preiskuje stvar najprej komisija, ki jo je sestavil krajevni škof. V komisiji so ne le teologi in juristi, ampak tudi zdravniki izvedenci in strokovnjaki v drugih naravoslovnih vedah, kakor pač primer zahteva. Vse je treba natančno preiskati: če so osebe, ki so videle prikazen, čiste in normalno razvite glave, če so v moralnem pogledu neoporečne, če se to, kar govor, strinja z verskimi resnicami, potem kaj so drugi ljudje slišali iz ust tistih srečnih vidcev, dalje kakšne posledice je imela vsa ta reč, ali se je kaj dvignilo versko in moralno stanje ljudstva in končno, če se je stvar izpričala s kakimi resnično čudežnimi dogodki. Taki dogodki so npr. ozdravljenje neozdravljivih bolezni, hipno in trajno ozdravljenje težko bolnih, čudežni pojavi v naravi, nov izvir čudodelne vode, čudovite prikazni na nebu vpricho tisočere množice in podobno. Dejstvo čudežnih dogodkov je pravzaprav v postopku škofijske komisije glavni in odločilni faktor. Seveda morajo biti ti dogodki trdno izpričani in morajo biti resnični prekonaravni čudeži. Zato ni cerkvena oblast priznala dozdevnega prikazovanja božje matere v Garabandulu na Španskem leta 1961, ker so se navedeni »čudeži« dali tolmačiti tudi kot naravni dogodki.

Pomen cerkvene razsodbe

Če je cerkvena oblast, posebno najvišja, po vseh teh preiskavah končno potrdila resničnost zadevnega prikazovanja, kaj sledi iz tega za versko mišljenje katoliškega kristjana? Cerkvena odobritev pomeni samo to, da je navedeno prikazovanje božje matere dobro izpričano, da je verodostojno in se po pameti ne da tajiti. To in samo to. Če torej kdo Lurd kot nekaj prekonaravnega taji in ne mara za liturgični praznik Marijinega prikazovanja 11. februarja, takemu človeku boš lahko očital, da je trdoglav, da je nespoštljiv do Cerkve, nikar pa bi ga ne smel imenovati krivoverca. Krivoverec je samo tisti, ki taji resnico, katera je bila od Boga razodeta in od Cerkve kot verska resnica oznanjena. Prav tako niso obvezna razodetja, ki so se morda slišala iz Marijinih prikazni. Kar je Bog nameraval razodeti kot za vse ljudi obvezno razodetje, je storil, dokler so apostoli še živeli. Poznejša morebitna razodetja ne spadajo v zaklad zveličavnih razodetih resnic, ki jih mora Cerkev čuvati, tolmačiti in kot obvezne oznanjati. Zato niso obvezna ne lurška, ne fatimska ne druga podobna razodetja ali naročila.

Kako se je Marija prikazovala?

Mnogi mislijo, da so Bernardka in fatimski otroci videli Marijo, kakšna je v resnici, kakšna je v nebeški slavi. Pa to ni res. Marija živi v poveličanem telesu. Njeno telo je v stanju, ki bistveno presega ves na sedanji fizični red. Tako telo se v tem fizičnem redu ne da videti.

Dokler je človek v tej solzni dolini, nima organa, nima očesa, s katerim bi mogel videti poveličano človeško telo. Kar pa je že po tem strogo teološkem vidiku nemogoče, nam priča tudi dejstvo, da se je Marija ob raznih prilikah prikazala v različnih oblikah. Drugačna je lurška, drugačna fatimska Marija. Ponekod se je prikazala vsa blažena, drugod bolj resna in spet drugod celo žalostna in jokajoča. Poveličano telo v svoji neizmerni blaženosti takim spremembam ni podvrženo.

Kaj torej, kaj je bilo v Lurdu, kaj v Fatimi, kaj v drugih resničnih prikazovanjih božje matere? V vseh teh primerih je bila navzoča Marijina nebeško blažena duša. Ta njena blažena duša je od trenutka vnebovzetja neločljivo združena z njenim poveličanim telesom. S takim poveličanim telesom se je Marija prikazovala, toda v tisti obliki, v kakršni je Bog hotel, da se prikaže in da naj bo vidna izbranim vidcem. Marija je edino človeško bitje, ki živi v poveličanem nesmrtnem telesu. Samo ona se lahko prikaže v svojem resničnem telesu. Za prikazni angelov (n. pr. Gabrijela v Nazaretu) ali drugih svetnikov je treba, da Bog ostvari navidezno človeško telo.

Da, v vseh Marijinih prikaznih je glavni operater Bog. Marija se ni prikazala, ko si je ona domislila ta izlet iz nebesnih višav, temveč se je prikazala, kadar, kjer in kakor je bilo to v večnih, zveličavnih božjih načrtih. Vsako Marijino prikazovanje na naši zemlji je združeno s tako velikimi prekonaravnimi dogajanja v svetovnem prostoru, da jih človek ne more doumeti. Seveda si preprosto ljudstvo ne razbija glave s takimi vprašanji. Marija je pač prišla v Lurd približno tako, kakor pride zrakoplov pod vodstvom pilota na določeno letališče. Toda stvar ni v resnici tako preprosta. Predvsem no vemo, odkod je Marija prišla. Iz nebes, poreče. Vse prav, če bi le znali, kje so tista nebesa in ali je to sploh kak prostor v vesoljnem stvarstvu božjem. Potem pa med milijardami sonc najti prav na sončni sistem in v tej skupini svetov najti prav to kroglico, na kateri mi prebivamo, kroglico, ki ne miruje, ampak leti po svetovnem prostoru z nedoumljivo hitrostjo, ter končno najti na tej kroglici, ki se naglo suče, Lurd, vse to prekaša naravne zmožnosti slehernega ustvarjenega bitja v sedanjem fizičnem redu. To so reči, ki jih premore samo vsemogočni stvarnik. On daje poveličanim dušam in poveličanim telesom tako gibčnost, da zanje ne eksistira nobena razdalja v svetovnem prostoru. V trenutku so tam, kjer hoče Bog, da se pojavijo, v trenutku je prišla Marija iz nebeških dalj v Lurd, brez vsake negotovosti, brez slehernega iskanja. Prišla pa je ne po lastni iniciativi ali pobudi, ampak v času, ko je Bog hotel po svoji brezmadežni materi racionalistično nadutemu človeku devetnajstega stoletja pokazati, da še eksistira stvarnik in vsemogočni vladar vesoljstva ter da biva poleg tega vidnega materialnega sveta še prekonaravni in nadnaravni svet s svojimi močmi, ki daleč prekašajo ves sedanjí fizični red.

Morda samo prividi?

V zadevi Marijinih prikazovanj naj omenim in pojasnim še tale pomislek. Dvomljivci so menili in nekateri še danes trde, da Marijina prikazovanja v Lurdu, v Fatimi in drugod niso resnična, objektivna, stvarna, ampak da so samo prividi ali dozdevna prikazovanja. Kažejo na podoben pojav, ko človek v sanjah vidi to in ono ter morda tudi sliši kak opomin, četudi ni bilo zunaj njegove osebe vsega tega nič. Pristavljajo še, da so bili tistih prikazovanj deležni največ nedorasli otroci, ker so prav ti najbolj dovzetni za vsakršne fantazije in sanjarjenja, tudi z odprtimi očmi. Po mnenju teh dvomljivcev torej ni stala v lurški duplini v resnici Marija, marveč je Bog tako sliko ustvaril v očeh Bernardke in vzbudil take tresljaje v njenih ušesih, da je tamkaj videla čudovito lepo žensko podobo in slišala njen glas. Kaj naj odgovorimo takim dvomljivcem? Nismo za pričkanje, ampak za trezen razgovor. Zato ponovim najprej, kar sem že prej poudarjal, da ne gre tu za nobeno versko resnico, za nobeno obvezno božje razodetje, marveč za dobro izpričano zgodovinsko dogajanje, ki se sicer po pameti ne da tajiti, ki ga pa tudi nihče v vesti ali pod grehom ni dolžan verovati.

Potem ko smo to poudarili, laže bolj mirno razpravljamo o stvari. Brez težave priznamo, da more Bog ustvariti tudi v očeh bedčega, ne spečega, človeka tako sliko in povzročiti v ušesih tak glas, četudi ni zunaj človeka nič takega. To možnost priznava Tomaž Akv. tudi za nekatera Kristusova prikazovanja. Vendar mora dvomljivec po pameti priznati, da bi bili to samo enkratni, povsem izredni pojavi. Da bi bil Bog tako igro ponovil osemnajstkrat na Bernardki in petkrat kar na treh fatimskih otrocih, pa res ni verjetno. Tako »poigravanje« se božji svetosti in božjemu veličanstvu ne spodobi. Dalje: de bi hotel Bog res ustvariti tako sliko samo na očesni mreni, bi jo ustvaril, naj so bili otroci kjerkoli, ne pa samo takrat, ko je bila Bernardka pred duplino ali ko so otroci stali pred tistim drevescem. In končno pričajo čudežni dogodki na bolnikih in v naravi, da ni šlo za slike v očeh tistih izvoljenih otrok, ampak za resnično prikazovanje božje matere. Mar naj sveti in modri Bog ustvari nov studenec čudodelne vode in naj uprizori pred ogromno množico ljudstva pretresljive pojave na nebesnem svodu samo zato, da izpriča tiste slike, ki so nastale v očeh nedoraslih otrok? Ne, kaj takega pa res ne moremo verjeti. Seveda stojimo tu pred skrivnostjo povečičanega stanja, v katerem biva božja mati in ki ga v sedanjem življenju ne moremo doumeti. Toda česar ne moremo doumeti, nimamo pravice tajiti.

Zakaj le neodraslim?

Če se pa komu zdi čudno ali celo malce sumljivo, da se je božja mati prikazovala le nedoraslim in neizobraženim otrokom, ne pa odraslim in omikanim osebam, rečem, da moramo to prepustiti božji volji in modrosti. Pavel je pisal Korinčanom: »Kar je nespametnega (se pravi brez višje izobrazbe), si je Bog izvolil, da bi osramotil modre, in kar je slabotnega na svetu, si je Bog izvolil, da bi osramotil, kar je močnega, da se noben človek ne bo hvalil prod njim« (1 Kor 1, 27-29). In ko je na Gospod videl, kako so judovski izobraženci, ponosni na svoje znanje, odklanjali božjo blagovest, ki jo je preprosto ljudstvo rado sprejelo, se je razveselil v Sv. Duhu in vzkliknil: »Slavim to, Oče, Gospod nebes in zemlje, da si prikril to modrim in razumnim ter razodel malim. Da, Oče, zakaj tako ti je bilo všeč (Lk 10, 21).

Če me torej vprašaš, zakaj se je božja mati prikazala neukim otrokom, ne pa odraslim in izobraženim osebam, odgovarjam preprosto: prikazala se je tako, ker je bilo tako Bogu všeč. Če se v to poglobimo, spoznamo, da Bog ne potrebuje ne človeške modrosti, ne človeške moči, da izvede svoje velike zveličavne načrte. Že v psalmih beremo: »Tudi iz ust otrok in dojenčkov si Bog napravi hvalo navkljub svojim nasprotnikom« (Ps 8, 3). Spoznamo pa tudi, da, če se ne spreobrnemo in ne postanemo kakor otroci, ne pojdemo v nebeško kraljestvo (Mt 18, 3).

Končni cilj prikazovanj

Marijina prikazovanja so se torej vršila po času in načinu, ki je bil skladen z večnimi zveličavnimi načrti božjimi. Ti načrti merijo na duhovno spolnitev človeka in mu hočejo pomagati na poti v večno blaženost. Vse drugo, kakor npr. čudežno ozdravljenje bolnikov, je le sekundarnega ali drugotnega pomena, je samo sredstvo k cilju. Ne telesno zdravje bolnikov, ne pašnja radovednosti, kaj bo z Rusijo, marveč dušno zdravje in dosega srečne večnosti, to je zadnji cilj vsakega Marijinega prikazovanja. Ker je pa duhovna rešitev človeškega rodu možna samo po zasluženju Odrešenikove smrti in ker je Marija najbolj tesno povezana z Odrešenikom, ki je njen sin, zato opozarja usmiljeni Bog revnega človeka na ta njegov cilj včasih tudi po Marjinih prikazovanjih. Pravim, da nas Bog tako opozarja le včasih, le izjemoma. Redno pa nas Bog spominja na zadnji cilj po svoji Cerkvi, človeka izven Cerkve pa po glasu vesti ali po milostnem razsvetljenju. Ker je pa človek zakopan v privatne in

minljive reči ter v dnevnem direndaju, kaj rad pozabi na to, kar je glavno, zato ubere dobri Bog včasih izredno pot ter tega raztresenega in pozabljivega človeka po Marijini prikazni zdrami iz malomarnege spanja, da se spet zazre v nadnaravni svet in svoj zadnji cilj. Edinole Bog ve, kdaj in kje bo primeren trenutek za tak izreden poseg njegove zveličavne volje. Ko pride tisti čas in Cerkev izjavi, da je res prišel, ga sprejmimo s hvaležnim in otroško vernim srcem, da se po Odrešenikovi materi dvignemo k Odrešeniku.

Čaščenje Marijinih podob

Zgodovinski pregled

Upodabljati Marijo, samo ali z božjim detetom, v tem se je skušala likovna umetnost že iz starih časov krščanstva in se je včasih povzpela do velike dovršenosti. Najstarejše Marijine slike so v katakombah iz drugega in tretjega stoletja. Marija sedeča s sinčkom v naročju ali pa stoječa kot oranta, ki moli. Boljšo portretno umetnost kažejo tako imenovane Lukove podobe, o katerih pravi legenda, da jih je naslikal evangelist Luka. Bizantinska ali carigrajska umetnost, ki je dosegla svoj vrhunec v šestem stoletju, je imela dosti slik tega Lukovega tipa, pa so jih poznejši ikonoborci, ki so svete ikone ali podobe razbijali večinoma ugonobili. Iz tiste dobe je najbolj znana »Lukova« slika v rimski cerkvi S. Maria Maggiore. V dragocenih mozaikih sv. Apolinarija v Raveni imamo iz šestega stoletja prvo Marijino podobo s svetniškim sijem krog glave, medtem ko se Marija s krono na glavi pojavi šele sredi petnajstega veka.

V renesančni dobi šestnajstega stoletja so začutili potrebo spraviti Marijo iz nebesnih višav in angelskih zborov dol k nam v lepo božjo naravo in narediti iz nje našo ljubeznivo mater v deviški lepoti. Marija, s pajčolanom na glavi, nam je povsem blizu, nas ljubeznivo gleda, nas dviga k sebi in k svojemu sinu. Neminljive zasluge so si v tem pogledu pridobili veliki umetniki kakor Michelangelo, Raffaello, Filippo Lippi, Tizian, Murillo in nekateri drugi. Moderni jih ne bodo dosegli, še manj presegli. Manjka jim nekdanja ljubka preprostost. Namesto prejšnje naravne drže se vidi včasih neka nenaravna geometrična upodobitev, ki ne dviga k pobožnosti, pač pa lahko izvabi pomilovalen nasmeh.

Svete podobe in cerkvena oblast

V prvih krščanskih stoletjih Cerkev ni imela povoda, da bi češčenje svetih podob prepovedala, ker ni bilo v krščanskih občinah nobene nevarnosti malikovavstva. Taka nevarnost je bila prej, ko je majhen izraelski narod prišel v Palestino in bil ves obdan od poganskih narodov, ki so svoje bogove različno upodabljali in njih podobe religiozno častili. Zato beremo v Mojzesovih postavah resno svarilo: »Ne delajte si ne srebrnih ne zlatih bogov, ne v podobi človeka ne živali, da se ne bi spozabili in jih pa božje častili. Vse kipe bogov in vse malike poganskih narodov razbijte« (2 Mojz 20, 2; 5 Mojz 4, 16 in 12, 3). Takih prepovedi in zapovedi kristjani niso potrebovali, ker so s čaščenjem svetih podob častili Boga in njegove izvoljence, ne pa slike same na sebi.

Vzhodni ikonoklasti

Pa tudi zagovarjati ni bilo treba svetih podob, ker v stari dobi niso imele nasprotnikov. Nasprotniki, in sicer prav hudi, so nastopili v osmem stoletju. Vzhodno-rimski cesar Leon XII. je l. 726 izdal odlok proti češčenju svetih podob in zaukazal, naj se odstranijo in pokončajo. Menil je, da bo s tem odlokom Jude in mohamedance, ki so že po svojih verah bili nasprotniki svetih podob, spravil s kristjani skupaj v trdno državno enoto. Pa je prišlo prav

nasprotno. Država se je razklala na dvoje. Večina je bila za podobe, a cesarjevi privrženci, posebno vojaštvo, so razbijali podobe pa vseh cerkvah in divjali proti njih častivcem. Ti boji so trajali okoli šestdeset let ter spravili v ječe in smrt vsaj toliko kristjanov, kakor tristoletno preganjanje Cerkve pod rimskimi poganskimi vladarji. Tiste razgrajače proti svetim podobam imenuje zgodovina pa grško ikonoklaste,¹⁴⁴ pa naše bi rekli podoboborce.

Šele pa prizadevanju cesarice Irene in tedanjega papeža Hadrijana I. je prišlo leta 787 do zaželenega miru, ko je sedmi vesoljni cerkveni zbor v Niceji izrekel svojo odločilno besedo v obrambo čaščenja svetih podob. Takole so določili tedanji koncilski očetje: Umestno je, da se predstavljajo podobe našega gospoda in Odrešenika, svete deviške bogorodice, angelov in svetnikov bodisi slikane na platno ali izdelane iz druge snovi, ter da se izpostavljajo pa cerkvah, hišah in pa ulicah. Adoracija ali božje češčenje gre samo Bogu. Kdor pa časti svete podobe, časti one, ki jih podobe predstavljajo, in se tako dviga k tistim visokim vzorom.¹⁴⁵

Pa koncilu so spet izdelovali, izpostavljali in častili svete podobe, a mir je bil le začasen. Po štiridesetih letih se je za časa cesarja Leona V. dvignila proti svetim podobam in njih častivcem nova nevihta. Do pravega in trajnega miru je prišlo leta 842 pod pokroviteljstvom cesarice Teodore, ko je sinoda škofov na nova razglasila odlok nicejskega koncila ter ikonoborcem zapretila z izobčenjem. V spomin na to končno zmago častivcev svetih podob so uvedli v grško liturgijo praznik ortodoksije ali pravoverstva, ki so ga z okrašenjem podob obhajali vsako leto na prvo nedeljo v postnem času.

Zahodni ikonoklasti

Na Zahodu ni imelo češčenje svetih podob resnih nasprotnikov, ne v stan dobi, ne v srednjem veku. Pravo ikonoklastično divjanje se je vnelo šele ob začetku protestantizma v 16. stoletju. Martin Luther osebno ni bil nasprotnik češčenja svetih podob, pač pa je marsikje neolikano ljudstvo, pijano od verskih novotarij, razsajalo pa cerkvah in razbijalo podobe, češ da so to ostanki starega poganstva. V tem pogledu so bili še bolj radikalni novotarski prvaki Zwingli, Calvin in drugi, ki so se bili ločili od Luthra v nauku o zadnji večerji ali evharistiji. Ta protestantska struja je povzročila neprecenljivo škodo pa katoliških cerkvah v Švici, Franciji, Belgiji in na Holandskem. Samo v Franciji so zagrizeni novotarji, hugenoti, to je »zapriseženci«, razbili v petdesetih stolnih cerkvah vse zaklade krščanske umetnosti. V Angliji so bili dosti bolj zmerni in tudi v čisto luteranskih deželah so se tu pa tam še ohranile pa cerkvah podobe matere božje ali kakega svetnika.

Proti tem protestantskim izgredom se je tridentinski koncil na svoji 25. seji dne 3. dec. 1563 izjavil takole: Podobe Kristusa, božje matere in drugih svetnikov naj se drže in ohranijo, posebno v cerkvah, in naj se jim izkazuje dolžna čast in spoštovanje. Pri tem se ne sme verjeti, da biva v tistih podobah kaka božanska moč ali da moremo od njih kaj izprositi ali da bi smeli v tiste podobe polagati svoje upanje, kakor so pogani zaupali svojim malikom; marveč jih častimo zato, ker je čast, ki jo izkazujemo podobam, namenjena svetim osebam, ki jih podobe predstavljajo. Če torej svete podobe poljubimo, de se pred njimi odkrijemo ali poklonimo, s tem Kristusa molimo in svetnike častimo.¹⁴⁶

Po tem jasnem nauku tridentinskega koncila ni prišlo več do posebnih izgredov proti podobam božje matere. Le dva manjša pripetljaja naj tu omenim.

Dve novejši prepovedi

¹⁴⁴ Grška beseda »ikonoklasti« je sestavljena iz »ikone« = podoba in iz glagola »klaien«, kar pomeni tolči ali razbijati. Naša beseda »kladivo« je iz istega korena.

¹⁴⁵ Denzinger Sch. N. 600-602.

¹⁴⁶ Denzinger – Sch. N. 1823.

Pij VI. je z dogmatičnim odlokom z dne 28. avgusta 1794 proti raznim zmotam tistega časa med drugim zavrnil tudi tiste skrajneže, ki pri Marijinih podobah niso dopuščali drugih upodobitev kakor le tiste, ki so izraženi v svetem pismu, npr. Marija pred angelom Gabrijelom, Marija na ženitovanjskem obedu, Marija pod križem. Niso pa dovolili ne drugih slik ne drugih naslovov, kakor npr. rožnovenske kraljice ali bizantinske bogorodice, češ da so ti naslovi brez podlage v svetem pismu. Cerkev je take ozkosrčneže zavrnila in zato smemo na Marijinih slikah imeti tudi Marijo brezmadežno, Marijo v nebesa vzeto, kraljico apostolov in še druge naslove. Prav tako smemo na slikah razlikovati med lurško in fatimsko Devico, med svetogorsko kraljico in brezjansko Marijo.

Drugi povod, da je cerkvena oblast posegla v slikanje matere božje, je bil pa tale: V prvih letih sedanjega stoletja se je, največ po spisih nekega Silvija Fasso, pričela v Gornji Italiji širiti pobožnost do Marije svečenice ali duhovnice. Dosledno so se ponekod pojavile slike božje matere v duhovniški mašniški opremi ali obleki. Zmota je izvirala iz pretiranega pojmovanja Marijine udeležbe pri krvavi daritvi njenega sina. Sveta stolica je z dekretom z dne 8. aprila 1916 zavrgla zmotno pobožnost do Marije duhovnice in prepovedala slikati božjo mater v mašniški obleki.¹⁴⁷

Sedanji ikonoklasti

K sklepu naj omenim še neko vrsto ikonoklazma, ki se pojavlja v naših dneh. Ponekod so počeli navdušeni liturgisti kar temeljito spreminjati notranjo cerkveno opravo. Proč z obhajilno mizo, proč z dosedanjim glavnim oltarjem in tam vdelanim tabernakljem, proč s stranskimi oltarji, tudi če je kateri Marijin, proč s starimi slikami in kipi, ki odvrčajo ljudi od centralne evharistične liturgije. Vse to pač v dobri veri, da tako zahteva duh sedanje liturgične reforme. Morda se kateri gorečnež pri tem spominja našega Gospoda, ki je z bičem v roki očistil tempelj, k čemur pristavlja evangelist, da ga je gorečnost za božjo hišo razjedala (Jan 2, 17).

Vendar naše verno ljudstvo nima rado tako radikalnega pometanja in tudi cerkvena oblast nima tega namena. Naš Gospod je sicer v templju prekucnil stojnice prekupčevalcev, tedanje bogoslužne opreme se pa ni dotaknil. Pustil jo je v predvidevanju da bo v bližajoči se dobi krščanstva tako in tako zgubila svojo veljavo. Tudi sedanja notranja cerkvena oprava ne bo večna; spreminjala se je in se bo. Časi se spreminjajo, spreminja se tudi stavbarski »umetniški« in navsezadnje še liturgični okus. Kar je napačnega, nima trajnosti. Kar je pa resnično zdravega in Bogu všečnega, se počasi razvija v nove oblike, ne da bi konservativca po nepotrebnem dražilo. Počasi, pravim, se dobro razvija; fanatizem pa ni dober, ne v politiki, ne v cerkvi.

Marijina božjepotna svetišča

Ko razpravljamo o češčenju božje matere, ne moremo prezreti Marijinih božjepotnih svetišč, kjer se presveta Devica prav posebno časti.

Človek čuti že po svoji naravi željo, da obide kraje, kjer se je kaj zgodovinsko znamenitega zgodilo, posebno, če so tisti dogodki kakorkoli v zvezi s človekovim časnim ali večnim blagrom. Zato pa so ljudje romali že od nekdaj in poznajo nekaka romanja tudi nekrščanska verstva. Krščanstvo je skušalo in še skuša očistiti romanja sleherne nacionalne in vražarske primesi, ki so se je v teku stoletij navzeli romarski pohodi. Kristijan se mora zavedati, da je Bog povsod pričujoč, v njegovem domu nič manj kot v romarskem svetišču, ter da Bog lahko povsod deli milosti in dobrote. Priznava pa zgodovinsko dejstvo, da se Bog v nekaterih krajih,

¹⁴⁷ Denzinger – Sch. N. 3632.

posebno v velikih Marijinih svetiščih, izkazuje izredno milostnega in dobrotnega. Najstarejši dokument o romanjih imamo v peti Mojzesovi knjigi, kjer beremo zapoved, da morajo vsi odrasli moški poromati trikrat na leto v jeruzalemski tempelj (5 Mojz 16, 16). S časom so se prostovoljno pridružile še ženske z nekoliko odraslimi otroki. Tako sta vzela Marija in Jožef dvanajstletnega Jezusa s seboj na velikonočno romanje (Lk 2, 41). V krščanstvu so šla najstarejša romanja v Palestino na kraje, posvečene z življenjem in trpljenjem božjega sina. O teh romanjih je pisal že sv. Hieronim ob koncu četrtega stoletja, da so bila v velikonočnem času kar množična. Ko so pozneje proti koncu enajstega stoletja mohamedanci ovirali romanja v Palestino, je to krščanske narode v Evropi tako užalilo, da so si hoteli z mečem priboriti prejšnjo svobodo. To je bil prvotni namen križarskih vojn, ki pa tega svojega cilja niso dosegle.

Poleg Palestine so kristjani radi obiskovali grobove svojih krajevnih mučencev in domačih svetnikov. Tako so v Mali Aziji romali na grob svete Tekle, ki so jo šteli za prvo mučenko; potem na grob sv. Martina v Franciji, sv. Benedikta na Monte Cassino v južni Italiji in na grob svetega apostola Jakoba starejšega v Komposteli na Španskem. Najbolj častitljivo je bilo romanje na grobove svetih apostolov Petra in Pavla. Večni Rim, ki hrani stare spomenike največje poganske velesile, je po Petrovem nasledniku in po Pavlovi veličini središče krščanstva, ki ga peklenska vrata ne bodo premagala.

Četudi so se že v starih palestinskih romanjih ob češčenju svetih krajev našega odrešenja spominjali tudi odrešenikove matere, so prav Marijina romarska svetišča nastala šele v zadnjih stoletjih srednjega veka. Po večini so to spočetka bolj krajeвне božje poti, lastne zadevni deželi. Tako Einsiedeln v Švici, Altötting na Bavarskem, Marijino Celje v Avstriji, Loreto in Pompei v Italiji ter Čenstohova, na katero so Poljaki tako zelo ponosni. Ne deželnega, ampak svetovnega formata sta pa Lurd in Fatima. Lurd prednjači po starosti, ker se je pričel 59 let pred Fatimo; prednjači pa tudi po obilici čudežnih duhovnih in telesnih dobrot, ki so jih bili trpeči Marijini častivci tamkaj deležni. Zdravniški urad pri lurškem svetišču prča, da stari Bog še ni stopil v pokoj, marveč je še vedno aktiven ter na priprošnjo svoje deviške matere skrivnostno usmiljen in dobrotljiv.

Za Marijinimi romarskimi svetišči drugih dežel gotovo ne zaostaja naša slovenska zemlja. Tako majhen narod, pa toliko velikih Marijinih božjih poti, po hribih in dolinah toliko Marijinih cerkva. Bog nas varuj, da bi vzbujali nevoščljivo konkurenco med goriško Sveto goro, Višarjami in brezjansko Devico. Pač pa nam daj usmiljeni Bog, da bi Slovenci, ne kot turisti, ampak kot spokorni božjepotniki obiskovali ta in še druga Marijina svetišča, hvaležni za dar svete vere, ki so jo naši predniki pred tisoč in dvesto leti sprejeli, in z gorečo prošnjo, da bi sedanjo tako hudo versko krizo srečno premagali.

KONEC

Tu se konča ta mariološki spis. Bog daj, da bi kaj koristil duhovnemu življenju bralcev. Le po pravilnem spoznanju verskih resnic in verskega nauka se moremo dvigniti k pravilnemu češčenju božje matere Marije. Kdor pravilno umeva Marijino mesto v božjem odrešilnem načrtu, se bo po Mariji laže dvignil v veri in ljubezni k njenemu sinu, ki je edini srednik med Bogom in ljudmi (1 Tim 2 5), k njemu, ki je naše vstajenje in življenje (Jan 11, 25).

UPORABLJENE KNJIGE

- MICHAEL SCHMAUS: Katholische Dogmatik, 5. Band, Mariologie, Verlag Hueber, München 1961.
- JOSEPH POHLE: Lehrbuch der Dogmatik, 2. Band, Paderborn 1914.
- LA BIBBIA APOCRIFA. Edizione Massimo, Milano 1962.
- GLI EVANGELI APOCRIFI. Edizione Massimo, Milano 1964.
- ALMA SOCIA CHRISTI. Acta congressus mariologici, Romae 1950, disseratio prof. J. Vodopivec: B. V. M., typus et mater ecclesiae.
- KARL RAHNER: Saggi di antropologia soprannaturale, edizioni Paoline, Roma 1965.
- KARL RAHNER: Saggi di antropologia soprannaturale, edizioni Paoline, Roma 1965.
- P. Lyonnet S.I.: Il racconto dell'annunziazione e la maternità divina della Madonna, Roma 1954.
- P. CL. DILLENSCHNEIDER: Maria nell'economia della creazione rinnovata. Traduzione dal francese, Roma, 1958.
- P. BONAV. RINALDI: Maria di Nazareth, mito o storia? Edizione Massimo, Milano 1962.
- JEAN GALOT S. I.: Maria nel vangelo. Edizione Ancora, Milano 1964.
- P. HOLZMEISTER S. I. De sancto Joseph, quaestiones biblicae, Romae 1945.
- P. FORTUNAT O. F. M.: Marija v skrivnosti Kristusa in Cerkve, Lemont 1965.
- P. CAROLUS BALIĆ O.F.M. Tractatus de immortalitate B. M. V., Romae, Academia Mariana 1948.
- P. CAROLUS BALIĆ O.F.M. Testimonia de assumptione B.M.V. pars prior, Romae, Academia Mariana 1948.
- P. CAROLUS BALIĆ O. F. M. Testimonia de assumptione B. M. V. pars altera, Romae, Academia Mariana 1950.
- BARTHOLOM. BEVEDINI - CAROLUS BALIĆ, De corporali morte Deiparae, Romae, Academia Mariana 1950.
- P. CAROLUS BALIĆ O. F. M., Joannes Duns Scotus, doctor immaculatae conceptionis, B. M. V. Romae, Academia Mariana 1954.
- P. CAROLUS BALIĆ O. F. M. De immaculata conceptione in ordine s. Francisci, Romae, Academia Mariana 1957.
- P. CAROLUS BALIĆ O. F. M., Doctrina Mariana del Vaticano II., Soc. Mariologica espanola.
- P. CAROLUS BALIĆ O. F. M., Joannes Duns Scotus et epistula apost. »Alma parens«, Romae, 1967.
- Circa schema constitutionis dogmaticae de B. M. V. matre ecclesiae, votum P. Caroli Balić, Romae 1963.
- P. CAROLUS BALIĆ O. F. M. Il cap. 8. della costituzione »Lumen gentium« e l'ecumenismo, Romae 1965.
- P. CAROLUS BALIĆ O. F. M., De motu mariologico - mariano et motione oecumenica saeculis 19. et 20. Romae 1962.
- HERBERT VORGRIMLER, Exegese und Dogmatik, versione italiana di A. Audizio, Edizioni Paoline, Roma 1966.

Seznam poglavij primernih za šmarnične pobožnosti

Poglavja

Od kod zajema Cerkev svoj nauk o Mariji
Poleg svetega pisma še ustno izročilo
Razmerje med sv. pismom in ustnim izročilom
Sveto pismo kot vir mariologije (evangelij in drugi spisi)
Marija Božja mati, ker Jezusova mati
Marija milostno izbrana za božjo mater
Simeonova prerokba je razširila Marijino mesijansko obzorje
Marijino "privoljenje" v Mesijevo materinstvo
Tudi 12-letni Jezus je širil duhovno obzorje svoje matere
Marijino »privoljenje« v Mesijevo materinstvo
Marija, dekla Gospodova
Kristus in beseda »mati«
Dvanajstletni Jezus v temlju
Marija na ženitovanjskem obedu
Marija želi govoriti z Jezusom
Marija pod križem
Nauk o čistosti in devištvu
Marija telesno deviška pred rojstvom božjega Sina
Jožef, Marijin mož
Marija deviška v porodu
Ali je ta deviški porod verska resnica?
Razlogi za deviško spočetje
Besedilo verske resnice Marijinega brezmadežnega spočetja
Smisel in obseg tega verskega odloka
Dokazi za brezmadežno spočetje na splošno
Dokazi iz sv. pisma
Dokazi iz ustnega izročila
Teološki razlogi za Marijino brezmadežno spočetje
Brezmadežno spočetje in ločeni kristjani
Zaključek razprave o Brezmadežni
Uvodne misli o Marijinem vnebovzetju
Marijino vnebovzetje je proglašena verska resnica
Marijino vnebovzetje je od Boga razodeta resnica
Marija v svetopisemskem gledanju na vstajenje mrtvih
Marijino vnebovzetje v ustnem izročilu
Razlogi za Marijino vnebovzetje v dogmatičnem odloku
Način Marijinega vnebovzetja
Tolmačenje »poveličanega« stanja
Način posmrtnega življenja je skrivnost
Lastnosti poveličanega telesa na splošno
Neminljivost
Druge odlike
Marijini odnosi do odrešenih. Splošna načela
Marijin odnos do Cerkve
Božja mati v prvotni Cerkvi. Pregled vprašanj
Ali so bili apostoli krščeni?

Zakaj in čemu je krst potreben?
 Dolžnost vere in krsta
 Kako se da krst z vodo nadomestiti?
 Krst z vodo je vstop v Kristusovo Cerkev
 Ali je bila krščena prvotna skupina Jezusovih pristašev?
 Ali je bila krščena tudi božja mati?
 Zaključna beseda o Mariji v prvotni Cerkvi
 Marijin prispevek k odrešenju. Za kaj gre v tem odstavku?
 Nauk Cerkve
 Načelna pravila za tolmačenje cerkvenega nauka
 Tolmačenje papeških okrožnic
 Tolmačenje koncilskega nauka
 Način Marijinega sodelovanja pri odrešilnem delu
 Marija naša priprošnjica. Pregled poglavja
 Nauk Cerkve
 Dogmatično gledanje na priprošnjo svetnikov
 Splošno zaupanje v priprošnjo bogoljubni ljudi
 Zaupanje v priprošnjo svetnikov
 Iz priprošnje svetnikov do Marijine priprošnje
 Teološko gledanje na Marijino priprošnjo
 Skrivnost priprošnje svetnikov
 Nauk Cerkve o Mariji kraljici
 Naslov Marije kraljice v cerkveni zgodovini
 Teološko gledanje na Marijo kraljico
 Teološko gledanje na Marijo kraljico
 Marija kraljica kronana. Ljudska pobožna miselnost
 Nekaj zgodovine o kronah in kronanju
 O kronanju Marijinih podob
 Teološko gledanje na Marijo kronano
 Kronanje Marijinih podob in novi časi
 Češčenje božje matere. Vsebina tega odstavka
 Nauk Cerkve
 Zgodovinski razvoj Marijinega čaščenja
 Teološko gledanje na Marijino čaščenje
 Marijina prikazovanja
 Resničnost prikazovanj
 Kako se je Marija prikazovala?
 Češčenje Marijinih podob. Zgodovinski pregled
 Svete podobe in cerkvena oblast
 Marijina božjepotna svetišča

Seveda ni nihče vezan na ta seznam. Prosto bo izbral poglavja, privzel morda še druga tu nenavedena in jih bo svobodno obdelal po svoje. Vse bo odvisno od časa, ki je odmerjen za cerkveno šmarnično pobožnost in od verske izobrazbe udeležencev.